

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**TÜRK HALK EDEBİYATI
KAVRAMLARI VE TERİMLERİ
SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE TERMİNOLOJİK
BİR İNCELEME**

Betül ÖZGEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS-2020**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**TÜRK HALK EDEBİYATI
KAVRAMLARI VE TERİMLERİ
SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE TERMİNOLOJİK
BİR İNCELEME**

**DANIŞMAN : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ERŞAHİN
JÜRİ : Prof. Dr. Cengiz GÖKŞEN
JÜRİ : Dr. Öğr. Üyesi Sadi GEDİK**

Betül ÖZGEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS-2020**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK HALK EDEBİYATI KAVRAMLARI VE
TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ ÜZERİNE TERMINOLOJİK
BİR İNCELEME**

Betül ÖZGEN

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ERŞAHİN

Yıl : 2020, Sayfa: 97+IX

Jüri : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ERŞAHİN (Başkan)
: Prof. Dr. Cengiz GÖKŞEN (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Sadi GEDİK (Üye)

Terim ve terminolojiye yönelik yaklaşımların günden güne önem kazandığı göz önüne alındığında “Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü Üzerine Terminolojik Bir İnceleme” adlı bu çalışma gerek edebiyat bilimi gerekse de halk bilim adına yapılan çalışmalara yön veren terminoloji sahasına yönelik bir değerlendirme amacı taşımaktadır. Bu bağlamda terminoloji kavramına ve Türk halk edebiyatı terminolojisi üzerine gerek alan gerekse de farklı disiplinleri kapsayan tez, kitap, sözlük ve makaleler dikkate alınarak bir yöntem belirlenmiş ve bahse konu eserin hataları tespit edilmiştir. Söz konusu bu tespitler, genelden öze doğru ilerleyen, bir başka ifadeyle analitik düşünce odaklı bir çerçeve dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma; terminolojik tespit ve değerlendirme, genel problemler, maddelere ilişkin problemler, planlama-yapılandırma, terim belirleme, terim kurgusu, adlandırma ve terminolojik problemler başlıkları ekseninde Doğan Kaya’nın “Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü”ne yönelik eleştirel bir yaklaşım içermektedir. Değerlendirme ve sonuç başlığını taşıyan bölümde çalışmaya dair genel çıkarımlar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halk Bilimi, Terim, Terminoloji, Sözlük, Problem

**DEPARTMENT OF HISTORY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**A TERMINOLOGICAL INVESTIGATION ON
TURKISH FOLK LITERATURE CONCEPTS AND
TERMS DICTIONARY**

Betül ÖZGEN

Supervisor : Assist. Prof. İbrahim ERŞAHİN

Year : 2020, Pages: 97+IX

**Jury : Assist. Prof. İbrahim ERŞAHİN (Chairperson)
: Prof. Cengiz GÖKŞEN (Member)
: Assist. Prof. Sadi GEDİK (Member)**

This paper, “A Terminological Investigation on Turkish Folk Literature Concepts and Terms Dictionary”, carries the purpose of an evaluation towards the terminology area that steers researches related to literary science and folklore when it is taken into account that approaches about term and terminology gain importance day by day. In this context, a method has been decided by paying attention to the dissertations, books, dictionaries and articles, which covers both literary and other disciplines, on the concept of terminology and Turkish folk literature terminology, and errors of the work, which is the subject of this study, have been identified. These identifications have been achieved through a framework which is focused on analytical thinking or in other words top-down approach.

This study establishes a critical approach towards Doğan Kaya’s “Encyclopedic Turkish Folk Literature Terms Dictionary” under the headings of terminological identification and evaluation, general problems, problems with the items, planning-constitution, term identification, term construct, naming and terminological problems. The evaluation and results section includes general assumptions about the study.

Keywords: Folklore, Term, Terminology, Dictionary, Problem

ÖN SÖZ

20. yüzyılın başlarında “halkiyat” teriminin kullanılmasıyla Türkiye’de halk bilim araştırmalarının başlaması, Türk kültür hayatının gelişimine önemli katkılar sunmuştur. Söz konusu bu terimin bir diğer ifadesi olan folklor sözcüğünün ülkemizdeki kullanımı, diğer Avrupa ülkelerinden yaklaşık 150 yıl sonra gerçekleşmiştir. Bu durum 20. yüzyılın başlarına dek halk hayatı, halk kültürü ve halk edebiyatına yönelik çalışmaları belli bir yöntem ve disiplin altında değerlendirmekten alıkoymuştur. Daha önce de sosyoloji ve antropoloji gibi toplum ve kültür sahasına ilişkin bilimler altında değerlendirilen halk bilimi (folklor) ancak 20. yüzyıldan itibaren müstakil bir bilim dalı olarak kabul görmüş, dikkate alınmıştır.

19. yüzyıl ortalarında, Osmanlı modernleşmesi adı altında sosyal, siyasi ve askerî alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümler kültüre de yansımış, bu durum doğal olarak dili ve terimleri etkilemiştir. Batı etkisinde gelişen bu süreç kültürel alanlarda olduğu gibi bilimsel alanda da etkisini göstermiş, yüzyıllar boyunca referans alınan Doğu kültürü ve medeniyetine ait terminoloji sorgulanmaya başlanmıştır. Bir diğer ifadeyle Batı kültürü ve medeniyetine ait terminolojiyle tanışma, çoğu Arapça ve Farsçaya dayanan terimlerin yeniden gözden geçirilmesine, bazı terimlerin ise kullanımdan düşmesine sebebiyet vermiştir. Bu durum ister istemez bir terim karışıklığının ve buna bağlı gelişen terminoloji problemlerinin doğmasına yol açmıştır. Ülkemizde terimlerin bir sorun olarak değerlendirilmesi Tanzimat’la başlamış, Cumhuriyet döneminde ise daha sistematik yaklaşımlarla ele alınmıştır. Atatürk’ün millî dil politikası, devlet gözetiminde gerçekleştirilen dil çalışmaları, Türk Dil Kurumunun kurulması ve Kurumun yürüttüğü terim çalışmalarına Millî Eğitim Bakanlığının da katkıda bulunması söz konusu sistematik yaklaşımların temel dinamikleri arasındadır. Özellikle 1934-1950 yılları arasında yoğunluk kazanan çalışmalarda Türkçe eklerle terim türetilmeye başlandığını belirtmekte fayda var. İlerleyen yıllarda da terim çalışmalarını sürdüren Türk Dil Kurumu, farklı sanat ve bilim dallarını içeren terim sözlükleri yayımlamıştır. Ancak bu sözlükler aracılığıyla önerilen terimlerden bazılarının ilgili kavramı karşılayamaması, bazılarının da Türk dil bilgisi kuralları ışığında türetilmemesi bahse konu terimlerin gerekli ilgiyi görememesine neden olmuştur. Bu durum bir taraftan terim türetme bilincini ve inancını zayıflatarak sonraki çalışmaları olumsuz yönde etkilemiş, diğer taraftan çok terimlilik sorunsalını gündeme getirmiştir. Çok terimlilik sorunu ise Türkçe terimlerin terkine yol açmış, yabancı terimlere yönelimi artırmış ve Türk bilim dilinin üretkenliğine zarar vermiştir. Tüm bunlarla birlikte terimler üzerinde anlayış birliğine varılamamış olması yaşanan problemlerin genel sonucu olarak değerlendirilmelidir. Hâlbuki terimler belli bir sistem, kural ve bilinç dâhilinde üretilmelidir. Zira bir milletin kültür, sanat, eğitim ve bilim sahalarının gelişmişliğini yansıtan terimler, kavramların doğru anlaşılmasını sağlayan açar sözcüklerdir. Bu bağlamda terimleri, bilimsel yaklaşımların temel anahtarları olarak nitelemek yerinde olacaktır.

Bilindiği üzere terim üretme yolu, dil içi terim oluşturma ve çeviri odaklı terim oluşturma olarak iki farklı şekilde gerçekleşir. Burada asıl önemli nokta, terimin, karşıladığı kavramı net ve doğru bir şekilde ortaya koymasıdır. Bu açıdan bakıldığında halk ağızlarında var olan ve kullanılan kelimelerden terim üretmek, dilin öz olanaklarından yararlanma bağlamında önemli bir atılımdır. Genelde diğer bilim dallarının özelde de halk bilimi sahasının terim üretimine yapacağı katkı böylesi bir yaklaşımla sağlanabilir.

Terim ve terminolojiye yönelik yaklaşımların günden güne önem kazandığı göz önüne alındığında gerek diğer bilim alanları (filoloji, pedagoji, etnoloji, antropoloji) gerekse de halk bilim adına yapılan çalışmaların ışığında gerçekleştirilen “Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü Üzerine Terminolojik Bir İnceleme” adlı tez, eseri eleştirel bir çerçeveden değerlendirme amacı taşımaktadır. Bu bağlamda Dr. Doğan Kaya’nın *Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü* adlı çalışmasını terminolojik bağlamda ele alınmadan önce yazarın emeğine saygı duyulduğu ve söz konusu eserin halk kültürü, edebiyatı ve bilimi sahası ve hafızasına önemli katkılar sunduğu belirtilmelidir. Bununla birlikte eserin hatalarını tespit edip akademik ölçüt, üslup ve yaklaşım ekseninde değerlendirmenin bilimsel etiğin gerekleri arasında olduğu da vurgulanmalıdır.

Terimlerin değeri ve önemi; bilimsel yaklaşımlarda, düşünce sahalarında, eğitim-öğretimde, çeşitli kültür-sanat ortamlarında bilginin üretilmesi ve değerlendirilmesine doğrudan katkı sunuyor olmasıyla anlaşılabilir. Bu çalışmada, bahse konu önem ve değer hareket noktası alınmış ve halk bilimi sahasındaki terminoloji sorunsalına dikkat çekilmiştir. Bilhassa halk bilimi, kültürü ve edebiyatı sahasına katkı sunmuş bir çalışmanın merkeze alınması, söz konusu alanın terminolojisine yönelik eleştirilerin somut veriler ışığında değerlendirilmesine olanak tanımıştır.

Çalışma 5 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın problem, amaç, önem, varsayım ve sınırlılıklarını içeren giriş kısmı yer almaktadır. İkinci bölümde terim, terminoloji ve Türk halk edebiyatı terminolojisi hakkında tanım, açıklama ve tasnif odaklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Üçüncü bölümde terim, terminoloji ve Türk halk edebiyatı terminolojisi üzerine daha önceden yapılmış çalışmalara yer verildi, alanın yanı sıra farklı disiplinleri kapsayan bu çalışmalar tez, kitap ve makale başlıkları altında tasnif edilip tanıtıldı. Çalışmanın temel bölümü niteliğini taşıyan dördüncü bölümünde Doğan Kaya’nın *Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*; “D. Kaya’nın Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü’nün Terminolojik Değerlendirmesi”, “Genel Problemler”, “Sözlük Maddeleriyle İlgili Problemler”, “Planlama-Yapılandırma”, “Terim Tayini”, “Terim Kurgusu” “Adlandırma” adını taşıyan alt başlıklar altında incelendi. “Değerlendirme ve Sonuç” başlığını taşıyan beşinci bölümde çalışmaya dair genel çıkarımlara, “Kaynaklar” kısmında ise yararlanılan eserlerin alfabetik bir listesine yer verildi. Ayrıca “Ekler” bölümünde ise sözlükte yer alan terimler üzerinde bir tasnif gerçekleştirilmeye çalışıldı.

Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü; birincisi 2007, ikincisi 2010, üçüncüsü 2014 yılında olmak üzere üç defa basılmıştır. Bu çalışmada sözlüğün birinci (2007) ve üçüncü (2014) baskısı dikkate alınarak incelendi. Eserin birinci baskısı 822 sayfa, üçüncü baskısı ise 898 sayfa hacminindedir. Doğan Kaya, eserin birinci baskısındaki madde sayısını 1376, üçüncü baskısındaki madde sayısını ise 1930 olarak belirtmiştir. İncelemeler sırasında üçüncü baskıdaki madde sayısının 1850 olduğu tespitine ulaşıldı. Toplam terim sayısı dikkate alındığında ise eğik çizgi ile belirtilen maddeler de göz önünde bulundurularak 104 terimin eklenmesi söz konusudur. Böylelikle madde sayısının 1850, terim sayısının ise 1954 olduğu belirtilmelidir. Yine her iki baskının karşılaştırılması sonucunda maddeler listesi oluşturularak eklenmiş ve çıkarılmış maddeler hakkında bilgi verilmiştir. Eklenmiş maddeler koyu, çıkarılmış maddeler italik yazım vurgusuyla belirtilmiştir. A’dan Z’ye kadar değerlendirilen maddeler “asıl madde”, “atıf madde” ve “açıklamalı atıf madde” olarak tasnif edilmiştir.

Başta yardımları ve uyarılarıyla tezimin daha nitelikli hâle gelmesi için çaba gösteren eşim Arif ÖZGEN’e ve varlığıyla bana güç veren oğlum Edis İlhan ÖZGEN’e;

destekleri ile her daim yanımda olan aileme; tezin her aşamasında bilgisi ve tecrübesiyle yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ERŞAHİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Betül ÖZGEN
Ağustos, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	1
1.3. Önem	1
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Sınırlılıklar.....	2
2. TERİM-TERMİNOLOJİ VE HALK EDEBİYATI TERMİNOLOJİSİ	3
2.1. Terim	3
2.1.1. Kavram	3
2.1.1.1. Kavramı Karşılıyan İfadeler	3
2.1.1.2. Terim İfadesinin Etimolojisi.....	3
2.1.2. Tanım	4
2.1.3. Özellikler.....	5
2.1.3.1. Dil Unsuru Olarak.....	5
2.1.3.2. Kullanım Alanı Olarak	6
2.1.3.3. İşlev Bakımından	10
2.1.3.4. Anlam Bakımından.....	11
2.1.4. Oluşum.....	12
2.1.4.1. Öncelikler-Gerekler	12
2.1.4.2. Süreç	13
2.1.4.3. Yöntemler	13
2.2. Terminoloji (Terim Bilimi)	18
2.2.1. Kavram	18
2.2.2. Tanım	19
2.2.3. İhtiyaç-Önem	20
2.2.4. Tarihçe	21
2.2.4.1. Dünyada	21
2.2.4.2. Türkiye’de.....	23
2.2.5. Yaklaşımlar	23
2.2.6. Sorunlar	24
2.2.5.1. Sorun Alanları	24
2.2.5.2. Sorun Türleri Sebepleri ve Sonuçları	24
2.2.7. Öneriler.....	26
2.3. Türk Halk Edebiyatı Terminolojisi	27
2.3.1. Türk Halk Edebiyatı Sözlükleri.....	27
2.3.2. Türk Halk Edebiyatının Terminoloji Sorunları	27
2.3.2.1. Varlık Esaslı Sorunlar	28
2.3.3.2. Araştırma Esaslı Sorunlar	42
3. DAHA ÖNCEDEN YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR.....	44
3.1. Tez	44
3.2. Kitap	45
3.3. Makale.....	48

4. D. KAYA’NIN TÜRK HALK EDEBİYATI KAVRAMLARI VE TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ’NÜN TERMİNOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ.....	54
4.1. Sözlük.....	54
4.1.1. Biçim.....	54
4.1.1.1. Nüsha ve Hacim	54
4.1.1.2. Maddelerin Durumu	54
4.1.2. İçerik	64
4.1.2.1. Kapsam.....	64
4.1.2.2. Maddelerin İçerik Açısından Sınıflandırılması.....	64
4.2. Genel Problemler	70
4.2.1. Teknik Açıklama Yokluğu.....	70
4.2.2. Madde Sıralama Problemi.....	70
4.2.3. İçindekiler.....	72
4.2.4. İmla-Yazım	72
4.2.4.1. Hatalı Yazımlar	72
4.2.4.2. TDK Kurallarına Uymayan Yazımlar	73
4.3. Sözlük Maddeleriyle İlgili Problemler.....	73
4.3.1. Planlama-Yapılandırma.....	73
4.3.1.1. Plansızlık (Yöntemsizlik)	73
4.3.1.2. Kültür-Edebiyat Terimleri Meselesi.....	73
4.3.1.3. Hiyerarşik Yapılandırma.....	74
4.3.1.4. Madde İçi Numara Verme-Vermeme.....	74
4.3.1.5. Madde Adlarında c-j Kullanımları.....	74
4.3.1.6. Madde Adlarında Çoğul Kullanımlar.....	74
4.3.2. Terim Tayini (Belirlenmesi)	74
4.3.2.1. Olması-Olmaması Gereken Maddeler.....	74
4.3.2.2. Kullanılıp Çıkarılan Maddeler	76
4.3.2.3. Aynı İfadeyle Karşılanan Farklı Maddeler	77
4.3.2.4. Tematik Alt Grupların Bulunması (Olmaması gerekir).....	78
4.3.2.5. Eşdeğer Durumdayken Yazılmış-Yazılmamış Maddeler	79
4.3.2.6. İki Ayrı İsimli Madde Olması Gerekirken Tek Madde Olanlar	79
4.3.2.7. Açıklama-Atıf Maddesi.....	79
4.3.2.8. Terim Hiyerarşisi	82
4.3.3. Terim Kurgulanması	82
4.3.3.1. Kurgu Yanlışılığı.....	82
4.3.3.2. İçeriği (Bir Başka Maddede) Varken Adı Olmayan Maddeler	82
4.3.3.3. Terimin İçerik Hacmi	83
4.3.4. Terim Adlandırılması.....	83
4.3.4.1. Yerli/Yabancı/Mahallî Adlandırma	83
4.3.4.2. Tekil-Çoğul Kullanımlar.....	89
4.3.4.3. Standartsızlık	90
4.3.4.4. Fazlalık-Eksiklik	90
4.3.4.5. Uygunsuz İsimlendirme	90
4.3.4.6. İsmi Aynı Olan İki Ayrı Maddenin Bulunması	90
4.3.4.7. Maddenin İkili Adlandırılması.....	90
4.3.4.8. Atıf-Açıklama Maddesinde Farklı Adlandırmalar	91
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	92

KAYNAKLAR	94
EKLER	
ÖZ GEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
akt.	: Aktaran kişi
Alm.	: Almanca
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DK	: Doğan Kaya
Dr.	: Doktor
DT	: Doktora Tezi
Fr.	: Fransızca
Haz.	: Hazırlayan
ilh.	: ilâ âhir
İng.	: İngilizce
KTLS	: Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
T.	: Türkçe
TDEKTAS	: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TS	: Türkçe Sözlük
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve saire
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Dr. Doğan Kaya'nın "Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü" adlı çalışması halk kültürü, edebiyatı ve bilimi sahası ve hafızasına önemli katkılar sunmuştur. Bununla birlikte söz konusu eserdeki varlık esaslı ve araştırma esaslı problemler birtakım terminolojik belirsizliklere yol açmıştır. Dolayısıyla bu çalışmaya yönlendiren en etkin sebep sözlükteki terimlere ilişkin problemlerdir. Diğer taraftan eserde problem olarak ele alınan hususlar terim sayıları ve sınıflandırmalarına ilişkindir. Bu bağlamda eser; birincisi 2007, ikincisi 2010, üçüncüsü 2014 yılında olmak üzere üç defa basılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde eserin birinci (2007) ve üçüncü (2014) baskısı dikkate alındı. Birinci baskı 822 sayfa, üçüncü baskı ise 898 sayfadır. Doğan Kaya, eserin birinci baskısındaki madde sayısını 1376, üçüncü baskısındaki madde sayısını ise 1930 olarak belirtmiştir. İncelemeler sırasında üçüncü baskıdaki madde sayısının 1850 olduğu tespitine ulaşıldı. Toplam terim sayısı dikkate alındığında ise eğik çizgi ile belirtilen maddeler de göz önünde bulundurularak 104 terimin eklenmesi söz konusudur. Böylelikle madde sayısının 1850, terim sayısının ise 1954 olduğu görülmüştür. Yine her iki baskının karşılaştırılması sonucunda maddeler listesi oluşturularak eklenmiş ve çıkarılmış maddeler hakkında bilgi verilmiş; eklenmiş maddeler koyu, çıkarılmış maddeler ise italik yazım vurgusuyla belirtilmiştir. A'dan Z'ye kadar değerlendirilen maddeler "asıl madde", "atıf madde" ve "açıklamalı atıf madde" olarak tasnif edilmiştir.

1.2. Amaç

"Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü Üzerine Terminolojik Bir İnceleme" adlı bu çalışma, gerek halk bilim gerekse de diğer bilim alanları (filoloji, pedagoji, etnoloji, antropoloji) adına yapılan çalışmaların ışığında söz konusu eserdeki saptanan problemleri eleştirel bir çerçeveden değerlendirme amacı taşımaktadır. Bu bağlamda belirlenen problemlerin doğurduğu sonuçlar esas alınarak çözüm önerileri sunulmuştur.

1.3. Önem

Terim ve terminolojiye yönelik yaklaşımların günden güne önem kazandığı göz önüne alındığında terim üretmenin bilinci ayrı bir değer arz etmektedir. Bu değeri öne çıkaran asıl önemli nokta terimin, karşıladığı kavramı net ve doğru bir şekilde ortaya koymasıdır. Bu açıdan bakıldığında halk ağızlarında var olan ve kullanılan kelimelerden terim üretmek, dilin öz olanaklarından yararlanma bağlamında önemli bir uğraştır. Genelde diğer bilim dallarının özelde de halk bilimi sahasının terim üretimine yapacağı katkı böylesi bir yaklaşımla ortaya konabilir. Aksi takdirde bir taraftan terim türetme bilinci ve inancı zayıflar, diğer taraftan çok terimlilik sorunsalı ortaya çıkar. Bu durum sadece Türkçe terimlerin terkine yol açıp yabancı terimlere yönelimi artırmakla kalmaz, aynı zamanda Türk bilim dilinin üretkenliğine de zarar verir. Bu çalışma kapsamında bahse konu sözlüğe dair yapılan terminolojik değerlendirme, Türk halk bilimi sahasında saptanan terim problemlerini gözler önüne serme bakımından önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

“Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü”ne yönelik gerçekleştirilen eleştirel yaklaşımın olmaması, benzer sözlük çalışmalarında oluşabilecek terminoloji sorunlarının dikkatlerden kaçmasına ve de bu tip sorunların yayılım göstermesine yol açabilir. Dolayısıyla çok terimlilik esasına bağlı problematiğin bilim dilinde oluşturacağı olumsuzluklar, günden güne önem kazanan terminoloji çalışmalarına da yansımaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Terim ve terminolojiye yönelik çalışmalar doğal olarak filoloji, sosyoloji, psikoloji, pedagoji, etnoloji, antropoloji vd. gibi bilim dallarının çeşitliliği ölçüsünde farklılık göstermektedir. Bu çalışma, genelde edebiyat özelde de halk edebiyatı -ve de bilimi- ekseninde yer alan terim problemlerini dikkate almakla birlikte halk edebiyatının terminoloji sorunlarının içinde bulunduğu ve daha genel çerçevede ihtiva eden halk bilimi sorunlarının ayırt edilmesi pek mümkün görülmediğinden burada konuya, genel olarak halk bilimi sınırları içinde yaklaşılacaktır.

2. TERİM-TERMİNOLOJİ VE HALK EDEBİYATI TERMİNOLOJİSİ

Bu çalışma bir halk bilim araştırması olmakla beraber metodolojik/yöntembilimsel bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan öncelikle bu husustaki temel bilgileri ortaya koymak gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde “Terim”, “Terminoloji” ve “Türk Halk Edebiyatı Terminolojisi” olmak üzere üç başlıkta konuya giriş bağlamında değerlendirmeler yapılacaktır.

2.1. Terim

Terim, bilimsel çalışmanın olmazsa olmazıdır. Bu dil unsuru, kavramı karşılayacak kelimeye genel dildeki anlamından farklı olarak özel bir anlam kazandırır. Bu sebeple de dile ait bir kelimenin bilim, sanat, meslek gibi özel alanlara has olan bir kavramı karşılayarak kazandığı yeni anlam “terim anlamı” olarak adlandırılır.

Bir sözcüğün terim anlam taşıması için mutlaka kullanıldığı cümlede terimsel bağlamda kullanılması gerekir. Mesela; “Konuya yanlış açıdan bakıyorsun.” cümlesinde “açı” sözcüğü terim anlamı dışında genel bir anlam taşıırken “Üçgende en önemli birim açılarıdır.” cümlesindeki “açı” ise bir geometri terimi olarak kullanılmıştır. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

Burada kendisi de bir terim olan “terim”, yapılacak alıntılarla kavram, tanım, özellikler, işlev, tarihçe, oluşum başlıkları altında değerlendirilmiştir.

2.1.1. Kavram

2.1.1.1. Kavramı Karşılayan İfadeler

Türkçede söz konusu kavrama karşılık olarak “ıstılah”, “terim”, “termiti” ve “termin” kelimeleri kullanılmıştır.

İstılah: Terim kelimesi önceleri “ıstılah” kelimesiyle karşılanmıştır. İstılahla birlikte bu sözün çokluk şekli olan “ıstılahât” ifadesinin de kavramı karşılayacak şekilde kullanıldığına rastlarız. (Zülfikar, 2011: 20), (Pilav, 2008: 268).

Tabir: Terim kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanılan bir başka kelime de “tabir”dir. Bu kelimenin çokluk şekli olan “tabirat” da terim karşılığı olarak kullanılmaktadır. (Devellioğlu, 2008: 1011)

Termiti: Kavrama karşılık olarak Türk Cumhuriyetlerinde kullanılan ifadelerden biri “termiti” kelimesidir. Bu kelime Rusça kökenlidir. (Zülfikar, 2011: 20)

Termin: Kavrama karşılık olarak Türkiye Türkçesi dışındaki bazı Türk lehçelerinde (Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Tatar, Türkmen ve Uygur Türkçeleri) “termin” kelimesine de rastlanmaktadır. Bu kelime de Rusça kökenlidir. (Çiçek, 2009: 54), (KTLS, 1991: 876-877)

Terim: Yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye’de önceleri ıstılah, tabir gibi ifadelerle belirlenen kavrama karşılık olarak Türk Dil Kurumu yakın geçmişte “terim” kelimesini teklif etmiş ve bu kelime de kabul görerek yaygın şekilde kullanılmıştır.

2.1.1.2. Terim İfadesinin Etimolojisi

Türk Dil Kurumunun teklif etmiş olduğu “terim” kelimesinin kökeni hakkında ortaya konulmuş farklı görüşler bulunmaktadır. Söz konusu kelimenin kaynağı olarak “term-terme”, “terminus”, “termek-dermek” kelimelerinden bahsedilir.

Term-Terme: Bazı kaynaklar “terim” sözünün, bazı batı dillerinde bulunan “term-terme” sözünden kaynaklandığını ifade eder. Bu kaynaklar arasında “term-terme” sözünün Fransızca olduğunu bildirenler de vardır. (Zülfikar, 2011: 20), (KTLS, 1991: 876-877).

Terminus: “Terim” kelimesi, kimi kaynaklarca kökeni olarak gösterilen “term-terme” sözünün de kaynağını teşkil eden “sınır, son” anlamındaki Latince “terminus” sözünden gelmektedir. (Zülfikar, 2011: 20), (KTLS, 1991: 876-877).

Termek-Dermek-Derlemek: Bazı kaynaklar da kavrama karşılık olarak ortaya konulan “terim” kelimesinin kökeninin Türkçe olduğunu belirtir. Bunlara göre “terim” kelimesi, Türk Dil Kurumu tarafından “derlemek” fiilinin eski şekli olan “termek-dermek” fiilinden -ki bu fiilin anlamı “derleyip toparlamak, bir araya getirmek, derli toplu kılmak” demektir-, -im eki getirilerek türetilmiştir. (Zülfikar, 2011: 20), (Pilav, 2008: 267-268), (KTLS, 1991: 876-877).

Burada dile getirilen kelimelerin her biri ayrı ayrı kaynaklık etmiş olabileceği gibi bütün bunların hepsi de dikkate alınmış olabilir.

2.1.2. Tanım

Terimle ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bir kısmı şu şekildedir:

-Anlamları dar ve sınırları olan terimler, bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının mensupları arasında kısa yoldan anlaşmayı sağlayan sözlerdir. (Onan, 2016: 25)

-Bilim dallarının anlamları dar ve sınırlı özel kelimeleridir. (Şahin, 2006: 124)

-Bilim, teknik, sanat, zanaat, spor, ticaret ve meslek dallarıyla ilgili özel anlamlı sözcüklere terim denir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Bir bilim dalının temeli olarak kabul edilen, mecaz anlamı, yan anlamı, deyim anlamı bulunmayan genelde gerçek anlamıyla kullanılan ve kullanım sahası diğer genel kelimelere göre daha dar olan kelimelerdir. (Çiçek, 2009: 54)

-Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah anlamına gelmektedir. (TS, 2005: 2330).

-Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili özel veya belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah. (TS, 2011: 2330)

-Bir dilin genel kelimelerden ayrılan, o dil içinde çeşitli meslek, sanat ve bilim dallarıyla ilgili kavramları karşılayan” sözlerdir. (Pilav, 2008: 267)

-Bir uzmanlık alanına ait olarak kullanılan kavramı ifade etmek için kullanılan söz. İstılah. (TDEKTAS, 2006: 101)

-Çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının özel kelimeleridir. (Korkmaz, 1992: VII)

-Değişik bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının özel kelimeleri olarak tanımlanabilecek terimler, ilgili meslek mensuplarının aralarında kısa yoldan ve kolayca anlaşmalarına yarayan, anlamları dar ve sınırları olan kelimeler olarak da tarif edilebilir. (Pilav, 2008: 268)

-Değişik bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının özel kelimeleridir. (Pilav, 2008: 268)

-Halkın söz varlığında yer almayan, sadece belli bir bilim dalıyla ilgilenenlerin bildiği ve anladığı kelimelerdir. (Şahin, 2006: 125)

-İstılah karşılığı olarak; ilim sözü, tabir, terim (Devellioğlu, 2008: 398)

-İçinde yoğunlaştırılmış anlam yükü olan kelimelerdir. (Pilav, 2008: 268)

-İlim ve sanatın kendi sahalarında kullanılan; bu sahaların disiplinine bağlı, belirli bir kavramın, nesnenin, olayın veya durumun karşılığı olan kelimelere denir. (Tekin, 2012: 355)

-Umumî veya adî kelimelerden farklı kelimeler. (Zülfikar, 2011: 20)

2.1.3. Özellikler

Terimlerin özelliklerini “dil unsuru, kullanım alanı, işlev ve anlam özellikleri olmak üzere dört grupta ifade edilmeye çalışılacaktır. Bu gruplar dâhilinde önce terimin her bir özelliği dile getirilecek, sonrasında da bunlar alıntılarla ispatlanacaktır.

2.1.3.1. Dil Unsuru Olarak

1. Özel kelimelerdir.

Terimler dile ait kelime türlerinde biri olmakla beraber uzmanlar tarafından “özel kelimeler” olarak nitelendirilmişlerdir.

-Özel kelimeler. (Pilav, 2008: 268)

-Özel kelimelerdir. (Şahin, 2006: 124)

-Özel bir sözcüktür. (Köksal, 2003: 51)

-Özel veya belirli bir kavramı karşılayan kelimedir. (TS, 2005: 2330)

-Özel anlamlı sözcüklerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

2. Belirli kelimelerdir.

Terimler, belirli bir kavram karşılayan kelimelerdir.

-Özel veya belirli bir kavramı karşılayan kelimedir. (TS, 2005: 2330)

-Belirli bir kavramın, nesnenin, olayın veya durumun karşılığı olan kelimelerdir. (Tekin, 2012: 355)

3. Genel ve mahalli kelimelerden farklıdır.

Terimler dildeki genel veya mahallî kelimelerden farklı konumdadır.

-Umumî veya adî kelimelerden farklı kelimeler. (Zülfikar, 2011: 20)

-Halkın söz varlığında yer almayan kelimeler. (Şahin, 2006: 125)

-Bir dilin genel kelimelerden ayrılan kelimeleridir. (Pilav, 2008: 267)

-Günlük konuşulan dilin ortak sözcükleri değildir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

4. Dilbilgisi açısından genel kelimelerden farklı yoktur.

Gramer açısından dildeki diğer kelimelerden bir farkı bulunmamaktadır.

5. Gerçek anlamıyla kullanılan kelimelerdir.

Terimler dildeki anlam durumu açısından “gerçek” kelimeler olup deyim vb. sözlerde olduğu gibi mecazi bir boyut taşımazlar.

-Mecaz anlamı, yan anlamı, deyim anlamı bulunmayan genelde gerçek anlamıyla kullanılan kelimelerdir. (Çiçek, 2009: 54)

-Terimler, tek anlamlı sözcüklerdir. Terimlerin yan ve mecaz anlamları yoktur. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Agop Dilaçar, terim olacak kelimenin konnotasyonlardan yani yan anlamlardan kurtulmuş olması gerektiğini vurgular. (Pilav, 2008: 267-268)

-Terimler, genellikle gerçek anlamıyla kullanılan sözlerdir. Terimlerin, mecaz anlamı, yan anlamı, deyim anlamı yoktur. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Terimlerin yan anlamı, mecaz anlamı ve deyim anlamı yoktur. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

6. Bir kavramı ifade etmek için kullanılan kelimelerdir.

Terimlerin varlık sebebi genelde sonradan ortaya çıkmış veya o dilde henüz bulunmayan bir kavramı karşılamak için kullanılan kelime çeşitleridir.

-Bir kavramı karşılayan kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Bir kavramı ifade etmek için kullanılan söz. (TDEKTAS, 2006: 101)

-Kavramları karşılayan kelimelerdir. (Pilav, 2008: 267)

-Özel veya belirli bir kavramı karşılayan kelimedir. (TS, 2005: 2330)

7. Yoğunlaştırılmış bir anlama sahip kelimelerdir.

Terimlerde bir anlam yoğunlaştırması söz konusudur.

-İçinde yoğunlaştırılmış anlam yükü olan kelimelerdir. (Pilav, 2008: 268)

-Terimlerde anlam, sıkıştırılmış olarak bulunmaktadır. (Pilav, 2008: 268)

8. Anlamları sabittir.

Terimler anlam konusunda esnekliğe sahip olmayıp sabit, statik bir durumdadır.

-Terimlerin anlamları sabittir ve cümle içinde de olsa değişik anlamlarda kullanılamazlar. (Zülfikar, 1991: 20-21)

9. Anlamları dar ve sınırlı kelimelerdir.

Terimler herkesin aynı şeyi anlaması amacıyla meydana getirildiklerinden anlam itibarıyla dar ve sınırlı bir çerçeveye karşılık gelirler.

-Anlamları dar ve sınırlı olan kelimeler. (Pilav, 2008: 268)

-Anlamları dar ve sınırlı kelimelerdir. (Şahin, 2006: 124)

-Kullanım sahası diğer genel kelimelere göre daha dar olan kelimelerdir. (Çiçek, 2009: 54)

-Terimlerin kullanım alanları azdır. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Terimlerin anlamları dar ve sınırlıdır. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

10. Anlam genişlemesiyle terim özelliğini yitirip genelleşebilir.

Bazı örneklerde görülebileceği gibi terimler anlam genişlemesine uğradığında terim özelliğini yitirmiş de olur.

-Kullanım alanı genişleyen, günlük yaşamda yeri olan terimler, genel kullanıma sahip olduğu için, terim özelliğini yitirir ve dilin öteki sözcükleriyle aynı duruma gelir. Radyo, televizyon, uçak, tren gibi. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

2.1.3.2. Kullanım Alanı Olarak

Herkesin ihtiyaç duyduğu genel kelimelerden farklı olarak terimler bilim, teknik, sanat vb. alanlarda veya alt alanlarda kullanılan olmazsa olmaz durumdaki dil unsurlarıdır.

Öyle ki “terimleri kaldırırsanız insan beyninin en yüce ürünlerini de bir anda kargaşalığa atmış olursunuz. Uygarlık da kültür de yerinde sayar. Bilim ve teknik adamları, filozoflar, sanatçılar, birbirlerinin dilinden anlamaz olurlar; ortak anlaşma aracı ve dayanışma ortadan kalkar” (Dizdaroğlu 1988: 12, akt. Pilav, 2008: 273).

Burada terimlerin özellikleri, kullanıldığı belli başlı alanlar ve alt alanlar açısından tespit edilip alıntılarla desteklenecektir.

a. Bilim

Terimler ilimlere-bilimlere özgü olan kavramları ifade eden sözlerdir.

-İlim sözü. (Devellioğlu, 2008: 398)

-Bilim dallarının kelimeleridir. (Şahin, 2006: 124)

-İlim ve sanatın kendi sahalarında kullanılan; bu sahaların disiplinine bağlı kelimelere denir. (Tekin, 2012: 355)

- Belli bir bilim dalıyla ilgilenenlerin bildiği ve anladığı kelimelerdir. (Şahin, 2006, 125)
- Değişik bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kelimeleridir. (Pilav, 2008: 268)
- Sadece belli bir bilim dalıyla ilgilenenlerin bildiği ve anladığı kelimelerdir. (Şahin, 2006: 125)
- Çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kelimeleridir. (Korkmaz, 1992: VII)
- Bir bilim, sanat ya da meslek dalıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)
- Çeşitli meslek, sanat ve bilim dallarıyla ilgili sözlerdir. (Pilav, 2008: 267)
- Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili kelimedir. (TS, 2005: 2330)
- Bilim, teknik, sanat, zanaat, spor, ticaret ve meslek dallarıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

Bilim alanlarında “terim” özelliği taşıyan kelimeler için aşağıdaki örnekler verilebilir:

Matematik terimleri: üçgen, eşkenar, doğru, kare, pi sayısı, logaritma...

Kimya terimleri: çözünürlük, element, molekül...

Fizik terimleri: ivme, ışık, kırılma, iletken, optik...

Yine alanlar veya alt alanlar için terim kullanımına örnek teşkil etmek üzere şu cümleler de dikkatlere sunulabilir:

Toplardamarda bir sorun vardı. (Tıp)

Marmara fay hattı tehlikeli sinyaller veriyor. (Coğrafya)

Matematik öğretmenimiz tahtaya bir doğru çizmemizi istedi. (Matematik)

Üçgenin iç açıları toplamı 180 derecedir. (Geometri)

Bir üçgenin iç açıları toplamı 180 derecedir. (Geometri)

Diğer dişleri kurtarmak için köprü yapacağız. (Dişçilik)

Suyun özgül ağırlığı kaçtır? (Fizik)

Tütün önemli oranda nikotin içerir. (Botanik)

b. Kültür

Terimler kültürel kavramları ifade eden sözlerdir.

Kültür; en geniş anlamıyla, insan tarafından kazanılan veya üretilen bilgi, değer, inanç, sanat, gelenek, alışkanlık gibi kapasiteleri içeren karmaşık bütünün adı durumundadır. (12.02.2020, <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1522>)

Bilgiyi taşıyan, kuşaktan kuşağa aktaran dildir. Kelimeler yabancı olursa bilgiyi aktarmak, insanların kültür düzeyini yükseltmek güçleşir” (Zülfikar, 1991: 24)

Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü (12.02.2020, <https://sozluk.gov.tr/>)

Kültürel dengini bulma (Bir teriminin profesyonel veya akademik alandaki kullanımı yerine gündelik kültürel olarak türetilmiş dengini bulmaktır. (Canım, 2016: 79)

Başka bir dilin, sistemin ve/veya kültürün ürünü olan kavramlar hakkında iletişim kurabilmek için terim oluşturulabilir. (Karaman, 2009: 56-58)

Kültür alanlarında “terim” özelliği taşıyan kelimeler için aşağıdaki örnekler verilebilir:

Dil terimleri: dilbilgisi, yüklem, zamir...

Tarih terimleri: alemdar, avarız, göç, ulufe...

Turizm terimleri: Check-in, segment, standby, iç ve dış ticaret, turist...

Kültürel terim kullanımına örnek teşkil etmek üzere şu cümleler de dikkatlere sunulabilir:

-Dilimizde ekler sözcüklerin sonlarına gelir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Barış zamanı vergileri subaşılar toplardı. (Tarih)

-Ulufe dağıtmakla görevli memurlar da vardı. (Tarih)

-Cümlelerin üç ögesi vardır: özne, yüklem, tümleç. (Dil bilgisi)

-Verilen cümlede sıfatları bulunuz. (Dil bilgisi)

-Tatile giderken havaalanında uçuş öncesi check-in yaptırıldı. (Turizm)

-Kamu harcamaları büyük ölçüde turizm ve dış ticaretten alınan dolaylı vergilerden karşılanır. (Turizm)

-İstanbul, turistik yapısıyla birçok insanı büyüler. (Turizm)

c. Din

Terimler dine özgü olan kavramları ifade eden sözlerdir.

-İnançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Terimler; bilim, teknik, sanat dallarında; öğrenimde; felsefe ve dinde, genel kültür dilindeki sözcüklerden daha önemli bir yer tutar.

Din alanlarında “terim” özelliği taşıyan kelimeler için aşağıdaki örnekler verilebilir:

Din Terimleri: İslam, Budist, haç, namaz, vacip...

Dinî terim kullanımına örnek teşkil etmek üzere şu cümleler dikkatlere sunulabilir:

-O'nun katında her şey ölçü iledir.

-Akralarımız geçen yıl hacca gitti.

-Namaz, imanın alameti, vücudun selametidir.

-Oruç tutmak bir ibadettir.

d. Felsefe

-Terimler felsefeye özgü olan kavramları ifade eden sözdür.

Bir bilimin veya bilgi alanının temelini oluşturan ilkeler bütünüdür (12.02.2020, <https://sozluk.gov.tr/>).

Hikmek bilgisi, filozofi. (Devellioğlu, 2008: 256)

Felsefe alanlarında “terim” özelliği taşıyan kelimeler için aşağıdaki örnekler verilebilir:

Felsefe terimleri: nihilizm, pragmatizm, dogmatizm...

Felsefeciler meraklı bireylerdir.

-Filozof yaşadığı evreni sorular yolu ile araştırır.

-Felsefe öze yönelik bir sorgulama faaliyetidir.

-Varlık problemi konusunda nihilizme yaklaşan Taoizm, Tao dışında gerçek varlık olmadığını savunur.

e. Meslek-Meşgale-Zanaat

Terimler çeşitli meslek-meşgale-zanaatlara özgü olan kavramları ifade eden sözlerdir.

-Çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kelimeleridir. (Korkmaz, 1992: VII)

-Değişik bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kelimeleridir. (Pilav, 2008: 268)

-Bir bilim, sanat ya da meslek dalıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Çeşitli meslek, sanat ve bilim dallarıyla ilgili sözlerdir. (Pilav, 2008: 267)

-Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili kelimedir. (TS, 2005: 2330)

-Bilim, teknik, sanat, zanaat, spor, ticaret ve meslek dallarıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Bilim, teknik, sanat, zanaat, spor, ticaret ve meslek dallarıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

Spor Terimleri: Gol, set, kroşe, kros, şut, smaç... (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

Ayakkabıcılık Terimleri: falçata, saya, varda, rok, kilte...

Çeşitli meslek-meşgale-zanaatlarda terim kullanımına örnek teşkil etmek üzere şu cümleler sunulabilir:

-Güreşçimiz köprü kurmayı iyi biliyor. (Spor)

-Voleybol oynarken attığı smaç ile bizi büyüledi. (Spor)

-Raketi yanlış tutuşunu farkında değilsin. (Spor)

-Ayakkabı ustaları falçatayı çok iyi kullanır. (Ayakkabıcılık)

-Oğlum ayakkabının bağcığını iyi bağlar. (Ayakkabıcılık)

f. Sanat

Terim sanata/sanatlara özgü olan kavramları ifade eden sözdür.

-İlim ve sanatın kendi sahalarında kullanılan; bu sahaların disiplinine bağlı kelimelere denir. (Tekin, 2012: 355)

-Çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kelimeleridir. (Korkmaz, 1992: VII)

-Değişik bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kelimeleridir. (Pilav, 2008: 268)

-Bir bilim, sanat ya da meslek dalıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Çeşitli meslek, sanat ve bilim dallarıyla ilgili sözlerdir. (Pilav, 2008: 267)

-Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili kelimedir. (TS, 2005: 2330)

-Bilim, teknik, sanat, zanaat, spor, ticaret ve meslek dallarıyla ilgili kelimelerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

Sanat alanlarında “terim” özelliği taşıyan kelimeler için aşağıdaki örnekler verilebilir:

Tiyatro terimleri: aktör, dublaj, rol, tuluat...

Resim terimleri: büst, kolaj, nüans, şövale...

Edebiyat terimleri: şiir, öykü, deneme, mecaz, cinas, seci, söyleşi...

Çeşitli sanatlarda terim kullanımına örnek teşkil etmek üzere şu cümleler dikkatlere sunulabilir:

-Bu oyunda suflör kullanmayacağız. (Tiyatro)

-Gazelin beyitleri arasında bütünlük yoktu. (Edebiyat)

-Şiirde aynı eklerin ya da sözcüklerin tekrarlanmasına redif denir. (Edebiyat)

-Nota müziğin anahtarı gibidir. (Müzik)

-Resim yapmak da bir sanat olduğu için emek isteyen bir iştir. (Resim)

-Bu yıl portre çizim yarışması var. (Resim)

-Rakip takım birazdan penaltı atışı yapacak. (Spor)

-Güreşçimiz, finalde rakibini tuşla yendi. (Spor)

-Hakem penaltı atışı için düdüğünü çaldı. (Futbol)

2.1.3.3. İşlev Bakımından

Terimlerin belli başlı işlev özellikleri bulunmaktadır. Bunlar kaynaklara atıfta bulunarak ifade edilebilir:

a. Dil-Anlatım:

-Karşılıdığı kavramı açık, net ve doğru bir şekilde ortaya koyarlar.

Terimlerin en temel işlevi terimin karşılıdığı kavramı açık, net ve doğru bir şekilde karşılamasıdır. Adeta kavramların kapılarını açan sihirli anahtarlar durumundadır. Herhangi bir bilim alanında bilgiye ulaşmak isteyen kişi, karşısına çıkan terimin bu yöndeki işlevselliği sayesinde amacına daha kolay ulaşacak ve edinilen bilgiler de daha kalıcı olacaktır. (Pilav, 2008: 273-274)

-Dili güçlendirip zenginleştirirler.

Terimler bir dilin anlam dünyasına katılarak o dile zenginlik katmak suretiyle onu güçlendiren unsurlardır. (Pilav, 2008: 273)

-Dilin gelişmişliğinin göstergesi durumundadırlar:

Anlamları bakımından dilin genel kelimelerinden ayrılan terimler, bir dilin kültür ve medeniyet dili olarak gelişmişliğinin de temel göstergeleri olma özelliğini taşımaktadır. (Pilav, 2008: 267)

b. İletişim

-Bilgiye ulaşma araçlarıdır.

Gerek eğitim öğretimde, gerekse bilimsel araştırmalarda herhangi bir bilgiye ulaşmak için ihtiyaç duyduğumuz ve karşılaştığımız unsurlardır. (Pilav, 2008: 268)

-Kısa yoldan ve kolayca anlaşmayı sağlarlar.

Terimler ilgili oldukları alan mensuplarının aralarında net ve seri bir şekilde anlaşmalarına imkân veren kelimelerdir. (Pilav, 2008: 268), (Onan, 2016: 25)

c. Bilim

-Bir bilim dalının temellini oluşturan unsurlardır.

Bilim faaliyeti bilgiyi tespit ve ifade etmekte terimlerin varlığına ihtiyaç duyar. Bu yüzden terimler her bir bilim dalının temeli olarak kabul edilir. (Korkmaz, 1992: VII), (Çiçek, 2009: 54)

d. Eğitim-Öğretim

-Eğitim-öğretim faaliyeti terimler aracılığıyla gerçekleşir.

Herhangi bir alandaki eğitim-öğretimde alanla ilgili bilgilerin iletilmesinde terimlerin olmazsa olmaz bir yeri bulunmaktadır. Bu bakımından eğitim-öğretim hayatında bel kemiği durumundadır. Konular, terimlerden yola çıkılarak hedef kitleye kazandırılmaya çalışılır. (Pilav, 2008: 267-268)

e. Kültür

-Kültür taşıyıcısı durumundadır.

Terimler kültür taşıyıcısı olma işlevini de yerine getirir. Bu bağlamda mevcut olmadıklarını düşündüğümüzde vahim sonuçlar ortaya çıkar. “Terimleri kaldırırsanız insan beyninin en yüce ürünlerini de bir anda kargaşalığa atmış olursunuz. Uygarlık da, kültür de yerinde sayar.” (Dizdaroğlu 1988: 12, akt. Pilav, 2008: 274)

-Millî kültür ve sanatı yansıtır.

Terimler dilin genel kelimelerinden öte içinde uzun zaman diliminin birikimi olan kültür unsurlarını saklayan ifade kalıplarıdır. Sanatlar da bu kalıplara ihtiyaç duyar. Bunların her biri, toplumların kültürünü yansıtarak onları bilinir ve kalıcı kılmak gibi bir işlevi yerine getirirler. (Pilav, 2008: 274)

2.1.3.4. Anlam Bakımından

Terimler anlam olarak da birtakım özelliklere sahiptir. Bunlar da yine kaynaklara atıfta bulunularak ifade edilecektir:

-Terimsel bir anlamı bulunmaktadır.

-Terimin en önemli özelliği, kullanılan sözcüğün yalnızca kullanıldığı alan ile ilgili kavramı ihtiva etmesidir. Terim olarak kullanılan her sözcük, günlük hayattaki fazlalıklarından arındırılmış ve tek bir anlam ifade edecek tarzda kullanılmıştır. (TDEKTAS, 2006: 101)

Kelimenin bilim, sanat, spor ya da meslek alanına özgü kavramları karşılamada kullanılırken taşıdığı anlama “terim anlamı” denir. “Ekvator” kelimesinin tek anlama gelerek bir şeyi karşılaması gibi. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Terimler, gerçek anlamıyla kullanılan sözlerdir.

Terimler, genellikle gerçek anlamıyla kullanılan sözlerdir. Terimlerin; mecaz anlamı, yan anlamı, deyim anlamı yoktur: “Boğaz’ı geçip Karadeniz’e ulaştık.”, “Ayağı olmayan göllerde tuz oranı yüksek olur.”, “Ağacın kökleri çok derinde.”, “Üçgenin iç açıları toplamı 180’dir.” (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Anlamı bir konu veya alanla ilgilidir.

Terimler, bir dilde kullanılan genel kelimeler olmayıp belli bir konu veya alanla ilgili kelimelerdir.

-Terimler, belli bir alana yönelik sözcüklerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili kelimedir. (TS, 2005: 2330)

-Bir uzmanlık alanına ait olarak kullanılan sözcüktür. (TDEKTAS, 2006: 101)

-Özel anlamlıdır.

Terimler, bir dil bütünü içinde kullanılan genel kelimeler olmayıp spesifik bir anlama sahip olan dil birlikleridir.

-Özel anlamlı sözcüklerdir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Genelde tek anlamlıdır.

Sınırlı sayıda terimin birden fazla anlamı bulunduğuna rastlansa da genel olarak terimlerin tek anlamlı kelimeler olduğu söylenebilir. Söz konusu sınırlı örneklerde ise terimin aynı veya farklı alanlarda birden fazla -iki veya daha fazla- terim anlamı bulunabilir.

-Terimler, bir bilimsel kavrama tek karşılığı bulunan kelimelerdir. (Zülfikar, 1991: 20-21)

-Terimlerin bir dilin genel ve sıradan kelimelerinden farklılığının söz konusu olduğu görülür. Zira terimler, gösteren olarak tektir. Oysa kelimelerin sinonimleri (eş anlamlıları) mevcuttur. (Pilav, 2008: 268)

-Agop Dilaçar, terim olacak kelimenin konnotasyonlardan yani yan anlamlardan kurtulmuş olması gerektiğini vurgular. (Pilav, 2008: 267-268)

- Bir sözcük farklı bilim dallarında farklı terim anlamlara sahip olabilir. Örneğin kök sözcüğü matematikte de, tıpta da terim anlamıyla kullanılabilir. Yine “perde” sözcüğü hem tiyatrodan hem de müzikte terim anlamda kullanılabilir. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Bir uzmanlık alanının terimleri, bir başka alanda da kullanılıyor olabilir. Bu durumda her iki (veya daha fazla) alanda kullanılan terim, sözün gerçek anlam çerçevesinde anlam çeşitliliği kazanmış demektir. (TDEKTAS, 2006: 101)

-Terimler, tek anlamlı sözcüklerdir. Terimlerin yan ve mecaz anlamları yoktur. Günlük konuşulan dilin ortak sözcükleri değildir. -Terimler, belli bir alana yönelik sözcükler olduğu için, kullanım alanları azdır. Kullanım alanı genişleyen, günlük yaşamda yeri olan terimler, genel kullanıma sahip olduğu için, terim özelliğini yitirir ve dilin öteki sözcükleriyle aynı duruma gelir. Radyo, televizyon, uçak, tren gibi. (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

-Terimler, gösteren olarak tektir. Oysa kelimelerin sinonimleri (eş anlamlıları) mevcuttur. (Pilav, 2008: 268)

-Bilimsel bir kesinlik taşır.

Terimler anlam itibarıyla bilimsel bir kesinliğe sahiptir. Bu durum onların varlıklarının temel bir gereği olarak karşımıza çıkar.

-Terimlerin bildirdiği anlam yorumu açık değildir. (Zülfikar, 1991: 20-21)

-“Anlamsal bakımdan çoğunlukla karmaşık bir bilimsel ya da teknik bilimsel tanımı, hiçbir belirsizliğin söz konusu olmadığı bir kesinlikle, bütünüyle içinde taşıyan sözcüktür.” (Köksal, 2003: 51)

-Dar-sınırlı ve yoğun bir anlama sahiptir.

-“Terimler, içinde yer alan kelimelerin anlamı yoğunlaştırılmıştır.” (Pilav, 2008: 267)

-“Terimlerin anlamları dar ve sınırlıdır.” (14.01.2020, <http://terim-anlam.nedir.org/>)

2.1.4. Oluşum

2.1.4.1. Öncelikler-Gerekler

-Terim oluşturma bir süreçtir.

-İş bilinçli ve kontrollü olmalıdır.

-Bir kez oluşturulunca, terimlerin yapılarını değiştirmek hemen hemen olanaksızdır. Dolayısıyla ilgililerin terim oluşturma konusunda gerekli eğitimi alarak bilgilenmiş olması gerekir.

-Uzman görüşleri dikkate alınmalıdır. Destek gerektiğinde diğer dil uzmanlarından yardım istenmelidir. Bu görüşler terimi daha iyi aydınlatır.

-Yeni kavramın analiz edilmesi gerekir.

-Kapsamlı bir araştırmanın yapılması gerekir.

-Anlam belirsizliğini ortadan kaldırmak hedeflenmelidir.

-Mümkün olduğu kadar net ve kısa olmalıdırlar.

-Yeni terimin Türkçenin yapısına, kurallarına uygun olması beklenir.

-Türk kültüründe ilgili kavram için Türkçe bir karşılık önerilip önerilmediği araştırılmalıdır. Bu araştırmayı yapmadan hızlıca geliştirilen çözümler bilim dilinin ilerlemesine zarar verir.

-Yeni terimin Türkçeyi beslemesi, zenginleştirmesi gerekir.

-Alternatif kelimeler anlamı doğru ve eksiksiz aktarma, dile uygunluk, yaygınlaşma durumu bakımından sorgulanmalıdır.

-Aynı yapısal özelliğe sahip başka bir terimin olup olmadığı incelenmeli, buna göre oluşturulmalıdır.

-Önerilen terimin farklı ya da aynı kavramı temsil edip etmediğine de dikkat edilmelidir. Buna önem verilmezse eş adlı veya çok anlamlı terimlerin oluşumu kaçınılmazdır.

-Oluşturulacak terimin kendine yakın diğer terimlerle ilişkisi olmalıdır.

- Kavramlar Türkçeye çevirirken işlevsel çözümler gereklidir.
- Verilen kararın uygulanılabilir olması gerekir.
- Her kararın bir risk taşıdığı bilinmelidir. Verilen karar beklenen hedefe ulaşmayabilir de. Kararın başarısı ancak karar dile geçirilip toplum ya da ilgili bilim alanının insanları arasında dolaşıma girdikten sonra anlaşılabilir. (Karaman, 2009: 46), (Karaman, 2009: 56-58), (Zülfikar, 2011: 158), (Canım, 2016: 78-79)

2.1.4.2. Süreç

Terim oluşturma bir süreçtir.

Bilindiği üzere, yeni bir kavramın ortaya çıkışıyla ilk etapta alanın ilgilileri ve bilim insanları, o kavrama bir ad, dilbilimsel işaret, yani terim bulurlar.

Yeni terimler oluşturulduktan sonra çeşitli etkinliklerle -konferans, seminer ve yayınlarla- bilim camiasında paylaşıp yaygınlaşmaya başlanır.

Oluşturulmuş terimler, yerleşinceye kadar uzun bir zaman geçer. (Karaman, 2009: 58)

2.1.4.3. Yöntemler

Her işte ve dahi bilim faaliyetinde olduğu gibi terim oluşturma işinin de birtakım usulleri vardır. Yani birden çok yöntem uygulanmış gelmiştir. Bu farklılıkları da daha çok ihtiyaçlar ve öncelikler belirlemiştir. Burcu İlkay Karaman'ın Sager, Dungworth ve McDonald'tan aktardığı üzere terim oluşturma temelde “dil içi terim oluşturma eylemi ile diller arası, ya da başka deyişle, çeviri odaklı terim oluşturma eylemi” olarak iki kategoride gerçekleşir.” (Karaman, 2009: 45, 46, 58)

Aşağıdaki bilgiler Karaman'ın nakillerinden özetlenmiştir.

a. Dil İçi Terim Oluşturma

Terim oluşturma teriminin dil bilimsel yöntemleri üç gruba ayrılır: 1. Var olan kaynakların kullanımı, 2. Var olan kaynakların değişimi 3. Yeni kaynakların kullanımı (Karaman, 2009: 46)

a.a.a. Var Olan Kaynakların Kullanımı

Bu grupta *çok anlamlılık* (polysemy) ve *eş adlılık* (homonymy) yöntemleri bulunmaktadır.

a.a.a.a. Çok Anlamlılık

Çok anlamlılık'ta bir nesneyi başka bir nesneye benzetirken “gibi”, “şeklinde”, “vari” kelimeleri ile “-msı, msi” ve “-mtrak” ekleri kullanılmaz. Daha ziyade şekil, işlev ve konum ile ilgili bileşik isimler kullanılır. Örneğin:

- cep telefonu (elektronik mühendisliği)
- döner kavşak (trafik)
- fil kulağı (bitki bilimi)
- köprü ayağı (mimarlık)
- nehir yatağı (jeoloji)
- soğan kubbe (mimarlık)

Çok anlamlılıkta birleşik isim niteliğindeki terimler anlam aktarımı, benzetme, düz değişmece, eğretilme gibi uygulamalarla oluşturulur.

1. Anlam Aktarımı

Anlam aktarımı aslında mecbur kalmadıkça tercih edilmemesi gereken bir yöntemdir. Çünkü terim biliminde ideal olan her kavramın tek bir terimle (tek

anlamlılık), her terimin de tek bir kavramla (tek adlılık) karşılanmasıdır (Karaman, 2009: 29).

Anlam Aktarımı'nda her bir terim, genel dilin bir söz değeridir (Özdemir 1973: 23). Yani bir terimi karşılamak için onun anlamını, genel dilde kullanılan bir kelimeye aktarma, daha doğrusu onun bir yönünü terimsel anlamla sınırlandırmadır (Özdemir 1973: 28). Kısaca, gündelik dilde kullanılan kelimelerden amaca uygun olanı alınır ve herhangi bir bilim dalında terim olarak kullanılır (Zülfikar, 1991: 173).

Örnekler:

- bez (biyoloji)
- çanak (bitki bilimi)
- çekirdek (biyoloji)
- dalga (fizik)
- doğru (matematik)

2. Benzetme

Bu yöntemle oluşturulan terimler kavramın gerçek görüntüsünü pek de yansıtmadığından yeterli görülmez. Bu sebeple benzetme yöntemi terim oluşturulmasında hazırlık safhasında veya geçici bir süreçte tercih edilip sonraki aşamalarda diğer yöntemlere başvurulmalıdır. Türkçede bu amaçla genelde “gibi”, “şeklinde”, “vari” kelimeleri ile “-msı, msi” ve “-mtırak” ekleri kullanılır. Örnek:

- rock-like substance
- modern-style building

3. Düz Değişmece

Düz değişmece bir kavram, oluşu, duyuş veya hareketi belli bir açıdan bağlantı kurarak başka bir kavramın ismiyle karşılamaktır. Kelime ve cümle örnekleri:

Kelime düzeyinde:

- teker = araba
- hilal = bayrak
- stage = tiyatro oyuncusu
- raket = tenis oyuncusu

Cümle düzeyinde:

- Çankaya yine veto etti (Çankaya = Cumhurbaşkanlığı)
- Brüksel'den çatlak sesler (Brüksel = Avrupa Birliği)
- kent uyuyordu (kent = insanlar)

4. Eğretileme

Eğretileme anlam sapmasının bir şekli olarak cümlede geçen kelimenin sözlük anlamı dışındaki yorumlanmasıdır. Burada daha çok insan ve hayvan uzuvları kullanılır. Bazı durumlarda eğretileme tek bir kelimedenden de oluşabilir. Örneğin:

- cep (trafik)
- fare (bilgisayar)
- köprü (diş hekimliği)
- blister (kimya)

a.a.a.b. Eş adlılık

Bir bilim dalına ait terimlerin bazen başka bilim dalında/dallarında da kullanılması *eş adlılık* durumunun ortaya çıkmasına sebep olur. Örneğin:

- yüz (matematik: sayı)
- yüz (anatomi: çehre, sima)
- yüz (spor: suda yüzme faaliyeti)
- yüz (deri yüzme faaliyeti)

a.a.b. Var Olan Kaynakların Değişimi

Bu grupta *dönüştürme*, *sıkıştırma*, *takılama-türetme*, *özelleme*, *bileşik terim oluşturma*, gibi işlemler yer almaktadır.

a.a.b.a. Dönüştürme

Dönüştürme (*conversion*) yönteminde kelimenin biçimsel yapısı değiştirilmeden sınıfı değiştirilir. Eylemin isimleştirilmesi söz konusu olduğu gibi böyle bir ismin istendiğinde tekrar eylem durumuna getirilmesi de mümkündür. Sıfat olan bir kelime gerektiğinde isim olarak da kullanılabilir; bunun tersi de mümkün olur. Yine bir sıfat kendi kelime sınıfından çıkarılıp isim durumuna getirilebilir (Zülfikar, 1991: 171).

Örneğin:

- yumru kök (botanik)
- sıra dağ (coğrafya)
- katma değer (ekonomi)
- kurşun oksit (kimya)
- temel sayı (matematik)
- kıkırdak doku (biyoloji) (Zülfikar, 1991: 171).
- kişisel {sıfat} – kişilik {isim}

Bu örnekte görüldüğü gibi, “kişi” kelimesinin köküne “-sel” eki getirilip sıfat türetilmiştir (“kişisel”). Aynı köke farklı bir ek olan “-lik” eki getirilip isim oluşturulmuştur (“kişilik”).

- akıtma {eylem} – akıtma {isim}

Bu örnekte ise eylemden isim yapılmıştır; burada görüldüğü gibi “akıtma” eyleminin biçimsel yapısı değişmemiş sadece kelime sınıfı değişmiştir.

a.a.b.b. Sıkıştırma

Sıkıştırma’da (*compression*) kelimelerin ilk harflerinden yeni terimler oluşturulur. Bu grupta alt yöntemler olarak *kısaltma* (*abbreviation*), *başharfleme* (*initialism*) ve *kırpma/kısalama* (*clipping/shortening*) bulunmaktadır.

1. Başharfleme

Kuruluş adları genelde *başharfleme* (*initialism*) sonucu ortaya çıkmıştır (Felber 1984: 178, akt. Karaman, 2009: 124). Bunlardan bazıları günlük hayatımızda çok fazla yer tutarak terim şeklinde kullanılagelmişlerdir. Örneğin:

- BM (Birleşmiş Milletler)
- ABD (Amerika Birleşik Devletleri)

2. Kısaltma

Kısaltmada terimlerin ilk birkaç hecesi korunurken, son birkaç hecesi ise atılır.

Örneğin:

- otomobil – oto
- métropolitain – métro

3. Kırpma/Kısalama

Sıkça başvuru alan ve oldukça verimli bir yöntem ise kırmak (*clipping*) ya da kısaltmak (*shortening*) oluyor. Bu yöntemde kelimelerden harfler veya heceler atılarak ortaya yeni bir terim çıkarılır. Örneğin:

- exposition – expo
- moped = (en) motor + (en) pedal

Bu örnekte motor kelimesinin ilk hecesi ile pedal kelimesinin ilk üç harfi kaynaştırılarak yeni bir terim türetilmiştir.

a.a.b.c. Takılama/Türetme

Takılama ya da türetme (*affixation/derivation*) denilen bu yöntemde kelimeye ek ilave edilerek terim oluşturulur. Yapısal açıdan Türkçede ara ek (*interfix*) veya son ek (*suffix*) kullanılarak terim oluşur. İşlev açısından ise türetme yani kelimenin sınıf

değiştirmesi sonucu yeni terim ortaya çıkar. İngilizcede son ekler (suffix) kelime sınıfının değişmesine, ön ekler (prefix) ise türetmeye sebep olur (Sager 1990: 72-74, akt. Karaman, 2009: 126). Bu durum Türkçe için de söz konusudur. Türetme, ad ve eylem köklerine, gövdelerine yapım ekleri getirerek yeni terimler üretme işidir. Türkçe, bu yöntemle terim oluşturma yönünden çok zengin ve doğurgan bir dildir. Yeni kavramlara karşılık bulmada bu yol izlenebilir (Özdemir, 1973: 24).

Örnekler:

- ayır-aç
- böl-ge
- çek-im
- eri-y-ik
- kum-ul

a.a.b.d. Özelleme

Özelleme (eponimi), özel isimden terim oluşturma demektir. Kişi ya da kurum veya kuruluşların isimlerini terimleştirmek mümkündür. Bu yolla genelde bir icat/keşifte bulunan kişi ya da kuruluşun ismi ortaya çıkan/çıkarılan yeni kavrama verilmektedir.

- Behçet sendromu
- Holter cihazı
- daksillemek
- gırgırlamak

a.a.b.e. Birleştirme/Birleşik Terim Oluşturma

Birleştirme ya da Birleşik Terim Oluşturma (compounding) yöntemiyle kelimeleri birleştirmek suretiyle yeni kelimeler oluşturulur (Sager, 1990: 72, akt. Karaman, 2009: 128). Burada terimler birden çok kelimenin birleştirilmesiyle elde edilir (Özdemir, 1973: 22). Bu durum, kavramın tek kelimeyle ifade edilemediği durumlarda başvurulacak bir yoldur (Zülfikar, 1991: 165). Türkçede isim ile isim, sıfat ile isim ya da fiil ile isimden birleşik terim oluşturulabilir. Ayrıca iki emir durumundaki fiilin birleştirilmesi ile de birleşik terim oluşturulabilir. Örnekler:

- akçaagaç
- atardamar
- balözü
- eğreltiotu
- gizilgüç
- kafadanbacaklılar
- yerçekimi
- eş-basınç – eşbasınç
- çek-yat – çekyat
- tut-kal – tutkal

a.a.c. Yeni Kaynakların Kullanımı

Bu grupta *yeni oluşturma* [ya da kısaca *oluşturma* (neology/neologism)] ve *ödüncleme* (borrowing) gibi uygulamalar bulunmaktadır.

a.a.c.a. Oluşturma (Neoloji)

Oluşturma (yani *terim oluşturma eylemi*), bilim ve teknolojiye ortaya çıkan kavramların adlandırılması eylemidir. Yeni bir icat, keşif, teknoloji veya yöntemin meydana gelmesiyle ortaya çıkan yeni kavramların adlandırılması gerekir. Sager'e (1990: 79, akt. Karaman, 2009: 131) göre *oluşturumlar* (neolojiler) iki gruba ayrılırlar: (a) tamamen yeniden oluşturulanlar, (b) başka dillerden ödünç alınanlar. İngilizcede, Latince, Grekçe (Eski Yunanca) ve Fransızcadan ödünçleme yaparak ve bunları

‘İngilizceleştirerek’ oluşturmalar türetilir. Türkçede de İngiliz dilinde olduğu gibi oluşturma yaparken başka dillerden faydalanılır. Hukuk dilinde Arapça terimler hâkim iken, tıp dilinde Grekçe ve Latince’den terimler oluşturulur. Oluşturuma daha sık özgün dillerde bulunmakla beraber güncel dilde de rastlamak mümkündür. Cabré’ye göre bir terimin oluşturma olup olmaması *artsüremlilik*, *sözlük bilimi*, *tutarsızlık* ve *psikoloji* olarak ifade ettiği dört kıstasa bağlıdır (Cabré, 1999: 25, akt. Karaman, 2009: 132). Oluşturumcular, bir terimin oluşturma olup olmamasında daha ziyade sözlük bilimi ölçütüne bakarlar. Cabré, oluşturmaları iki ana başlıkta topluyor: *gerçek oluşturmalar* (neolojiler) ve *adlamalar* (neonimler).

a.a.c.b. Ödünçleme

Ödünçleme, bir terimi kaynak dilden erek dile *yazılışını* (orthography), *yapısını* (morphology) ve/veya *fonolojisini* (phonology) muhafaza ederek aktarmak demektir. *Ödünçleme doğrudan ödünçleme* (direct borrowing) ve *uyarlamalı ödünçleme* (adapted borrowing) olarak ikiye ayrılır. Örneğin:

-yoğurt – yoghurt

-television – televizyon

a.b. Diller Arası-Çeviri Odaklı Terim Oluşturma

Terim oluşturma dil içerisinde olabileceği gibi diller arasında da gerçekleşebilir. Bu işlem yeni kavramları adlandırmak için yapıldığı gibi başka bir dil, sistem ve/veya kültürün ürünü olan kavramlar için de yapılabilir. Bu kategoride yapılan ise aslında *ödünç alma* ya da *ödünçleme* (borrowing) uygulamasıdır. Dolayısıyla kaynak dildeki diğer bütün uygulama yöntemlerini içermektedir. Bu yüzden burada tektata düşmemek için *dil içi terim oluşturmaya* yönelik metotlar için kullanılan başlıklar verilip doğrudan örneklerle geçilecektir.

a.b.a. Açıklama

(de) Katauto = (en) car fitted with a catalytic converter

a.b.b. Ödünç Terim ya da Ödünçleme

(en) mortgage = (tr) mortgage•• (en) weekend = (fr) weekend

a.b.c. Ödünç Terim yerine Oluşturma

a.b.c.a. Oluşturma

(en) piston = (tr) itenek

(en) erosion = (tr) aşınma

(en) solution = (tr) çözelti

a.b.c.b. Ödünç Çeviri

(en) television = (tr) televizyon

(en) contact lense = (tr) kontaklens

(no) fiord = (en) fiord/fjord = (tr) fiyort

a.b.c.c. Birleştirme/Birleşik Terim Oluşturma

(en) computer = (tr) bilgisayar

(en) coronary artery = (tr) atardamar

(en) river bed = (tr) nehir yatağı

(de) Schwermetall = (tr) ağır metal

a.b.c.d. Özelleme

(tr) Behçet sendromu = (en) Behcet’s syndrome

(en) Portland cement = (tr) Portland çimento

a.b.c.e. Anlam Katma

1. Eş Adlılık:

(en) virus (viroloji) - virus (bilgi teknolojisi) = (tr) virüs (viroloji) –(tr) virüs (bilgi teknolojisi)

2. Çok Anlamlılık:

(en) mouse (hayvan bilimi) – (en) mouse (bilgisayar teknolojisi) = (tr) fare (hayvan bilimi) – (tr) fare (bilgisayar teknolojisi)

a.b.c.f. Niteleme

(en) mortgage = (tr) ipotekli ev kredisi

a.b.c.g. Takılama/Türetme**1. Son Ekleme:**

-aç, -ge, -ul, -ak, -ek, -ma, -me

a.b.c.h. Dönüştürme

(en) constant {sıfat} – (en) constant {sıfat} = (tr) sabit {sıfat} – (tr) sabit {isim}

a.b.c.i. Sıkıştırma**1. Kısaltma**

(de) Automobil – (de) Auto = (tr) otomobil – (tr) oto

2. Başharfleme

(en) World Health Organization – (en) WHO = (tr) Dünya Sağlık Örgütü – (tr) DSÖ

(en) Genetically Modified Organism – (en) GMO = (tr) Genetiği Değiştirilmiş Organizma – (tr) GDO

(fr) Transports Internationaux Routiers – (fr) TIR = (tr) TIR – (tr) tır

(fr) Fédération Internationale de Football Association – (fr) FIFA = (tr) Uluslararası Futbol Federasyonu – (tr) FIFA

3. Kısalama

(en) biological physics – (en) biophysics = (tr) biyofizik

(en) radiological therapy – (en) radiotherapy = (tr) radyoterapi

(Karaman, 2009: 45-58)

2.2. Terminoloji (Terim Bilimi)

Terminoloji (terim bilimi) temelde dil bilimimin bir alt alanıdır. Bununla beraber her alan için büyük bir değer ve öneme sahip olduğundan müstakil bir bilim olarak da adlandırılabilir. Diğer taraftan terminoloji, çalışmaların yöntemleriyle de ilgili olduğundan metodoloji (yöntem bilimi) ile de ilişkisi bulunmaktadır.

Çeşitli alanlardaki bilginin artması, keşif ve icatların yapılmasıyla birlikte ortaya terimleştirilmesi gereken yeni kavramlar çıkmaktadır. Bu sebeple terminoloji (terim bilimi) çok önemli bir disiplindir. Terimleştirme de önemli bir iş olarak kendini gösterir. Bu işle uğraşmanın bilinçli olarak yapılması gerekmektedir. (Karaman, 2009: 45)

Mevcut alanların yanı sıra disiplinler arası araştırmalarla bağlantılı olarak yeni çalışma alanlarının ortaya çıkması, bilim literatüründeki terminoloji alanının da bugün hızla genişlemesi anlamına gelmektedir. “Bu genişleme sürecinde, özellikle akademik eğitimin niteliği açısından her çalışma alanının kendi terminoloji sınırlarını gözden geçirmesi gerekmektedir.” (Onan, 2016: 52)

Konu; kavram, tanım, ihtiyaç-önem, tarihçe, yaklaşım ve sorunlar olmak üzere altı başlık altında değerlendirilecektir.

2.2.1. Kavram

Burada dile getirilecek ifadeler “terim” türevi olarak kullanılan terimlerin çoğul hâlleri olmakla beraber “terminoloji” karşılığında da kullanılmış kelimelerdir.

Istılahat:

Terim karşılığı kullanılan “ıstılah” kelimesinin çokluk şekli olan “ıstılahat”, “terminoloji” karşılığında da kullanılmıştır. (Pilav, 2008: 286)

Tabirat:

Terim karşılığı kullanılan bir başka ifade olan “tabir” kelimesinin çokluk şekli durumundaki “tabirat”, “terminoloji” karşılığında da kullanılmıştır. (Pilav, 2008: 286)

Terminoloji:

Asıl terim olan “terminoloji” Batı kökenli olup ilgili kavramın yanı sıra “terimler dizgesi” anlamında da kullanılmaktadır. . Günümüzde “terim bilimi” ifadesi ile beraber yaygın olarak kullanılmaktadır. (12.02.2020, <https://sozluk.gov.tr/>)

Terim Bilimi:

Söz konusu terime Türk Dil Kurumu tarafından gösterilen karşılık ise “terim bilimi”dir. Günümüzde “terminoloji” ifadesi ile bereber yaygın olarak kullanılmaktadır. (12.02.2020, <https://sozluk.gov.tr/>)

Metodoloji:

Mantığın, çeşitli bilgi kategorilerini ve çeşitli bilimlerin metodlarını inceleyen bölümü yöntem bilimi; bilimler mantığı. (Çağbayır, 2007: 3176)

Metodolojinin ilgi alanına giren konular; metodların temellendirilmesi, metodların karşılaştırılması, eşleştirilmesi, değerlendirmesi, geliştirilmesi ve yeni metodlar aranmasıdır. (10.03.2020, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Metodoloji>)

Yöntem Bilim:

Özellikle felsefe ve bilim alanında yöntem araştırmak ve yeni yöntemler yaratmak için ilkeler geliştiren bilim, metodoloji. (TS, 2011: 2612)

Yöntem bilimi ya da metodoloji, belirli bir alanda kullanılan bütün metodlar; geniş anlamı ile metodların bilim ve felsefesi olarak açıklanabilir.

Grekçe (Eski Yunanca) meta, hodos ve logos kelimelerinden türemiştir. Eski felsefe ve bilimde “logos”; söz, konuşma gibi anlamlara gelmektedir.

Uzmanlık Dili:

Ülkemizde terminoloji karşılığı olarak çok sınırlı olarak da olsa kullanımına rastlanılan bir başka ifade de “uzmanlık dili”dir. Aşağıdaki ifade bu kullanımın bir örneğini oluşturur:

“Bütün bilgi alanlarındaki artan uzmanlaşma, birçok uzmanlık alanındaki yüksek yenilik oranları uzmanlık dilinin (terminolojinin) daha ayrıntılı tanımlanmasına neden olmaktadır.” (20.02.2020, <http://term-portal.de/tr/terminologie-eine-einfuehrung-tr/terminoloji-ne-icin.html>)

2.2.2. Tanım

Terminoloji (terim bilimi) hakkında kaynaklarda çeşitli tanımlara rastlanılır. Bunlardan bazılarını şöyledir:

-Terimlerle ilgili sorunları incelemeyi amaç edinmiş dil biliminin bir dalı, terminoloji anlamına gelmektedir (TS, 2005: 2330).

-Bir bilim, bir sanat, bir meslek ya da bir teknik dalına özgü terimlerin tümü. Terim bilimi olarak da bilinir. (12.02.2020, <https://eksisozluk.com/terminoloji--107948>)

-Bir özel alandaki (bilim, bilgi veya teknik) terimlerin derlenmesi, tanımlanması ve düzenlenerek kullanıma sunulmasına yönelik çalışmadır. (02.02.2020, <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/iss2014/dosyalar/Terminoloji.pdf>)

-Bir özel alana ait söz dağarcığı, bir özel alandaki kavramların ve belirtilmelerin toplamı. (02.02.2020,

<http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/iss2014/dosyalar/Terminoloji.pdf>)

-Bir bilim ya da sanat dalına dair terimlerin bütünü. (TDEKTAS, 2006:103)

2.2.3. İhtiyaç-Önem

Terminoloji; bilim, medeniyet, kültür hayatı bakımından büyük bir değer ve öneme sahiptir.

Öteden beri çeşitli alanların oluşagelen bilgi ve uygulamaları içinde ortaya çıkan olgu ve kavramlar daima terimleri gerekli kılmıştır. Diğer bir ifadeyle “keşif ve icatların yapılması ve bilginin çoğalmasıyla ortaya terimleştirilmesi gereken çok sayıda yeni kavram çıkmaktadır.” (Karaman, 2009: 45-46)

Terminolojinin her bir alan için gerekliliğinin özellikle bazı bakımlardan daha da fazla önem arz ettiği söylenebilir. Bunlar iletişim, eğitim-öğretim ve bilim-gelişim olarak öne çıkar. Burada konu bu açılardan ele alınacaktır.

İletişim:

Kavramlar, insanların doğru düşüncelerini sağlayan anahtarlar olarak görülür. Bu ise bir standart dâhilinde ilgililerin o kavramı karşılayan terimlerin bulunması ve bunların kullanımıyla da sağlıklı bir iletişim gerçekleştirmesi anlamına gelir. (TDEKTAS, 2006: 101)

Çünkü bilim insanları ortaya çıkan yeni kavramlar hakkında birbirleriyle ancak terimlerle iletişim kurabilirler. (Karaman, 2009: 45-46)

Hâlbuki bilgi alanlarındaki artan uzmanlaşma ve bununla birlikte çoğalan terimler yüzünden “yalnızca uzmanlar ve acemiler arasındaki değil, aynı disiplindeki iki uzman arasındaki iletişim de gittikçe güçleşmektedir. Bu durum özellikle diller ve kültürler arasındaki iletişim söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır.” (20.02.2020, <http://term-portal.de/tr/terminologie-eine-einfuehrung-tr/terminoloji-ne-icin.html>)

İşin içine sağlıksız terim üretiminden kaynaklanan sorunlar da dâhil edildiğinde konunun daha da büyük bir boyut kazandığı tahmin edilebilir.

Eğitim-Öğretim:

Terimler iletişim gibi eğitim-öğretim açısından da hayati bir önem taşır. Diğer taraftan eğitim-öğretim, iletişimi de kapsayan bir boyuta karşılık gelir.

Başta ders kitapları olmak üzere pek çok alanda eğitim ve öğretimle ilgili terimler önemlidir. Özellikle terim birliği bulunmalıdır. (Pılav, 2008: 171, 275)

Bilim-Gelişim:

Bilimsel çalışmaların olmazsa olmazı durumunda olan terimler ve bunların oluşturularak kullanılması önemli bir gerekliliktir. Sağlıklı bilgi üretimi bu sayede gerçekleşir.

Nitekim bir bilim alanının gelişmesinde hiç kuşkusuz terminolojinin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. “Özellikle yeni kurulmuş çalışma alanlarının bilimsel bir kimlik kazanmasında, alanın terminolojisine yönelik çalışmalar oldukça büyük öneme sahiptir.” (Onan, 2016: 53)

2.2.4. Tarihçe

2.2.4.1. Dünyada

-Antik Dönem: Batı dünyasına göre terimbilimi hakkında yazılmış ilk metin antik döneme ait olan Plato'nun Cratylus adlı eseridir. (Karaman, 2017: 20)

- Antik dönem ile 16. yy. arasında stoalar, Aziz Augustin, Aziz Anselm, Hintli düşünürler, Arap felsefeciler, dilbilgisi uzmanları ve sözlükçüler bu konu hakkında sürekli yazıp çizmişlerdir. Adlandırma eylemi ve bunun yöntemleriyle ilgili ayrı bir bilim dalına gereksinim duyulduğu ancak Rönesans devrinden sonra ortaya çıkmıştır (Rey, 1995: 11, akt. Karaman, 2017: 23).

-16. yüzyıl (Rönesans) Andreas Versalius (1514-1564) anatomi alanında terimlerin düzenli kaydını ilk gerçekleştiren bilim insanıydı. Böylece, nomenclature (Latince nomen calare'den;=dizge) terimi 16. yüzyılda Fransız ve İngiliz dillerinde ilk kez kullanıma başlandı. (Karaman, 2017: 21).

-17. yüzyılda Andrea Cesalpini bitki biliminde (yani, botanik bilimi) bitkileri betimleme yöntemiyle yeni bir dönem başlatmışür. Gözlemlediği veri karmaşasının içinden önemi olduğunu düşündüğü ve sınıflandırmaya değer bulduğu veriler için genel bir betimleme ölçütü oluşturdu (Rey, 1995: 13, akt. Karaman, 2017: 23-24).

-Antoine Furetière'in 1690 yılında yayımlanmış olduğu Dictionnaire Universel adlı eseri bilimsel ve bilimsel terimlerin ölçünleştirilmesi ve düzenli bir biçimde kaydedilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Furetière için sadece sözlük bilimi ile uğraşmayıp terim bilimi ile de yakından ilgilenen birisi olduğu söylenebilir, çünkü yaratmakta olduğu sözlüğü ansiklopedik değerde, başka bir deyişle dil-dışı (=extra-linguistic) niteliğe sahipti (Rey, 1995: 12, akt. Karaman, 2017: 24).

-18 ve 19. yüzyıllarda terim bilimi bilim insanlarının elinde biçimlenmeye devam etmekteydi. Terim bilimine olan ilgi 18. yüzyılda bilim insanları arasında arttı. (Karaman, 2017: 21)

-19. yüzyıl bilim ve teknolojinin ilerlemesi açısından önemli bir yüzyıldı. Birçok keşif ve icat yapılmış, dolayısıyla birçok terime de gereksinim duyulmaya başlanmıştı. Terimler rastgele oluşturulmuyor, kavram düzenleri düzenli olarak kuruluyor, bu düzenin içerisindeki kavram ve/veya terim boşlukları gideriliyor, eğer bir terimin kavram kapsamı daralmış veya genişlemiş ise o terim yeniden tanımlanıyor, gerekirse bir terim kavramını daha iyi yansıtacak yeni bir terim ile değiştiriliyor, bu da iletişimde saydamlığı beraberinde getiriyordu. Bu gibi çalışmalara paralel ölçünleştirme çalışmalarına da gereksinim duyulmaya başlanmıştı. (Karaman, 2017: 22)

-20. yüzyılda mühendis ve teknisyenler bilim insanlarına katıldılar: 18. ve 19. yüzyıllarda terim biliminin öncüleri bilim insanlarıydı. 20. yüzyılda ise mühendis ve teknisyenler de terim bilimi ile uğraşmaya başladılar, çünkü bilim ve teknolojiye hızlı ilerlemeler kaydediliyor, dolayısıyla sadece ortaya çıkan kavramların adlandırılması değil, kavramlara verilen isimlerin de düzenliliği söz konusu oluyordu.

-Viyana Okulunun temsilcisi ve Çağdaş Terimbilimi'nin kurucusu olan Avusturyalı Mühendis Eugen Wüster'in (1898-1977) 1931 yılında "Internationale Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik!" {"Bilimsel ve özellikle Elektrobilimsel Alanında, Uluslararası Dil Standartlaştırmaları"} adı altında yayımlanmış olan doktora tezi ile kuramsal ve uygulamalı terim bilimi alanında önemli yol almış oldu. (Karaman, 2017: 24)

- Dilbilimsel açıdan Wüster, Ferdinand de Saussure ve Prag Okullarının kuramlarını temel almış, Leo Weisgerber'in fikirlerini desteklemiştir. (Karaman, 2017: 24)

- ISA 37 Bilimsel Komitesi'nin (International Federation of National Standardizing Associations, yani Ulusal Standartlar Birlikleri Uluslararası Federasyonu) 1926'da kuruluşu da Wüster'in çabalarıyla gerçekleşmiştir. Bu komitenin oluşma nedeni terim bilimi kurallarının oluşturulması ve ölçünleştirilmesiydi. (Karaman, 2017: 25)

- IEC (International Electrotechnical Commission) Missouri'de 1904'te kuruldu. Amacı, alanındaki terimlerin düzenli biçimde düzenlenmesi ve planlanmasıydı. (Karaman, 2017: 25)

-20. yüzyılın ilk yarısı temelleri Antik Dönem'de atılmış olan terim bilimi, bilimsel anlamda aslında 20. yüzyılın ilk yarısında biçimlenmeye başlamıştır. Bu dönemde, dil bilimci ve çeviri bilimciler terim bilimi ile henüz daha yakından ilgilenmiyorlardı. (Karaman, 2017: 25)

- 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze terim bilimi, tüm bilim dallarını ilgilendiren ve bunların arasında sağlıklı iletişim bağlantısı sağlayan önemli bir iletişim bilimi olarak görüldüğünden dil bilimsel çalışmalara dâhil oldu (Cabr , 1999: 2, akt. Karaman, 2009: 29). Günümüzde, terim bilimsel çalışmalar dil içi (=intralingual), yani tek dilde, olduğu gibi diller arası (=interlingual), yani birden fazla dilde de yapılmaktadır. (Karaman, 2017: 26)

Terim problemi, uluslararası toplantılarda altmışlı yıllarda gündeme gelmeye başlar. (Onan, 2016: 52) Bu bağlamda çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Terim bilimi bağımsız bir alan olarak 70'li yıllarda ortaya çıkmıştır ve özellikle 70'li ve 80'li yıllarda çeviriyi esas alarak çalışmalarını sürdürmüştür. Uygulamalı dil bilimi içerisinde bir alt alan olarak  eviri etkinliği yer almıştır. (Karaman, 2017: 19)

Günümüzde, terim bilim alanı uluslararası kuruluşlar tarafından küresel ölçekli bir sorun olarak ele alınmaktadır. Bu sorunu aşmak için küresel i birliklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu manada UNESCO'nun yayımlandığı Terminoloji Politikaları Için Kılavuz, konuyla ilgili önemli bir belgedir. UNESCO tarafından 1971 yılında, terminoloji alanındaki uluslararası i birli ini desteklemek ve koordine etmek amacıyla kurulan International Information Centre for Terminology (InfoTerm) aracılığıyla yürütülen çalışmalarda; uluslararası, bölgesel ve ulusal terim bilim enstitüleri, organizasyonlar ve a lar, kamusal veya yarı kamusal veya başka tür k r amacı taşımayan enstitülerden oluşan üyeler terim bilim etkinliklerine katılmaktadırlar. Yine UNESCO'nun  nc l  nde 1998'de kurulmuş olan TermNet, terminoloji alanında i  birliğini kuvvetlendirmek için bir a ı sunan ve k r amacı gütmeyen bir organizasyondur. Avrupa Birliği'nin  ye ülkeler ve aday ülkeler arasında y r tt   müzakereler sürecinde, bağlayıcı olan çeşitli müktesebat ve süreçlerle terminolojik açıdan uyumlaştırmaya çalışmaları sürdürülmektedir. Diğer taraftan AB mevzuatıyla ilgili resmî veya gayri resmî olarak tek dilli, iki veya çok dilli çok sayıda terim sözlüğü oluşturulurken a ortamında gerektiğinde güncellenebilen  evrimi i terim sözlükleri sunulmaktadır (Eker, 2013: 78-83).

2.2.4.2. Türkiye’de

Ülkemizde bilinçli terimciliğin başlangıcını Tazimat’la başlatmak yerinde olacaktır. (Zülfikar, 2011: 2), (Kahraman, 2017a: 146)

Türk terimciliğinin tarih içinde gelişim sürecini ise şu şekilde ifade edebiliriz:

1. Klasik Dönem (1100-1839): Selçuklu ve Osmanlı devletleri döneminde terimcilik,

2. Tanzimat Dönemi (1839-1876): Arapçadan yeni terimler türetme dönemi, hukuk terimleri oluşturma çabaları,

3. I. Meşrutiyet Dönemi (1878- 1908): Bir yandan Arapçadan terimler türetirken, bir yandan da Türkçeden terimler üretilmeye çalışılan dönem,

4. II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1923): Geçiş dönemi, Arapçadan terim yapmaya sınırlama getirilip Türkçe köklerden, bu olmazsa yabancı köklerden Türkçe eklerle terim yapma dönemi,

5. Millî Terimcilik Dönemi (1923-2000): Bu döneme bütün terimlerin Türkçe kök ve eklerden türetilmesi dönemi denilebilir. Bu dönem kendi içinde üçe ayrılabilir: - a. Ükücülük/idealistlik Dönemi (1923-1945). b. Aşırıılık Dönemi (1945-1980). c. Serbestlik Dönemi (1980-2000). (Kahraman, 2017a: 141-142)

1945-1949 yılları Türk terimciliğinin en verimli yılları olmuştur. Türk Dil Kurumundaki çeşitli kollardan biri olan Terim ve Sözlük Kolu, 16 uzmanlık bölümüne ayrılarak her bölüm kendi alanlarının terim dizimlerini Osmanlıca-Fransızca, bazı dallarda Osmanlıca-Almanca biçiminde hazırlamış, yabancı terimlerin karşısına önerilen Türkçe terimleri koymuştur. (Kahraman, 2017b: 1300)

Türk Dil Kurumunda kelime yapma, terim türetme konularına yardımcı olacak kitaplar da yayımlanmıştır. Besim Atalay’ın *Türkçede Kelime Yapma Yolları* ile Hikmet Dizdaroğlu’nun *Türkçede Sözcük Yapma Yolları* adlı kitapları yanında Emin Özdemir’in *Terim Hazırlama Kılavuzu* çalışması vardır. Cumhuriyet’ten sonra kelime türetmek amacıyla yazılmış *Türkçe Kelime Üreme Yolları* adlı kitapçığı da hatırlanmadan geçilemez. (Zülfikar, 2011: 11)

Ayrıca yayımlanan kitaplardan bazıları da alan terim sözlükleridir. Bunlar; *Bitkibilim Terimleri* (1948), *Dirilbilim (Biyoloji) Terimleri I ve II* (1948), *Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü* (1948), *Teknik Terimler Sözlüğü* (1949), *Tarım Terimleri Sözlüğü* (1949), *Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (1949) ve İzbirak’ın (1949) *Coğrafya Terimleri Üzerine Bazı Düşünceler* şeklinde sıralanabilir. (Kahraman, 2017b: 1300)

Doksanlı yıllardan itibaren, bilimsel çalışmalarda disiplinler arası anlayışın ortaya çıkmasıyla birlikte, terim ve terminoloji konusu önem kazanmaya başlamıştır. Bunda bazı bilim dallarındaki hızlı gelişmelerin de önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Bu durum aynı zamanda, terim konusuna yönelik çalışmaların yapılmasını da zorunlu hâle getirmiştir. (Onan, 2016: 52)

2.2.5. Yaklaşımlar

Tanzimat’tan günümüze belli başlı terminolojik yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlarda insanların sahip olduğu zihniyetlerin birer yansımasının bulunduğunu da görürüz. Söz konusu yaklaşımlar üç grup oluşturur:

1. Arapça kökenli kelimelere dayalı olarak terim oluşturma anlayışını benimseyip savunanlar. Bunlar dilde tabîî gelişimi kabul edenlerdir. Bu anlayış öncesinde zaten var olan ve devam eden uygulamaların sonucudur.

2. Batı'ya yönelişimizle birlikte Batı dillerinden (başta Fransızca) terim almayı uygun görenler. Bu anlayış Tanzimat süreciyle başlayan Batı'ya yönelişle gündeme gelmiş ve Türkçe terim oluşturmaya etkin bir şekilde başladığı döneme kadar etkisini göstermiştir.

3. Türkçe köklerden Türkçe eklerle terim oluşturmaya benimseyip savunanlar. Bu anlayış İkinci Meşrutiyet'ten sonra Türkçülük ve Milliyetçilik akımlarının etkisiyle başlamış olup Cumhuriyet'ten sonra büyük bir hızla genişleyip yaygınlaşmıştır. (Pilav, 2008: 270)

2.2.6. Sorunlar

Bilimsel çalışmanın en temel unsurlarından birisi olan terminoloji konusunda çeşitli sorunların bulunduğu bir gerçektir. Öncelikle bunların dikkate alınıp çözümlenmesi gerekmektedir. Bu sorunlar kullanım alanlarıyla birlikte gruplandırılarak ifade edildi.

2.2.5.1. Sorun Alanları

Aslında hayatın her alanını etkilemekle beraber özellikle öne çıkan alanları şu şekilde ifade edebiliriz:

- a. Bilim Ortamı
- b. Düşünce Ortamı
- c. Eğitim-Öğretim Ortamı
- d. Sanat Ortamı

2.2.5.2. Sorun Türleri Sebepleri ve Sonuçları

Burada sorun türleri sebeplerine de işaret edilerek belirtilecektir.

a. Terimsizlik

-Sorun: Bilim, düşünce, teknoloji alanlarında yeterli terimin bulunmaması durumudur. Özellikle ülkemizde yeterince gelişme imkânı bulamamış alanlarda daha büyük ölçüde kendini gösterir.

Türkçe akademik makale yazarken, uluslararası literatürden yapılan alıntılar ya da Türkçesi önerilmemiş veya genel kabul görmemiş kavramları, terimleri, teori, model ve ölçek adlarını çevirmek pek çok bilim insanının karşı karşıya kaldığı ortak bir sorundur. (Canım, 2016: 78)

-Sebepe: Kavrama karşılık olarak Türkçede terim bulunmaması yüzünden çeviri yapılamayarak kavrama yabancı bir dilde verilmiş olan karşılık kelimenin aynen aktarılmasıdır.

Bunu doğuran ise bilgisizlik, yeterli düzeyde ve sayıda temel çalışma bulunmaması gibi sebeplerdir. (Eker, 2013: 84)

-Sonuç: Türkçe olarak sağlıklı ve yeterli ölçüde bilim faaliyeti yapamama şeklinde bir sonuç doğurur. Yabancı terimlerin yaygınlaşması da diğer bir sonuçtur.

b. Yetersizlik

-Sorun: Terimlerin ilgili kavramı karşılamakta yetersiz kalması söz konusudur. Söz konusu yetersizliğin şu açılardan olduğu söylenebilir:

1. Türetmede kök-ek bakımından yapılan yapım yanlışlığı

2. Dil-düşünce ilişkisinin zayıf oluşu yüzünden kavramı karşılamakta anlam eksikliği

-**Sebe:** Üretiminde uygun standardın oluşturulmaması olarak ifade edilebilir. Bu da başlıca iki sebepten kaynaklanır:

1. Yöntemsizlik (Bilimsel Yöntemlere ve Sağlam Temellere Dayanmadan Üretim)

2. Dil kurallarına uymama

3. Üretimde ve kullanımda disiplinsizlik (özensiz ve aceleci davranma) için aceleye getirilmesi

4. Kavramı genel dilden karşılama

5. Kararsızlık, tutarsızlık, keyfilik ve ferdilik.

6. Yeterli düzeyde bilgi ve çalışma bulunmaması

(Eker, 2013: 84), (Bican, 2018: 761), (Pilav, 2008: 270-171)

-**Sonuç:** Sağlıklı ve yeterli ölçüde bilim faaliyeti yapamama sonucunu doğurur. Yanlış olan yaygınlaştırılmaktadır. Bu durum öğrenmeyi kolaylaştırmak yerine zorlaştırmaktadır. (Bican, 2018: 761), (Pilav, 2008: 270)

c. Çok Terimlilik

Sorun: Çeşitli sebeplerle bir kavrama karşılık birçok kelimenin terim olarak kullanılmasıdır.

Çok terimlilik (İng. terminological overabundance, plural term-matter) herhangi bir bilim alanındaki bir kavramın birden çok terim ile karşılanmasıdır. (Boz, 2018: 1593)

Sebe: Söz konusu sorunun sebepleri ise şu şıklarla ifade edilebilir:

1. Üretim ve kullanımda ideolojik tutum

2. Dil kurallarına göre üretmeme

3. Kavramı genel dilden karşılama

4. Osmanlı bakiyesi eski terimleri güncelleme

5. Batılı dillerden yapılan tercümeler

6. Öz Türkçeleştirme

7. Kavramlara daha isabetli karşılık bulma. Araştırmacıların önemli bir kısmı, kimi dil bilgisi terimlerinin kavramları tam karşılayamadığından şikâyetle daha kuşatıcı terimler tercih etmektedirler.

8. Anlaşılamama veya yanlış anlaşılma. Daha sınırlı sayıda araştırmacı, araştırmalarında anlaşılamama veya yanlış anlaşılma gibi nedenlerle farklı terimler tercih etmektedirler.

9. Tercih edilen terimlerdeki ses değişiklikleri. Araştırmacıların terim tercihlerinde kimi zaman küçük ses, ek ve sözcük değişikliklerine bağlı olarak çeşitlilik artmaktadır.

10. Çok anlamlılıktan kurtulma. Terimlerin çok anlamlılığı önemli bir sorundur. Gerçi her terim kullanıldığı bağlamda anlamını verse de kimi araştırmacılar belirsizliğe veya farklı anlaşılma riskine karşılık yeni terimler tercih etme yoluna gitmektedirler.

11. Kişisel tercihler. Her dönemde ve her konuda kişisel tercihler söz konusudur. Bu anlamda kimi araştırmacıların kişisel tercihleri öne çıkmaktadır. Alanda yaygın bir kullanıma sahip olan terimleri bile kullanmamaya varan kişisel tercihler azımsanmayacak bir sayıdadır. Örnek olarak araştırmacılar arasında bir dilbilgisi kavramı olan “ünlü” için sesli (T.) ünlü (T.), ötümlü (T.), vokal (Alm.), vowel (İng.), voyelle (Fr.) gibi terimlerin kullanılıyor olması dikkat çekicidir.

12. Kurumsal hatalar. Daha çok yanlışların devlet tarafından yayılması şeklindedir. Okul vb. resmî kurumlar vasıtasıyla dile yanlış müdahaledir. Özellikle

eğitim kurumlarında, kaynak ve öğretmen tercihiyle aynı kavramın farklı terimlerle öğretilmeye çalışılması. (Boz, 2018: 1597-1599), (Pilav, 2008: 271-272)

Sonuç: Alanla ilgili olarak dilde birkaç sonucun ortaya çıktığını görürüz:

a. Kavram kargaşası ve anlaşılmazlık: Çok terimliliğin getirdiği en önemli sorun, kavram kargaşası ve anlaşılmazlık olarak görünür. Bilim, terimle yapıldığına göre terimlerin doğuracağı kavram kargaşası ve anlaşılmazlık, bilimselliğin önündeki önemli bir engel olarak durmaktadır. Herhangi bir bilim dalı ile ilgili bir kavramı karşılayan terimlerin, farklı şekillerde türetilmesi akademik çevrelerde ve ilgili alanın uzmanlarınca tartışılması lazım gelen bir durum olması gerekirken, bunun kutuplaşma ve toplumsal ayrılmaya varan sonuçlar doğurduğu da olmuştur. (Boz, 2018: 1597-1599), (Canım, 2016: 79), (Pilav, 2008: 171-172), (Zülfikar, 2011: 17-18)

b. Yabancı terimlerin yaygınlaşması sorunu: Çok terimliliğin getirdiği sorunlarla baş edemeyen kimi araştırmacıların başvurduğu bir yol olarak görülmektedir. Terim tercihinde tereddütte kalanlar, çıkış yolunu daha güvenilir gördükleri yabancı terimleri kullanmakta buluyorlar. Bu durumda yabancı terimler giderek artmaktadır. (Boz, 2018: 1599-1600)

c. Türkçe terimlerin terki ve Türk bilim dilinin gerilemesi: Çok terimlilik sorunu Türkçe terimlerin terkine, Türkçenin terim açısından fakirleşmesine ve giderek Türk bilim dilinin zayıflamasına neden olmaktadır. (Boz, 2018: 1599-1600)

2.2.7. Öneriler

Bu noktada terimlerle ilgili olarak alanın ilgililerinin katkılarıyla şu önerilerde bulunulabilir:

1. Millî terim birliğinin oluşturulması gerekir.
2. Terimlerin doğru ve sağlıklı üretilmesi ve kullanılması gerekir.
3. Herkesin anlayabileceği Türkçe terimler üretilmelidir.
4. Terim üretiminde ve yaygınlaştırılmasında kurumlaşma ve uygulama disiplini gerekir. Zira bir merkezden yönetilememesi ve bir merkezin önerilerini kabul etmede bilinçli bir eğilim gösterilememesi sorun teşkil edecektir.
5. Türkçe terimler varken yabancı terimleri zorunlu olmadıkça kullanmamak,
6. Üretim ve kullanımda keyfilikten uzak durulmalıdır.
7. Terimlerin yaygın olanlarını tercih etmek gerekir. Yaygın bir şekilde kullanılan ve anlamı yeterince bilinen terimlerin kabul edilmesi gerekir. Bu terimler üzerinde köken tartışması yapıp Türkçe yeni terim türetme çabasına girilmemelidir.
8. Birçok alanda terim sözlükleri hazırlanmalıdır. 1992 yılında hazırlanan “Gramer Terimleri Sözlüğü” gibi birçok alanda sözlükler hazırlanmalı, bu sözlüklerin yeterince kullanılması için tedbirler alınmalıdır.
9. Terimler üzerinde uzlaşma olmalıdır. Bilim, sanat ya da meslek dallarında kullanılacak terimler üzerinde uzlaşmaya varılması için alan ve dil uzmanlarından oluşan bir kurulun sürekli diyalogda ve işbirliği içinde olması gerekir.
10. Boşluk varsa bu alanlardaki boşluğun doldurulması için yabancı dillerden terim alınmalıdır. (Çiçek, 2009: 60), (Pilav, 2008: 275)

2.3. Türk Halk Edebiyatı Terminolojisi

2.3.1. Türk Halk Edebiyatı Sözlükleri

Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü 1-5 (Cahit Öztelli) Temmuz-Kasım 1966, Türk Folkloru Araştırmaları:

Türk Folklor Araştırmaları adlı dergide, Temmuz-Kasım 1966 tarihleri arasında, beş sayıda tefrika olan bu çalışma bir sözlük denemesidir. O tarihe dek halk edebiyatına dair geniş bir sözlük çalışması yapılmadığından bahseden Öztelli söz konusu bu çalışmayı halk şairi ve hikâyecilerinin kullandığı sözcüklerden derlediğini ifade eder. Ayrıca çalışmanın dergide yayımlanması sebebiyle terimlerin kısa bilgilerle açıklandığı da özellikle belirtilmiştir.

Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü (Nurettin Albayrak) 2010, Kapı Yayınları, İstanbul, 590 s.:

Bu sözlük halk edebiyatına yönelik genel bir çerçeve ortaya koymak, bu çerçeve kapsamındaki yüzlerce maddeyi dikkatlere sunmak ve böylelikle halk kültürü ürünlerini örneklerle tanıtmak amacıyla kaleme alınmıştır. Anonim edebiyat (folklor), âşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî edebiyat bağlamında ele alınan maddelerin seçiminde birçok ansiklopedi, kitap ve dergi taranmış; bu tarama neticesinde sözlü ve yazılı halk edebiyatı içinde değerlendirilen terimler esere dâhil edilmiştir.

Ansiklopedik Halk Bilimi / Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (Terimler, Motifler, Kavramlar), (Erman Artun), 2014, Karahan Kitabevi, Adana, 524 s.:

Bu sözlükte halk kültürü, halk bilimi, anonim halk edebiyatı, âşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî halk edebiyatına ait üç bini aşkın terim, motif ve kavram bulunmaktadır. Türk halk bilimi ve halk edebiyatı alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amacıyla hazırlanan bu sözlükte mazmunlar, nazım şekilleri, vezin ve kafiye, edebî türler, estetik teknikler, motifler, mitolojik şahsiyetler, inanç, örf ve âdetlerle ilgili terimler, motifler ve kavramlara ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (Mustafa Okan Baba) 2007, Heyemola Yayınları, İstanbul, 184 s.

Bu çalışmada sözlüklerde ve ansiklopedilerde geçen terimler, bazı çalışmalarda teklif edilen terimler, bölgelerde kullanılan ancak sözcüklere girmeyen terimler değerlendirme altına alınmış, açıklanmıştır. Sözlüğün sonunda bir kaynakça yer almaktadır.

Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü (İbrahim Erşahin) 2011, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 375 s. :

Bu eserde halk biliminin çalışma sahası içinde yer alan halk kültürü ve edebiyatına ilişkin iki bin civarı terimin açıklamasına yer verilmiştir. Eserin sonunda yararlanılan kaynakların belirtildiği bir kaynakça bulunmaktadır.

Yurdabak, 1999, Örnekleriyle Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü

2.3.2. Türk Halk Edebiyatının Terminoloji Sorunları

Söz konusu sorunlar sınıflandırılarak “Varlık Esaslı Sorunlar” ve “Araştırma Esaslı Sorunlar” olmak üzere iki grupta değerlendirildi. Bahse konu başlıklara dair detaylar aşağıda ifade edilmiştir:

2.3.2.1. Varlık Esaslı Sorunlar

Varlık esaslı sorunlar olarak doğrudan halk edebiyatı alanı ve ürünlerinin bizzat varlık durumu ile ilgili sorunlar irdelenecektir. Söz konusu sorunlar Kimlik, Kapsam-Konumlandırma, Mülkiyet, Adlandırma-Tanımlama (Standardizasyon), Biçim-Tür Sorunu, Tasnif, Oluşum-Üretim, Güncelleme, Koruma ve Tanıtım başlıklarıyla değerlendirilecektir.

“Halk şiiri” başlığı altında topladığımız edebî ürünlerin, ilim dünyasının meselesi oluşunun tarihi oldukça yenidir. Yeni bir disiplin olarak ortaya çıkan bu alanın birçok terminoloji meselesinin bulunmasını da bu bakımdan tabîî karşılamak gerektiği kanaatini taşıyoruz. (Oğuz, 1993: 13)

Halk şiiri, halk şairlerinin veya isimleri bilinmeyen sanatçıların hece, belli bir dönem de aruz ölçüsüyle, farklı biçimlerde ve halka ait olan her konuda ortaya koydukları manzum ürünlere verilen addır. (DK, 12.02.2020, http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf)

Halk şiirinin belli kurallara göre ortaya konan bir “gelenek şiiri” olduğunu hatırlatır, izah edilemeyen veya bir kurala bağlanmayan hususları, halk yaratmalarındaki aşırı serbestlik olarak nitelemenin (Halk şiirinin muhtelif meselelerini inceleyen araştırmacılar, koydukları kaidelere uygun düşmeyen hususları sahanın başıboşluğuna, kontrolsüzlüğüne bağlayarak çözmeye çalışmaktadırlar. Oysa şurası unutulmamalıdır ki halk şiiri bir “gelenek şiiri”dir ve gelenekler de belli kaideler bütünüdür. Bu sebeple “genellemelerimiz”de istisnalar ortaya çıkıyorsa bunun sebebini kendi tarif ve tespitlerimizde aramamız gerekmektedir. Dizdaroğlu a.g.e. s. 45’e bu açıdan bakılabilir.) yanlış olacağı düşüncesiyle hareket edilmelidir. (Oğuz, 1993: 16)

a. Kimlik

Sorun: Alanın (halk edebiyatının da içinde bulunduğu halk bilimi) tam anlamıyla bağımsız bir kimliğe sahip olmayışı.

-Alanın bağımsız kimlik arayışı sürmektedir.

Alanın ortaya çıktığı Batılı ülkelerde değişen ve gelişen şartlara göre farklı yaklaşımlarla yeni tanımlar ortaya konulmaya çalışılırken, Türk halk bilimi çalışmalarının 20. yüzyıl başlarındaki tanımlamalara bağlı kalmış olduğu görülmektedir. Bu da halk biliminin araştırma alanlarının bazı noktalarda daralıp bazı noktalarda genişlerken, bu değişmelere paralel bir dönüşümün gerçekleştirilemediğini göstermektedir.

Bu yüzden de kendini tanımlamada zorlanan halk bilimi “diğer bilim dallarının yörüngesinde, onların izin verdiği ölçüde gelişme kaydedebilen etkisiz ve önemsiz bir bilim dalı hâline getirilmiştir.” (Ekici, 2013: 42)

b. Kapsam-Konumlandırma

Sorun: Her iki alanın (“Halk Bilimi” ve “Edebiyat”) kapsamının, “Halk Edebiyatı”nın bu iki alanla ilişkisinin, edebiyat ürünlerinin diğer kültür ürünleriyle olan konumunun net biçimde tanımlanamamış olmasıdır.

-Yukarıda da ifade edildiği gibi “Halk Bilimi” ve “Edebiyat” iki ayrı disiplindir.

Halk bilimi, halk kültürü olarak ifade edilen kimi ürünleri sanat özelliği de taşıyan geniş bir kültürel birikimin kendisi ve bu birikimi inceleyen bilimin adıdır.

Edebiyat, vasıtaları (ses, yazı, görüntü) değişse de temel aracı söz olan sanat ürünleri toplamı ve bu ürünleri araştırıp inceleyen bilimin adıdır.

“Elbette ki halk bilimi ile edebiyatın hem ortak, hem de farklı yönleri vardır.” (Durbilmez, 2013: 109)

“Edebiyat, müzik, güzel sanatlar ve ayrıca gelenek-görenekler gibi, sosyal bilimlerin birbiriyle kesişen önemli bir kısmını kendine inceleme konusu edinmiş olup pek çok halk bilgisi unsurunu kapsamı nedeniyle oldukça geniş bir konu dağılımına sahiptir. (Duman, 2013: 161)

-“Halk Edebiyatı” ise her iki disiplinin (“Halk Bilimi” ve “Edebiyat”) de kapsamı içindedir.

“Halk Edebiyatı” olarak adlandırılan alan ise “Halk Bilimi” ve “Edebiyat” alanlarının her ikisinin de kapsamında bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle “Halk Edebiyatı” üzerinde çalışmış olan bir araştırmacı hem “halk bilimci” hem de “edebiyatçı” durumundadır.

Bayram Durbilmez bunu “kesişen daireler” benzetmesiyle şöyle anlatır: “I. Halk bilimi II. Edebiyat III. Halk Edebiyatı. Burada, birbirinin merkezine teğet durumda bulunan ve ortak alanları olan iki daire halk bilimi ve edebiyatı simgeler. Bu iki dairenin kesiştiği bölgede de “Halk Edebiyatı” mevcuttur.” (Durbilmez, 2013: 109)

“Halk Edebiyatı” Halk şairi ve şiirleri (halk şiiri), mit, destan, masal, efsane, fıkra/mizah, halk hikâyesi, bilmece, atasözü ve kişisel halk anlatımları konularını içermektedir. (Duman, 2013: 164)

-“Halk Edebiyatı” ile ilişkili kimi kültürel unsur ve uygulamalar “edebiyat dışı” olarak kabul edilmektedir. “Halk Edebiyatı” mahiyeti gereği yalnızca metinle sınırlı değildir. Eserlerin hem oluşum hem de icrasında “edebiyat dışı” olarak adlandırılan çeşitli kültürel unsur ve uygulamalar bulunmaktadır. Başta müzik, tiyatro, adet, inanış... olmak üzere hemen birçok unsurun iki yönü bulunmaktadır.

Bu bağlamda birçok örnek verilebilir. Nevruz Bayramı ve âşık tarzı da bunlardandır.

Yenigün/Nevruz Bayramı ile ilgili kabul ve uygulamalar (gelenek-görenek-töre, tören, vb.) halk biliminin inceleme alanına girerken bu bayram ile ilgili oluşturulan edebiyat ürünleri ise edebiyat biliminin inceleme alanı içinde yer alır.

Aynı şekilde âşık tarzı edebiyat gelenekleri (mahlas alma, saz çalma, usta-çırak ilişkisi, bade/rüya, atışma, hikâye anlatma, nazire söyleme, usta malı söyleme, tarih bildirme gibi uygulamalar halk bilimini ilgilendirmekte, âşık tarzının edebî ürünleri ise edebiyatın inceleme alanı içinde yer almaktadır. (Durbilmez, 2013: 109-110)

Diğer bir ifadeyle âşıklar tarafından ortaya konulan sanatsal ürünler edebiyat içinde değerlendirilirken, bu ürünlerin oluşum ve icrası esnasında uyulan kurallar ve uygulanan geleneklerin halk biliminin kapsamında olduğu söylenebilir.

Bu noktada farklılık oluşturan hususun halk biliminin edebiyat dışında kalan kültür esaslı ürünleri ile doğrudan edebiyat esaslı ürünlerinin oluşturduğunu görüyoruz. Bu arada bu ayrımın ise çok net biçimde yapılamayacağı, yani kültür esaslı öteki ürünlerin aynı zamanda edebiyat esaslı ürünlerle iç içe olduğu, onların oluşum zeminini oluşturduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

-Halk bilimcilik kimilerince kabul edilmez.

Alanda çalışan kimi kişiler kendilerini “halk bilimci” olarak tanımlamaktan kaçınarak “edebiyatçı” olduklarını söylerler.

c. Mülkiyet

Sorun: Halk edebiyatı eserlerinin “sahip” durumu, yani kime ait olduğudur. Bu bağlamda “anonimlik” olgusunun durumu ve kapsamı da sorunun önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Anonimlik ise genelde aslında var olan sahibinin kaybolmak suretiyle bilinmemesi anlamında “sahipsizlik” olarak algılanmıştır.

-Hem ferdi hem anonim ürünlerdir.

Aydın edebiyatından farklı bir oluşum ve mülkiyet durumu söz konusudur. Kime ait olduğu bilinen (bu bile kesin değildir) eserlerin yanı sıra bilinmeyenler bulunmaktadır.

“Halk edebiyatı” terimini geniş anlamda kullanıp sözlü kültür ortamı ürünleri, A. “Anonim Halk Edebiyatı”, B. “Âşık Edebiyatı”, C. “Tekke-Tasavvuf Edebiyatı” başlıkları altında toplayarak tür ve şekil bağlamında değerlendirilecektir. (Aça, 2009: 448)

Doğan, Sakaoğlu ve Güzel ile Torun’un halk edebiyatıyla anonim halk edebiyatını eşdeğer görmeleri sebepsiz değildir ve bunda resmî ağızların payı olmalıdır ve bütün bu çelişkiler ve farklı uygulamalar, Türkiye’de halk bilimi çalışmalarını yürüten resmî ağızların, bir yandan halk bilimini tam olarak kavrayamadığını gösterirken bir yandan da zamanla kendini kısmen geliştirdiğini ifade etmektedir (Boyraz, 2011: 2), (Türkyılmaz, 2013: 129)

Söz konusu ferdi ve anonim durumdaki bu eserlerin (a. Âşık Edebiyatı b. Tekke Edebiyatı c. Sözlü-Anonim Edebiyat) birbirlerine göre konumu üzerine değerlendirmeler yapıldığını da görürüz. Bunlardan birinde bu konumun bir şema teşkil ettiğinden söz edilir: “Birinci daire (Âşık Edebiyatı) ile ikinci daire (Tekke Edebiyatı) birbirinin merkezine teğet durumda iç içe geçmiş, üçüncü daire (Sözlü Edebiyat/Anonim Edebiyat) ise bu iki dairenin kesiştiği, ortak noktaları olan bölgeyi ortalamıştır.” (Durbilmez, 2013: 110)

-Ürünlerin bir grubu anonim (çok sahipli) bir özellik taşır.

Ferdi (entelektüel) ürünlerden farklı olarak sahipsiz, çok sahipli, daha doğrusu bir kişi yerine “halk” denilen bir kitleye aittir. Bu özelliği de öteden beri “anonimlik” olarak ifade edilegelmiştir.

-Ferdî olanları bile bir ölçüde anonim özellik taşır.

Entelektüel özellikli ferdi ürünlerden farklı olarak halk edebiyatının ferdi eserleri de oluşum ve yaygınlaşma şartlarının gereği olarak birçok kişinin (nakilci, anlatıcı, icracı, vb.) müdahalesine maruz kalır. Bu durum da onu yüzde yüz tek kişiye ait olan bir üründen farklı kılar.

-Anonimlik “sahipsizlik” olarak algılanmıştır.

Aslında kullanılan “anonim” terimi bu anlamı ifade etmediği hâlde neredeyse galat olarak bu terim hep ürünlerin sahipsizliği olarak anlaşılagelmiştir. Yani aslında var olan sahibinin kaybolmak suretiyle bilinmemesi durumudur. Birçok tanımda “yaratıcıları/söyleyicileri unutulmuş” gibi ifadelerde bunu görmek mümkündür.

Hâlbuki “anonimlik” bu olmayıp bilinçli-bilinçsiz şekilde geni bir zaman ve mekân düzleminde çok kişinin müdahalede bulunması demektir.

Anonim (anonyme) kelimesi Fransızca olup “Adı bilinmeyen, adsız” anlamına gelir.

Edebiyatta ise “söyleyeni yazanı bilinmeyen edebî eser” anlamındadır. (DK, 12.02.2020, http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf)

-Tekli sahiplilikten çoklu sahipliliğe geçilir.

Anonim eser için yapılan birçok tanımda bu tür eserlerin “yaratıcıları/söyleyicileri unutulmuş halkın malı olmuş” oluşundan bahsedilir. (Durbilmez, 2013: 110)

d. Adlandırma-Tanımlama (Standardizasyon)

Sorun: Halk edebiyatı ürünleri ile ilgili olarak bir standart eksikliği söz konusudur. Bu da ürünleri adlandırma, tanımlama ve konumlandırmada farklılıklar oluşturmaktadır.

-Halk edebiyatı ürünlerinin adlandırılmasında sorunlar yaşanmaktadır.

Çeşitli sebeplerden dolayı halk edebiyatı kimi ürünlerinin adlandırılmasında yaşanagelmış problemlerin bulunduğu söylenebilir.

Bu duruma bir örnek olarak “âşık” adlandırması verilebilir. Nitekim çeşitli çalışmada “akın”, “âşık”, “baksı”, “destancı”, “jırav”, “kam”, “oyun”, “ozan”, “saz şairi”, “şaman” gibi benzer ve farklı özellikler taşıyan sanatçılar “âşık” adı altında toplanmaktadır. (Durbilmez, 2013: 110)

-Halk edebiyatı ürünlerinin tanımlanmasında sorunlar yaşanmaktadır.

Kimi ürünlerinin adlandırılmasında yaşanagelmış problemler bulunmaktadır. Konuya yeteri kadar kuşatıcı şekilde bakmamaktan ve önceden yapılmış problemleri tanımları tekrarlamaktan kaynaklanan bir durumdur. Bu yüzden yapılan tanımlar ürünün özelliklerini ifade etmekte yetersiz kalmaktadır. Destan, anonim, türkü vb.

-Tanımlama sorununun temel sebeplerinden birisi “halk” algısıdır.

Halk biliminin temel zeminini oluşturan “halk” kavramının algılanışında yetersizlikler söz konusudur. Sorun terimin 20. yüzyıl başından beri neredeyse hiç tartışılmadan aynı algıyla kullanılmasından kaynaklanmaktadır. (Ekici, 2013: 42)

Hâlbuki “bir ülkede yaşayan insanlar” şeklindeki vatandaşlık açısından yapılmış mevcut sosyolojik tanım eksik ve ihtiyacı karşılamaktan uzaktır.

-Az bilinen ürünlerin adlandırılmasında mutabakat oluşmamıştır.

Az bilinen kimi ürünlere araştırmacıların kendi inisiyatifleriyle çeşitli adlar verdiği görülür. Bununla beraber henüz adlandırmada mutabakat oluşmamıştır.

Söz konusu ürünlerden birisi Doğan Kaya’nın adlandırmasıyla “düzgü”dür.

e. Biçim-Tür Sorunu

Halk şiiri çalışmalarında öteden beri ürünlerin tanımlanıp sahip oldukları özelliklere göre konumlandırılmasında “biçim”ini ve “tür”ünü belirlemede sorunlar yaşanmıştır.

Tür ve şekil meselesini konu edinen eserlerde bu alanla ilgili olarak “biçim”, “tip”, “tarz”, “şekil”, “eşkâl”, “form”, “forma”, “yapı”, “tür”, “nev”, “enva”, “tegannî”, “makam”, “ezgi”, “beste”, “hava”, “musiki” gibi terim olmaya aday kelimeler kullanılmaktadır. Bunlardan, “biçim”, “form”, “forma”, “tip”, “şekil”, “eşkâl”, “yapı”, “tarz” ve “tip” kelimeleri terim olarak aynı manayı ifade etmektedirler ve kullanılmalıdır. Bu düşünceye yönelik olarak içlerinden en çok kullanılan “şekil” tercih edilebilir. “Nev”, “enva” ve “tür” sözcükleri de bu bahiste aynı anlama gelmektedir. Tür ve şekil meselesi makam adı\ “Tegannî”, “makam”, “ezgi”, “beste”, “hava” ve “musiki” kelimeleri de tür ve şekil bahsinde kullanıldıkları manaları itibarıyla aynı hedefi göstermektedirler. Kargaşalığa yol açmaması için bunlardan da birisi, - “makam”- diğerleri adına kullanılabilir. (Boyraz, 1996: 1)

Bu alanın araştırmacıları tarafından hemen hemen ittifakla kabul edilebilecek bir meselenin de “tür” ve “şekil” konusunda karşımıza çıktığını belirtmeliyiz. Bu konuda yazılan eserler, ortaya atılan fikirler ve bu arada kullanılan terimler, ister istemez bir karmaşayı da beraberinde getirmiştir. Çünkü kullanılan veya teklif edilen terimlerin çoğu zaman anlaşılır birer tarifleri yapılmamıştır. Halk şiirinde “şekil” denilince hangi unsurlar, “tür” denilince hangi unsurlar göz önüne alınmalıdır? (Oğuz, 2001: 13)

Onay, halk şiirini önce şekillerine (mısra, beyit, müfret, mesnevi, üçleme, dördlüler, türkü ve enva’ı, murabba, kıt’a rübâî, koşma ve enva’ı, destan, satranç, mani ve enva’ı, semaî ve enva’ı, divan, gazel, kalenderî, müstezat, ayaklı, tekerleme, ninni...) ve nev’ilerine (dinî şiirler, büyük sözler, ahlakıyat, kahramanlık şiirleri, güzelleme, tasvir, hikâye, methiye, mersiye, hicviye, nazire, hezel, şathıyat, muamma ve aksamı...) göre olmak üzere iki grupta toplamış ve bu gruplandırmanın sonunda da “Halk

şiiirlerinde yalnız eşkâl ve enva’ a göre yapılacak tasnifler noksan olur. Çünkü teganniye de nazar-ı itibare almak lâzımdır.” diyerek konunun önemli bir kısmına dikkat çekmiştir. (DK,12.02.2020,

http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf)

-Biçim- tür belirleme gerekli görülmüştür.

Öteden beri ürünü tanımlamada yapılması gereken olmazsa olmaz bir gerek olarak görülmüş olmakla beraber bir türlü de sağlıklı bir çözüme kavuşturulamamıştır.

Halk biliminde tür kavramının halk bilimde yöntem, araştırma ve yayıncılıktaki egemen rolünü gösteren bu kısa inceleme, daha çok herkesçe bilinenlerin yeniden ele alınmasıdır. (Ben-Amos, 2011: 228)

Türk halk edebiyatında “tür” ve “şekilden ne anlaşılması gerektiği; halk edebiyatının türleri ile şekillerinin neler olduğu; bu tür ve şekillerin hangi özellikleriyle birbirlerinden ayrıldığı konularına geçmeden önce, “halk edebiyatı” teriminden bugüne kadar ne kastedildiği ya da bu terimin neleri kapsadığı üzerinde kısaca durmak gerekir. (Aça, 2004: 447)

-Biçim (Şekil) için sorunlu değerlendirmeler yapılmıştır.

Boratav, biçimi belirlemede ölçü ve uyak düzeni gibi etkenler yanında ezginin de bulunduğunu ifade eder. (Boratav, 1982: 157)

Cem Dilçin, “Anonim Halk Şiiri Nazım Biçimleri” başlığı altında iki şiir şeklinden söz eder: mani ve türkü. Ancak Dilçin’in eserdeki başka bir yerde bunlara ninni ve ağıtı da eklediği görülür. (Dilçin, 1983: 279-305, akt. DK, 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr)

Tür ve şekil meselesi şekil ne anlama geldiği ile ilgili olarak, şiirin şekli denilince, şiire ilk anda bakıldığında göze çarpan dış özellikler akla gelmelidir. Çünkü “şekil”in tanımı dış görünüşü vurgulamaktadır. (Boyraz, 1996: 2)

Öcal Oğuz, Boratav’ın “ezginin nazım şeklinin belirlenmesinde bir unsur olarak kullanılması gerektiği” fikrine katılmanın mümkün olmadığını belirtir. Gerekece olarak Türkçede belirli bir anlamı olan “şekil” kelimesine bu ölçüde ikincil anlamlar yüklenmesinin uygunsuzluğunu ifade eder. Daha sonra da kıstaslarını “Düşüncemize göre halk şiirinde ‘şekil’ dışarıdan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi (mısra, beyit veya dörtlük sayısının azlığı veya çokluğu) olabilir. Bu unsurları değerlendirdiğimiz zaman karşımıza çıkan belirgin ve kurallara bağlanabilen ayrıcalıkları bir ‘şekil’ adına bağlamak mümkün olabilir.” diyerek belirtir. (Oğuz, 2001: 15)

Hikmet İlaydın, “...bu edebiyatta nazım şekillerinin sayısı pek azdır ve birçok türler ufak tefek farklarla aynı nazım şekli içinde ifade edilmişlerdir.” diyerek şekil kavramının “dış” a ait bir unsur olduğunu vurgulamıştır. (Oğuz, 1993: 14)

“Halk şiirinde şekil yoktur, tür vardır.” görüşünü savunan Dizdaroğlu, şekil’den nelerin anlaşılması gerektiği fikrine bu itiraz cümlesinin, açıklanması şeklinde, yaklaşıyor ve şu görüşlere yer veriyor: “Nazımda biçim’i oluşturan iki öge vardır: Ölçü ve uyak. Araya çeşitlenmeler girince ve biçim’i belirleyen öğeler sadece ölçü ve özel ezgi olunca, ortada biçim denen şey kalır mı? Belirli bir uyak düzeni olmayan şiirlerde biçim’den söz edilebilir mi?” (Oğuz, 1993: 14)

Dizdaroğlu’nun “Halk şiirinde tür vardır.” şeklindeki görüşüne itiraz eden Boratav şekilden ne anlaşılması gerektiğini şöyle ifade etmektedir: “Halk edebiyatında nazarında biçimler söz konusu olunca dış görünüşle ilgili öğeler, ölçü, uyak ve ezgi...” hatırlanmalıdır. (Oğuz, 1993: 14)

Burada görüşüne yer verdiğimiz araştırmacıların “şekil” kavramıyla “dış” a dair unsurları anladıkları görülmektedir. Esasen “şekil” kelimesinin dilimizdeki anlamı da bu

doğrultudur. Türkçe Sözlük'te şekil şöyle tarif edilmektedir: “Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, biçim.” (Oğuz, 1993: 14)

Devellioğlu sözlüğünde “şekil”e, biçim, tür, nev, çeşit gibi karşılıklar verildikten sonra edebiyattaki anlamının “bir manzumenin mısraları sayısına ve kafiyeleri sırasına göre aldığı biçim” olduğu belirtilmektedir. (Oğuz, 2001: 14)

-Tür için sorunlu değerlendirmeler yapılmıştır.

Hikmet İlaydın “Halk edebiyatının türleri, nazım şekillerinden ziyade konularıyla veya konuyu ele alışlarıyla “edalarıyla bir de besteleriyle ayırt edilir.” der (İlaydın, 1951: 73, akt. Boyraz, 1996: 4). Yine Hikmet İlaydın türlerin biçim yerine ezgileriyle farklılaşabileceği üzerinde durur. (Dizdaroğlu, 1969: 47, akt. DK, 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr)

“Tür” kavramı ile ilgili olarak ortaya atılan bu fikirlerin birleştiği nokta, “tür”ün belirlenmesinde “konu”nun önemli ve gerekli olduğudur. Bu arada, A. Talat, İlaydın ve Dizdaroğlu, “tür”ü belirlerken “ezgi” üzerinde de durmak gerektiğini açıklıkla dile getirmektedirler. (Oğuz, 2001: 14)

Tür ne anlama gelmeli? “Tür” için yapılan tanımdan anlaşıldığı kadarıyla tür, bir “şekil”in içerisinde başka cihetlerden birbirinden ayrılarak dallanıp budaklanmadır. Yani tür, bazı özellikleri nedeniyle değişik isimler almış, “şekil”in alt birimleridir. Şekli aynı olan şiirlerde de türlere ayırmada, muhteva ve makamdan başka kriter alınabilecek özellik yoktur. (Boyraz, 1996: 2)

Ahmet Talat “Halk şiirlerini tetkik ederken yalnız eşkâl ve enva'ı yani şiirlerin şekil ve konuya göre arz ettikleri çeşitliliği değil de aynı zamanda ezgiyi de gözden uzaklaştırmamak lazım” geldiğini ifade ederken “tür”ün “konu” olduğunu söylemektedir. (Oğuz, 2001: 13)

Tür kavramı Doğan Kaya'ya göre, doğrudan doğruya konu ile ilgili bir husustur. Bunu biçim/şekille karıştırmamak gerekir. Tür denilince şiirin yapısı değil muhtevası söz konusu olmalıdır. Dolayısıyla âşık şiiri, türlerine göre tasnif edilirken konuya bu açıdan bakılmalıdır. (DK, 12.02.2020, <http://dogankaya.com>)

Türk Edebiyatında Nazım adlı eserinde Hikmet İlaydın “Halk edebiyatının tür adları aynı zamanda şekil adı olarak kullanılagelmıştır... Halk edebiyatının türleri, nazım şekilleriyle değil, konularıyla veya konuyu ele alışlarıyla (edalarıyla) bir de besteleriyle ayırt edilir.” görüşüyle Ahmet Talat'ın fikrine yakınlığını ortaya koymaktadır. (Oğuz, 2001: 13)

Halk biliminde tür kavramı dikkate alındığında Dundes, halk biliminin, var olan herhangi bir sınıflandırma sisteminin kısıtlamalarına oturmayan ve böyle bir tür araştırmasına ilişkin bir paradigma baskın çıktığı sürece bütünüyle keşfedilemeyecek geniş bir alan olduğuna dikkat çeker. (Ben-Amos, 2011: 93-103)

Halk Şiirinde Türler adlı eseriyle alanımız için oldukça önemli bir yerin sahibi olan Hikmet Dizdaroğlu, tür için şöyle bir tarif getirmektedir: “Halk şiirinde tür deyince yüzyıllar boyunca kuruluşu, yapısı, ezgisi hiç değişmemiş, örnekleri birbirinin tıpkısı olan ürünler anlaşılmamaktadır. Nitelik bakımından andırıışları olan, ama alt dallarında çeşitlenmeleri görülen edebî ürünlerdir.” (Oğuz, 2001: 13-14)

Mehmet Yardımcı'ya göre türler “nazım şekillerinden ziyade konuları, konuları işleyiş tarzları ve besteleriyle” ayırt edilir. (Yardımcı, 2002: 329)

Halk edebiyatındaki tür ve şekil meselelerine en çok eğilen araştırmacılar arasında yer alan Pertev Naili Boratav, düşüncesini şu şekilde özetlemektedir: “Türleri; ürünlerin içerikleri, yaratılış şartları, üslupları, yaratıldıkları ve yayıldıkları çevrelerdeki görevleri belirler...” (Oğuz, 2001: 14)

Örneklerle Türk Şiir Bilgisi adlı eserinde, Cem Dilçin ise “Âşık Edebiyatı nazım türleri, genellikle koşma ve semaî biçimiyle yazılır. Bu türler koşma ve semaîlerden konuları bakımından ayrılır.” demektedir. (Oğuz, 2001: 14)

-Çelişkili kıstaslar öne sürülmüştür.

Kimi zaman birbiriyle çelişen biçim ve türü ayırt edici kıstasların ortaya konulduğunu görürüz. M. Fuat Köprülü, konuya “Halk şairlerinin ‘mani, koşma, türkü, türkmani, varsağı’ ilh. gibi nevilerin arasındaki fark, kısmen şekillerine ve daha ziyade mahiyet-i musikilerine yani bestelerine aittir. Bunlardan meselâ türkü, Türklerin; türkmani Türkmenlerin, varsağı Varsakların hususi besteleriyle söylenen parçalardır...” şeklinde yaklaşır. (Köprülü, 2003: 293, akt. DK, 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr)

Birçok araştırmacının da halk şiirinde “şekil” kavramıyla “dış”, “tür” kavramıyla da “iç” unsurları anladığını ifade etmekte -bu bahsi daha fazla uzatmamak için- sakınca görmüyoruz. (Oğuz, 2001: 14)

Halk şiirinin “tür” ve “şekil” sorunları konusunda, A. Talat onay ve H. Dizdaroğlu gibi iki önemli isimden sonra günümüz araştırmacılarından Cem Dilçin, Saim Sakaoğlu, Abdurrahman Güzel ve M. Öcal Oğuz’un dışında sorunu bir bütün halinde ele alma düşüncesi halk edebiyatçıları arasında ilgi çekmemiştir. (Aça, 2011: 235)

Diğer nazım şekli ve türleri neden olmadığını şu şekilde açıklamıştır. Hacmi, mısra sayısı ve kafiye düzeni bakımından koşma semaî ve destana benzeyen ancak onlardan hece sayısı itibarıyla farklılık arz eden şekillerdir. Bu kâbil şiirler, sayıca az olmaları ve hece sayısı bakımından çeşitlilik göstermeleri dolayısıyla şimdiye kadar nazım şekli olarak geçmemiştir. Talat Onay, bu tür -5, 6, 7, 10, vs. heceli- şiirleri koşma nazım şekli içerisinde tür olarak almaktadır. Bu şekildeki şiirler, yukarıda açıkladığımız sebepler dolayısıyla nazım şeklidir. Ancak sık kullanılmadıklarından nazım şekli kesinliğine kavuşamamışlardır. (Boyras, 1996: 8)

Hikmet İlaydın “Halk edebiyatında tür adları aynı zamanda şekil adı olarak kullanılagelmiştir. Hâlbuki bu edebiyatta nazım şekillerinin sayısı pek azdır ve birçok türler ufak tefek farklarla, aynı nazım şekli içinde ifade edilmiştir. Bir türün başka başka şekillerle ifade edildiği nadirdir.” değerlendirmesini yapar. (İlaydın, 1964: 77, akt. DK, 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr)

Şekil’in “dış”a, tür’ün “iç”e dair unsurları içine alması gerektiği fikri yaygın bir kabul görürken, neden “şekil” ve “tür” kavramları hâlâ tartışma konusu olmaktadır? Bunun sebebi, halk şiirinde “dış” ve “iç” unsurların belirlenmesinde karşımıza çıkan yaklaşım farklılıkları olarak görülebilir. Mesela, Hikmet İlaydın, halk şiirinde “beste”nin türlerin birbirinden ayırt edilmesindeki rolüne işaret ederken, Boratav, “ezgi”nin nazım, biçiminin bir unsuru olduğunu söylemektedir. Daima müzik esasına göre icra edilen halk şiirinde “makam”ın rolünün belirlenmesi, tür ve şekil meselelerinin halledilmesine çok önemli iken ve bütün araştırmacılar bunun önemine işaret etmekte iken meselenin üzerine gidilmemiş olduğu da ifade edilmelidir. (Oğuz, 2001: 14)

Konuyu değerlendiren ilk araştırmacıları olan Hikmet Dizdaroğlu, “Halk şiirinde belirli kurallara bağlı nazım biçimleri yoktur... Halk şiirinde nazım biçimleri değil türler vardır.” (Dizdaroğlu, 1969: 3, akt. DK, 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr) diyerek yalnızca türün var olduğunu savunur.

Köprülü’nün “Halk şiirlerinin mâni, koşma, türkü, mani, varsağı gibi nevilerin arasındaki fark, kısmen şekillerine ve daha ziyade mahiyet-i musikilerine yani bestelerine aittir.” diyerek önemine işaret ettiği makamın türün belirlenmesindeki rolü gözden uzak tutulmuştur. (Oğuz, 2001: 14-15)

Onay, İlaydın, Köprülü ve Boratav gibi araştırmacılar “ezgi”nin, şekil-tür ayırımında ayırt edici bir öneme sahip olduğu düşüncesinde birleşirler. (DK, 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr)

Şeref Boyraz, konuyla ilgili olarak “Mısraların kümelenişi, mısra veya hece sayısı, kafiye düzeni ve hacim yönlerinden farklılık gösterenler şekil, şekli ne olursa olsun konu ve makam bakımından benzerlerinden ayrılanlar da türdür.” görüşündedir.

(Nüanslara rağmen benzer görüşler için bkz., M. Öcal Oğuz; a.g.m., s.13-18. Bu makaleden yapılan şekil tarifine hece sayısı dâhil edilmemiştir.) (Boyraz, 1996: 6)

Burada şu hemen ifade edilmelidir ki Boratav’ın “ezgi”nin nazım şeklinin belirlenmesinde bir unsur olarak kullanılması gerektiği” fikrine katılmak mümkün değildir. Dilimizde belirli bir anlamı olan “şekil” kelimesine bu derece yüklenilmesi doğru değildir. Halk şiirinde “şekil”, dışardan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise; kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi olabilir. Bu unsurları değerlendirdiğimiz zaman karşımıza çıkan belirgin ve kurallara bağlanabilen ayrıcalıkları bir “şekil” adına bağlamak mümkün olabilir. Halk şiirinde nazım şeklinin unsurlarını belirledikten sonra, “nazım türleri”nin birbirlerinden ayrılmasında ise iki temel unsurun konu ve ezgi olduğu kabul edilmelidir. (Oğuz, 2001: 15)

-Tartışmalı Şekiller-Türler vardır.

Halk şiirinin üzerinde en çok konuşulan, tartışma konusu yapılan nazım şekilleri/türleri incelenmelidir. Şurası hemen belirtilmelidir ki “disiplin”, kurallara bağlama ve mümkün olduğunca “istisna” yaratmama düşüncesini de bünyesinde barındırmaktadır. Değerlendirmelerimizde bu prensibe azami ölçüde riayet etmemize rağmen “istisna”lardan büsbütün kurtulduğumuzu söyleyemeyiz (Oğuz, 2001: 15).

Mani

Mâni, kafiye örgüsü ve hacmi itibarıyla diğer şiirlerden ayrılmaktadır. Bu hacimde ve bu kafiye örgüsünde başka bir halk şiiri yoktur. Öyleyse mani için bir “nazım şekli” denilmesinde bir sakınca olamaz. Nitekim maniyi bir tür olarak gösteren Dizdaroğlu da maniyi diğer “tür”lerden ayırmada “dış” unsurlardan yararlanmaktadır: “Yedi heceli ve dört dizeli tek kıtadan mey, dana gelir. Maninin en belirgin özelliği, tek dörtlükten oluşması ve uyak düzeninin öteki türleri uymamasıdır.” (Oğuz, 2001: 15)

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük’te mani, “Genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri” olarak tanımlanır. (TS, 2005: 1340)

Hikmet Dizdaroğlu maninin biçim özellikleri üzerinde durmuş; maniyi “tür” kabul etmekle beraber, tür özelliklerinden hiç söz etmemiştir “Mani, anonim halk edebiyatının en yaygın türüdür. Yedi heceli ve dört dizeli tek kıtadan meydana gelir. Maninin en belirgin özelliği, tek dörtlükten oluşması ve uyak düzeninin öteki türlere uymamasıdır.” (Dizdaroğlu, 1969: 54)

Maniler bilindiği gibi aşk konusu ağırlıkta olmak üzere hemen her konuda söylenmiş dört mısralı, müstakil şiirlerdir. Belli konuya sahip olamayışından dolayı onu tür olarak ele alamayız. Beri taraftan, her ne kadar farklı kafiyeli ve dörtten fazla mısralı şekilleri varsa da bunlar maninin asıl özelliğini zedeleyecek durumda değildir. Bu bakımdan maniyi, şekline göre isim vermek, yani “mani şekli”, “mani biçimi” sözünü kullanmak doğru bir davranış olacaktır. (DK, 12.02.2020, http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf.)

Türkü

Anonim halk şiirleri arasında yer alan “türkü” değerlendirildiğinde kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve hacim gibi “dış” unsurlar bakımından belirli bir şekille karşılaşılmamaktadır. Aynı şekilde türkülerde türlerin belirlenmesinde bir ölçü olarak

kullanılan “konu” ve “ezgi” beraberliği de yoktur. Bu bakımdan “türkü”nün de, “Türkmani”, “Varsağı”, “Bayatı”, “Şarkı” kelimeleriyle birlikte değerlendirilip izahının yapılması kaçınılmaz olmaktadır. “Türkü”, “Türklerle mafsus ezgiler” olup bir nazım şeklinin veya türünün adı değildir. Bir ezgi çeşidi olarak “koşma” da bir türküdür “ağıt” da “ninni” de “varsağı” da, “semai” de... Nasıl ki “şarkı”; “nihavend”, “uşşak”, “rast”, “hicaz” gibi makam adlarına göre ezgilerinden dolayı ad alıyorsa “türkü” de almalıdır. Türkmani; Türkmen ezgileri, varsağı; Varsak ezgileri, bayatı; Bayat boyunun ezgileri olarak düşünülünce neden türkü; Türk ezgileri olarak anılmasın? (Oğuz, 2001: 15)

Doğan Kaya da türkünün belli bir tanımını yapmamış, “tür” mü “biçim” mi olduğu hususunda görüş belirtmemiştir. Türküler yapılarına, konularına ve ezgilerine göre ayrı ayrı özelliktedirler. Türküler, daha çok ezgileriyle dikkati çekerler. Bununla birlikte meseleye şekil açısından bakılacak olunursa, müstakil ikilik, üçlük, dörtlükle söylenmiş şekillerin yanı sıra bunlara farklı sayı ve sözlerden oluşan bağlantı mısraların da getirildiği görülür. İşte bu özellikler, yani ezgi ve yapı, türküler için belirleyici özelliktir. (DK, 12.02.2020, http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf)

Şükrü Elçin’e göre türkü, “Hece vezni ile yaygın türküler ise mani ve koşma tipine bağlı, muhtelif şekil hususiyetleri gösteren nakaratlı, nakaratsız lirik manzumeler olarak başlangıçta ferdi birer yaratma eseridir; zamana ve muhite bağlı olarak anonimleşir. (...) Türkülerin özünü musiki teşkil eder. Musikisiz güfte düşünülemez. Bununla beraber hece ve aruz vezinleri ile söylenmiş veya yazılmış ‘türkü’ başlıklı, bestelenmemiş şiirlere de cönklerle mecmualarda rastlanmaktadır.” diyen Şükrü Elçin, türkünün nazım biçimi mi nazım türü mü olduğunu belirtmenin, türkünün belirlenmesinde musikinin önemli bir yeri olduğunu vurgulamıştır. (Elçin, 1992: 306, akt. Albayrak, 2009: 147)

Koşma

“Koşma”, halk şiirimizin en yaygın nazım şeklidir. Nazım şeklidir, çünkü kafiye örgüsü, nazım birimi ve hacim bakımından belirli kurallara bağlıdır. Bu kurallar arasına “vezin”i katmıyoruz. Buradaki “vezin” sözünden hangi vezinle söylendiğinden ziyade, hecenin hangi kalıbıyla söylendiğini kastediyoruz ki halk şiirinin heceyle söylenen şiirlerinde hece sayısı (istisnaları bir yana mani’nin dışında) şeklin belirlenmesinde yardımcı olmamaktadır. Koşmaların kafiye örgüsü belirlenmiştir ve istisnaları yoktur, nazım birimi dörtlüktür ve hacimleri bellidir. Bu özellikler ile koşmayı bir nazım şekli olarak görmemiz gerekmektedir. “Gevheri”, “Kesik Kerem”, “Ankara Koşması”, “Topal Koşma”, “Acem Koşması” gibi ezgiye dayanan isimlendirmelerdeki “koşma” ile bizim belirli kurallara bağladığımız nazım şekli olan “koşma” farklı şeylerdir; ikinciler “makam” adıdır.” (Oğuz, 2001: 15-16)

Varsağı

Biraz önce bir vesileyle temas ettiğimiz varsağının edebiyatımızda doğru bir tanımı bile yapılmamıştır: Hecenin muayyen kalıplarının tamamıyla yazılan koşma ile varsağıyı şekil bakımından ayırt etmek mümkün değildir: Varsağı tariflerinde yer alan “hey”, “bre”, “behey” nidalarıyla başlama kuralının geçersizliği de bugün açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. (İsmail Habib Sevük, a.g.e., s. 219; H. Dizdaroğlu, a.g.e., s. 85; Prof. Dr. Umay Günay, “Türkiye’de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi”, Ankara 1993, s. 187; Prof. Dr. Şükrü Elçin, Halk Edebiyatı Araştırmaları-1, Ankara 1988, s. 23 vd.) Varsağıları diğer nazım şekillerinden ayırmak için kullanılan yegane ölçü olarak elde sadece “ezgi” kalmıştır ki, ezginin şeklin bir unsuru olmasını düşünmek taraftarı değiliz. (Boratav’ın “ezgi”nin “şekil”in bir unsuru olduğu şeklindeki görüşü, “ezgi”yi “tür”ün bir unsuru olarak değerlendiren diğer araştırmacılar tarafından da kabul

görmemektedir. (Bakınız 18. not.) (Oğuz, 2001: 16)

Semai

Nazım şekli ve nazım türü kavramlarına yüklediğimiz mana açısından yaklaşınca “semai”nin de bir şekil değil ezgiye dayalı bir tür olduğu görülecektir. (Âşıklar arasında semai ve muhammes olarak anılan makam için bakınız. M. Öcal Oğuz, Âşık Makamları Üzerine Bir Değerlendirme, s. 26.) (Oğuz, 2001: 16)

Doğan Kaya, “Koşma, destan, semai ve varsağı gibi âşık edebiyatı nazım biçimleri temelde iki şekilde kafiyelendirilir.” diyerek semaiyi âşık edebiyatı nazım biçimi olarak zikretmiştir. (Kaya, 2000: 396)

Özkul Çobanoğlu, semaiyi başlı başına bir tür olarak ele almış, heceli semai ve aruzlu semai olarak ikiye ayırmıştır ki ezgi bakımından âşık edebiyatı ürünlerini değerlendirirken koşmaya da “koşma türü” olarak yer vermiştir. (Albayrak, 2009: 171)

Şekil-tür meselesinde semai ve varsağıyı bazı araştırmacılar şekil olarak (Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara, 1983, s. 334-335.) kimileri de tür olarak değerlendirmiştir (Oğuz, M. Öcal vd., Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Ankara, 2004, s.290-291) Bunun yanında anonim halk şiiri sadece mani ve türkü ile sınırlı tutulmuştur. Diğer taraftan yukarıda söz konusu edilen biçimlere/türlere eklenecek başka türlerin var olduğu da bir gerçektir. Hal böyleyken, konuyu bütün cepheleriyle ele alıp yeni görüşlerle ortaya koymak gereği hâsıl olmuştur. (Dilçin, 1983: 334-335, akt. DK 12.02.2020, www.dogankaya.com.tr)

Destan

Halk şiirimizde hacim bakımından diğer örneklerle benzemeyen, “destan”, bu özelliği ile bir nazım şekli olmakla birlikte, konusuna göre tasnif edilmesi sebebiyle tartışılması gereken bir konu özelliği taşımaktadır. (Destanın bir “-şekil” olduğu Sevük, Dilçin... gibi araştırmacılarca da ifade edilmektedir. Ne var ki, “destan” konusu bizce sadece “şekil” değil “tür” meselesi olarak da koşma ve maniyle birlikte tartışılmalıdır.) (Oğuz, 2001: 16)

Türkiye sahasında halk hikâyesi olarak adlandırılan ve temel konusu aşk olan anlatmalar, diğer Türk boyları arasında destan türünün alt grubu olarak adlandırılmaktadır. Buradaki terminoloji problemi destan ve halk hikâyesi türleri üzerine yapılan çalışmalara da yansımakta, diğer Türk boylarının destanları hakkında yapılan çalışmalardan bazıları Türkiye sahasında halk hikâyesi hakkında yapılan çalışmalarla aynı kategoride yer almak durumunda kalmaktadır. Başka bir ifadeyle örneğin; Tahir ile Zühre anlatması Türkiye sahasından derlenmiş metinlerle ilgili olduğunda halk hikâyesi olarak adlandırılırken, Azerbaycan veya Türkmenistan’dan derlenmiş metinlerle ilgili olduğunda “destan” veya “muhabbet destanları” başlığı altında yapılmış bir çalışma gibi gösterilmektedir. Sonuç olarak bu durum da destanlar hakkında yapılan çalışmaların sayısını arttırırken halk hikâyesi hakkında yapılan çalışmaların ayısını azaltmaktadır. (Duman, 2013: 165)

İncelediğimiz şiirler ve şekil/tür konusunda yazılan eserlerden çıkardığımız sonuçları şu şekilde özetlememiz mümkündür:

1. Hece sayısına göre “şekil” belirlemek doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü getirilen her kuralın mutlaka istisnası bulunmaktadır.

2. Halk şiirlerinde “şekil”, kafiye örgüsü ve hacim’de aranmalıdır. Âşık edebiyatında kullanılan “aruz”lu şekillerin bu değerlendirmelerin dışında olduğunu bu vesileyle belirtelim.

3. Halk şiirlerinde hece sayısı ile makam arasında bir ilişki vardır. Makamlardaki ses dizisi ile şiirin hece sayısı birbirleriyle bağlantılıdır. Aydınlarımızın arasında “parmak hesabı” olarak bilinen hece vezninin âşıklar tarafmdan kolayca ve

irticalen ortaya konulmasını geleneğin temsilcileri, makamların nota değerlerine bağlamaktadırlar.

4. Halk şiirlerinde konu ile ezgi arasında kuvvetli bir bağ vardır: Bir “methiye” ile bir “ağıt”ın bir “koçaklama” ile bir “ninni”nin ezgisinin aynı olması mümkün değildir.

5. Türler, konularına ve ezgilerine bakılarak adlandırılmalıdır. Tek başına konu, türü belirleyebileceği gibi, konuyu da belirleyici bir özelliğe kavuşmuş ezgiler de tür adı olarak kabul edilebilir.

Bu esaslar çerçevesinde hece vezniyle ortaya konan halk şiirlerinden yaygın olarak kullanılan nazım şekil ve türlerini şu şekilde tasnif edilebilir:

A) Nazım Şekilleri

1. Mani
2. Koşma
3. Destan

B) Nazım Türleri

1. “Ezgi” Ağırlıklı Türler
 - a) Türkü
 - b) Varsağı
 - c) Semaî
 - ç) Koşma

Daha önce de ifade edildiği gibi Türkü, Türklerin ezgileri anlamında kullanılmalıdır. Halk arasında da türkü bu anlamdadır. Diğer üçü ise “makam” adı olarak değerlendirilmelidir. “Yanık Kerem”, “Kesik Kerem”, “Topal Koşma” gibi adlandırmaların makam’a tekabül ettiği açıktır. Türkiye sahasında da yaygın kabul görmesiyle “şekil” ve “tür” olarak tarif edilmiş “makam” adlarıdır. Kanaatimiz bu şekilde olmakla birlikte yaygın kabulleri ve bu kabullerin ortaya çıkardığı adlandırmaları reddetmenin yeni kargaşalar yaratacağı düşüncesiyle fikrimizde ısrar etmiyoruz.

2. “Konu” Ağırlıklı Türler

a. Koçaklama, b. Taşlama, c. Güzelleme, ç. Destan, d. İlâhi, e. Devriye, f. Nutuk, g. Şathiyye

Son kısma ilâve ettiğimiz “Tekke” edebiyatına dair türlerin sayısının bu kadar olmadığını ifade etmeliyiz: Divan edebiyatından giren türler, tarikatların özel ezgilerine veya tercihinlere göre ad alan şiir türleri bulunmaktadır. Bu türlerin de “konu” ağırlıklı türler olduğunu ifade etmeliyiz.

3. “Ezgi” ve “Konu” Ağırlığı Aynı Yoğunlukta Olan Türler

- a) Ninni
- b) Ağıt
- c) Mani

Halk şiirinin hece vezni ile yaratılan bütün bu türlerinin tek ve standart bir ezgisi yoktur. Bu şiirlerin tamamı ezgi eşliğinde söylenmekle birlikte, ezgiler, mısraların hece sayısına, şiirin konusuna, mahallî veya güçlü âşıklarda ve mahallî sanatkârlarda karşımıza çıkan şahsi özelliklere göre değişmektedir. Âşıklar arasında iki yüzün üzerinde “makam” adı günümüzde de yaşatılmaktadır. Bu makamlar, şiirin konusuyla ve hece sayısıyla büyük bir uyum sergilemektedir. Makamları kendi aralarında “ağır”, “orta”, “yürük” veya “uzun”, “kırık” gibi adlar altında gruplandırmak mümkün olduğu gibi “koşma makamları”, “güzelleme makamları”; “ağıt makamları”, “divanî makamları” şeklinde tasnif etmek de mümkündür.

Halk şiirindeki “tür” ve “şekil” meselesini çözmüş olduğumuz iddiasını taşımıyoruz. Tebliğin, cevap bekleyen birçok soruyu da beraberinde getirdiğini

biliyoruz. Elde edilen belge ve bilgilerden de yararlanarak temel görüşleri belirlendi ve kavramları tarif edildi. Elbette bazı “şekil” veya “tür”lerin yeri tartışılacaktır. Bu bakımdan tasnif bir denemeden ibarettir. Meslektaşlarımızın teklif ve çalışmalarının konuyu olgunlaştıracığına inanıyoruz. (Oğuz, 2001: 16-17)

f. Tasnif

Bilimsel çalışmaların ilk basamağını, konuyu sınırlandırma şartı oluşturmaktadır. Çerçevesi çizilmemiş çalışmaların maksadını aşacağı ve beraberinde de birtakım problemleri getireceği aşikârdır. Sınırlandırılmanın yapılabilmesi, disiplinler arasındaki ve içerisindeki bir tasnif ameliyesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu amaca yönelik olarak Aristo’dan bu tarafa bilim dalları arasında muhtelif tasnifler yapılagelmiştir. Bu cümleden olmak üzere halk edebiyatında da nazım vadisinde tür ve şekil bakımlarından, kavrama ve inceleme kolaylığı sağlaması için çeşitli tasnifler yapılmaktadır. Türkiye’de tür ve şekil konusunda yapılan tasnif denemeleri, henüz bütünü şamil, dolayısıyla eksiksiz, sıfatını hak etmekten uzaktır. (Boyraz, 1996: 1)

Sorun: Türk edebiyatının klasik tasnifinde halk edebiyatının yeri problemlidir. Diğer taraftan tür-biçim sorununun sınıflandırmayı da doğrudan etkilediği görülür. Ayrıca yapılan tasniflerde belli bir açıdan bakmak yerine zaman zaman birkaç açıdan birden bakılarak sınıflandırma yapıldığı görülür.

Sözlü edebiyatın ferdi yaratmalarını âşık ve tekke edebiyatı olarak ayırırken bunun hangi ölçütler göz önüne alınarak yapıldığı önemlidir. Sözlü edebiyatın türlerini tasniflerken birbirinden ayrı gibi düşünülen türlerin, aslında zaman zaman iç içe geçebilen ve farklı yapılarla karşımıza çıkabileceğini gözden uzak tutuyoruz, sözü edilen edebiyatın bizce çözülme bekleyen sorunlu alanlarından biri de budur. (Türkyılmaz, 2013: 133)

Sözlü-yazılı halk bilgisi ürünlerini derlemek, incelemek ve onların tasnifini yapmak kültürel değerleri koruma adına ve müstakbel çalışmalara kaynaklık etmeleri bakımından önemlidir. (Duman, 2013: 166)

-Köprülü tasnifinde halk edebiyatının yeri problemlidir.

Prof. Dr. M. Fuat Köprülü’nün yaptığı 1. İslam Öncesi 2. İslami Dönem 3. Avrupai Dönem şeklindeki sınıflandırmada yalnızca İslami dönemde yer almaktadır. Hâlbuki bunun dışında İslam Öncesi Dönem, bütünüyle halk edebiyatına dâhil olması gerektiği gibi Avrupai Dönemde de varlığını sürdürmüştür.

-Tür-biçim problemi sınıflandırmaları da doğrudan etkilemiştir.

Kişilerin yaklaşımlarıyla ulaştığı sonuçlar ürünleri sınıflandırırken de karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden her iki konu birbiriyle ilişkilidir.

Bu bağlamda her iki konuyu birlikte değerlendiren bir örnek sunmak gerekir:

“Muhteva farklılığına göre yapılan tür ayrımında koçaklama, taşlama, güzelleme, destan, lebdeğmez, atışma ve muamma Âşık şiiri nazım türü iken ilahî, nefes, nutuk, devriye ve şathiyye Tekke şiiri nazım türüdür. Lebdeğmez, atışma ve muammada belirli bir konu yoktur. Ancak bunlar maharet sergilemek amacına yönelik oldukları için belli kurallara dâhilinde yazılan şiirlerdir.” (Koçaklama, güzelleme ve taşlama için bkz., Ahmet Talat [Onay]; a.g.e., s. 123-131, 132-133, 142-151; Cem Dilçin; a.g.e., s. 341, 337-338, 339-340) (Boyraz, 1996: 8)

-Sınıflandırmada aç problemli vardır.

Kimi sınıflandırmanın için hangi açıdan yapıldığı belirtilmez, bazılarında da birden çok açının bulunduğu görülür.

İkincisine örnek olarak Prof. Dr. M. Fuat Köprülü’nün tasnifi verilebilir. Bu tasnif bir taraftan kronolojik iken bir başka taraftan da kültür-medeniyet dairelerine göre

yapılmıştır. Yine bir taraftan edebiyat tarzları açısından yapılmışken, başka bir taraftan da oluşum araçlarına göre yapılmıştır.

Saim Sakaoğlu anonim eserleri manzum ve manzum-mensur yapıda olmak üzere iki grupta topladıktan sonra türkü, mani, tekerleme, yanılmaca ve ninniye manzum, atalarsözü, deyim, bilmece, dua ve bedduayı ise manzum-mensur nitelikte parçalar olarak görmüştür. (Sakaoğlu, 1987: 287-294, akt. DK, 12.02.2020, http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf)

g. Oluşum-Üretim

Halk edebiyatında eser oluşum-üretimiyle ilgili çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Bunları değerlendirmeye çalışalım:

-Çoğalma-Varyantlaşma

Sorun: Oluşum ve yayılma şartları gereği ürünlerin çok sayıda varyantının meydana gelmesi durumudur.

-Asıl-tali metin sorunu.

Edebiyat çalışmalarında olduğu gibi meseleye “asıl metin” ve “tali metin” olarak bakıldığı, hatta aynı anlayışın bir uzantısı olarak “edisyon kritik” olarak adlandırılan karşılaştırmalı çalışmalar yapıldığı görülür. Hâlbuki halk bilim çalışmalarında bir “tip” dâhilinde olmakla beraber her metin müstakildir.

-Yerellik

Kimi amatör araştırmacılar da rastlanan bir tutum olup ürünün/ürünlerin çıkış yeri olarak belli bir yörenin vurgulanması. Karacaoğlu vb. kişileri belli bir yerli olarak gösterme çabaları bu tutumun tipik bir örneğini teşkil eder.

h. Güncelleme

Sorun: Güncelleme konusunda eksiklik bulunmaktadır.

Ürünlerin yeni işlevler kazandırılarak güncellenmesi gerekmektedir. Bunun oldukça yetersiz olduğunu söyleyebiliriz. Devletin kültür politikalarının buna imkân vermesi gerekir. Bu sayede, halk bilgisi üretici ve ürünlerinin “sürdürülebilir kalkınma” anlayışına uygun bir şekilde “yaşatılarak korunması” mümkün olabilir.” (Ekici, 2013: 49)

1. Koruma (Ürün /Koruma)

Sorun: Söz konusu ürünlerin korunarak hayatta varlığını devam ettirebilmesi de ciddi bir sorundur. İşlev kaybının ürünün de hayattan çekilmesini sonuç vermemesi için ya yeni tasarımlarla işlevselleştirilmesi ya da en azından müzelik veya arşivlik durumuyla varlığını sürdürmesi gerekir.

-Müzeleme-arşivleme eksikliği.

Türkiye’de halk kültürü ürünlerinin müzelemesi ve arşivleme hususunda önemli eksikler bulunmaktadır. Ferdi çabalar da önemli olmakla beraber konunun daha ziyade kurumsal bir anlam taşıdığını ve devletin kültür politikalarıyla ilişkili olduğu söylenebilir.

-Güncelleme eksikliği.

Ürünlerin yeni işlevler kazandırılarak güncellenmesi gerekmektedir. Bunun oldukça yetersiz olduğunu söyleyebiliriz. Devletin kültür politikalarının buna imkân vermesi gerekir. Bu sayede, “halk bilgisi üretici ve ürünlerinin “sürdürülebilir kalkınma” anlayışına uygun bir şekilde “yaşatılarak korunması” mümkün olabilir.” (Ekici, 2013: 49)

-Araç-format eksikliği

Ürünlerin yalnızca yazılı metin gibi tek bir format yerine ilgi çekebilecek farklı formatlarda sunulması icap eder. Mesela arşivlerde sadece yazılı metin formatında değil sesli ve görüntülü formatlarda da sunulması yararlı olacaktır. (Ekici, 2013: 46)

i. Tanıtım (İletişim-Medya)

Sorun: Ürünlerin bir tanıtım ve bilinme sorunu bulunmaktadır. Burada genel medya ortamının rolü bulunmakla beraber konunun daha çok kurumsal ve resmî kültür politikalarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. (Ekici, 2013: 42)

Kültürel bir ürünün tanıtılması veya pazarlanmasındaki öncelik, taşıdığı içerikle ilişkilendirilmeli, sanatsal kaygıyla değerlendirilmelidir. Bu da ancak uzmanların çalışmalarıyla mümkün olacaktır. Turizm alanında sunulan bir ürün sadece bir satış nesnesi olmayıp Türk kültürünün ortak değerini yansıtmaya özellikleriyle sunulmalıdır.

“Bu sunum ve pazarlamanın içinde halk bilimcilerin bulunması Türk insanının ortak kaygıyla gerçekleştirdiği ürünlerin nitelikli bir şekilde, ustadan ürüne uzanan bir çizgide tanıtımı ve sunumu ile yapılmalıdır.” (Ekici, 2013: 48)

j. Kullanım (Ürün Kullanımı, Uzman Etkinliği, İşlevsizlik)

Sorun: Halk edebiyatı ürünlerinin gelenekte var olan işlevinin hayatın değişmesiyle büyük ölçüde ortadan kalkmasıdır. İşlev önemlidir. İşlevsizlik yok olma sürecinin başlaması anlamına gelir. İşlevli hâle gelmesi için yaşanan hayatta bir karşılığının bulunması gerekmektedir. Bu da çeşitli alanlarda işlevsel ürünlerin ortaya konulması anlamına gelir.

-Ürünlerin hayattaki eski konumlarını kaybederek işlevsiz kalması.

Zaman ve hayat şartlarının değişmesi ve insan ilgi ve ihtiyaçlarının farklılaşması gelenekli ürünleri işlevsiz bırakır. Bu da önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

-Araştırma konularının marjinalleşmesi.

Araştırmacıların özellikle diğer alanların ilişkili olduğu konuları dışarıda bırakarak daha özgün konu çalışma temayülü marjinalleşme gibi bir sonucun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. (Ekici, 2013: 42)

-Ürünlerin bir kültür değeri olarak görülmesi yerine tüketim nesnesi olarak görülmesi.

Bu yaklaşımın özellikle turizm gibi alanlarda bulunduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’de turizmin daha çok bir tüketim alanı olarak, halk kültürü ürünlerinin de bu alanının tüketim nesneleri olarak görülmesi söz konusudur. “Bu ilişkideki çarpıklık, popüler kültürün tüketim algısına benzer bir nedenden kaynaklanmaktadır.” (Ekici, 2013: 48)

-Yaratıcılık ve güncel tasarım eksikliği.

Var olanın adaptasyonu veya işlevsel yeni ürünlerin ortaya çıkması için yaratıcı kişilere ve bunların yapacağı tasarımlara ihtiyaç vardır. Diğer taraftan sorunu çözmek için alanda uzman önerileri dikkate alınmalıdır. “Örneğin; geleneksel halk anlatma ve şiir ortamlarının kent ortamlarında sürdürülebilmesi için öncelikle bu alanlarda üretim yapanların üreticilik özelliklerinin yeterince tanınması ve hangi bağlamlarda kent ortamlarında bu üretimleri nasıl sürdürebileceklerinin tespit edilmesi ve daha sonra kent içinde sağlanacak ortamlarda güncellenmiş üretim ve aktarım yapımları sağlanmalıdır.” (Ekici, 2013: 46)

2.3.3.2. Araştırma Esaslı Sorunlar

a. Yetkinlik

-Yetkinlik eksikliği.

Sorun: Alan araştırmacıları için bir yetkinlik sorunundan bahsedilebilir.

“Türkiye’de halk bilimi alanında yetiştiği kabul edilen kişilerin ellerindeki “halk bilgisi ürünlerini bilimsel ve analitik olarak incelemede ne kadar bilgi sahibi oldukları” önemli bir sorundur.” (Ekici, 2013: 47)

Tabi bunları ifade ederken alanın genişliğinin ve pek çok alana göre çok daha fazla gayret gerektirdiğinin de gözden uzak tutulmaması gerekir. Bu bağlamda halk bilim (halk edebiyatı) konularının yalnız ülkemiz sınırları içinde kalmayıp yaygın bir coğrafyada diğer Türk topluluklarını da kapsadığını hatırlatmak gerekir. (Oğuz, 1999: 2)

-Bilgi eksikliği ve donanımsızlık.

Ülkemizin bilim ve eğitim alanlarındaki yetersizliklerin bir uzantısı olarak bu alanda da araştırmacıların tam anlamıyla gerekli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları, bunun sonucu olarak da halk kültürü ürünlerini bilimsel ve analitik olarak incelemede yetersiz kaldıkları ifade edilmiştir.

-Eğitim eksikliği ve yetersizlik.

Ülkemizin bilim ve eğitim alanlarındaki yetersizliklerin bir uzantısı olarak “Türk halk bilimi” alanında lisans ve lisansüstü programlarda yetiştirilen halk bilimcilerin müfredatın genişliğinden de kaynaklanan birtakım eksiklikleri bulunmaktadır.

Bu yüzden “ülkemizde halk bilimi lisans ve lisansüstü eğitimi alan uzman sayısının doğru bir şekilde belirlenmesi, başta üniversitelerimiz olmak üzere bu uzmanların uzmanlık alanlarında istihdam edilmeleri gerekmektedir.” (Ekici, 2013: 44)

b. Araştırma

Sorun: Alanla ilgili araştırmalarda bir nitelik-nicelik sorununun bulunmakta, bunun yanı sıra planlama, işbirliği ve destek sorunlarından da bahsedilmektedir.

-Nitelikli araştırma ihtiyacı.

Alanda yapılan çalışmalarda daha fazla sayıda nitelikli çalışma yapılması gerekmektedir. Geleneksel kültürün tespit edilerek incelenmesi, güncellenmesi, geliştirilmesi için bunun temel bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. (Ekici, 2013: 45)

-Kurumsal işbirliği eksikliği

Ağırlıklı olarak üniversitelerin gerçekleştirdikleri çalışmalarda genelde diğer kurumlarla işbirliğinin yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. Bazen çalışılan konu gereği bunun zorunluluk oluşturduğu durumlarda bile engellerin aşılamadığını söyleyebiliriz.

-Planlama eksikleri

Halk kültürü ve bunun önemli bir bölümünü oluşturan halk edebiyatı çalışmalarında çeşitli düzlemlerde bir üst planlamaya ve koordinasyona ihtiyaç vardır. Bunun bulunması özellikle sözlü malzemenin daha fazla ve verimli şekilde derlenmesi anlamına geldiği gibi bulunmaması çalışmalarda tekrarlar ve zaman kullanmakta verimsizlikler oluşturmaktadır.

c. Kuram

Sorun: Çalışmaların kuram üretecek düzeyde olmayışı.

Ülkemizde birçok alanda olduğu gibi halk edebiyatının da dâhil olduğu halk bilimi alanında yeterli düzeyde bir gelişimden bahsetmek mümkün görünmemektedir.

Kuram oluşturma bilimsel çalışmanın en üst düzeyine karşılık gelir.

Kuram bilgiyi özümseyerek onunla bilimsel bir düşünce açılımı gerçekleştirmektir.

Halkbilim alanında bunun varlığından söz etmek pek gerçekçi olmaz. Ülkemizde yüz yılı bulan halk bilgisi ürünü derleme işinde temel amaç sadece “kaybolmadan kaydetmek” olmuş, derlenen ürünler belli ölçüde yapılan işlemlerden sonra “metin yayını” şeklinde ortaya konulmuştur. Gerçi “Halk edebiyatı alanındaki belli türlerde ‘metin merkezli’ ciddi bilimsel incelemeler yapılmışsa da bunlardan hareketle belli kuramsal yaklaşımlar geliştirilememiştir. Bu çalışma ve yayınların çoğu sadece tespit ve tasvir seviyesinde kalmıştır.” (Ekici, 2013: 46)

Nitelikli çalışmalar için dünyadaki çalışmalar dikkate alınarak kuramsal yaklaşımlar öğrenilmeli, yeni kuramlar geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Bu bağlamda söz konusu “kuramsal yaklaşımlarla hem metinlerin üretim bağlamlarını hem de metinleri daha etkin bir şekilde incelemeli, incelenen halk bilgisi ürünlerinin gerek işlevlerinin tespiti, gerekse güncellenerek yaşatılması ve genç kuşaklara aktarılması için yapılacak uygulamaları belirlemelidir.” (Ekici, 2013: 46)

d. Yöntem

Sorun: Çalışmalarda çeşitli yöntem sorunları bulunmaktadır.

Bilimsel çalışma için yöntem çok önemlidir. Çalışmalar uygulanan yöntemlerle tutarlı ve sağlıklı sonuçlara ulaştırılabilir. Yöntemin/yöntemlerin kullanılmadığı veya yeterli ölçüde bilinmediği durumlarda yapılan çalışmanın sağlıklı bir sonuca varması pek muhtemel değildir.

-Yöntemli çalışmalar yerine monografik metinlerin oluşturulması.

Kimi çalışmalar belli bir yöntemi veya birtakım yöntemleri uygulamaktan ziyade genel monografik çalışmalar durumundadır. Bunların daha ziyade alanın ilk dönemlerinde yapılan kimi çalışmalar olduğunu belirtelim.

-Yöntemin tam anlamıyla öğrenilmemiş oluşu.

Araştırmacılar uygulayacakları yöntemler hakkında yeterli ölçüde bilgi sahibi olmazlarsa gerçekleştirdikleri çalışma da en azından eksik olur.

e. Metin-Bağlam

-Bağlamın dikkate alınmaması.

Dünyadaki tavra benzer şekilde ülkemizde metin esaslı çalışmalar ağırlık kazanmış olup konunun bağlam boyutu pek değerlendirilmemiştir. Sonradan gelişen ilgi ile şimdilerde bağlam esaslı çalışmalar da görülmektedir.

-Edebiyat alanından etkilenme.

Araştırmacıların büyük ölçüde edebiyat kökenli olması sebebiyle bu alanda yapılan çalışmalardan etkilenme olduğu söylenebilir.

3. DAHA ÖNCE DEN YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

3.1. Tez

Akşehirli, 2008, “Edebiyat Öğretiminde Terim Sorunu”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, DT, 247 s.

Bu çalışmada ülkemizdeki terim sorunu edebiyat öğretimi bağlamında ele alınmıştır. Terim sorununun bugüne kadar dile getirilmemiş olan boyutları üzerinde durulmuş, terim bilimi, dil bilimi ve mantık gibi disiplinlerin terim-kavram ilişkilerini düzenleyen ilkeleri tanıtılmıştır. Söz konusu ilkelere uyulmamasından kaynaklanan terim sorunları, Türkiye’de okutulmakta olan ortaöğretim edebiyat ders kitapları ile Fransa’da okutulmakta olan ders kitapları karşılaştırılarak gösterilmiştir. Karşılaştırmanın nicel ölçütlerini her iki eğitim sisteminde kullanılan terim miktarları, nitel ölçütlerini ise terim sistemi olgusu oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışmada, dile getirilen sorunların çözümü için bir çalışma modeli önerisi de sunulmuştur.

Alınca, 2005, Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Terim ve Tabirlerin İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,YLT, 165 s.:

Bu çalışmada halk oyunlarına bilimsel bir boyut bağlamında çalışmanın amaçları şu şekilde verilmiştir. 1. Oyunlarımızda kullanılan terim ve tabirler nelerdir? 2. Giysilerimizde kullanılan terim ve tabirler nelerdir? 3. Müziklerimizde kullanılan terim ve tabirler nelerdir? Bu sorulara cevap ararken birçok kaynak incelenmiş, birçok gerek mahallî gerekse akademik hocayla görüşülmüş ve veri edinmede metodolojik olarak daha önce doğrudan bu konuyla yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda halk oyunları alanına ciddi olarak bilimsel anlamda bir eser kazandırmak amaçlanmış ve alan içinde terimler sözlüğüne önyak olunmuştur.

Altun, 2004, İlköğretim Okullarında Türkçe Derslerindeki Gramer Terimlerinin Kullanımında Birliğin Sağlanamamasının Nedenleri ve Sonuçları, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, YLT, 225 s.:

Çalışmada 191 sınıf, 45 Türkçe öğretmeni toplam 245 öğretmenin verdiği anket sonuçları değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda ilköğretim okullarında okutulan Türkçe derslerindeki gramer terimlerinin kullanımında birliğin sağlanamadığı görülmüştür. Toplam 6 öğretmenle yapılan görüşmeler ele alındığında ise öğretmenlerin terim seçiminde en çok önem verdikleri unsurlar üzerinde durulmuştur. Bu unsurlar: “Terimin anlamıyla karşıladığı kavramın anlamının aynı olması”, “Dilimizde yaygın kullanımda olan terimlerin seçilmesi”, “Örneklendirme yapabilmenin kolay olduğu terimlere önem verilmesi”, “Terimlerin Türkçe olmasına dikkat edilmesi”, “Yazılı kaynaklarda sıkça geçen terimler olmasına dikkat edilmesi” ve “Akılda kalması kolay ve anlaşılabilirliği fazla olan terimlerin tercih edilmesi”dir.

Güneş, 2009, “Belagat Ekseninde Retorik/Dil Bilimi Terimleri” Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, YLT, 302 s.

Bu tez çalışması üç bölüme ayrılmaktadır. Giriş bölümünde, ele alınan konunun yöntemi belirlenmiştir. Sonuç bölümünde ise yapılan değerlendirmeler ile birlikte araştırma sonuçları yorumlanmış, inceleme bölümünde belagat terimleri, tanımları ve örnekleri ile birlikte bahsedilmiştir. Bu terimlere karşılık olarak önerilen Türkçe ve Batı kaynaklı terimlere yer verilerek bu önerilerin belagat terimleriyle denklik durumuna, bir kelimenin terim olarak kabul edilebilmesi için sahip olması gereken koşullar göz önünde tutularak Türkçe önerilerin yapı ve anlamları bakımından terimsel niteliklerini

ele almıştır. Bu tezde ortaya konulan özelliklerle terimler esasında belagat ile dil biliminin benzeyen ve ayrılan yanlarına değinilmiştir.

Kazazoğlu, 2009, “Dilbilgisi Terimleri Sözlüklerinin Karşılaştırılması”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, YLT, 298 s.

Bu tez çalışmasında, 1949 yılında Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan ilk dil bilgisi terimleri sözlüğünden başlayarak yedi farklı dil bilgisi terimleri sözlüklerinde tanımlanan terimlerin aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları oransal olarak ortaya koyulmuş ve terimlerde birlik sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla ele alınmıştır.

Müftüoğlu, 2007, “Bilim Geleneğimizdeki Anlam Bilim Terimleri Üzerine Bir Araştırma”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, YLT, 122 s.

Çalışma; giriş, sözlük ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ilk olarak terim meselesi üzerinde durulmuştur ve çalışma metodu anlatılmış, taranan eserlerin içerikleri ve eserlerden nasıl faydalandığımız hususunda bilgi verilmiştir. Sözlük bölümünde anlambilimi alanı içerisinde değerlendirilen terimlere yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ulaşılan sonuçlar ana hatlarıyla verilmiştir.

Tarıkdaroglu, 1992, “1928 Sonrası Türk Dil Bilgisi Kitaplarında Terimler Sorunu ve Çözüm Yolları”, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 434 s.

Doktora tezinin giriş bölümünde Türk dili terimlerinin tarihî gelişimi, kısaca ve ana bölümde 64 yıllık (1928-1992) süre zarfında yazılan dil bilgisi kitaplarında geçen terimler ve tanımlar ele alınmış, incelenmiş ve ortak olabilecek terim ve tanımlar önerilmiştir. Dizin bölümünde ise dilcilerimizin vermiş olduğu terimler, alfabetik sıra ile ve topluca dikkatlere sunulmuştur.

3.2. Kitap

Albayrak, 2010, Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul, 590 s.

Bu sözlük halk edebiyatına yönelik genel bir çerçeve ortaya koymak, bu çerçeve kapsamındaki yüzlerce maddeyi dikkatlere sunmak ve böylelikle halk kültürü ürünlerini örneklerle tanıtmak amacıyla kaleme alınmıştır. Anonim edebiyat (folklor), âşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî edebiyat bağlamında ele alınan maddelerin seçiminde birçok ansiklopedi, kitap ve dergi taranmış; bu tarama neticesinde sözlü ve yazılı halk edebiyatı içinde değerlendirilen terimler esere dâhil edilmiştir.

Artun, 2014, Ansiklopedik Halk Bilimi / Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (Terimler, Motifler, Kavramlar), Karahan Kitabevi, Adana, 524 s.

Bu sözlükte halk kültürü, halkbilimi, anonim halk edebiyatı, âşık edebiyatı ve dinî-tasavvufî halk edebiyatına ait üç bini aşkın terim, motif ve kavram bulunmaktadır. Türk halkbilimi ve halk edebiyatı alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amacıyla hazırlanan bu sözlükte mazmunlar, nazım şekilleri, vezin ve kafiye, edebî türler, estetik teknikler, motifler, mitolojik şahsiyetler, inanç, örf ve âdetlerle ilgili terimler, motifler ve kavramlara ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Baba, 2007, Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Heyemola Yayınları, İstanbul, 184 s.

Bu çalışmada sözlüklerde ve ansiklopedilerde geçen terimler, bazı çalışmalarda teklif edilen terimler, bölgelerde kullanılan ancak sözcüklere girmeyen terimler değerlendirme altına alınmış, açıklanmıştır. Sözlüğün sonunda bir kaynakça yer almaktadır.

Duygulu, 2014, Türk Halk Müziği Sözlüğü, Pan Yayıncılık, İstanbul, 516 s.

Sözlükte 3000'den fazla terim, kavram ve deyim yer almakta, halk çalgıları, yöresel müzik türlerinin makam, usul, form özellikleri ile hız ve nüans terimleri ayrıntılarıyla açıklanmaktadır. Sözlükte yer alan maddeler hem yaşayan ses kültürüne ait hem de müzik tarihine mâl olmuş nitelikteki terimlerden oluşmaktadır. Halk edebiyatının ve halk oyunlarının terminolojisi ile yöresel müziklerin terminolojisi bütünlüklü bir yaklaşımla incelenmiştir.

Erşahin, 2011, Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 375 s.

Bu eserde halk biliminin çalışma sahası içinde yer alan halk kültürü ve edebiyatına ilişkin iki bin civarı terimin açıklamasına yer verilmiştir. Eserin sonunda yararlanılan kaynakların belirtildiği bir kaynakça bulunmaktadır.

Karaman, 2017, Terimbilimi, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 192 s.

Türkiye'nin ilk terimbilim kitabı olma özelliği taşıyan bu eser dilbilimciler, çeviribilimciler ve çevirmenlerin yanı sıra konu itibarıyla diğer bütün bilim dallarından insanlar için de önemli bir bilgi kaynağı niteliği taşımaktadır. Bu noktada özellikle Türkçe örneklerin işlendiği ve Türkçe kaleme alınmış bir bilimsel kitap olması sebebiyle terimbilim alanına önemli katkılar sunmaktadır.

Örnek, 1971, Etnoloji Sözlüğü, Bilgesu Yayıncılık, Ankara, 267 s.

Bu sözlükteki bütün maddeler etnolojik ve sosyal antropolojik açıdan ele alınarak etnolojiyi ilgilendiren diğer bilim dallarının sözcük ve terimleri bu ilgi derecesine göre açıklanmıştır. Sözcüklerin ve terimlerin tanımları örnekleriyle birlikte yer almaktadır. İlkel halkların, yerel adların dışında her sözcüğün ve terimin sırası ile Almanca, Fransızca ve İngilizce karşılıkları verilmiştir. Sözcük ya da terim Yunanca, Latince, İspanyolca ya da bir yerli dilinden geliyorsa kökeni açıklanmıştır. Bu sözlüğün amacı yeni sözcükler ve terimler önermek değildir, ancak dilimizde karşılıkları olmayanlar sözcük ya da terimlere yönelik yeni karşılıklar bulunmaya da çalışılmıştır. Sözlüğün sonuna Almanca, Fransızca ve İngilizce dizinler ile adlar dizini ve yararlanılan kaynakların belirtildiği bir bibliyografya yer almaktadır.

Özbek, 2014, Türk Halk Müziği Terimleri Sözlüğü, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 235 s.

Bu sözlük, günden güne değer kazanan ve çeşitli okullarda eğitimi verilen halk müziğine ilişkin terim kargaşasını önlemek amacını taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma, söz konusu müzik dalına yönelik kulaktan dolma bazı terimlerin yanlışlığına işaret etme işlevini de üstlenmektedir.

Özden, 2017, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, Yazıgen Yayıncılık, İstanbul, 240 s.

Bu eserde eski ve yeni yaklaşık 2000 maddenin açıklaması yapılmış; nazım şekilleri, nazım türleri, edebî sanatlar başta olmak üzere 500'den fazla terim örneklendirilmiştir. Ayrıca söz konusu eser, edebiyatla yakın ilgisi olan psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe, din vb. alanlara ait birçok terime ilişkin açıklamalar içermektedir.

Özkırımlı, 1991, Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Altın Kitaplar, İstanbul, 188 s.

Bu çalışma edebiyat terimlerine ilişkin tanımlarla sınırlı kalmayan, söz konusu terim ve kavramların açıklamalarına da yer veren, örneklerle de destekleyen eserdir. Türkçe kökenli terimlerin yanı sıra yabancı dillerden alınan/gelen terimlerin hangi dilden alındığı özellikle belirtilmiş, bu terimlerin Türkçedeki söylenişleri farklı ise parantez içinde asıllarına yer verilmiştir. Arapça ve Farsça asıllı terimler için önerilen Türkçe karşılıklar da madde içinde ayrıca belirtilmiştir.

Öztelli, Temmuz-Kasım 1966, Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (1-5), Türk Folkloru Araştırmaları.

Türk Folklor Araştırmaları adlı dergide, Temmuz-Kasım 1966 tarihleri arasında, beş sayıda tefrika olan bu çalışma bir sözlük denemesidir. O tarihe dek halk edebiyatına dair geniş bir sözlük çalışması yapılmadığından bahseden Öztelli söz konusu bu çalışmayı halk şairi ve hikâyecilerinin kullandığı sözcüklerden derlediğini ifade eder. Ayrıca çalışmanın dergide yayımlanması sebebiyle terimlerin kısa bilgilerle açıklandığı da özellikle belirtilmiştir.

Seyyar, 2007, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Ansiklopedik Sosyal Bilimler Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 1317 s.

Bu ansiklopedik sözlükte 7700'ün üzerinde kavram ve terim yer almaktadır. Halk biliminin yanı sıra sosyal ahlak, sosyal antropoloji, sosyal ekonomi, sosyal felsefe, sosyal filoloji, sosyal gerontoloji, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal hukuk, sosyal pedagoji, sosyal politika, sosyal psikoloji, sosyal tarih, sosyoloji, sosyal ilahiyat bilim dallarına ait özel ve ortak kavram ve terimler, disiplinler arası bir anlayışla hem tanımlanmış hem de açıklanmıştır. Her bir terim, İngilizce, Almanca ve imkân dâhilinde Osmanlıca karşılıklarıyla tanıtılmıştır. Çalışmanın son kısımda ise İngilizce-Türkçe ve Almanca-Türkçe dizin yer almaktadır.

Tekin, 2012, Edebiyatımızda Terimler, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 391 s.

Bu eserde İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı, İslami Türk Edebiyatı, Divan Edebiyatı, Tekke Edebiyatı, Tanzimat Dönemi Edebiyatı, Servet-i Fünûn Edebiyatı, Millî Edebiyat, Millî Mücadele Dönemi Edebiyatı, Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı ve bu edebiyatlar içinde yer alan akımlar, terimler, kavramlar açıklanmıştır. Terim ve kavramlara en az birer örnek gösterilmiştir. Yine dönemleri ve edebiyatın temeli olmuş eserler de “terimler” içinde değerlendirilmiştir. Eserde 816 terim yer almaktadır, ancak bazı maddeler iç içe ele alındığı için 105 terime de atıf yapılmıştır. Örneklerin sayısı ise 815'i bulmaktadır.

Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, 2006, C: I-VI, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Altı ciltten oluşan bu eser, Türk dünyasının edebiyat sayılan, edebi metin olarak düşünülen dil ürünlerine bağlı dünyasını anlamak, açıklamak, aydınlatmak, yorumlamak işlemlerine yardımcı olacak özel kelimelere ait bir ansiklopedik sözlüktür.

Vardar, 2007, Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 310 s.

Kuramları ya da çalışmalarıyla dilbilimde seçkin bir yer tutan, çeşitli maddelerde adı geçen elli dilbilimcinin katkısının söz konusu olduğu bu eserde madde başlığı olarak seçilen terimlerin Almanca, Fransızca ve İngilizce karşılıklarından sonra verilen tanımlarını gerekli durumlarda örnekler ve/veya da açıklamalar izlemektedir. Bu örneklerin ve açıklamaların tanımları kapsamlı hâle getirmesi ve büyük ölçüde somutlaştırması söz konusu bu eserin öne çıkan özellikleri arasındadır.

Yurdabak, 1999, Örnekleriyle Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Folklor Araştırmaları Kurumu, Ankara, 134 s.

Zülfikar, Hamza, 2011, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yayınları, Ankara, 213 s.

Bu çalışmada ilk adım olarak, terim türetirken izlenecek yolları göstermek ve fazla ayrıntıya inmeden Türkçenin yapısını yakından tanıtmak amaçlanmıştır. Ayrıca terimciliğimizin evreleri ana çizgileriyle verilmiş, geçmişteki denemeler, ileri sürülen görüş, düşünce ve öneriler; “Terimlerle İlgili Görüşler ve Yapılan Çalışmalar”, “Terimlerin Genel Özellikleri”, “Eğitim ve Öğretim Açısından Türkçe Terimler”, “Ses Özellikleri Bakımından Terimler”, “Yapı Özellikleri Bakımından Terimler”, “Örnekleriyle Yapım ve Çekim Ekleri”, “Anlam Özellikleri Bakımından Türkçe Terimler”, “Terim Yapma Yolları”, “Terim Türetirken Göz Önünde Bulundurulması Gereken İlkeler”, “Terim Türetmede Örneksemenin Rolü”, “Yapım Ekleriyle Kök ve Gövdelerden Terim Türetme”, “Kelime Birleştirme Yoluyla Terim Türetme”, “Kelime Türlerini Değiştirme”, “Genel Dilden Kelime Aktarma”, “Halk Ağızlarından Kelime Aktarma”, “Tarihî Türkçe Metinlerden Kelime Aktarma” ve “Çağdaş Türk Lehçelerinden Yararlanma” adını taşıyan başlıklar altında değerlendirilmiştir.

3.3. Makale

Albayrak, 2009, Türk Halk Şiirinde Biçim ve Tür Sorunu, Motif Akademi, Halk Bilim Dergisi, C: 2, Sayı: 3-4, ss. 133-186

Biçim ve tür ayrımını Türk halk şiirinde üzerinde durulması gereken önemli bir sorun olarak görülmektedir. Biçimi şiirin dış yapısı, yani nazım birimi oluştururken türü ise şiirin içeriği (muhtevası) yani ana duygusu (teması) ve şiirin anlamı üzerinde etkili olan mecazlar oluşturmaktadır. Bu özelliklerden hareketle söz konusu makalede Türk halk edebiyatını oluşturan anonim halk edebiyatından mani ve türkü; âşık edebiyatından koşma ve semai; dinî-tasavvufî edebiyattan da ilahi ve nefes ele alınarak tür ve biçim özellikleri bakımından ele alınmıştır. Bu değerlendirme sonucunda mani, türkü, koşma, semai, varsağı ve destanın biçim özellikleri ağır basan halk edebiyatı ürünleri; koçaklama, güzelleme, taşlama, ağıt, ilahi, ninni, nefes, devriye, şathiye ve nutuğun ise tür özellikleri ağır basan halk edebiyatı ürünleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Aranyosi, 2011, Halk Hikâyelerinde Tür Sorunu Üzerine, Millî Folklor, Yıl: 23, Sayı: 92, ss. 13-18

Bu makalede halk hikâyeciliği geleneği çerçevesinde üretilen anlatılar ekseninde tür sorunu değerlendirilmiştir. İlk aşamada “anlatı nesnesi”, “anlatıcı” ve “anlatıcı ile etkileşim içerisinde olan dinleyici grubu” arasındaki ilişki dikkate alınmış, bu bağlamda anlatı nesnesi, anlatıcı ve anlatıyı alımlayan dinleyici topluluğunun anlatının oluşumundaki rolüne dikkat çekilmiştir. Buradan hareketle anlatının “bağlamsal bir sözlü kültür objesi” olarak tanımlanması hâlinde tür sorununun ele alınabileceği alternatif bir düşünsel zeminin oluşması “tür” ve “türsel nitelik” kavramları arasındaki farktan hareketle tartışılmış; bu noktada halk anlatılarına atıfla tartışılan tür sorunundaki problematiğin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Behmenli, 2018, Terminografide Sözlük Sorunları, Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, C: 5, Sayı: 17, ss. 153-161

Bu makalede, günümüzde terimler sözlüğü ile ilgili oluşan sorunlar analiz edilmeye çalışılmıştır. Terimler sözlüğüne hangi tür kelimelerin alınması gerektiği konusu üzerinde durulmuş ve bu konuya ilişkin araştırmalar yapan H. Hesenovun, B. Ceferov, V. İ. Dal ve S. Sadıgovan’ın görüşlerine yer verilmiştir. Bu noktada

terminoloji sözlüklerinde sözlerin düzenlemesindeki temel meselenin, bilim alanında kullanılan en güncel terimlerin tercih edilmesi olduğu kanaatine varılmıştır.

Bican; Sinan, 2018, Türkçe Öğretiminde Kullanılan Terim Sözlüklerinin Karşılaştırması, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 7/2, ss. 759-770

Bu çalışmada Türkçe öğretiminde kullanılan yedi terim sözlüğü; terimlerin sayıları, ortak kullanımları ve terim yapma yolları açılarından karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucunda madde başında yer alan terimlerin sadece 43 (kırk üç) tanesinin ortak kullanıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu bu terimlerin yapısal çözümlemesi, terim türetilirken bilimsel bir temele göre hareket edilmesinin ve ilgili kurallara uyulmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Boyraz, 1996, Türkiye ile Azerbaycan Sahaları Halk Şiirinde Tür ve Şekil, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı: 3, ss. 177- 194.

Bu makalede bilimsel çalışmaların temel basamağı olan konuyu sınırlandırma şartına değinilerek, çerçevesi çizilmemiş çalışmaların beraberinde birtakım problemleri getireceğinden bahsedilmiştir. Bu düşünceden hareketle Türk halk edebiyatında nazım konusunda tür ve şekil bakımlarından kavrama ve inceleme kolaylığı sağlaması için çeşitli sınıflandırmaların yapıldığını, ancak yapılan bu sınıflandırma denemelerinin bütünlüklü bir yaklaşım içermediği üzerinde durulmuştur. Buna paralel olarak Türki Cumhuriyetlerin dil ve kültür birliği olan edebî ürünleri ve bu ürünlere ilişkin sınıflandırma denemeleri dikkate alınmadan yapılacak çalışmaların da birbirinden kopuk ve uzak olmaya devam edeceği vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada Türkiye ve Azerbaycan'da tür ve şekil adına söylenenlerin karşılaştırması yapılmaya çalışılarak bu konudaki ortak yaklaşımlar değerlendirilmiştir.

Boz, 2018, Türk Dil Bilgisi Terminolojisinde Çok Terimlilik (Çok Adlılık) Sorunu, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 7/3, ss. 1592-1603

Bu makalede geçmişte zaman zaman tartışılan bir kavram olan çok terimliliğin üzerinde durulmuş, Türk dil bilgisi terminolojisinin gelişim süreci dikkate alınarak çok terimliliğin tarihsel sürecine temas edilmiş, çok terimliliğin nedenleri ile ortaya çıkardığı sorunlar tartışılmış, sonuçta da bu sorunun çözümüne dair çeşitli öneriler ortaya atılmıştır.

Canım, 2016, Türkçe Akademik Yazımda Çeviri ve Terim Sorunları, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, C: 45, Sayı: 1, ss. 78-79

Türkçe akademik makale yazarken, uluslararası literatürden yapılan alıntıları ya da Türkçesi önerilmemiş veya genel kabul görmemiş kavramları, terimleri, teori, model ve meslek adlarını çevirmek pek çok bilim insanının karşı karşıya kaldığı ortak sorun olarak dile getirildiği; aceleye getirilen çeviri kararlarının bilim dilinde dil ve terim tutarsızlığı sorununa neden olduğu; tüm bunların sonucunda ise bilim dilinin zarar gördüğü ve iletişimde sorunların ortaya çıktığı tespitinin dile getirildiği bu makalede söz konusu edilen sorunların çözümüne yönelik birtakım yöntem önerileri sunulmaktadır.

Çiçek, 2009, Türkçe Terim Kavramı Üzerine Bir İnceleme, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, C: 11, Sayı: 1, ss. 53-64

Bu makalede Türkçede terim konusu incelenmekte; tarihî süreç içinde konu edinilen terimin tanımı ve yapısı ele alınmaktadır. Bununla birlikte sık kullanılan terimlerden seçilen 21 Türkçe terimin İngilizce ve Fransızca karşılıklarıyla değerlendirilmiş ve dilimizde bir terim karşılığı için kullanılan farklı sözcüklerin neden olduğu terim kargaşasının giderilmesine yönelik ne tür çalışmaların yapılabileceği üzerinde durulmuştur.

Duman, 2013, Türkiye’de 2000-2012 Yılları Arasında Halk Bilimi Alanında Hazırlanan Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 159-174

Bu makalede, Türkiye’de Halk Bilimi alanında 2000-2012 yılları arasında hazırlanan 166 doktora tezi bütüncül bir bakış açısıyla çözümlenmiş, sınıflandırılmıştır ve grafiklerle değerlendirilmiştir. Bahse konu on iki yıllık sürecin belirlenmesinin bilinçli bir tercih olduğunu dile getiren Duman, Halk Bilimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin sayısal olarak bu dönemde yükseldiğine işaret etmektedir.

Durbilmez, 2013, Halk Bilimi Araştırmalarının 100. Yılında: “Halk Bilimi” ile “Edebiyat”ın Ortak Alanları ve “Halk Edebiyatı” Üzerine Bir Değerlendirme Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 101-112

Bu makalede, halk biliminin ve edebiyatın alanları belirlenerek, bu iki alanın kesiştiği noktada oluşan ve halk edebiyatı adı verilen edebiyat sahasının özellikleri hakkında bir değerlendirme yapılmıştır. Türkiye’de 100 yılı aşkın bir geçmişi olan halk biliminin çalışma alanının genişlemeye devam ettiği göz önüne alındığında, bu uzun süreç içinde bazı terim karışıklıklarının ve yeni terim ihtiyaçlarının ortaya çıktığına dikkat çekilen makalede, bahse konu terim karışıklıklarından bazılarına çözüm önerme ve yeni terim ihtiyaçlarına cevap bulma amaçlanmıştır.

Eker, 2013, Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Terimbilim Çalışmalarına Genel Bir Bakış, Altaistics and Turkology, No: 1, ss. 68-95

Bu makalede, Türkiye'nin modernleşme kabulü sırasındaki terimbilimin gelişim tarihi ve bu süreçte gerçekleştirilen terimbilim çalışmaları değerlendirilmekte; kamusal eğilimleri kapsayan ve tüm alanlara yeni terimlerin getirilmesini sağlayan gelişmeler irdelenmektedir.

Ekici, 2013, 100. Yılında Türk Halk Bilimi Çalışmaları ve Türkiye Kültür Politikalarına Eleştirel Bir Bakış, Millî Folklor Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 41-50.

Bu makalede 100 yıllık bir geçmişe sahip olan Türk halk bilimi çalışmalarının tarihsel sürecinin değerlendirilmesi ve 21. yüzyıldan itibaren de geleceğinin şekillendirilmesine yönelik planlamanın gerekliliği vurgulanmıştır. Bu noktada Türkiye’de halk biliminin 100 yıllık tarihi içinde yapılan çalışmalarda temel sorunlar belirlenerek nedenleri tartışılmış ve bu sorunlara yönelik olası çözümler önerilmiştir.

Erdal, 2015, Tür ve Şekil Tartışmalarına Genel Bir Bakış, IJOESS, Yıl: 6, C: 6, Sayı: 20, ss. 254-265

Bu makalede halk edebiyatı terimlerindeki belirsizliğe dikkat çekilmektedir. Bu noktada araştırmacıların birbirlerinden çok farklı görüşler ileri sürdükleri belirtilmiş, bu görüşlere yer verilerek tartışmaların çerçevesi çizilmiştir. Yaklaşık yarım asırdır süregelen bu tartışmanın bütün taraflarını bir araya getirerek genel bir bakış ortaya koyan bu çalışmada konuya ilişkin derli toplu bir odaklanma sağlamak amaçlanmıştır.

Güneş, 2016, Belagat Terimlerinin Türkçe Karşılıkları: Fesahat ve İlgili Terimlere Önerilen Karşılıklar, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 56, ss. 793-806

Belagatin dil bilimiyle bir diğer ilgisi, alt kolları ve bu kolları kullanan terimler üzerindendir. Belagatin bütün alt birimlerine bağlı Arapça kökenli terimler için Türkçe terim önerme girişimleri olmuştur. Bu kolları biri de fesahattir. Fesahat, kelimelerin telaffuzunun akıcı; anlamlarının da açık olması demektir. Bu çalışmada fesahat ve fesahate bağlı alt birimlerin Arapça kökenli terimlerine karşılık önerilen Türkçe terimlerin yapı ve anlam özellikleri üzerinde durulmuştur.

Kahraman, 2017, Türk Dilinin Terimsel Gelişim Sürecine Tarihî Bakış, Medeniyet ve Toplum C: 1 Sayı: 1, ss. 137-160

Türk dilinin terimsel gelişim sürecini tarihî dönemler içinde ele alan bu makalede, terimsel söz varlığının geçirdiği evreleri Selçuklu ve Osmanlı dönemleri [Klasik Dönem (1100-1839), Tanzimat Dönemi (1839-1876), I. Meşrutiyet Dönemi (1878- 1908) ve II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1923)] dikkate alınarak değerlendirilmiştir. İki ayrı makale olarak tasarlanan çalışmanın ilk basamağı olan bu makalede 1100-1923 yılları arası dönemler sınıflandırılmış ve söz konusu edilen dönemlerdeki terimsel gelişim süreci ele alınmıştır.

Kahraman, 2017, Türk Dilinin Cumhuriyet Devri Terimsel Gelişim Sürecine Tarihî Bakış (II), İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, C: 6, Sayı: 2, ss. 1289-1312

Bu makalede, Cumhuriyet döneminde büyük bir Türkçe terim hazinesi kurulması için yapılan çalışmalar ile terimler hakkındaki yaklaşımlar, düşünceler, tartışmalar ve kazanımlar Türk Dil Kurumunun düzenli gerçekleştirdiği Türkoloji Kurultayları üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmada terim çalışmalarının 1923-1945 yılları arasında idealist, 1945-1980 yılları arasında tasfiyeci, 1980 sonrasında ise normal seyrinde ilerlediği belirtilmiştir.

Karaman, 2009, Terim Oluşturma Yöntemleri, Belleten-II, ss. 45-59

Bu makalede terim oluşturma eyleminin bilinçli yapılması gereken bir etkinlik olduğunun altını çizen Karaman, dil içi terim oluşturma yöntemlerinin yanı sıra diller arası, yani çeviri odaklı terim oluşturma yöntemlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur.

Kaya, Âşık Şiirinde Şekil ve Tür Meselesi, ([http://dogankaya.com/fotograf/asik_siiirinde t%C3%BCr sekil meselesi.pdf](http://dogankaya.com/fotograf/asik_siiirinde_t%C3%BCr_sekil_meselesi.pdf))

Bu eserde, halk şiirinde biçim ve tür konusu üzerinde yıllardan beri yapılagelen tartışmalarla hâlâ bir sonuca varılamamış olduğu; biçim / yapı / şekil / tip konusunun Fuat Köprülü, Ahmet Talat Onay, Hikmet İlaydın, Hikmet Dizdaroğlu, Pertev Naili Boratav, Öcal Oğuz, Şeref Boyraz, Esma Şimşek ve Doğan Kaya gibi araştırmacılar tarafından irdelendiği, ancak dikkate değer görüşler ortaya konulmasına rağmen hâlâ bir neticeye varılamadığı ve ortak bir noktada buluşamadığı üzerinde durulmaktadır. Kaya, söz konusu bu çalışmada ortaya koyduğu tespit ve kanaatlerle tartışmalı konunun çözümüne ilişkin bir senteze varmayı amaçlamıştır.

Kaya, Halk Şiirinde Biçim ve Tür, ([http://dogankaya.com/fotograf/halk_siiirinde bicim ve tur.pdf](http://dogankaya.com/fotograf/halk_siiirinde_bicim_ve_tur.pdf))

Bu çalışmada halk şiirinde biçim ve tür konusu üzerinde yıllardan beri tartışmalar yapıldığı ve buna rağmen hâlâ bir sonuca varılamadığı bahsine değinilir. Bu noktada halk şairlerinin ortaya koydukları ürünlerin ezgi, konu veya şekil bakımından çeşitlilik göstermesi konunun karmaşık hâle gelmesindeki başlıca sebepler olarak belirtilmiş, bu alanın uzmanlarının isimlendirme ve/veya sınıflandırmada zorluklar yaşadığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, eldeki şiire hangi özelliğinden dolayı ne denileceğine yönelik cevap bulmayı amaçlamıştır.

Oğuz, 2013, Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 100, ss. 5-13

Somut olmayan kültürel miras teriminin yeni bir disiplinin adı olmadığını ifade eden Oğuz, bu nedenle halk biliminin yeni adının somut olmayan kültürel miras olduğunu düşünmenin de yanlışlığına dikkat çekerek söz konusu terimin, UNESCO'nun (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu) kültürel mirasın korunması yönelik çalışmalarından doğduğunu ve yaygınlık kazandığını belirtir. Bu makale,

UNESCO'nun çalışma dilleri olan İngilizce ve Fransızca'da eş zamanlı olarak üretilen "intangible cultural heritage" veya "patrimoine culturel immatériel" terimlerinin Türkçeye çevirisinin "maddi olmayan kültürel miras", "materyali olmayan kültürel miras", "materyalsız kültürel miras" veya "somut olmayan kültürel miras" olmasındaki kaçınılmazlığa işaret etmektedir.

Oğuz, 1999, Türk Halkbilimi Çalışmalarında Eşmetin (Varyant) ve Benzer Metin (Versiyon) Sorunu, Millî Folklor, Yıl: 11, Sayı: 42, ss. 2-5

Bu makalede, halkbilimi çalışmalarında kolayca birbirinin yerine kullanılan "varyant" ve "versiyon" terimleri, Türk dünyası halkbilimi çalışmaları açısından yeniden ele alınmış ve bilimsel ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde yeniden tanımlanmıştır. Makale başlığından da anlaşılacağı üzere varyant için "eşmetin", versiyon için ise "benzer metin" terimleri önerilmiştir.

Oğuz, 2013, Türkiye'de Folklorun İlk Makaleleri, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 5-14

Türkiye'de folklor çalışmalarına yönelik ilk yaklaşımları değerlendiren Öcal Oğuz, Ziya Paşa'nın Hürriyet gazetesinde kaleme aldığı "Şiir ve İnşa'yı, folklor teriminin geçmediği ancak folklorun amaçlarının benimsendiği bir makale olarak nitelendirmektedir. 1908 yılından itibaren ise Türkçülük, milliyetçilik akımlarının güçlenmesiyle birlikte 1913 ve 1914 yıllarında "folklor" teriminin yer aldığı üç yazının art arda yayımlandığını belirtir. Bu makale; folklor terimini, disiplinini ve Avrupa'daki çalışmaları tanıtan ve Ziya Gökalp, Fuat Köprülü ve Rıza Tevfik tarafından birbirinden habersiz, art arda kaleme alınan söz konusu bu üç yazıyı dikkatlere sunmuştur.

Onan, 2016, Söz Varlığı Terminolojisi Üzerine Bir Analiz Çalışması, Millî Eğitim, Sayı: 210, ss. 11-29

Bu çalışmada ana dili öğretimi literatüründen derlenen ve bu bağlamda ortak bir terminoloji dili oluşturmada hareket noktaları olarak kabul edilmesi gereken 25 kavram üzerinde durulmuştur. Bunlar: "Kelime, Kavram, Terim, Kelime Hazinesi, Derlem, Kelime Ailesi, Kavram Alanı (Dil Alanı), Kelime Kalitesi, Kelime Sıklığı, Kelime Yaygınlığı, Kelime Türü, Alıcı Kelime Hazinesi, Üretici Kelime Hazinesi, Derinlik, Genişlik, Ağırlık, Anlam Alanı, Anlam Değeri, Alt Anlamlılık, Kronem Farkı, Sözlüksel Alan, Zihinsel Sözlük, Sözlükbirim, Biçimbirim". Makalede, söz konusu bu terimlerin Türkçenin ana dili olarak öğretiminde ve söz varlığı çalışmalarındaki işlevleri çerçevesinde ele alınmasının ortak terminoloji geliştirilme noktasında son derece önemli olduğu vurgulanmıştır.

Onan, 2016, Dil Eğitiminde Kullanılan Bilimsel Terminoloji Üzerine Bir Tasnif Çalışması, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 13 Sayı: 34, ss. 51-67

Dil eğitiminde kullanılan bilimsel terminolojinin sınıflandırıldığı bu makale iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde terim ve terminoloji konuları ele alınmış, bu bağlamda terimlerin genel özellikleri ve alan eğitiminde terminoloji kullanımının olumlu etkileri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise dil eğitimiyle doğrudan ve dolaylı ilgisi olan terimlerin kaynakları tespit edilmiştir. Ayrıca makalede dil eğitimi alanının disiplinler arası bir çalışma alanı olduğu ileri sürülmektedir.

Pilav, 2008, Terim Sorunu ve Eğitim Öğretimde Terimlerin Yeri ve Önemi, Kastamonu Eğitim Dergisi, C: 16, No: 1, ss. 267-276

Bu makalede, eğitim öğretimde ve bilimsel araştırmalarda herhangi bir bilgiye ulaşma noktasında ihtiyaç duyulan ve/veya karşılaşılan terimlerin amaca hizmet edebilmesi için üzerinde uzlaşılan sözcükler olmasına değinilmiştir. Bu bağlamda Tanzimat döneminden günümüze kadar uzanan süreçte terimler ile ilgili yapılan

çalışmaların kısa bir değerlendirmesi yapılarak eğitim öğretimde terimlerin yerini ve önemi ortaya konulmuştur.

Şahin, 2006, Terimlerin Genel Dile Yansımasına Dair Bazı Gözlemler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 20, ss. 123-129

Bu makalede öncelikle dillerin söz varlığının değişik katmanlardan oluştuğu, dolayısıyla söz varlığı içinde yer alan deyim, terim ve atasözlerinin hem birbirleriyle hem de genel dil katmanıyla sıkı ilişki içinde olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda terimlerin oluşturulmasında genel dilin kelimelerinden yararlanılabileceği ve o kelimeye özel anlamlar yüklenebileceği; diğer taraftan terim olarak kullanılan bazı yerli ve yabancı kelimelerin de genel dile geçerek kullanım alanı bulabileceği vurgulanmıştır.

Türkyılmaz, 2013, Türk Halk Biliminin Yüzüncü Yılında Sözlü Edebiyat Çalışmaları Üzerine Bazı Tespitler, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 127-136

Bu makalede Türkiye’de halk kültürü ile yapılan çalışmaların başlangıç noktası Ziya Gökalp’in Halka Doğru dergisinde yayımlanan “Halk Medeniyeti-I Başlangıç” adlı makalesi olarak gösterilmiştir. Batının uzun bir süre bir bilim dalı olarak kabul ettiği halkbilimi, Gökalp’in söz konusu makalesinde halkiyat olarak isimlendirilmiş ve bu çalışma milat olarak kendisinden sonraki çalışmalara da öncülük etmiştir. Bu açıdan yaklaşıldığında geçmişte yapılan çalışmalara eleştirel gözle bakabilmenin gelecekte yapılacak veya yapılması gereken çalışmalara nitelik kazandıracağının altını çizen Türkyılmaz, bu makalede Türkiye’deki halkbilimi çalışmalarının önemli bir sahası olan sözlü kültür çalışmalarına ilişkin bazı tespitlerde bulunmaktadır.

Yıldırım, 1983, Türkiye’de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri, Yıl: 6, Sayı: 21, ss. 2-15

Bu makalede Türkiye’de folklor araştırmalarının gelişme devreleri ana çizgileri ile ele alınmış ve bu süreç 1920’ye gelinceye kadarki zamanı kapsayacak şekilde değerlendirilmiştir.

Yıldırım, 1991, Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri, Milli Folklor, Sayı: 11, ss.13-21

Bu makale, “Türkiye’de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri” adlı makaleye katkı sunacak değerlendirmeler yer almaktadır. Türk folkloruyla ilgili görülen ve folkloristlerin gündemine getirmeye çalışılan konular üç ana başlık altında ele alınmıştır. Bunlar; 1. Folklorun Mahiyeti, Tanımı, Kadroları Problemi, 2. Türk Folkloru Üzerinde Yapılacak Araştırmalarda Üzerinde Durulması Gereken Önemli Notlar, 3. Folklor Araştırmacısının Bilmesi ve Kullanması Gereken Unsurlar’dır. Özellikle son başlık altında değerlendirilen kavramlar arasında terminoloji de yer almaktadır. İlgili bölümde uluslararası folklor terminolojisinin yanı sıra bir Türk folklor terminolojisinin de oluşturulması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Türk folklor terminolojisindeki eksiklik ve yanlışlıkların varlığına değinen Yıldırım, aynı şeyleri farklı terimlerle ifade etmenin bilimsellikten uzak bir zemin oluşturacağının da altını çizmektedir.

Yumru, 2010, Terim Üret(me)me Sorunu Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 39, ss. 10-19

Bilimle uğraşan, bilgi ve teknoloji üreten her kesimdeki bireyin terim üretimine katkıda bulunması gerekliliğine değinen bu çalışma, Türkçenin her gereksinime uygun sözcük türetebilecek güce sahip olduğuna da vurgu yapmaktadır. Bir taraftan terminolojideki aksaklıkların irdelendiği diğer taraftan terminolojiye nitelikli katkı sağlayacak önerilerin sunulduğu bu makalede terim üretme sorumluluğunun öncelikle ülkenin tüm aydınlarına, yöneticilerine ve özellikle de bilim insanlarına düştüğü ifade edilmektedir.

4. D. KAYA’NIN TÜRK HALK EDEBİYATI KAVRAMLARI VE TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ’NÜN TERMİNOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ

Konu, Doğan Kaya’nın *Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*’nün tanıtımından sonra “Genel Problemler” ve “Sözlük Maddeleriyle İlgili Problemler” şeklinde iki ana başlıkta değerlendirilecektir.

4.1. Sözlük

Öncelikle üzerinde çalışma yapılan Doğan Kaya’nın “Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü”nün özelliklerinin bilinmesi gerekiyor. Bunlar, “Biçim” ve “İçerik” olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır.

4.1.1. Biçim

Sözlüğün biçimsel özellikleri “Nüsha ve Hacim” ile “Maddelerin Durumu” başlıkları altında değerlendirildi.

4.1.1.1. Nüsha ve Hacim

Burada eserin baskıları, her bir baskının hacmi ve eserin baskılarında yer verilen madde sayıları değerlendirilecektir.

a. Eserin Baskıları

Eser birincisi 2007 tarihinde, ikincisi 2010, üçüncüsü 2014 tarihinde olmak üzere üç defa basılmıştır. Bu çalışma birinci ve üçüncü baskısını dikkat alınarak verildi.

b. Eserin Hacmi-Hacimleri (sayfa sayısı)

Eserin birinci baskısı 822 sayfa, üçüncü baskısı ise 898 sayfa hacmindedir.

c. Eserin Madde Sayısı-Sayıları

Eserin birinci baskısındaki madde sayısı 1376 adet, üçüncü baskısındaki madde sayısı ise 1930 olarak belirtilmiştir. İncelemeler sırasında madde sayısının 1850 olduğu tespitine ulaşıldı. Toplam terim sayısı dikkate alındığında eğik çizgi ile belirtilen maddeler de göz önünde bulundurularak 104 terimin eklenmesi söz konusudur. Böylelikle madde sayısının 1850, terim sayısının ise 1954 olduğunu belirtmekte fayda var.

4.1.1.2. Maddelerin Durumu

Bu başlık altında “Maddeler Listesi” ile “Eklenmiş ve Çıkarılmış Maddeler” söz konusu edilecektir.

a. Maddeler Listesi

-A Harfi (sayı ve maddeler): 116 asıl, 38 atıf, 51 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 205 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (3 asıl, 1 atıf, 1 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 5 madde bulunmaktadır.)

Aba, **Abartı**, Abdal, **Abdalan-ı Rum**, Ab-ı Hayat, **Ab-ı Kevser**, **Acem Ağzı**, Acem Güzellemesi, Acem Havası, Acem Kalenderîsi, Acem Koşması, Acem Manisi, Acem Şikestesî, Acemî, Acemvarî, **Acıtmalar**, Ad Koyma, Ad Verme Motifi, **Ada Düdüğü**, **Adak**, Adam-Âdem, Adem, **Adet**, Ağaç Motifi, Ağcı, Ağı, Ağıt Çarpma, Ağıt

Düzmek, Ağıt Etmek, Ağıt Havası, Ağıt Koparmak, Ağıt Tutmak, Ağıt Yapmak, Ağıt Yitirme, Ağıt, Ağıtçı, Ağıtlama, Ağıtmak, Ağız, Ağlamacı, Ağlayıcı, Ağyar, Ah, **Ahenk**, Ahilik, Ak Ölen, Akın, Akınlar Aytısı, Akışta, Akl-ı Evvel, Akl-ı Küll, **Akrostiş Hükümlü Koşma**, Akrostiş, Al Basma, Ala Gözlüm, Alanası, **Albastı**, **Albis**, Aldey Aldey, **Alegori**, Âlem-i Berzah, Âlem-i Dünya, Âlem-i Emr, Âlem-i Ervah, Âlem-i Halk, Âlem-i Kuds, Âlem-i Kübra, Âlem-i Misal, Âlem-i Suğra, Âlem-i Şehadet, Alet Motifi, Alevî, Alevî-Bektaşî Edebiyatı, **Alın**, Alıp Söyleme/Alıp Verme, Alıptığ Nıbah, Alıptığ Nımahtar, Âl-i Aba, Aliterasyon, Alkarısı, Alkış, Alley, **Almış**, Alp Tipi, Altı Kafiye, Âşık Şiir, Altılık, Altırmak, Âmin Alayı, *An*, *An Ölen*, *Anşi*, Ana Kafiye, Ana Uyak, An Abacı, Anadolu Abdalları, Anadolu Ahileri, Anadolu Bacıları, Anadolu Gazileri, **Anane**, Anasır-ı Erba, Anız, Animizm, **Anjanbman**, Anka, Ankara Koşması, Anonim Halk Edebiyatı, Anonim, **Ant**, **Antoloji**, **Antropoloji**, **Araba Kuklası**, Arandak, Arbav, Argo, **Arhaik Epos**, Arif, **Arkaik Destan**, **Arzulamalar**, Ashab-ı Kehf, **Ashab-ı Soffa**, **Asıl Destan**, Askı Asma, Askı İndirmek, Askı, Asonans, Aşık, Âşık Fasılları, Âşık Ağzı, Âşık Bacı, Âşık Edebiyatı, Âşık Kahveleri, Âşık Kolu, Âşık Makamları, Âşık Manisi, Âşık Tarzı Şiir, **Âşık Tesnifi**, Âşık, Âşık-ı Sadık, Âşıklama, Âşıklar Reisi, Âşıklar Bayramı, Âşıklar Şöleni, Âşıklık Geleneği, Âşıklık Kapısı, Aşırma, Aşırmacı, **Aşk Kadehi**, **Aşk Olsun**, Aşk, Aşug, Aşule, Aşure, At Koyu Aytımı, **At Motifi**, Atasözü/Atalarsözü, Atışma Türkü, Atışma, **Atlas**, Atma Türkü, Atmaca, Avam, Avaz, **Avtorlu/Avtorlu Destan**, Ayak Açma, Ayak Alma, Ayak Arama, Ayak Beyiti, Ayak Değiştirmek, Ayak Divanî, Ayak Düşürme, Ayak Hazırlama, Ayak İkilme, Ayak İsteme, Ayak İşlemek, **Ayak Kuklası**, Ayak Muhammes, Ayak Söyleme, Ayak Tekrarı, Ayak Tüketme, Ayak Uydurma, Ayak Verme, Ayak, Ayaklı Kalenderi, *Ayak Kurma*, Ayaklı Koşma, Ayaklı Mani, Ayaklı Saya, Ayaklı Semaî, Ayaklı Tecnis, Ayaklı, **Ayaksız Şiir**, Ayaktan Çıkma, **Ayan-ı Sabite**, Aydım Aydı, Aydım, Aydımcı, Aydos, Ayetleme, Ayin, Ayinice, **Ayna**, Aytıs, Aytısger, Aytısba, Aytiv, Aytuuçu, Ayya, Âzade, **Azaim Koşığı**, **Azizlemeler**.

B Harfi (sayı ve maddeler): 69 asıl, 32 atıf 27 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 128 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (2 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 2 madde bulunmaktadır.)

Bâ Altında Nokta, Baatırdık Comok, Baatırdık Epos, Baba, **Babagân Kolu**, Bâbâh, Babaîlik, Bacı, Badaşmak, **Bade İçme**, Bade, Badeli Âşık, Bâd-ı Saba, *Badik*, *Badik Aytısı*, Bağşı/Bahşı, Bağırma, **Bağlam**, **Bağlama Bayatı**, Bağlama, **Bağlanma**, Bağlantı, Bahariye, Bahri Divanî, **Bahşılık Mektebi**, Baht Açma, Bahtiyar, Baksı/Bakşı/Bahşı, Baksı Sarını, **Balad**, **Balım Taşı**, Balu Balu, Basma Muhammes, Baş/Başık, Baş Divanî, **Başhane**, Baş Muhammes, Baş ve Son Kafiye, Başhane, Baş/Başlama, Başkafiye, Başöğme, Bata, Batıl, **Batın Kılıcı**, Batın, **Batınîlik/Bâtıniye**, Batır, Batırlar Cırı, Batırma, Bay Ülge, Bayat, Bayatı, Bayatıcı, Bayatı-Gacar, Bayatı-İsfahan, Bayatı-Kürd, Bayatı-Şiraz, **Bayaz**, **Bâ-yı Bismillah**, Bayraktar Bilmece, Bayraktar Manileri, Bayramîlik, **Baz**, Beddua, **Beden**, **Bedik Aytısı**, **Bedik**, Bedu, **Beka**, Bekabillah, Bekçi Manileri, Bektaşî Divanîsi, Bektaşî Edebiyatı, Bektaşîlik, Bel, Ben, **Bend**, Bende-i Âl-i Aba, **Bendir**, Bengisu, Bent, **Benzek**, **Benzer Metin**, Benzetme, Beşik Cırı, Beşik Jırı, **Beslemeler**, Besmename, Beş Hececiler, Beş Kafiye, Beşiri, Beşleme, Beşli, Beşlik, Beteşar, Beyit, **Beyitleşme**, Bezm-i Elest, Bi, Biçim, Bilge Tipi, **Bilgileme**, Bilmece, Bî-Mekân, Bir Hırka Bir Lokma, **Bist ü Heşt**, Bişik (Bellü) Cırı, **Bitişik Şiir**, **Boy Dileme**, Boy, Boyama, Boz Atlı Hızır,

Bozkurt, Bozlak, Bozlau/Bozlaw, Bozlavcı, Bozok, Bozuk, Bö/Böge, Böğürme, Bölğü Bulgari, Buta Gösterme, Buta, Buyruk, Bübü, Bülbül, **Bülbüliye**, **Bülbülname**.

C Harfi (sayı ve maddeler): 35 asıl, 8 atıf, 13 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 56 madde bulunmaktadır.

Caramazan, Cadı/Cadu/Cazu, **Caferilik**, **Cahanname**, Caize, Camakçı, Can Gülüm, Can, Canılmaç, Canlandırma, Car Car, **Car**, **Caya Kobuz**, Cazgıç Akın, Cazu, **Celbege**, **Celbegen**, **Celven**, Cem, **Cemal**, Cenkkıtapları, Cenklem, **Cenname**, Cevlakî, **Cezbe**, Cezbelenmek, Cır, Cırav, **Cıravlık Mektebi**, Cırçı, Ciga/Ciğa, Cıgalı (Yedekli) Geraylı, **Cıgalı Dudakdeğmez Tecnis**, Cıgalı Koşma, Cıgalı Maya, Cıgalı Muhammes, Cıgalı Müseddes, Cıgalı Tecnis Geraylı, Cıgalı Tecnis, Cıgalı, **Cin**, Cinas, **Cinashlı Bağlama Bayatı**, Cinashlı Kafiye, Cinashlı Mani, Coktov, **Comak**, Comok, Comokbaşı, Comokçu, Cönk, Cöö Comok, **Cubatuv**, Cumbak, Cumhur, Cura.

Ç Harfi (sayı ve maddeler): 24 asıl, 17 atıf 11 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 52 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (1 atıf olmak üzere toplamda 1 madde bulunmaktadır.)

Çaalış Nimahtarça, Çan, **Çadır Hayal**, Çağala, Çağırıcı, Çağırma/Çığırma, Çala, Çalgılı Kahve, Çapraz Kafiye, Çar Alâmet, Çar Darp, Çar Tekbir, Çârdeh-i Masum-ı Pâk, **Çark-ı Felek**, Çataşma, **Çeçegen Yomak**, **Çeçen Söster**, Çeçen, **Çelebiler Kolu**, Çene Yarışı, Çerağ, Çerçeve Masal, Çeyrek Kafiye, *Çeyrek Muhammes*, **Çığırtma**, **Çıldır Divanı**, **Çıldır Güzellemesi**, **Çıldır Muhammesi**, Çın/Çinig/Çinik, Çınıgı, Çınname, **Çınnımah**, Çiçek Ölçen, Çiçen, Çift Ayak, Çift Ayaklı Tecnis Geraylı, **Çift Kafiye**, Çift Kafiye Şiir, **Çilbigen**, Çile Çekmek, Çile Çıkarmak, Çile, **Çiltan**, **Çimçirik**, **Çobanyıldızı**, **Çolpan**, Çon, Çögür Şairi, Çögür, Çögürücü, Çörçök, Çuhacıoğlu Peşrevi, Çukurova.

D Harfi (sayı ve maddeler): 67 asıl, 32 atıf, 32 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 131 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (2 asıl olmak üzere toplamda 2 madde bulunmaktadır.)

Dağ Motifi, Dağ Başı, **Daire**, Dalhane, Danadili, Dar Ayak, Dâr, Daraltma, **Darb-ı Mesel**, **Darğa**, Daruu, Dastançı, Datdiri, **Davar Yüzü**, **Davul**, Davulcu Manileri, **Deccal**, Dede, Dede-Baba, **Dedegân Kolu**, *Dedim-Dedi*, **Dedim-Dedili Şiir**, **Dedim-Söyledi**, **Değişme**, **Dem Tutmak**, Deme, Deme-Döndürme, Demeli Destan, Demeli Deyiş, Demeli, Denkleme, **Dergâh**, Dert, **Dertlenme/Şikâyetlenme**, Dertli Kolu, Derviş Muhammed Kolu, Derviş, **Dervişname**, **Destan Mektepleri**, Destan, **Destancı**, Destanî, Destansı, **Destegül**, Destur, **Dev Kukla**, **Dev**, Devirli Ayak, **Devlet Kuşu**, Devriye, Deyim, Deyiş, Deyişet, Deyişetçi, Deyişleme, Deyişme, Deyişirme, Didaktik, Didar, Dil Çözülmesi, Dil Demek, **Dil Mecmua**, Dildönmez/Dilteprenmez Geraylı, Dildönmez Decnis, Dilhane, **Dille Söyleme**, **Dille Söylemek**, Din Aytısı, Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı, Diş, Divan, **Divani Dudakdeğmez Tecnis**, Divanî, **Diğer-ı Rum**, Diyesek, Dize Başı Kafiye, Doğaçlama, **Doğal Destan**, **Doğan**, Doğmaca, **Doğum Motifi**, **Doksan Bin Er**, **Doksan Bin Kelâm**, Dokuma, *Dokandırma*, Dokundurma, Dolapname, Doldurma Dize, Doldurma Mısra, Doldurmalı Kesik Mani, Dolu, Dombıra, Dombıraşı, Don Değışirme, Dönderme, Döner Ayak, Dört Kapı Kırk Makam, **Dört Kitap**, Dörtleme, Dörtlü Ayak, Dörtlük, Döşeme Cıgalu Tecnis, Döşeme, Dua, **Dualama**, **Dudak**, Dudakdeğmez Cıgalu Tecnis, Dudakdeğmez Divanî, Dudakdeğmez Tecnis, Dudakdeğmez Yedekli Tecnis, Dudakdeğmez, **Dudu**, Durak,

Durgu, **Durub-ı Emsal**, Dutar, Duvak Türküleri, Duvak Kapma, Dübeyt, Dügün Döşemesi, Dügün Havası, Dügün, **Dükkân**, Döldül, Düşkün, Duvaz/Düvaz İmam, Düz Kafiye, Düz Kalenderi, Düz Mani, Düzgü, Düzme, Düzmece Mani, Düzüm.

E Harfi (sayı ve maddeler): 36 asıl, 13 atıf, 20 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 69 madde bulunmaktadır.

Ebced, Edeb, **Edisyon Kritik**, Efsane, Eğin Ağzı, Eğin Manisi, Eğin Türküsü, **Eğlendirmeler**, Ehl-i Aba, Ehl-i Beyt, Ehl-i Kısra, **Ejderha**, **Ekiyat**, El Şairi, **El, Elbegen**, Eldik İr, Eldim/Eldiy, Elezber, **El-Fakru Fahri**, Elif, Elifitaç, Elif-Lam Geraylı, Elifname, Elle, Elley, **Elma**, **Elpük Koşması**, **Elven**, **Elyazması**, Emgek İrları, Emrah Kalenderîsi, Emrah Kolu, **En Ölen**, **En**, **Enşi**, **Epik**, **Epitet**, Epizot, Epopee, Epos, **Epsane**, Er Dolusu Bade, Erbain Çıkarmak, Erbain, Eren, Erkânname, **Ertegi**, **Erteğişi/Ertekşi**, **Ertek**, Esatir, Estirtüv, **Eş Metin**, Eşik Irçı, Eşik, Eşkıya Türküleri, **Etnoloji**, **Ev Edna**, **Evran/Evren**, Evvel Ahir Tecnis, Evvel-Ahir Divanî, **Evvel-Ahir Koşma**, Evvel-Ahir Muhammes, Evvel-Ahir Tecnis Divanı, **Eydim**, Eytiv, Eyvallah, Eyzan, Ezgi.

F Harfi (sayı ve maddeler): 9 asıl, 3 atıf, 5 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 17 madde bulunmaktadır.

Fabl, Falname, Fasıl, Faziletname, Felek, Fena, Fenafileşk, Fenafilellah, Feryadî Kolu, Fıkra Tipi, Fıkra, Ficek, Folklor, Folklorşünas, Formel, Fukara Keşkülü, Fütüvvetname.

G Harfi (sayı ve maddeler): 30 asıl, 14 atıf, 8 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 52 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (1 atıf olmak üzere toplamda 1 madde bulunmaktadır.)

Gaca/Gaco, Gam, Garib, Garp Ocakları, Gayb Erenleri, Gayçı, Gayım Ölen, **Gaytarma Geraylı**, Gazi Tipi, Gaziyan-ı Rum, **Gelenek**, Gelin Ağıtı, Gelin Ağlatma Havası, Gelin Alma Türküleri, Gelin Karşılama Havası, Gelin Karşılama Türküleri, Gelin Övme Türküleri, Gelin Savusu, Gelin Türküsü, **Gelin Yanı Eğlencesi**, Gelin Yası, Gelin-Kaynana Manileri, Gencer Manisi, Geniş Ayak, Gerali, **Geraylı Dildönmez**, **Geraylı Rübai**, Geraylı, Gerdan, *Gerdan-Gabgab*, Gezmece, **Gıfılbend Tecnis**, Gıfılbend, Gidergelmeztecniş, Girizgâh, Goşagçı, Goygoycu, Göğüs, Gölge Oyunu, Gönül, **Görenek**, **Göz Kafiyesi**, Göz, Gurbet Havası, Gurbet Manileri, Gurbet, Gül, Gülbang/Gülbank/Gülbeng/ Gülbenk, Güldeste, **Güllü Kafiye**, Güruh-ı Naci, Güvey Türküleri, Güzelleme.

H Harfi (sayı ve maddeler): 54 asıl, 27 atıf, 24 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 105 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (1 asıl, 1 atıf olmak üzere toplamda 2 madde bulunmaktadır.)

Hacivat, **Haça Beyt**, **Hahalama**, **Hahışta**, Hak Âşığı/Hak Şairi, Hak Söz, Hak, Hakikat, Hâl, **Halap**, Halik Cırı, Halife, Halk Aydımlı, Halk Bilgisi/Halk Bilimi, **Halk Çalgıları**, Halk Dili, **Halk Edebiyatı Türleri**, Halk Edebiyatı, Halk Hikâyesi, Halk Kitapları, Halk Koşığı, **Halk Müziği**, Halk Nesri, Halk Oyunları, Halk Ozanı, Halk Şairi, Halk Şiiri, Halk Tiyatrosu, Halk Yırı, Halk, **Halkevi Dergileri**, **Halkevleri**, Halkiyat, Halvet, Ham Ayak, Ham Ervah, Hamzavî Edebiyat, Hana/Hane, **Hapar**, Hapishane Türküleri, Harabat, **Haray**, **Harf Üste Tecnis**, **Harfleme**, **Haricî**, **Hârût ve Mârût**, **Hasretleme**, Hatayi, Hatırlatma, **Hatt**, **Hatt-ı Üstüva**, Hava, Havas, Hayâl Oyunu, Hayâl, Hayâlbaz/Hayalî, **Hayâl-i Sitare**, **Hayâl-i Zıll**, Hayat, **Haycı**, Haydar

(Haydariye), Haydari, Hayvan Motifi, Haza, Hece Düşmesi, Hece Ölçüsü, Hece Vezni, Hekât Düzen, Hekât, **Heletâ**, Helasacılar, Herbe-Zorba, Herfene, **Heyderi**, Hıdrellez, **Hırka**, Hızır Nebi Bayramı, Hızır, Hiciv, Hicretname, Hikâye Düzme, Hikâyeci Âşık, **Hikâyeli Türkü**, **Hikemî Şiir**, Hikmet, **Hile Motifi**, **Hohoonu**, Holavarlar, **Homuz**, **Horasan Erleri**, **Hortlak**, **Horon**, Hoşlama, Hoyrat/Horyat/Koyrat/Koyrat, Hû, **Hulle/Hulle Donu**, **Hulul**, **Hurşit Ağzı**, Hurufî Edebiyatı, Hurufilik, Hutût, Huvdu/Hüvdi/Hövdü, Huzurî Kolu, **Hüma**, **Hürü Ağzı**, Hüseyin Baykara Faslı, Hüsn-i Tahallüs.

I Harfi (sayı ve maddeler): 3 asıl, 3 atıf, 1 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 7 madde bulunmaktadır.

Iduk, İkliğ, Ir, Irçı, Işık Motifi, **Itık**, **Izih**.

İ Harfi (sayı ve maddeler): 10 asıl, 13, 14 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 37 madde bulunmaktadır.

İblis, İbrahimî, İbretname, İcazet, İç Kafiye, **İhanet Motifi**, **İhsaniye**, İhtilaç, **İhtilaçname**, **İki Ayrı Ayak**, **İkincil Destan**, İkrar Vermek, İlahî, İlişme, **İllâ**, İlmi İhtilaç, **İlm-i Batın**, İlm-i Ledün, İlticaname, İmadede, İnsan-ı Kâmil, İntihal, İp Germe, İpli Kukla, **İrfan**, İrtical, İrticalen, **İshak Kuşu**, İskemle Kuklası, İskender Şeddi, İstihare, İstihraçname, İstimdatname, İşlek Ayak, İşlenmiş Ayak, İyafe, İye.

J Harfi (sayı ve maddeler): 6 asıl, 2 atıf, 6 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 14 madde bulunmaktadır.

Ja Rapazan, Jalbarınuv, Janıltpaç, Jar Jar, Jır, Jırav/Cırav, Jırşı, Jıruçı, Jiğa, **Joklav**, Joktav, Jubatuv, Jumbak Aytıs, Jumbak.

K Harfi (sayı ve maddeler): 97 asıl, 38 atıf, 40 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 175 madde bulunmaktadır.

Kaada Salt Irları, Kabadayı Manileri, **Kabay Kojon**, **Kâbe Kavseyn Ev Edna**, Kadın Motifi, Kadın Tipi, **Kadirîlik**, Kaf Dağı, Kâf u Nûn, **Kafes**, **Kafiye Tekrarı**, Kafiye, Kahvehane, Kakafoni, Kâkül, **Kalamas**, Kalaylama, Kâlde Kalmak, Kalem Şairi, **Kalem Şuarası**, Kalem, Kalenderi, Kalp, Kâlû Belâ, Kam, Kanberiye, Kanşar Bekanşar Çağırma, Kanşarın Vermeğ, Kapanık Ayak, Kapılanma, Kara Hikâye, **Kara Moos**, Karaçi Havası, **Karadüzen**, Karagöz, Karavelli, Kargış/Karış Verme, Kargış, **Kargışlama**, **Karınca**, **Kâr-i Kadîm**, Karmutlama, Karşı Beri, Karşılama Manileri, Karşılama, **Karşılaşma**, Karşılıklı Maniler, Karşılıklı Türküler, Kâse, Kaş, Katar Maniler, Katma, Kavuştak, Kay Çörçök/Kaylap Aydar Çörçök, Kay Şörçek, **Kay**, Kayabaşı, **Kayarto**, **Kayberen**, **Kayçı**, **Kayçılık Mektebi**, Kayım Ölen, Kayımdasuv, Keçe Kitap, Keder, **Keep Kuuçun**, Kef, **Kehanetname**, Kekemename, **Keklik**, Kelime Başı Kafiye, **Kelme Gesdi**, Kemer-Best, **Kence Epos**, **Kençliyü**, Kendini Bilme, **Kenz-i Mahfi**, **Kep Sös**, Keramet, Kerbelâ, Kerem, Kerez Irları, Kervankıran, Kesik Mani, Kesme Türkü, Keşkül, **Kevser**, Keyneni Başı, **Kıl Kopuz**, **Kına Ağıtı/Kına Türküsü**, **Kıraat Meclisi Kitapları**, **Kıraat Meclisi**, Kırık Hava, Kırkbudak, Kırklar/Kırklar Meclisi, Kırklar Meclisi, Kırklar Meydanı, Kırklar Şerbetikıssa, Kıssahan, **Kıyafetname**, Kıyametname, Kıyır Söz, Kız Övme Türküleri, Kızılbaş, Kızlar İçi, **Kirpik**, **Kis Kitap**, Kitab-ı Hiref, Kitab-ı Sakka, Kobızsı, Koça Nahşisi, Koçaklama, Koçaklamalı Hikâye, Kojan Kojon, **Kol Korçak**, Kol Oyunu, Kol, **Koltuklama**, Komuz, **Konteks**, Konya Âşıklar Bayramı, Kopuz, **Korabaz**, Koran, Koşa Ayak Divan, Koşa Ayak Koşma, Koşa Cigalı, **Koşa Yarpag Koşma**, **Koşık**, Koşma Tipi, Koşma, Koşma-Acem, Koşmak, Koşok, Koştasuv, Koşug/Koşok/Koşuk, Koşuk İri, Kovalama, **Koyun Yüzü**, **Kozmogoni**, **Kozmoloji**, Köçek, Kömürgözlüm, Könül Aytuv, **Köönö Epos**, Köri/Köris/Körisüv, Köroğlıhan, Köroğlu Kolları, Köroğlu Makamları, Köroğlu Okumak, **Köy Çürçök**, Köy Orta Oyunu, Köy Seyirlik Oyunları, Köy Temsilleri, Köy

Tiyatrosu, Kuba Keremi, Kukla, **Kuklabaz**, **Kuklacı**, **Kulak Kafiyesi**, **Kumay**, **Kurayşı**, **Kuş Dili**, **Kutb/Kutub**, **Kuudul**, Küg, Külhanbeyi Edebiyatı, Kült, Kün, **Küntü Kenz**, **Küşterî Meydanı**, Kütüb-i İhtilaç, Küy, Küyşi.

L Harfi (sayı ve maddeler): 15 asıl, 10 atıf, 7 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 32 madde bulunmaktadır.

Lâ Fetâ İllâ Ali Lâ Seyfe İllâ Zülfikar, **Lâ Havle**, **La La**, **Lâtaknetû**, Lâ, **Lâ-Edrî**, **Laf Çarpma**, Lahmeke Lahmi, Lakap, Lâ-Mekân, Las Etmek, Las, **Latife**, Lâvik, Layla/Laylay, Lebdeğmez Cigalı Tecnis, Lebdeğmez Divanî, Lebdeğmez Tecnis, Lebdeğmez Yedekli Tecnis, **Legen**, Légende, Le Le, **Len Teranî**, Levh ü Kalem, Levh-i Mahfuz, Levlâke Levlâk, Leyle/Leyley/Leylev, **Lirik**, Lisan-ı Pegegi, **Liva**, Lokma, Lügaz.

M Harfi (sayı ve maddeler): 72 asıl, 46 atıf, 30 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 148 madde bulunmaktadır.

Madak Ölen, Maden Motifi, **Mağara**, Mahlas Alma Geleneği, Mahlas Beyti, Mahlas Verme, Mahlas, Mahlasname, Mahna/Mahnı, Maşşername, **Makal**, Makam, Maktel, Maktel-i Hüseyin, Malâyanî, Manasçı, **Manasçılık Mektebi**, Mani Atma, Mani Çıkma, Mani Düzme, Mani Düzücü, Mani Yakıcı, Mani Yakmak, Mani, Manici, Manicibaşı, Manidar, Manileşme, Mansurname, Mantuvar/Martı Fal Açma, Manzum Atasözü, **Marak**, Marifet, Martaval Çömleği, Martifal/Martuval/Mantuvar/Mantıvar/Martaval/Vartıvor/Martifal/Martıfâl, Masal, Masiva, Mat Etme, Mat Olma, Matal, Matemci, **Matemname**, Maya, Meâni, Mecaz, Meclis Divanî, **Meclis Geçirme**, Meddah, Medetname, **Mehdi**, **Mekalp**, Mektup Manileri, Mektup Şiirler, Melâmet, Melâmî, Melâmîlik, **Melek**, Melheme, Memmedbağırı, Memorat, **Men Aref**, Menakıbnâme, Mendil, Menkabe, **Mensur Destan**, Merg-i Temâşa, Mersiye, Mesel, Meslek Manileri, Methiye, **Mevalî**, **Mevlevîlik**, Mevlit, Meydan Divanî, Meydan Edilme/Etme, Meydan Oyunu, Meydan Sazı, Meydan Şairi, Meydan, Meydana Çıkma, Meyhana, Meyhane, Mezar Taşı Manileri, Mısra Başı Kafiye, **Mısra Boyu Başkafiye**, Mısra Boyu Cinâs Geraylı, **Mısra Boyu Zincirleme**, **Mısra**, **Miftik Köönö**, **Millî Destan**, Minbername, **Miraciye**, **Miraçlama**, Miraçname, Mit, **Mitik Destan**, **Mitik Metin**, Mitoloji, **Mitolojik**, Mitos, Mizah, Mizahîtürküler, **Modor Sös**, Moncukattı, Motif, Möhürbend, Muamma Asmak, Muamma Çözme, Muamma İndirme, Muamma, **Mucize**, Mugam, Muhabbet, Muhalif Hoyrat, Muhalif Tatyân, Muhalif, Muhammes, Muharrem, Muhavere, Mukaddeme, **Mukallit**, Musahip, Musammat Ayaklı Koşma, **Musammat Divan**, Musammat Koşma, Musammat Semai, Musannif, **Musiki Motifi**, Mûtû Kable En Temutu, Müderris Günü, **Mühr-i Süleyman**, Mühürhane, Münacaat, **Mürebbi**, Mürid, Mürşit, Mürveti Geraylı, **Müsecca**, Müseddes, Müstezat Divan, Müstezat Koşma, Müstezat Tecnis, Müstezat, Müşaire, **Müşir**, Müşterek Şiir, **Müşteri**.

N Harfi (sayı ve maddeler): 44 asıl, 3 atıf, 8 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 55 madde bulunmaktadır.

Nağıl, Nahil, **Nahnü Kasemna**, Nahşa, Nakarat, **Nakarathı Geraylı**, Nakıs Geraylı, Nakıs Koşma, **Nakşbendîlik**, Nanay, Nanıy, **Narratif**, **Nart Söz**, Nasib Verme, **Nasihat Destanı**, Nasihatname, Nasip Almak, Navrız Ölenleri, Naz-Niyaz, Nazar, **Nazım Şekli**, **Nazım Türü**, Nazire, Nazlama, **Nefes**, Nefes Çekme Tecnis, Nefes Kesme Tecnis, Nefîr, Nefs-i Emmare, **Nefs-i Levvame**, **Nefs-i Mutmaine**, Nen Eylemek, Nenne, Nennen, Nennen Demek, Nenni Çalmak, Nevbet, **Nev-İcad**, **Nevruz Köce/Köcü**, **Nevruz Pişkesi**, Nevruzi, Nevruziye, Nevruzname, Ney, Nıbak, Nımah, Nina, Ninni Demek, Ninni, Niyet Manileri, **Nokta**, **Noktasız Koşma**, Nutuk, **Nükte**, **Nüktedan**.

O Harfi (sayı ve maddeler): 11 asıl, 7 atıf, 8 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 26 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (1 asıl olmak üzere toplamda 1 madde bulunmaktadır.)

Ocak, Ocaklı, Ohşama, Okşamarlar, Okşamalık, Olay Türküleri, Olongho, Olonghohut, Olonghosut, On Bir Buvındı Ölen, On Dört Masum-ı Pâk, On İki Hizmet, On İki İmam, On Sekiz Bin Âlem, On Yedi Kemer-Best, Orta Divanî, Orta Muhammes, Ortak Şiir, Osmanlı Bozuğu, Osmanlı Divanî, Oturak/Oturak Türküleri, Oyun Çıkarma, Oyun Türküleri, Oyun, Ozan, Ozanname (Ozanlama), Ozanname Okumak.

Ö Harfi (sayı ve maddeler): 9 asıl, 3 atıf, 7 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 19 madde bulunmaktadır.

Öçeşme, **Öğüt Destanı, Öğüt Manileri, Öğütleme, Ölçü, Ölçülü Nesir, Ölçülü Söz, Öleni, Ölenşi, Ölmeden Önce Ölmek, Ölü Deşeti, Önden Gitme/Öne Düşme, Ördek, Örf, Örf-Adet Aytısı, Örtmece, Ötirik Ölen, Övgüleme, Öyküleme.**

P Harfi (sayı ve maddeler): 14 asıl, 7 atıf, 4 açıklamalı atıf 5 olmak üzere toplamda 26 madde bulunmaktadır.

Padak, **Palhenk, Panteizm, Parmak Hesabı, Parsa Tepsisi, Paşık, Pehlivan Okşamarları, Pehlivan Salâvatlamaları, Peltekname, Penç Ten-i Âl-i Aba, Pençe-i Ali-Abâ, Pendname, Perçem, Perde/Perde Âlemi, Perde Gazeli, Peri, Pervane, Peyit, Pir Dolusu Bade, Pir, Pişrevî, Politik Maniler, Post, Potlaç, Puta, Püşt u Penah.**

R Harfi (sayı ve maddeler): 5 asıl, 7 atıf, 4 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 16 madde bulunmaktadır.

Rabîta, Ramazan Davulcusu Türküleri, Ramazan Manileri, Ramazanname, Redif, Rehber, Renk Motifi, Ricaname, Risale-i Hayyatân, Ritüel, Rivayet, Rubayı/Rubağı, Ruhsatî Kolu, Runo, Ruv Aytısı, Rüya Motifi.

S Harfi (sayı ve maddeler): 74 asıl, 21 atıf, 28 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 123 madde bulunmaktadır.

Birinci baskıda yer alan ancak üçüncü baskıda yer verilmeyen maddeler italik ile belirtilmiş olup madde sayıları parantez içi bilgi eşliğinde verilmektedir. (2 asıl olmak üzere toplamda 2 madde bulunmaktadır.)

Saba, Sabu, Saç, Saçı, Sad Hikâye, Sagu Kılmak, Sagu, Sagun, Sağıcı/Sağucu, Sağmak, Sağı Sağlamak/Sağı Sağmak, Sağı Sayıcı, Sâkî, Sakkaname, Salâvatlama, Salık, Sallama Geraylı, Sal-Seri, Samahı, Sanak/Sanaş, Sanama, Sanavaç, Sangildak Yırı, Sarma Kafiye, Sâsân, Sataşma, Satıcı Sözleri, Satıcı Tekerlemeleri, Satıcı Türküleri, Satirik, Satranç, Savra Yuri, Savu Sağmak, Saya/Saya Gezme/Saya Günü/Saya Bayramı, Saya Manileri, Sayacı Sözleri, Sayacı Türküleri, Sayacı Başı, Sayı Kurmak/Sayı Yapmak, Sayı Motifi, Sayılmak, Sayışmaca, Saymaca, Sayramak, Saz Sohbeti, Saz Şairi, Saz, Sazan Dar, Sazlamağ, Sazlı Ozan, Sazlı Yan, Sefalama, Seğirname, Seher Yeli, Seher Yıldızı, Sekahüm Rabbühüm Şeraben Tahura, Selâmlama, Selamname, Selçuk, Selis, Selmane Çıkmak, Semâ, Semah, Semai Kahveleri, Semai, Semeteyci, Sengildek Yırı, Ser Çeşme, Serbest Konulu Tekellüm, Serküşte, Serpme, Ses Düşmesi, Ses Etmek, Ses Türemesi, Sesen, Sespak Nımak, Sevgili, Seyirlik Oyun, Seyirname, Seyyid, Sıbzgı, Sıbzgışı, Sıgıt, Sığır, Sığirdili, Sıgıtçı, Sıla, Sımsuv, Sır Olma, Sırın, Sızılama, Sızlamağ, Sızlayan, Si Vü Dü, Sicilleme, Sîmurg, Sir, Sîreng, Sispek, Sivas Halk Şairleri Bayramı, Sofu, Solmazı, Sormaca, Sorulu Ayak Açma, Soylama, Söspek, Söylence, Söyleşme, Söyleştirme/Söyletme, Söyletme, Söz Üstadı, Sözde Ayak, Sözde Redif, Sözlü Destan,

Su Motifi, Sûfi, Suna, **Suni Destan**, **Sûret**, Sümmanî Kolu, Sümmanî Makamı, Sünnet Manileri, Sünnilik, Süre Aytıs, Sürh-Ser.

Ş Harfi (sayı ve maddeler): 34 asıl, 5 atıf, 9 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 48 madde bulunmaktadır.

Şafak Yıldızı, Şah Beyit, **Şah**, **Şahin**, Şahmaran, Şairname, Şaman Duası, Şaman, Şarap, Şaşırtmaç, Şathiye, Şebber ü Şübber, Şeb-i Arûs, Şed Bağlamak, Şefaatname, Şehir Manileri, Şehnamehan, Şeki, Şekil Değiştirme, Şelpe, **Şemşirek Taşı**, Şenlik Divanı, Şenlik Güzellemesi, Şenlik Kolu, Şeriat, Şerif, **Şeş Cihet**, Şeşen, Şeşenler Aytısı, Şeyh, **Şeytan**, Şıkıltım, Şın, Şınçı, **Şıpka Yuri**, **Şifahî Edebiyat**, Şiğir Töri/Şiğir Törö, Şin, Şirvan, **Şivan Etme**, Şivan, Şlok/Şloka, Şon Nımah, Şorta Söz, Şoşartma, Şölen, Şörçök, Şuvmak.

T Harfi (sayı ve maddeler): 81 asıl, 26 atıf, 36 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 143 madde bulunmaktadır.

Taabırın, Tabiskak / Tabışkak / Tabkak / Taptıruv / Taptırgış / Tabıska / Tabisak / Tapkış / Tavısak / Tavusak / Tavuskak / Tapkır / Takpır, Tabışmak, Tabızmak / Tabuzmak / Tapuzmak, Tabiat Türküleri, **Tabî Destan**, Tabuğ, Tabuzgu (Nen)/Tabuzguk/Tapzug/Tapzuguk, Taç Beyit, **Taçlama**, Tahallüs, **Tahir Ağzı**, **Tahpah**, Takılma, **Taklit Oyunu**, **Taklit**, **Taklitçi**, Takma Ad, Takma Türkü, Takmak, **Takpat**, Takşut, Talib, Tam Kafiye, **Tambura**, **Tandırbaşı**, Tandırname, Tanımaca/Tanıtmaca, **Tanyıldızı**, Tapar, Tap Baca/Tapmaca/Tappaca, Tapçan Nımah/Tapçan Umak, Tapişmâk, **Tapmaca Bayatı**, Tapmaca, Tapmacak, Tapmaça, Tapşırma, **Tapşurma**, Taptı, Tapuğ, Tar, **Tarifleme**, Tarih Bildirme, Tarih Düşürme, Tarihi Cır, **Tarihi Destan**, Tarikat, Tartı, Tasavvuf Edebiyatı, **Tasavvuf**, **Tasnif**, Taşıt Sözleri, Taşlama, Tatyân, Tavş/Tavşa/Tovum, Tayy-i Mekân, Teber, Teberrâ, Tecellî, Tecnis Divanî, Tecnis Geraylı, Tecnis Makamı, Tecnis, **Teessüfname**, **Tef**, Tefekkür, **Tefeülname**, Tek Ayak, **Tek Kafiye**, **Tek Kafiye**, Tek Kafiye Koşma, Tekellüm, **Tekerleke Masal**, Tekerleme, Tekke Edebiyatı, Tekrarlama, Telekli Mani, Telle Söylemek, **Temel Destan**, **Temsili Karakter**, Tenasüh, Tennure, Tepişmak, Terceman, Terekeme Divanisi, Terme, **Termeci**, **Ternek**, Ters Öğüt Destanı, **Teselleme**, Teslim Taşı, Tesnif, Tevarüt, **Tevekkeltü Taalallah**, Tevellâ, Tevhid, Tığ-Bend, Tığlamak, Tıraşname, Tıvızık, Tip, Tolgav, **Tomar / Tumar**, Tool, Toolçu, Topal Koşma, **Topşuur**, Torlak, Tovum, Toy Bastar, Toy Döşemesi, Toy, **Töre**, Tören Türküleri, Tört Sap, Törtlik, **Tuğrul**, **Tulanî**, Tuluat, Tunç Kafiye, **Tur-ı Sina**, Turna, **Tuti**, **Tutmalli**, Tutulma, Tüketmece, Tür, Türe Aytıs, Türîk Halik Eni, Türki, Türkmani, **Türkmen Divanisi**, Türkmeni, Türkü Atma, Türkü Çağırma / Türkü Çığırma, Türkü Koşma, Türkü Yakıcı, Türkü Yakma, Türkü, **Türkücü**, **Türküleme**, **Türkülü Hikâye**, Tüydek.

U Harfi (sayı ve maddeler): 6 asıl, 7 atıf, 3 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 16 madde bulunmaktadır.

Uçlama, Udagan, Uğurlama, **Ulamış**, **Ulum-ı Gaybiyye**, **Ulum-ı Hafiye**, **Ulum-ı İhkâm**, **Umay**, **Usta Âşık**, Usta Malı, Usta-Çırak Geleneği, Uyak, **Uyanış**, Uyanma, Uykas, Uzun Hava.

Ü Harfi (sayı ve maddeler): 7 asıl, 3 atıf, 4 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 14 madde bulunmaktadır.

Üç Ayaklı Şiir, Üç Ayaklı Tecnis, **Üç Başlı Tecnis**, Üç Kafiye Şiir, Üçleme, Üçler, **Üleger Domaktar**, **Ülegerşi**, **Ülger Çomak**, **Ülker**, Ümmîâşık, Üstadname, **Üsture**, Üyrönçük.

V Harfi (sayı ve maddeler): 10 asıl, 6 atıf, 6 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 22 madde bulunmaktadır.

Vahdet-i Vücut, Vahdetname, Varsağı, **Vartivor**, **Varyant**, Vasıl, Vasiyetname, Velâyet, Velâyetname, Veli, **Venüs**, Vergi, **Versiyon**, Vesf-i Hal, Vezin, Vezn-i Âhar, Vicek, Vilâyetname, **Ville Sinçi Yuri**, **Vurgu**, Vuslat, Vücutname.

Y Harfi (sayı ve maddeler): 55 asıl, 12 atıf, 17 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 84 madde bulunmaktadır.

Yada Taşı, **Yağma**, Yahyalı Kerem, Yakım Yakmak, Yakım, Yakımcı, Yakıştırmak, Yalanlama, Yallı, Yanak, Yanık Keremi, Yanıltmaca/Yanıltmaç, **Yanşak**, **Yapma Destan**, Yaprak, Yar Yar, **Yardak**, **Yaren**, Yarım Kafiye, **Yas Çağırma**, **Yas Etmek**, **Yas Kaldırma**, Yas Tutturma, Yasçı, Yaşname, Yatılacak Yer, **Yazılı Destan**, Yedekli Altılı, Yedekli Beşleme, Yedekli Beşli, Yedekli Divan, Yedekli Dörtleme, Yedekli Dörtlü, Yedekli İkili, Yedekli Koşma, Yedekli Müseddes, Yedekli Sekizli, Yedekli Semaî, Yedekli Şiir, Yedekli Üçlü, **Yedi Derya**, **Yedi İklim**, Yedi Kafiye, **Yedi Kat Yer-Yedi Kat Gök**, **Yedi Kral**, **Yedi Tamu**, Yedi Uyurlar, Yediler, **Yel** Moos, Yelpük Koşması, Yemin Sözleri, **Yenidünya**, Yeni Ayak, **Yeni Hececiler**, **Yenidünya**, **Yer Kuklası**, Yergi Türküleri, **Yergi**, Yeme, **Yetim Beyit**, Yetmiş İki Millet, Yığlagur, **Yıldızname**, Yır, Yiğitlik Türküleri, Yog/Yug, Yogçı/Yugçı, Yogramak/Yuglamak/Yoglatmak/Yuglatmak, Yol Gösterme, **Yol**, Yomak/Yumak, **Yomak**, Yuğ, Yum, **Yumah**, **Yumlama**, **Yuri/Yurri**, **Yurrisem**, **Yügrük Divanî**, Yüksek Hava, **Yürük Gökçe Güzellemesi**, **Yürük Güzellemesi**, **Yürük Köroğlu**, Yüz.

Z Harfi (sayı ve maddeler): 17 asıl, 5 atıf, 8 açıklamalı atıf olmak üzere toplamda 30 madde bulunmaktadır.

Zâhid, **Zâhir**, Zâkir, Zamah, Zarıncı, Zengin Kafiye, Zeybek, **Zıll-ı Hayâl**, Zıkr, Zincirbent Cigalı Müseddes, Zincirbent Çift Ayaklı Cigalı Tecnis, Zincirbent Çift Yedekli Koşma, Zincirbent Yedekli Koşma, **Zincirleme Destan**, Zincirleme Masal, **Zincirleme Satranç**, Zincirleme, Ziyade, **Ziyafet Motifi**, Zor Ayak, Zora Düşürme, Zuhuri Kolu, Zulmet, **Zurna**, **Zühal**, **Zühre**, Zü-Kafiyeteyn, Zülfikarname, Zümürdüanka, Zünnâr.

b. Eklenmiş ve Çıkarılmış Maddeler

Üçüncü baskıya 519 madde eklenmiş olup bunlar aşağıdadır.

Abartı, Abdalan-ı Rum, Ab-ı Kevser, Acem Ağzı, Acıtmalar, Ada Düdüğü, Adak, Adet, Ahenk, Akrostiş Hükümlü Koşma, Albastı, Albis, Alegori, Alın, Almış, Anane, Anjanbman, Ant, Antoloji, Antropoloji, Araba Kuklası, Arhaik Epos, Arkaik Destan, Arzulamalar, Ashab-ı Soffa, Asıl Destan, Âşık Tesnifi, Aşk Kadehi, Aşk Olsun, At Motifi, Atlas, Avtorlu / Avtorlu Destan, Ayak Kuklası, Ayaksız Şiir, Ayan-ı Sabite, Ayna, Azade, Azaim Koşığı, Azizlemeler, Bâ Altında Nokta, Baatırdık Comok, Baatırdık Epos, Babagân kolu, Bade İçme, Bağlam, Bağlama Bayatı, Bağlanma, Bahşılık Mektebi, Balad, Balım Taşı, Başhane, Batın Kılıcı, Batınîlik/Bâtıniye, Bayaz, Bâ-yı Bismillah, Baz, Beden, Bedik Aytısı, Bedik, Beka, Bend, Bendir, Benzek, Benzer Metin, Beslemeler, Beyitleşme, Bilgileme, Bist ü Heşt, Bitişik Şiir, Boy Dileme, Bozkurt, Bülbüliye, Bülbülname, Caferilik, Cahanname, Car, Caya Kobuz, Celbege, Celbegen, Celven, Cemal, Cenkname, Cezbe, Cıvırlık Mektebi, Cigalı Dudakdeğmez Tecnis, Cin, Cinaslı Bağlama Bayatı, Comak, Cubatuv, Çadır Hayal, Çark-ı Felek, Çeçegen Yomak, Çeçen Söster, Çelebiler Kolu, Çığırma, Çıldır Divanı, Çıldır Güzellemesi, Çıldır Muhammesi, Çınnımah, Çift Kafiye, Çilbigen, Çiltan, Çimçirik, Çobanyıldızı, Çolpan, Dağ Motifi, Daire, Darb-ı Mesel, Darga, Davar Yüzü, Davul, Deccal, Dedegân Kolu, Dedim-Dedili Şiir, Dedim-Söyledi, Değişme, Dem Tutmak, Dergâh, Dertlenme / Şikâyetlenme, Dervişname, Destan Mektepleri, Destancı, DestegülDev Kukla, Dev, Devlet Kuşu, Dil Mecmua, Dille Söyleme, Dille Söylemek,

Divani Dudakdeğmez Tecnis, Diyar-ı Rum, Doğal Destan, Doğan, Doğum Motifi, Doksan Bin Er, Doksan Bin Kelâm, Dört Kitap, Dualama, Dudak, Dudu, Durub-ı Emsal, Dükkân, Edisyon Kritik, Eğlendirmeler, Ejderha, Ekiyat, El, Elbegen, El-Fakru Fahri, Elma, Elpük Koşması, Elven, Elyazması, En Ölen, En, Enşi, Epik, Epitet, Epsane, Ertegi, Ertegişi / Ertekşi, Ertek, Eş Metin, Etnoloji, Ev EdnaEvran / Evren, Evvel-Ahir Koşma, Eydim, Fabl, Gaytarma Geraylı, Gelenek, Gelin Yanı Eğlencesi, Geraylı Dildönmez, Geraylı Rübai Gıfılbend Tecnis, Görenek, Göz Güllü Kafiye, Haça Beyt, Hahalama, Hahışta, Halap, Halk Çalgıları, Halk Edebiyatı Türleri, Halk Müziği, Halkevi Dergileri, Halkevleri, Hapar, Haray, Harf Üste Tecnis, Harfleme, Haricî, Hârût ve Mârût, Hasretleme, Hatt, Hatt-ı Üstüva, Hayâl-i Sitare, Hayâl-i Zıll, Haycı, Hel Etâ, Heyderi, Hırka, Hikâyeli Türkü, Hikemî Şiir, Hile Motifi, Hohoonu, Horasan Erleri, Hortlak, Hulle/Hulle Donu, Hulul, Hurşit Ağzı, Hüma, Hürü Ağzı, Iduk, Itık, Iızıl, İblis, İhanet Motifi, İhsaniye, İhtilaçname, İki Ayrı Ayak, İkincil Destan, İllâ, İlm-İ Batın, İrfan, İshak Kuşu, İskemle Kuklası, İskender Seddi, İstihare, Joklav, Kabay Kojon, Kâbe Kavseyn Ev Edna, Kadirîlik, Kafes, Kafiye Tekrarı, Kalamas, Kalem Şuarası, Kara Moos, Karadüzen, Kargışlama, Karınca, Kâr-i Kadîm, Karşılaşma, Kay, Kayarto, Kayberen, Kayçı, Kayçılık Mektebi, Keep Kuuçun, Kehanetname, Keklik, Kelme Gesdi, Kence Epos, Kençliyü, Kenz-i Mahfi, Kep Sös, Kevser, Kıl Kopuz, Kına Ağıtı/ Kına Türküsü, Kıraat Meclisi, Kıraat Meclisi Kitapları, Kıyafetname, Kirpik, Kis KitapKol Korçak, Koltuklama, Komuz, Konteks, Korabaz, Koşa Yarpag Koşma, Koşık, Koyun Yüzü, Kozmogoni, Kozmoloji Köönö Epos, Köy Çürçök, Kuklabaz, Kuklacı, Kulak Kafiyesi, Kumay, Kurayşı, Kuş Dili, Kutb / Kutub, Kuudul, Küntü Kenz, Küşterî Meydanı, Lâ Havle, La La, Lâ-Edrî, Laf Çarpma, Latife, Legen, Len Teranî, Lirik, Lîva, Mağara, Makal, Manasçılık Mektebi, Marak, Matemname, Meclis Geçirme, Mehdi, Mekalp, Melek, Men Aref, Mensur Destan, Mergi Temaşa, Mevalî, Mevlevîlik, Mısra Boyu Başkafiye, Mısra Boyu Zincirleme, Mısra, Miftik Köönö, Millî Destan, Miraciye, Miraçlama, Mitik Destan, Mitik Metin, Mitolojik, Modor Sös, Mucize, Mukallit, Musammat Divan, Musiki Motifi, Mühr-i Süleyman Mürebbi, Müsecca, Müşir, Müşteri, Nahnü Kasemna, Nakaratlı Geraylı, Nakşbendîlik, Narratif, Nart Söz, Nasihat Destanı, Nazım Şekli, Nazım Türü, Nefes, Nefs-i Levvame, Nefs-i Mutmaine, Nev-İcad, Nevruz Köce/Köcö, Nevruz Pişkesi, Nokta, Noktasız Koşma, Nükte, Nüktedan, Ocak, Ocaklı Okşamalar, Okşamalık, Olonghosut, Öğüt Destanı, Ölçülü Nesir, Ördek, Örf, Övgüleme, Palhenk, Panteizm, Parsa Tepsisi, Pehlivan Salâvatlamaları, Perde Gazeli, Perde/Perde Âlemi, Peri, Pervane, Peyit, Potlaç, Püşt u Penah, Rabîta, Rehber, Ritüel, Rivayet, Saba, Salâvatlama, Samahı, Satıcı Sözleri, Satıcı Tekerlemeleri, Satıcı Türküleri, Satirik, Savra Yuri, Sayacı Baş, Sayışmaca, Saymaca, Sefalama, Seher Yıldızı, Sekahüm Rabbühüm Şeraben Tahura, Selâmlama, Selçuk, Selmane Çıkmak, Sengildek Yırı, Ser Çeşme Serpme, Sesen, Seyirlik Oyun, Sıbızgı, Sıgıt, Sıla, Sırın, Si Vü Dü, Sîreng, Sispek, Söspek, Söylence, Sözlü Destan, Suni Destan, Sûret, Şafak Yıldızı, Şah, Şahin, Şemşirek Taşı, Şeş Cihet, Şeytan, Şıpka Yuri, Şifahî Edebiyat, Şivan Etme, Tabîî Destan, Taçlama, Tahir Ağzı Taklit Oyunu, Taklit, Taklitçi, Takpat, Tambura, Tandırbaşı, Tanpah, Tanyıldızı, Tapmaca Bayatı Tapşurma, Tarifleme, Tarihi Destan, Tasavvuf, Tasnif, Teessüfname, Tef, Tefeülname, Tek Kafiye Divan, Tekerleke Masal, Temel Destan, Temsili Karakter, Tenasüh, Tennure, Terekeme Divanisi, Termeci, Ternek, Teselleme, Tevekkeltü Taalallah, Tomar/Tumar, Topşuur, Torlak, Töre, Tuğrul, Tulanî, Tur-ı Sina, Tuti, Tutmalli, Türkmen Divanisi, Türkücü, Türküleme, Türkülü Hikâye, Ulaşmış, Ulum-ı Gaybiyye, Ulum-ı İhkâm, Ulum-ı Hafîye, Umay, Usta Âşık, Uyanış, Üç Başlı Tecnis Üleger Domaktar, Ülegersî, Ülger Çomak, Ülker, Üsture, Vartivor, Varyant, Venüs, Versiyon, Ville Sinçi Yuri, Vurgu, Yada Taşı,

Yağma, Yanşak, Yapma Destan, Yardak, Yaren, Yas Çağırmak, Yas Etmek, Yas Kaldırmak, Yazılı Destan, Yedi Derya, Yedi İklim, Yedi Kat Yer-Yedi Kat Gök, Yedi Kral, Yedi Tamu, Yel Moos, Yeni Hececiler, Yenidünya, Yer Kuklası, Yergi, Yetim Beyit, Yıldızname, Yol, Yomak, Yumah, Yumlama, Yuri /Yurri, Yurrisem, Yüğrük Divanî, Yürük Gökçe Güzellemesi, Yürük Güzellemesi, Yürük Köroğlu, Zâhir, Zıll-ı Hayâl, Zincirleme Destan, Zincirleme Satranç, Ziyafet Motifi, Zurna, Zühal, Zühre.

-Çıkarılmış Maddeler

Üçüncü baskıda 16 madde çıkarılmış olup bunlar aşağıdadır:

An, An Ölen, Anşi, Ayak Kurma, Aytiv, Badik, Badik Aytısı, Çeyrek Muhammes, Dedim-Dedi, Dokandırma, Gerdan-Gabgab, Homuz, Horon, Olonghohut, Sangıldak Yırı, Selamname.

4.1.2. İçerik

Sözlüğün içerik özellikleri “Kapsam” ile “Maddelerin İçerik Açısından Sınıflandırılması” başlıkları altında değerlendirilecektir.

4.1.2.1. Kapsam

Sözlük, ağırlıklı olarak bir edebiyat sözlüğü olmakla beraber halk bilim dâhilinde olup “edebiyat dışı” olarak kabul edilen maddeleri de bulunmaktadır. Özellikle dinî-tasavvufi terimlere fazlaca yer verilmiştir.

4.1.2.2. Maddelerin İçerik Açısından Sınıflandırılması

-Edebiyat

Sözlüğün doğrudan edebiyatla ilgili olan maddeleri aşağıdadır:

Abartı, Acem Ağzı, Acem Güzellemesi, Acem Havası, Acem Kalenderîsi, Acem Koşması, Acem Manisi, Acem Şikestesi, Acemî, Acemvarî, Acıtmalar, Ada Düdüğü, Ağaç Motifi, Ağcı, Ağı, Ağıt Çarpma, Ağıt Düzmek, Ağıt Etmek, Ağıt Havası, Ağıt Koparmak, Ağıt Tutmak, Ağıt Yapmak, Ağıt Yitirme, Ağıt, Ağıtçı, Ağıtlama, Ağıtmak, Ağız, Ağlamacı, Ağlayıcı, Ağyar, Ahenk, Ak Ölen, Akın, Akınlar Aytısı, Akışta, Akrostiş Hükümlü Koşma, Akrostiş, Ala Gözlüm Aldey Aldey, Alegori, Alet Motifi, Alevî-Bektaşî Edebiyatı, Alın, Alıp Söyleme/Alıp Verme, Alıptığ Nıbah, Alıptığ Nımahtar, Aliterasyon, Alkış, Alley, Almış, Alp Tipi, Altı Kafiye Şiir, Altılık, Altırmak, An, An Ölen, Anşi, Ana Kafiye, Ana Uyak, Anız, Animizm, Anjanbman, Ankara Koşması, Anonim Halk Edebiyatı, Anonim, Antoloji, Araba Kuklası, Arandak, Arbav, Argo, Arhaik Epos, Arkaik Destan, Arzulamalar, Asıl Destan, Askı Asma, Askı İndirmek, Askı, Asonans, Aşığ, Âşık Fasılları, Âşık Ağzı, Âşık Bacı, Âşık Edebiyatı, Âşık Kahveleri, Âşık Kolu, Âşık Makamları, Âşık Manisi, Âşık Tarzı Şiir, Âşık Tesnifi, Âşık, Âşıklama, Âşıklar Reisi, Âşıklar Bayramı, Âşıklar Şöleni, Âşıklık Geleneği, Âşıklık Kapısı, Aşırma, Aşırmacı, Aşk Kadehi, Aşk Olsun, Aşk, Aşug, Aşule, At Koyu Aytımı, At Motifi, Atasözü/Atalarsözü, Atışma Türkü, Atışma, Atma Türkü, Avaz, Avtorlu/Avtorlu Destan, Ayak Açma, Ayak Alma, Ayak Arama, Ayak Beyiti, Ayak Değiştirmek, Ayak Divanî, Ayak Düşürme, Ayak Hazırlama, Ayak İkileme, Ayak İsteme, Ayak İşlemek, Ayak Kuklası, Ayak Muhammes, Ayak Söyleme, Ayak Tekrarı, Ayak Tüketme, Ayak Uydurma, Ayak Verme, Ayak, Ayaklı Kalenderi, Ayak Kurma, Ayaklı Koşma, Ayaklı Mani, Ayaklı Saya, Ayaklı Semaî, Ayaklı Tecnis, Ayaklı, Ayaksız Şiir, Ayaktan Çıkma, Aydım Aydı, Aydım, Aydımçı, Aydos, Ayin, Aytıs,

Aytısger, Aytısba, Aytiv, Aytuuçu, Ayya, Âzade, Azaim Koşıkı, Azizlemeler, Baatırdık Comok, Baatırdık Epos, , Bâbâh, , Badaşmak, Bade İçme, Bade, Badeli Âşık, Badik, Badik Aytısı, Bağşı/Bahşı, Bağırma, Bağlam, Bağlama Bayatı, Bağlama, Bağlanma, Bağlantı, Bahariye, Bahri Divanî, Baht Açma, Bahtiyar, Baksı/Bakşı/Bahşı, Baksı Sarını, Balad, Balım Taşı, Balu Balu, Basma Muhammes, Baş/Başık, Baş Divanî, Başhane, Baş Muhammes, Baş ve Son Kafiye, Başhane, Başı/Başlama, Başkafiye, Başöğme, Bata, Batıl, Batır, Batırlar Cırı, Batırma, Bay Ülge, Bayat, Bayatı, Bayatıcı, Bayaz, Bayraktar Bilmeceleleri, Bayraktar Manileri, Beddua, Bedik Aytısı, Bedik, Bedu, Bekçi Manileri, Bektaşî Divanîsi, Bektaşî Edebiyatı, Bend, Bent, Benzek, Benzer Metin, Benzetme, Beşik Cırı, Beşik Jırı, Beslemeler, Besmelename, Beş Hececiler, Beş Kafiye Şiir, Beşiri, Beşleme, Beşli, Beşlik, Beteşar, Beyit, Beyitleşme, Biçim, Bilge Tipi, Bilgileme, Bilmece, Bişik (Bellü) Cırı, Bitişik Şiir, Boy Dileme, Boyama, , Bozlak, Bozlau/Bozlaw, Bozlavcı, Bozok, Bozuk, Bö/Böge, Böğürme, Bölgü Bulgari, Buta Gösterme, Bübü, Bülbüliye, Bülbülname, Cahanname, Camakçı, Can Gülüm, Canılmaç, Canlandırma, Car Car, Caya Kobuz, Cazgıç Akın, Celbege, Celbegen, Celven, Cenkkıtapları, Cenkeme, Cenknife, Cır, Cırav, Cırçı, Cıgalı (Yedekli) Geraylı, Cıgalı Dudakdeğmez Tecnis, Cıgalı Koşma, Cıgalı Maya, Cıgalı Muhammes, Cıgalı Müseddes, Cıgalı Tecnis Geraylı, Cıgalı Tecnis, Cıgalı, Cinas, Cinaslı Bağlama Bayatı, Cinaslı Kafiye, Cinaslı Mani, Coktov, Comak, Comok, Comokbaşı, Comokçu, Cönk, Cöö Comok, Cubatuv, Cumbak, Cumhur, Çaalığ Nımahtarça, Çan, Çadır Hayal, Çağala, Çağırıcı, Çağırma/Çığırma, Çala, Çapraz Kafiye, Çataşma, Çeçegen Yomak, Çeçen Söster, Çeçen, Çelebiler Çerçeve Masal, Çeyrek Kafiye, Çeyrek Muhammes, Çığirtma, Çıldır Divanı, Çıldır Güzelleme, Çıldır Muhammesi, Çın/Çinig/Çinik, Çınıgı, Çınname, Çınnımah, Çiçek Ölçen, Çiçen, Çift Ayak, Çift Ayaklı Tecnis Geraylı, Çift Kafiye Şimai, Çift Kafiye Şiir, Çilbigen, Çögür Şairi, Çögür, Çögürücü, Çörçök, Çuhacıoğlu Peşrevi, Çukurova, Dağ Motifi, Dağ Başı, Dalhane, Danadili, Dar Ayak, Daraltma, Darb-ı Mesel, Daruu, Dastançı, Datdiri, Davar Yüzü, Davul, Davulcu Manileri, Dedim-Dedi, Dedim-Dedili Şiir, Dedim-Söyledi, Değişme, Deme, Deme-Döndürme, Demeli Destan, Demeli Deyiş, Demeli, Denkleme, Dert, Dertlenme/Şikâyetlenme, Dertli Kolu, Derviş Muhammed Kolu, Derviş, Dervişname, Destan Mektepleri, Destan, Destancı, Destanî, Destansı, Dev Kukla, Devirli Ayak, Devriye, Deyim, Deyiş, Deyişet, Deyişetçi, Deyişleme, Deyişme, Deyişirme, Didaktik, Dil Çözülmesi, Dil Demek, Dil Mecmua, Dildönmez/Dilteprenmez Geraylı, Dildönmez Decnis, Dilhane, Dille Söyleme, Dille Söylemek, Din Aytısı, Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı, Divan, Divanı Dudakdeğmez Tecnis, Divanî, Diyar-ı Rum, Diyesek, Dize Başı Kafiye, Doğaçlama, Doğal Destan, Doğmaca, Doğum Motifi, Doksan Bin Er, Doksan Bin Kelâm, Dokuma, Dokandırma, Dokundurma, Dolapname, Doldurma Dize, Doldurma Mısra, Doldurmalı Kesik Mani, Dolu, Dombıraşı, Dönderme, Döner Ayak, Dörtleme, Dörtlü Ayak, Dörtlük, Döşeme Cıgalu Tecnis, Döşeme, Dua, Dualama, Dudakdeğmez Cıgalu Tecnis, Dudakdeğmez Divanî, Dudakdeğmez Tecnis, Dudakdeğmez Yedekli Tecnis, Dudakdeğmez, , Durak, Durgu, Durub-ı Emsal, Duvak Türküleri, Duvak Kapma, Dübeyt, Düğün Döşemesi, Düğün Havası, Düğün, Dükkan, Düz Kafiye, Düz Kalenderi, Düz Mani, Düzgü, Düzme, Düzmece Mani, Düzüm, Efsane, Eğin Ağzı, Eğin Manisi, Eğin Türküsü, Eğlendirmeler, Ekiyat, El Şairi, El, Elbegen, Eldik İr, Eldim/Eldiy, Elezber, Elif-Lam Geraylı, Elifname, Elle, Elley, Elpük Koşması, Elven, Elyazması, Emgek İrları, Emrah Kalenderîsi, Emrah Kolu, En Ölen, En, Enşi, Epik, Epitet, Epizot, Epopee, Epos, Epsane, Er Dolusu Bade, Erbain Çıkarmak, Erbain, Erkânname, Ertegi, Ertegişi/Ertekşi, Ertek, Esatir, Estirtüv, Eş Metin, Eşik Irçı, Eşik, Eşkiya Türküleri, Evvel Ahir Tecnis, Evvel-Ahir Divanî, Evvel-Ahir

Koşma, Evvel-Ahir Muhammes, Evvel-Ahir Tecnis Divanı, Eydim, Eytiv, Eyzan, Ezgi, Fabl, Falname, Fasıl, Faziletname, Feryadî Kolu, Fıkra Tipi, Fıkra, Ficek Fütüvvetname, Gayçı, Gayım Ölen, Gaytarma Geraylı, Gazi Tipi, , Gelin Ağıtı Gelin Ağlatma Havası, Gelin Alma Türküleri, Gelin Karşılama Havası, Gelin Karşılama Türküleri, Gelin Övme Türküleri, Gelin Savusu, Gelin Türküsü, Gelin Yanı Eğlencesi, Gelin Yası, Gelin-Kaynana Manileri, Gencer Manisi, Geniş Ayak, Gerali, Geraylı Dildönmez, Geraylı Rübai, Geraylı, Gezmece, Gıfilbend Tecnis, Gıfilbend, Gidergelmez tecnis, Girizgâh, Goşagçi, Gölge Oyunu, Göz Kafiyesi, Gurbet Havası, Gurbet Manileri, Güllü Kafiye, Güldeste, Güvey Türküleri, Güzelleme, Hacıvat, Hahışta, Hak Âşığı/Hak Şairi, Hak Söz, Halap, Halik Cırı, Halk Aydımı, Halk Edebiyatı Türleri, Halk Edebiyatı, Halk Hikâyesi, Halk Kitapları, Halk Koşığı, Halk Müziği, Halk Nesri, Halk Oyunları, Halk Ozanı, Halk Şairi, Halk Şiiri, Halk Tiyatrosu, Halk Yırı, Ham Ayak, Ham Ervah, , Hana/Hane, Hapar, Hapishane Türküleri, Harabat, Haray, Harf Üste Tecnis, Harfleme, Hasretleme, Hatayi, Hatırlatma, Hava, Havas, Hayâl Oyunu, Hayâl, Hayâlbaz/Hayalî, Hayâl-i Sitare, Hayâl-i Zill, Haycı, Haydar (Haydariye), Haydari, Hayvan Motifi, Haza, Hece Düşmesi, Hece Ölçüsü, Hece Vezni, Hekât, Heletâ, Helasacılar, Herbe-Zorba, Herfene, Heyderi, Hiciv, Hicretname, Hikâye Düzme, Hikâyeci Âşık, Hikâyeli Türkü, Hikemî Şiir, Hile Motifi, Hohoonu, Holavarlar, Horon, Hoşlama, Hoyrat/Horyat/Koyrat/Koyrat, Hulul, Hurşit Ağzı, Hurufî Edebiyatı, Hurufilik, Hutût, Huvdu/Hüvdi/Hövdü, Huzurî Kolu, Hürü Ağzı, Hüsn-i Tahallüs, Iduk, İklig, Ir, Irçı, Işık Motifi, Ituk, İzih, İbrahimî, İbretname, İç Kafiye, İhanet Motifi, İhsaniye, İhtilaç, İhtilaçname, İki Ayrı Ayak, İkincil Destan, İlahî, İlişme İlticaname, İmadede, İntihal, İpli Kukla, İrfan, İrtical, İrticalen, İskemle Kuklası, İstihraçname, İstimdatname, İşlek Ayak, İşlenmiş Aya, Ja Rapazan, Jalbarınuv, Janlltpaç, Jar Jar, Jır, Jırav/Cırav, Jırşı, Jıruçı, Jiğa, Joklav, Joktav, Jubatuv, Jumbak Aytıs, Jumbak, Kaada Salt Irları, Kabadayı Manileri, Kabay Kojon, Kadın Motifi, Kadın Tipi, Kadirîlik, Kaf Kafiye Tekrarı, Kafiye, Kakafoni, Kâkül, Kalamas, Kalaylama, Kalem Şairi, Kalem Şuarası, Kalem, Kalenderi, Kâlû Belâ, Kam, Kanberiye, Kanşar Bekanşar Çağırmak, Kanşarın Vermeğ, Kapanık Ayak, Kapılanma, Kara Hikâye, Kara Moos, Karaçi Havası, Karadüzen, Karagöz, Karavelli, Kargış/Karış Verme, Kargış, Kargışlama, , Karmutlama, Karşı Beri, Karşılama Manileri, Karşılama, Karşılaşma, Karşılıklı Maniler, Karşılıklı Türküler, Katar Maniler, Katma, Kavuştak, Kay Çörçök/Kaylap Aydar Çörçök, Kay Şörçek, Kay, Kayabaşı, Kayarto, Kayberen, Kayçı, Kayım Ölen, Kayımdasuv, Keçe Kitap, Keep Kuuçun, Kehanetname, Kekemenname, Kelime Baş Kafiye, Kelme Gesdi, Kence Epos, Kençliyü, Kep Sös, Kerem, Kerez Irları, Kervankıran, Kesik Mani, Kesme Türkü, , Keyneni Baş, Kıl Kopuz, Kına Ağıtı/Kına Türküsü, Kıraat Meclisi Kitapları, Kıraat Meclisi, Kırık Hava, Kırkbudak, kıssa, Kıssahan, Kıyafetname, Kıyametname, Kıyır Söz, Kız Övme Türküleri, Kızlar İçi, Kis Kitap, Koça Nahşisi, Koçaklama, Koçaklamalı Hikâye, Kojan Kojon, Kol Korçak, Kol Oyunu, Kol, Koltuklama, Konya Âşıklar Bayramı, Kopuz, Korabaz, Koran, Koşa Ayak Divan, Koşa Ayak Koşma, Koşa Cıgalı, Koşa Yarpag Koşma, Koşık, Koşma Tipi, Koşma, Koşma-Acem, Koşmak, Koşok, Koştasuv, Koşug/Koşok/Koşuk, Koşuk İri, Kovalama, Koyun Yüzü, Kozmogoni, Kömürgözlüm, Könül Aytuv, Köönö Epos, Köri/Köris/Körisüv, Köroğlıhan, Köroğlu Kolları, Köroğlu Makamları, Köroğlu Okumak, Köy Çürçök, Köy Orta Oyunu, Köy Seyirlik Oyunları, Köy Temsilleri, Köy Tiyatrosu, Kuba Keremi, Kukla, Kuklabaz, Kuklacı, Kulak Kafiyesi, Kurayşı, Kutb/Kutub, Kuudul, Küg, Külhanbeyi Edebiyatı, Küşterî Meydanı, Kütüb-i İhtilaç, Küy, Küyşi, Laf Çarpma, Lahmeke Lahmi, Lakap, Lâ-Mekân, Las Etmek, Las, Latife, Lâvik, Layla/Laylay, Lebdeğmez Cıgalı Tecnis, Lebdeğmez Divanî, Lebdeğmez Tecnis, Lebdeğmez Yedekli Tecnis, Legen, Légende,

Le Le, Levlâke Levlâk, Leyle/Leyley/Leylev, Lirik, Lisan-ı Pepegî, Liva, Lügaz, Madak Ölen, Maden Motifi, Mahlas Alma Geleneği, Mahlas Beyti, Mahlas Verme, Mahlas, Mahlasname, Mahna/Mahnı, Mahşername, Makal, Maktel, Maktel-i Hüseyin, Malâyanî, Manasçı, Mani Atma, Mani Çıkma, Mani Düzmek, Mani Düzücü, Mani Yakıcı, Mani Yakmak, Mani, Manici, Manicibaşı, Manidar, Manileşme, Mansurname, Mantuvar/Martı Fal Açma, Manzum Atasözü, Marak, Marifet, Martaval Çömleği, Martifal/Martuval/Mantuvar/Mantıvar/ Martaval/Vartıvor/Martifal/Martifal, Masal, Masiva, Mat Etme, Mat Olma, Matal, Matemci, Matemname, Maya, Meâni, Mecaz, Meclis Divanî, Meclis Geçirme, Meddah, Medetname, Mehdi, Mekalp, Mektup Manileri, Mektup Şiirler, Melheme, Memmedbağırı, Memorat, Menakıbname, Menkabe, Mensur Destan, Merg-i Temâşa, Mersiye, Mesel, Meslek Manileri, Methiye, Mevrit, Meydan Divanî, Meydan Edilme/Etme, Meydan Oyunu, Meydan Sazı, Meydan Şairi, Meydan, Meydana Çıkma, Meyhana, Meyhane, Mezar Taşı Manileri, Mısra Baş Kafiye, Mısra Boyu Başkafiye, Mısra Boyu Cinas Geraylı, Mısra Boyu Zincirleme, Mısra, Miftik Köönö, Millî Destan, Minbername, Miraciye, Miraçlama, Miraçname, Mit, Mitik Destan, Mitik Metin, Mitoloji, Mitos, Mizah, Mizahî türküler, Modor Sös, Moncukattı, Motif, Möhürbend, Muamma Asmak, Muamma Çözme, Muamma İndirme, Muamma, Mugam, Muhalif Hoyrat, Muhalif Tatyân, Muhalif, Muhammes, Muhavere, Mukaddeme, Mukallit, Musahip, Musammat Ayaklı Koşma, Musammat Divan, Musammat Koşma, Musammat Semai, Musannif, Musiki Motifi, Mühürhane, Münacaat, Mürveti Geraylı, Müsecca, Müseddes, Müstezat Divan, Müstezat Koşma, Müstezat Tecnis, Müstezat, Müşaire, Müşterek Şiir, Nağıl, Nahil, Nahşâ, Nakarat, Nakaratlı Geraylı, Nakıs Geraylı, Nakıs Koşma, Nanay, Nanıy, Nart Söz, Nasib Vermek, Nasihat Destanı, Nasihatname, Nasip Almak, Navrız Ölenleri, Naz-Niyaz, Nazar, Nazım Şekli, Nazım Türü, Nazire, Nazlama, Nefes, Nefes Çekme Tecnis, Nefes Kesme Tecnis, Nefir, Nen Eylemek, Nenne, Nennen, Nennen Demek, Nenni Çalmak, Nevruz Köce/Köcö, Nevruz Pişkesi, Nevruzi, Nevruziye, Nevruzname, Nıbak, Nımah, Nina, Ninni Demek, Ninni, Niyet Manileri, Noktasız Koşma, Nutuk, Nükte, Nüktedan, Ohşama, Okşamalar, Okşamalık, Olay Türküleri, Olongho, Olonghohut, Olonghosut, On Bir Buvındı Ölen, Orta Divanî, Orta Muhammes, Ortak Şiir, Osmanlı Bozuğu, Osmanlı Divanî, Oturak/Oturak Türküleri, Oyun Çıkarma, Oyun Türküleri, Oyun, Ozan, Ozannama (Ozanlama), Ozannama Okumak, Öçeşme, Öğüt Destanı, Öğüt Manileri, Öğütlenme, Ölçü, Ölçülü Nesir, Ölçülü Söz, Öleni, Ölenşi, Ölü Deşeti, Önden Gitme/Öne Düşme, Örf-Adet Aytısı, Örtmece, Ötirik Ölen, Övgüleme, Öyküleme, Padak, Paşık, Pehlivan Okşamaları, Pehlivan Salâvatlamaları, Peltekname, Pendname, Perde Gazeli, Peri, Peyit, Pişrevî, Politik Maniler, Rabıta, Ramazan Davulcusu Türküleri, Ramazan Manileri, Ramazannama, Redif, Renk Motifi, Ricaname, Risale-i Hayyatân, Rivayet, Rubayı/Rubağı, Ruhsatî Kolu, Runo, Ruv Aytısı, Rüya Motifi, Sabu, Saçı, Sad Hikâye, Sagu Kılmak, Sagu, Sagun, Sağıcı/Sağucu, Sağımak, Sağu Sağlamak/Sağü Sağmak, Sağu Sayıcı, Sakkaname, Salâvatlama, Sallama Geraylı, Sal-Seri, Samahı, Sanak/Sanaş, Sanama, Sanavaç, Sangildak Yırı, Sarma Kafiye, Sâsân, Sataşma, Satıcı Sözleri, Satıcı Tekerlemeleri, Satıcı Türküleri, Satirik, Satranç, Savra Yuri, Savu Sağmak, Saya/Saya Gezme/Saya Günü/Saya Bayramı, Saya Manileri, Sayacı Sözleri, Sayacı Türküleri, Sayacı Baş, Sayı Kurmak/Sayı Yapmak, Sayı Motifi, Sayılmak, Sayışmaca, Saymaca, Sayramak, Saz Sohbeti, Saz Şairi, Sazan Dar, Sazlamağ, Sazlı Ozan, Sazlı Yan, Sefalama, Seğirname, Selâmlama, Selamname, Selçuk, Selis, Selmane Çıkmak, Semah, Semai Kahveleri, Semai, Semeteyci, Sengildek Yırı, Ser Çeşme, Serbest Konulu Tekellüm, Serküşte, Serpme, Ses Düşmesi, Ses Etmek, Ses Türemesi, Sesen, Sespak Nımak, Seyirlik Oyun, Seyirname, Sıbizgı, Sıbizgışı,

Sıgıt, Sığır, Sığirdili, Sığıtçı, Sinsuv, Sır Olma, Sırın, Sızılama, Sızlamağ, Sızlayan, Sicilleme, Sîmurg, Sir, Sîreng, Sispek, Sivas Halk Şairleri Bayramı, Solmazı, Sormaca, Sorulu Ayak Açma, Soylama, Söspek, Söylence, Söyleşme, Söyleştirme/Söyletme, Söyletme, Söz Üstadı, Sözde Ayak, Sözde Redif, Sözlü Destan, Su Motifi, Suni Destan, Sümmanî Kolu, Sümmanî Makamı, Sünnet Manileri, Süre Aytıs, Şah Beyit, Şairname, Şaman Duası, Şaman, Şarap, Şasırtmaç, Şathiye, Şed Bağlamak, Şefaatname, Şehir Manileri, Şehnamehan, Şeki, Şekil Değiştirme, Şenlik Divanı, Şenlik Güzellemesi, Şenlik Kolu, Şeş Cihet, Şeşen, Şeşenler Aytısı, Şıkıltım, Şın, Şınçı, Şıpka Yuri, Şifahi Edebiyat, Şiğir Törü/Şiğir Törö, Şin, Şivan Etme, Şivan, Şlok / Şloka, Şon Nımah, Şorta Söz, Şoşartma, Şölen, Şörçök, Şuvmak, Taabırın, Tabiskak / Tabışkak / Tabkak / Taptiruv / Taptırgış / Tabıska / Tabisak / Tapkış / Tavısak / Tavusak/Tavuskak / Tapkır / Takpır, Tabışmak, Tabızmak / Tabuzmak / Tapuzmak, Tabiat Türküleri, Tabî Destan, Tabuğ, Tabuzgu (Nen)/ Tabuzguk / Tapzug / Tapzuguk, Taç Beyit, Taçlama, Tahallüs, Tahir Ağzı, Tahpah, Takılma, Taklit Oyunu, Taklit, Taklitçi, Takma Ad, Takma Türkü, Takmak, Takpat, Takşut, Talib, Tam Kafiye, Tambura, Tandırbaşı, Tandırname, Tanımaca / Tanıtmaca, Tanyıldızı, Tapar, Tap Baca/Tapmaca / Tappaca, Tapçan Nımah / Tapçan Umak, Tapişmak, Tapmaca Bayatı, Tapmaca, Tapmacak, Tapmaça, Tapşıma, Tapşurma, Taptı, Tapuğ, Tar, Tarifleme, Tarihi Cır, Tarihi Destan, Tartı, Tasavvuf Edebiyatı, Tasnif, Taşıt Sözleri, Taşlama, Tatyân, Tavş / Tavşa / Tovum, Tayy-i Mekân Tecellî, Tecnis Divanî, Tecnis Geraylı, Tecnis Makamı, Tecnis, Teessüfname, Tef, Tefekkür, Tefeülname, Tek Ayak, Tek Kafiye Divan, Tek Kafiye Koşma, Tekellüm, Tekerleke Masal, Tekerleme, Tekke Edebiyatı, Tekrarlama, Telekli Mani, Telle Söylemek, Temel Destan, Temsili Karakter, Tepişmak, Terekeme Divanisi, Terme, Termeci, Ternek, Ters Öğüt Destanı, Teselleme, Tesnif, Tevarüt, Tevhid, Tıraşname, Tıvızık, Tip, Tolgav, Tomar / Tumar, Tool, Toolçu, Topal Koşma, Topşuur, Tovum, Toy Bastar, Toy Döşemesi, Toy, Tören Türküleri, Tört Sap, Törtlik, Tuluat, Tunç Kafiye, , Tutmallı, Tutulma, Tüketmece, Tür, Türe Aytıs, Türîk Halik Eni, Türki, Türkmani, Türkmen Divanisi, Türkmeni, Türkü Atma, Türkü Çağırma/Türkü Çığırma, Türkü Koşma, Türkü Yakıcı, Türkü Yakma, Türkü, Türkücü, Türküleme, Türkülü Hikâye, Tüdek, Uçlama, Udan, Uğurlama, Ulaşmış, Usta Âşık, Usta Malı, Usta-Çırak Geleneği, Uyak, Uyanış, Uyanma, Uykas, Uzun Hava, Üç Ayaklı Şiir, Üç Ayaklı Tecnis, Üç Başlı Tecnis, Üç Kafiye Şiir, Üçleme, Üçler, Üleger Domaktar, Ülegerşi, Ülger Çomak, Üstadname, Üsture, Üyrönçük, Vahdetname, Varsağı, Vartivor, Varyant, Vasil, Vasiyetname, Velâyet, Velâyetname, Versiyon, Vesf-i Hal, Vezin, Vezn-i Âhar, Vicek, Vilâyetname, Ville Sinçi Yuri, Vücutname, Yahyalı Kerem, Yakım Yakmak, Yakım, Yakımcı, Yakıştırma, Yalanlama, Yallı, Yanak, Yanık Keremi, Yanılma / Yanılmaç, Yapma Destan, Yaprak, Yar Yar, Yardak, Yarım Kafiye, Yas Çağırma, Yas Etme, Yas Kaldırma, Yas Tutturma, Yasçı, Yaşname, Yatılacak Yer, Yazılı Destan, Yedekli Altılı, Yedekli Beşleme, Yedekli Beşli, Yedekli Divan, Yedekli Dörtleme, Yedekli Dörtlü, Yedekli İkili, Yedekli Koşma, Yedekli Müseddes, Yedekli Sekizli, Yedekli Semaî, Yedekli Şiir, Yedekli Üçlü, Yedi Kafiye Şiir, Yel Moos, Yelpük Koşması, Yemin Sözleri, Yenidünya, Yeni Ayak, Yeni Hececiler, Yenidünya, Yer Kuklası, Yergi Türküleri, Yergi, Yeme, Yetim Beyit, Yığlagur, Yıldızname, Yır, Yiğitlik Türküleri, Yog / Yug, Yogçı / Yugçı, Yoglama / Yuglama / Yuglatma / Yuglatmak, Yol Gösterme, Yomak / Yumak, Yomak, Yuğ, Yum, Yumah, Yumlama, Yuri / Yurri, Yurrisem, Yüğrük Divanî, Yüksek Hava, Yürük Gökçe Güzellemesi, Yürük Güzellemesi, Yürük Köroğlu, Zarıncı, Zengin Kafiye, Zeybek, Zill-ı Hayâl, Zincirbent Cigalı Müseddes, Zincirbent Çift Ayaklı Cigalı Tecnis, Zincirbent Çift Yedekli Koşma, Zincirbent Yedekli Koşma, Zincirleme Destan, Zincirleme Masal,

Zincirleme Satranç, Zincirleme, Ziyade, Ziyafet Motifi, Zor Ayak, Zora Düşürme, Zuhuri Kolu, Zü-Kafiyeteyn, Zülfikarname,

-Kültür

Sözlüğün edebiyat dışı olan kültür maddeleri aşağıdadır:

Aba, Abdal, Abdalan-ı Rum, Ab-ı Hayat, Ab-ı Kevser, Ad Koyma, Ad Verme Motifi, Adak, Adam-Âdem, Adem, Adet, Ah, Ahilik, Alanası, Albastı, Albis, Akl-ı Evvel, Akl-ı Küll, Al Basma, Âlem-i Berzah, Âlem-i Dünya, Âlem-i Emr, Âlem-i Ervah, Âlem-i Halk, Âlem-i Kuds, Âlem-i Kübra, Âlem-i Misal, Âlem-i Suğra, Âlem-i Şehadet, Alevî, Âl-i Aba Alkarısı, Âmin Alayı, Anadolu Abdalları, Anadolu Ahileri, Anadolu Bacıları, Anadolu Gazileri, Anane, Anasır-ı Erba, Anka, Ant, Âşık-ı Sadık, Arif, Ashab-ı Kehf, Ashab-ı Soffa, Antropoloji, Avam, Atlas, Atmaca, Aşure, Ayan-ı Sabite, Ayetleme, Ayinice, Ayna, Bâ Altında Nokta, Baba, Babagân Kolu, Babaîlik, Bacı, Bâd-ı Saba, Bahşılık Mektebi, Batın Kılıcı, Batın, Batınîlik/Bâtıniye, Bayatı-Gacar, Bayatı-İsfahan, Bayatı-Kürd, Bayatı-Şiraz, Bâ-yı Bismillah, Bayramîlik, Baz, Beden, Beka, Bekabillah, Bektaşîlik, Bel, Ben, Bende-i Âl-i Aba, Bendir, Bengisu, Bezm-i Elest, Bi, Bî-Mekân, Bir Hırka Bir Lokma, Bist ü Heşt, Boy, Boz Atlı Hızır, Bozkurt, Buta, Bülbül, Buyruk, Caramazan, Cadı/Cadu/Cazu, Caferilik, Caize, Car, Can, Cazu, Cem, Cemal, Cevlakî, Cezbe, Cezbelenmek, Cıravlık Mektebi, Ciga/Ciğa, Cin, Cura, Çalgılı Kahve, Çar Alâmet, Çar Darp, Çar Tekbir, Çârdeh-i Masum-ı Pâk, Çark-ı Felek, Kolu, Çene Yarışı, Çerağ, Çile Çekmek, Çile Çıkarmak, Çile, Çiltan, Çimçirik, Çobanyıldızı, Çolpan, Çon, Daire, Dâr, Darğa, Dede, Dede-Baba, Dedegân Kolu, Dem Tutmak, Dergâh, Devlet Kuşu, Destur, Dev, Destegül, Deccal, Didar, Diş, Doğan Dombıra, Don Değiştirme, Dört Kapı Kırk Makam, Dört Kitap, Dudak, Dutar, Dudu Düldül, Düşkün, Düvaz/Düvaz İmam, Ebced, Edeb, Edisyon Kritik, Ehl-i Aba, Ehl-i Beyt, Ehl-i Kısra, Ejderha, El-Fakru Fahri, Elif, Elifitaç, Elma, Eren, Evran/Evren Etnoloji, Ev Edna Eyvallah Felek, Fena, Fenafileşk, Fenafilellah, Folklorşünas, Folklor, Formel, Fukara Keşkülü, Gaca/Gaco, Gam, Garib, Garp Ocakları, Gayb Erenleri, Gaziyan-ı Rum, Gelenek Gerdan, Gerdan-Gabgab, Goygoycu, Göğüs, Gönül, Görenek, Göz, Gurbet, Gül, Gülbang/Gülbank/Gülbeng/Gülbenk, Güruh-ı Naci, Haça Beyt, Hahalama, Hak, Hakikat, Hâl, Halife, Halk Bilgisi/Halk Bilimi, Halk Çalgıları, Halk Dili, Halk, Halkevi Dergileri, Halkevleri, Halkiyat, Halvet, Hamzavî Edebiyat, Haricî, Hârût ve Mârût, Hatt, Hatt-ı Üstüva, Hayat, Hekât Düzen, Hidrellez, Hırka, Hızır Nebi Bayramı, Hızır, Hikmet Homuz, Horasan Erleri, Hortlak, Hû, Hulle/Hulle Donu Hüma, Hüseyin Baykara Faslı, İblis, İcazet, İkrar Vermek, İllâ, İlm-i İhtilaç, İlm-i Batın, İlm-i Ledün, İnsan-ı Kâmil, İp Germe, İshak Kuşu, İskender Seddi, İstihare, İyafe, İye, Kâbe Kavseyn Ev Edna, Dağı, Kâf u Nûn, Kafes, Kahvehane, Kalp, Kâlde Kalmak, Karınca, Kâr-i Kadîm, Kayçılık Mektebi, Kâse, Kaş, Keder, Kef, Keklik, Kenz-i Mahfi, Kendini Bilme, Kemer-Best, Keramet, Kerbelâ, Keşkül, Kevser, Kırklar/Kırklar Meclisi, Kırklar Meclisi, Kırklar Meydanı, Kırklar Şerbeti, Kızılbaş, Kirpik, Konteks, Kobızşı, Komuz, Kitab-ı Hiref, Kitab-ı Sakka, Kozmoloji, Köçek, Kumay, Kuş Dili, Kült, Kün, Küntü Kenz, Lâ Fetâ İllâ Ali Lâ Seyfe İllâ Zülfikar, Lâ Havle, La La, Lâtaknetû, Lâ, Lâ-Edrî, Len Teranî, Levh ü Kalem, Levh-i Mahfuz, Lokma, Mağara, Makam, Manasçılık Mektebi, Melâmet, Melâmî, Melâmîlik, Melek, Men Aref, Mendil, Mevalî, Mevlevîlik, Mitolojik, Mucize, Muharrem, Muhabbet, Mûtû Kable En Temutu, Müderris Günü, Mühr-i Süleyman, Müşteri, Mürebbi, Mürid, Mürşit, Müşir, Nahnü Kasemna, Nakşbendîlik, Narratif, Nefs-i Emmare, Nefs-i Levvame, Nefs-i Mutmaine, Nevbet, Nev-İca, Nokta, Ney, Ocak, Ocaklı, On Dört Masum-ı Pâk, On İki Hizmet, On İki İmam, On Sekiz Bin Âlem, On Yedi Kemer-Best, Ördek, Örf, Ölmeden Önce Ölmek, Penç Ten-i Âl-i Aba, Palhenk, Panteizm, Parmak Hesabı, Parsa Tepsisi, Perçem,

Perde/Perde Âlemi, Pervane, Püşt u Penah, Potlaç, Puta, Pir Dolusu Bade, Pir, Post, Rehber, Ritüel, Saba, Saç, Sâkî, Salik, Saz, Seher Yeli, Seher Yıldızı, Sekahüm Rabbühüm Şeraben Tahura, Semâ, Sevgili, Si Vü Dü, Sıla, Sofu, Seyyid, Sünnilik, Sûret, Sûfî, Suna, Sürh-Ser, Şafak Yıldızı, Şah, Şahin, Şahmaran, Şebber ü Şübber, Şeb-i Arûs, Şemşirek Taşı, Şelpe, Şeriat, Şeyh, Şeytan, Şerif, Şirvan, Tanyıldızı, Talib, Tarih Bildirme, Tarih Düşürme, Teber, Teberrâ, Tasavvuf, Tarikat, Tenasüh, Tennure, Terceman, Teslim Taşı, Tığlamak, Tığ-Bend, Tevekkeltü Taalallah, Tevellâ, Torlak, Töre, Tuğrul, Tulanî, Tur-ı Sina, Turna, Tuti, Ulum-ı Gaybiyye, Ulum-ı Hafiye, Ulum-ı İhkâm, Umay, Ülker, Ümmîâşık, Ümmül Kitap, Veli, Venüs, Vergi, Vahdet-i Vücut, Vurgu, Vuslat, Yada Taşı, Yağma, Yanşak, Yaren, Yedi Derya, Yedi İklim, Yedi Kat Yer-Yedi Kat Gök, Yedi Kral, Yedi Tamu, Yedi Uyurlar, Yediler, Yetmiş İki Millet, Yüz, Yol, Zikr, Zâhid, Zâhir, Zâkir, Zamah, Zulmet, Zurna, Zühal, Zühre, Zulmet, Zurna, Zühal, Zühre, Zümrüdüanka, Zünnâr, Zümrüdüanka, Zünnâr.

4.2. Genel Problemler

Bu başlık altında doğrudan madde içerikleriyle ilgili olmayan eserin oluşum ve kullanımıyla ilgili problem teşkil eden hususlar “Teknik Açıklama Yokluğu” ve “Planlama-Yapılandırma” başlıklarıyla iki grupta değerlendirilecektir.

4.2.1. Teknik Açıklama Yokluğu

Herhangi bir bilimsel çalışmada da olduğu gibi bir sözlükte veya terim sözlüğünde, eserin oluşturulmasındaki kıstasların ayrıntısıyla ifade edilmesi gerekir. Çalışma konusu olan eserde ise bu bağlamda hiçbir açıklamaya yer verilmemiştir.

Hâlbuki eserin oluşumu ve kullanımıyla ilgili olarak birtakım açıklamaların yapılması gerekir. Çeşitli sözlük ve ansiklopedilere baktığımızda bunun şu şekilde gruplandırılarak yapıldığı görülmektedir:

- a. Oluşum Kıstasları
- b. Kullanım Açıklamaları
- c. Kısaltmalar Listesi

4.2.2. Madde Sıralama Problemi

Sözlük, ansiklopedi türünden eserlerde yer verilen maddelerinin sıralanışında esas olan “alfabetik düzen”dir. Doğan Kaya Sözlüğü’nde de bu düzene uyulmuş olmakla beraber zaman zaman bunun aksadığı, yani bazı maddelerin sıralanışında alfabetik düzene uyulmadığı görülmüştür. Örnekler:

-ağıt çarpma, ağıt düzmek, ağıt etmek, ağıt havası, ağıt koparmak, ağıt tutmak, ağıt yapmak, ağıt yitirmek ağıt maddesinden önce gelmektedir.

-anonim halk edebiyatı, anonim maddesinden önce gelmektedir.

-âşık fasılları, âşık ağzı, âşık bacı, âşık edebiyatı, âşık kahveleri, âşık kolu, âşık makamları, âşık manisi, âşık tarzı şiir, âşık tesnifi âşık maddesinden önce gelmektedir.

-ayak açma, ayak alma, ayak arama, ayak beyiti, ayak değiştirmek, ayak divanî, ayak düşürme, ayak hazırlama, ayak ikileme, ayak isteme, ayak işlemek, ayak kuklası, ayak muhammes, ayak söyleme, ayak tekrarı, ay ak tüketme, ayak uydurma, ayak verme, ayak maddesinden önce gelmektedir.

-ayaklı kalenderi, ayaklı koşma, ayaklı mani, ayaklı saya, ayaklı semaî, ayaklı tecnis, ayaklı maddesinden önce gelmektedir.

-bade içme, bade maddesinden önce gelmektedir.

- car car, car maddesinden önce gelmektedir.
- cigalı (yedekli) geraylı, cigalı dudakdeğmez tecnis, cigalı koşma, cigalı maya, cigalı muhammes, cigalı müseddes, cigalı tecnis geraylı, cigalı tecnis, cigalı maddesinden önce gelmektedir.
- çeçen söster, çeçen maddesinden önce gelmektedir.
- deme döndürme, deme maddesinden önce gelmektedir.
- demeli destan, demeli deyiş, demeli maddesinden önce gelmektedir.
- döşeme cigalı tecnis, döşemeden önce gelmektedir.
- dudakdeğmez cigalı tecnis, dudakdeğmez divanî, dudakdeğmez tecnis, dudakdeğmez yedekli tecnis, dudakdeğmez maddesinden önce gelmektedir.
- düğün döşeme, düğün havası, düğün maddesinden önce gelmektedir.
- en ölen, en maddesinden önce gelmektedir.
- fıkra tipi, fıkra maddesinden önce gelmektedir.
- geraylı dildönmez, geraylı rubai, geraylı maddesinden önce gelmektedir.
- gıfılbend tecnis, gıfılbend maddesinden önce gelmektedir.
- göz kafiyesi, göz maddesinden önce gelmektedir.
- gurbet havası, gurbet manileri, gurbet maddesinden önce gelmektedir.
- hak söz, hak maddesinden önce gelmektedir.
- halk aydımı, halk bilgisi/halk bilimi, halk çalgıları, halk dili, halk edebiyatı türleri, halk edebiyatı, halk hikâyesi, halk kitapları, halk koşığı, halk müziği, halk nesri, halkoyunları, halk ozanı, halk şairi, halk şiiri, halk tiyatrosu, halk yırı, halk maddesinden önce gelmektedir.
- hayâl oyunu, hayâl maddesinden önce gelmektedir.
- hekât düzen, hekât maddesinden önce gelmektedir.
- hızır nebi bayramı, hızır maddesinden önce gelmektedir.
- jumbak aytiş, jumbak maddesinden önce gelmektedir.
- kafiye tekrarı, kafiye maddesinden önce gelmektedir.
- kargış/karış verme, kargış maddesinden önce gelmektedir.
- karşılma manileri, karşılama maddesinden önce gelmektedir.
- kay şörçek, kay maddesinden önce gelmektedir.
- kırklar/kırklar meclisi, kırklar maddesinden önce gelmektedir.
- kol korçak, kol oyunu, kol maddesinden önce gelmektedir.
- koşma tipi, koşma maddesinden önce gelmektedir.
- las etmek, las maddesinden önce gelmektedir.
- mahlas alma geleneği, mahlas beyti, mahlas verme, mahlas maddesinden önce gelmektedir.
- mani atma, mani çıkma, mani düzmek, mani düzücü, mani yakıcı, mani yakmak, mani maddesinden önce gelmektedir.
- meydan divanî, meydan edilme / etme, meydan oyunu, meydan sazı, meydan şairi, meydan maddesinden önce gelmektedir.
- mısra başı kafiye, mısra boyu başkafiye, mısra boyu cinas geraylı, mısra boyu zincirleme, mısra maddesinden önce gelmektedir.
- muamma asmak, muamma çözme, muamma indirme, muamma maddesinden önce gelmektedir.
- muhalif hoyrat, muhalif tatyân, muhalif maddesinden önce gelmektedir.
- mütezat divan, mütezat koşma, mütezat tecnis, mütezat maddesinden önce gelmektedir.
- ninni demek, ninni maddesinden önce gelmektedir.
- oyun çıkarma, oyun türküleri, oyun maddesinden önce gelmektedir.

- pir dolusu bade, pir maddesinden önce gelmektedir.
- sagu kılmak, sagu maddesinden önce gelmektedir.
- saz sohbeti, saz şairi, saz maddesinden önce gelmektedir.
- semai kahveleri, semai maddesinden önce gelmektedir.
- şaman duası, şaman maddesinden önce gelmektedir.
- şivan etme, şivan maddesinden önce gelmektedir.
- taklit oyunu, taklit maddesinden önce gelmektedir.
- tapmaca bayatı, tapmacı maddesinden önce gelmektedir.
- tasavvuf edebiyatı, tasavvuf maddesinden önce gelmektedir.
- tecnis divanî, tecnis geraylı, tecnis makamı, tecnis maddesinden önce gelmektedir.
- toy bastar, toy döşemesi, toy maddesinden önce gelmektedir.
- türkü atma, türkü çağırmak/türkü çıkırmak, türkü koşma, türkü yakıcı, türkü yakma, türkü maddesinden önce gelmektedir.
- yakım yakmak, yakım maddesinden önce gelmektedir.
- yergi türküler, yergi maddesinden önce gelmektedir.
- yol gösterme, yol maddesinden önce gelmektedir.
- zincirleme destan, zincirleme masal, zincirleme satranç, zincirleme maddesinden önce yer almaktadır.

4.2.3. İçindekiler

Sözlük ve ansiklopedi türünden eserler incelendiğinde (sınırlı sayıda örnek hariç) diğer çalışmalarda olduğu gibi “İçindekiler” listesine yer verilmediği görülmektedir. Bu da zaten düzeni belli olan bir eser olmasından kaynaklanır ve böyle bir listeye ihtiyaç duyulmaz.

Doğan Kaya’nın sözlüğüne baktığımızda ise “İçindekiler” listesine yer verildiği görülmektedir. Bu durum, eserin hacmini artırmak dışında bir katkı sağlamamaktadır.

4.2.4. İmla-Yazım

Eserde birtakım imla problemleri bulunmaktadır. Bu durum ilk baskıda mevcut olduğu gibi ikinci baskıda da kendini gösterir.

Bunlar, “Hatalı Yazımlar” ve “TDK Kurallarına Uymayan Yazımlar” olmak üzere iki başlıkta ele alındı.

4.2.4.1. Hatalı Yazımlar

Sözlükte “âdet” olması gerekirken “adet” şeklinde yazılmıştır. (s. 42) ve (s. 788)

Kelime “illa” şeklinde yazılması gerekirken “illâ” şeklinde yazılmıştır. (s. 418)

“İslamiyet” olması gerekirken “İslâmiyet” şeklinde yazılmıştır. (s. 44)

Kelimenin “maddi-manevi” şeklinde yazımı doğruyken “maddî-manevî” şeklinde yazılmıştır. (s. 142)

“Tarihî metinler” olarak yazılması gerekirken “tarihi metinler” şeklinde yazılmıştır. (s. 86) Benzer bir durum “Tarihi Destan” adlı maddede de (s. 749) söz konusudur. Doğru yazılış “Tarihî Destan” olmalıdır.

“Fikrî, ilmî, edebî” şeklinde yazımlarda şapka olurken idari, siyasi, coğrafi gibi yazımlarda nispet i’si (î) kullanılmaz. Bu nedenle “siyasî” yazımı yanlıştır. (s. 64)

“Hristiyan” şeklinde yazılması gereken sözcük “Hristiyan” olarak yazılmıştır. (s. 81)

“Söz gelişi” ayrı yazılması gerekirken “sözgelişi” şeklinde bitişik yazılmıştır. (s.35) Ayrıca aynı sözcük, sayfa 40’ta doğru şekliyle (söz gelişi) yazılmıştır.

4.2.4.2. TDK Kurallarına Uymayan Yazımlar

Sözcüğün “Hürdemî’ye (Nevzat Bayramoğlu) aittir” şeklinde yazılması gerekirken “Hürdemî (Nevzat Bayramoğlu)’ye” şeklinde yazılmıştır. (s.61)

“Servet-i Fünun” şeklinde yazılması gerekirken “Serveti Fünun” şeklinde yazılmıştır. (s.74)

“Alp Er Tunga’nın (Tuna)” yazılması gerekirken “Alp Er Tunga (Tuna)’nın” şeklinde yazılmıştır. (s.49)

“MÖ 119” yazılması gerekirken “ M.Ö. 119” yazımı yanlıştır. (s. 49)

“MS 453” yazılması gerekirken “M.S. 453” şeklinde yazılmıştır. (s. 45)

4.3. Sözlük Maddeleriyle İlgili Problemler

Sözlük maddeleriyle ilgili problemler; “Planlama-Yapılandırma”, “Terim Tayini (Belirlenmesi)”, “Terim Kurgusu” ve “Adlandırma” olmak üzere dört başlık altında değerlendirilecektir.

4.3.1. Planlama-Yapılandırma

Sözlük planlama açısından çeşitli problemler içermektedir. Bunlar birkaç başlık altında değerlendirilecektir.

4.3.1.1. Plansızlık (Yöntemsizlik)

Sözlük hazırlanırken sağlıklı bir planlamanın yapılmadığı görülmektedir.

Çeşitli zamanlarda çeşitli amaçlar için tutulan notların veya çeşitli kaynaklardan alınan bilgilerin kabaca bir düzenlemesi izlenimi vermektedir.

Bu durum “Teknik Açıklama Yokluğu” başlığı altında değerlendirildiği üzere hiçbir açıklamanın yapılmamış olmasından da bellidir. Zaten bu çalışma da bir bakıma eserde belli bir plan ve yöntemin uygulanmamasının doğurduğu sonuçları göstermiş olacaktır.

Dolayısıyla bu durumu farklı boyutlarıyla çalışmanın çeşitli bölüm ve alt bölümlerde değerlendirmek suretiyle ulaşılan sonuçlar ilgili yerlerde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

4.3.1.2. Kültür-Edebiyat Terimleri Meselesi

Eser “Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü”dür. Bununla beraber zaman zaman genel bir halk bilim veya halk kültürü sözlüğü gibi edebiyat dışı sayılabilecek veya edebiyatla doğrudan ilgili olmayan maddeler içermektedir.

Bu türden tespit edilen terimler sonraki bölümün (Sözlük Maddeleri) alt bölümlerinden birisi olan “Terim Tayini (Belirlenmesi)” bahsinde “Olmaması Gerekirken Olan Maddeler” olarak listelenip değerlendirildi.

4.3.1.3. Hiyerarşik Yapılandırma

Sözlük içinde yer alan terimlerin hiyerarşik bir düzen içinde olması, başka bir ifadeyle öncelik-sonralık düzeninin gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sözlükte ana madde yokken tali maddelerin kullanılması ile eşdeğer maddeler arasında yaygın kullanılan maddenin açıklama maddesi olması gerekirken alfabetik olarak önde olanın kullanılması gibi yanlış uygulamalar görülmektedir.

Tespit edilen terimler, sonraki bölümün (Sözlük Maddeleri) alt bölümlerinden birisi olan “Terim Hiyerarşisi” bahsinde listelenerek değerlendirildi.

4.1.2.4. Madde İçi Numara Verme-Vermeme

Sözlükte, genel sözlüklerde yapıldığı gibi aynı adı taşıyan her bir terim için tek maddede numaralar verilerek ayırma gidilmiştir. Bazen de bu yapılmayıp tek terimmiş gibi açıklama yapılmıştır. Bunu her iki boyutuyla örnekendirerek “Terim Tayini (Belirlenmesi)” bahsinde “Aynı İfadeyle Karşılanan Farklı Maddeler” başlığıyla verildiğinden burada aynı konuya yer verilmedi.

4.3.1.5. Madde Adlarında c-j Kullanımları

Türk topluluklarının kullandığı cır-jır, cırav-jırav, cırçı-jırşı, cıktav-jıktav, cubatuv-jubatuv gibi bazı terimlerde kelime başındaki c-j sesleri değişkenlik göstermektedir. Bu durumla ilgili olarak sözlükte bir netlik yoktur. Farklı maddelerde farklı gruplar olmak üzere Kazaklar, Karakalpak, Türkmen ve Karaçay Türkleri anılmaktadır. Hâlbuki bu türden kullanımlar diğer Türk topluluklarında da bulunmaktadır.

4.3.1.6. Madde Adlarında Çoğul Kullanımlar

Sözlükte kimi maddelerde tekil, kimi maddelerde ise çoğul ifadeler kullanılmıştır. Bu maddeleri her iki çeşidiyle de örnekendirerek “Adlandırma” bahsinde “Tekil-Çoğul Kullanımlar” başlığıyla verildiğinden burada ayrıca yer verilmedi.

4.3.2. Terim Tayini (Belirlenmesi)

Sözlük maddelerinin ne olduğunu anlam vermek için kelimeler; “Olması-Olmaması Gereken Maddeler”, “Açıklama-Atıf Maddeleri” ve “Terim Hiyerarşisi” şeklinde gruplandırılarak ele alındı.

4.2.2.1. Olması-Olmaması Gereken Maddeler

Eser “Halk Edebiyatı” kapsamlı olduğu için mevcut bazı terimlerin kapsam dışı kalması sözlükte bulunmayan kimi terimlerin de kapsama dâhil edilmesi gerekir.

a. Olması Gerekirken Olmayan Maddeler

Halk edebiyatı terimi olduğu halde sözlükte bulunmayan veya bir anlamı ifade edildiği halde ikinci veya üçüncü anlamı ifade edilmeyen maddeler vardır. Bunlar gruplandırılarak şöyle ifade edilebilir:

-Sözle ilgili olanlar:

laf

- Nazım-şiir ile ilgili biçimsel olanlar:

vezin, aruz vezni, nazım biçimi, nazım birimi, musammat, zincirbent, yedekli,

- Nazım-şiir ile ilgili türsel olanlar:

bozlav (ağıt),

- Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatıyla ilgili olanlar:

âşık bayramı, âşık festivali, âşık programı, âşık şöleni, bağlama

b. Olmaması Gerekirken Olan Maddeler

Halk edebiyatı terimi olmadığı hâlde sözlükte bulunan maddeler vardır. Temelde bunlar edebiyat dışı olarak nitelendirilen terimlerdir. Bununla beraber çeşitli gruplara ayrılabilir. Aşağıda gruplandırılarak verilecektir.

- Dinî-Tasavvufi bir kavramı ifade edenler:

Âlem-i Berzah, Ali Aba, Baba, Babalık, Bacı, Batıl, Batın, Batın Kılıcı, Batınlık, Bayramîlik, Beduh, Beka, Bekabillah, Bektaşilik, Bende Ali Aba, Beşler, Bezmi Elest, Bî- Mekan, Bir Hırka Bir Lokma, Bist ü Heşt, Boz Atlı Hızır, Caferîlik, Can, Car, Cevlaki, Cezbe, Cezbelenmek, Cin, Çar Alâmet, Çar Darp, Çar Tekbir, Çârdeh-i Masum-ı Pâk, Çark-ı Felek, Çelebiler Kolu, Çile, Çile Çekmek, Çile Çıkarmak, Dabbetü’l Arz, Dâr, Deccal, Dede, Dedegân Kolu, Dem Tutmak, Derviş, Destegül, Destur, Doksan Bin Er, Doksan Bin Kelâm, Dört Kapı Kırk Makam, Dört Kitap, Düldül, Düşkün, Ebced, Edeb, Ehl-i Aba, Ehl-i Beyt, Ehl-i Kısra, El-Fakru Fahri, Elif, Elif taç, Enel Hak, Erbain, Erbain Çıkarmak, Ev Edna, Eyvallah, Eşik, Fena, Fenafilaşk, Fenafillah, Güruh-ı Naci, Hak, Hakikat, Hakkel Yakın, Hâl, Halife, Halvet, Ham Ervah, Harfleme, Harici, Harut ve Marut, Hatt, Hatt-ı Üstüva, Havas, Hay’dan Gelip Hû’ya Gitme, Hayâl, Hayat, Haydar(Haydariye), Hel Etâ, Hırka, Hızır, Hızır Nebi Bayramı, Hurufî Edebiyatı, Hurufilik, Hû, Hulle/Hülle Donu, İblis, İkrar Vermek, İllâ, İlme’l Yakîn, İlm-i Batın, İlm-i Ledün, İnsan-ı Kamil, Kâbe Kavseyn Ev Edna, Kadirîlik, Kaf u Nûn, Kâlde Kalmak, Kalem, Kâlû Bela, Kanberiye, Kase, Kemer-Best, Kendini Bilme, Kenz-i Mahfi, Keramete, Kevser, Kırkbudak, Kırklar Meydanı, Kırklar Şerbeti, Kızılbaş, Kurretü’l Ayn, Kutb/Kutub, Kün, Küntü Kenz, L’a, Lâ Edrilâ Fetâ İllâ Ali La Seyfe İllâ Zülfikar, Lâ Havle, Lâ Taknetû, Lahmeke Lahmi, Lâ Mekan, Len Terâni, Levh ü Kalem, Levh-ii Mahfuz, Levlâke Levlâk, Liva, Lokma, Malâyani, Masiva, Mehdi, Melamet, Melamilik, Melek, Men Aref, Mevali, Mevlevilik, Mevrit, Meyhane, Muhabbet, Muharrem, Musahip, Mûtû Kablen En Temutu, Mühr-i Süleyman, Mürebbî, Mürid, Mürşit, Nahnü Kasemna, Nakşbendîlik, Nasip Almak, Nasip Vermek, Nazar, Nefîr, Nefs-i Emmare, Nefs-i Levvame, Nefs-i Mutmaine, nevrüz Köce/köçö, Ney, Nokta, Ocak, Ocaklı, On Dört Masum-ı Pâk, On İki Hizmet, On İki İmam, Ölmeden önce Ölmek, Panteizm, Penç Ten-i âl-i Aba, Pençe-i Ali Aba, Pervane, Pir, Post, Püşt u Penah, Rehber, Ricalü’l Gayb, Ritüel, Sâkî, Salik, Sebû’l Mesanî, Sefalama, Sekahüm Rabbühüm Şeraben Tahurra, Selâmlama, Semâ, Semah, Ser Çeşme, Seyyid, Si Vü Dü, Sidretü’l-Münteha, Siretü’n-Nebi, Sofu, Sûfî, Sünnîlik, Sürh-Ser, Şah, Şarap, Şeb-i Arus, Şebber ü Şübber, Şemsüd Duha, Şeriat, Şerif, Şeş Cihet, Şeyh, Şeytan, Taçlama, Talib, Tarih Düşürme, Tarikat, Tasavvuf, Tayyî Mekân, Teberrâ, Tecelli, Tenasüh, Tennure, Terceman, Teslim Taşı, Tevekkeltü Taalallah, Tevellâ, Tığ-Bend, Tığlamak, Torlak, Tur-ı Sina, Ulum-ı Gaybiyye, Ulum-ı Hafiye, Ulum-ı İhkâm, Üçler, Ümmü’l Kitap, Vahdet-i Vücut, Vasıl, Vel’ayet, Veli, Vuslat, Yada Taşı, Yecüc Mecüc, Yedi Derya, Yedi İklim, Yedi Kat Yer-Yedi Kat Gök, Yedi Tamu, Yedi

Kuyular, Yetim Beyit, Yetmiş İki Millet, Yol, Zahid, Zahir, Zâkir, Zamah, Zulmet, Zühal, Zühre, Züht.

- Genel bir kavramı ifade edenler:

Aşk, Beş Hececiler, Dert, El Yazması, Evran/Evren, Gam, Gelenek, Gönül, Görenek, Gurbet, Gül, Halk, Halk Dili, Halkevi Dergileri, Halkevleri, İcazet, Kırat Meclis Kitapları, Örf, Sevgili, Sıla, Töre, Yaren, Yedi Hececiler, Yedi Kral, Kitab-ı Hiref, Kitab-ı Sakka, Naz-Niyaz, Fukara Keşkülü Hutut, Makam Müşteri, Hortlak.

- Hayvanlarla ilgili olanlar:

Baz, Bülbül, Karınca, Keklik, Ördek, Suna, Şahin, Turna, Tuti.

- Eşya ile ilgili olanlar:

Çerağ, Mendil, Teber, Zünnâr.

- Uzuvarlarla ilgili olan maddeler:

Beden, Bel, Ben, Boy, Cemal, Didar, Diş, Dudak, Gerdan, Göğüs, Göz, Kâkül, Kaş, Perçem, Saç, Yanak, Yüz.

- Yabancı kökenli ve halk edebiyatında bulunmayan bir terim durumunda olanlar:

Balad

- Mitoloji//Masal İçinde Yer Alanlar:

Bay Ülgen, Cadı-Cadu-Cazu, Dev, Devlet Kuşu, Ejderha, Hüma, İshak Kuşu, İye, Kaf Dağı, Kumay, Peri, Simurg, Sîreng, Şahmaran, Tuğrul, Zümrüdüanka.

-Musiki makamları içinde yer alanlar:

Bayat-ı Gacar, Bayat-ı İsfahan, Bayat-ı Kürd, Bayat-ı Şiraz, Beşiri.

-Bilim alanı ile ilgili alanlar:

Etnoloji, Kozmogoni, Kozmoloji, Mitik Metin, Mitoloji, Mitolojik.

-Edebiyat terimi olmakla beraber halk edebiyatı kapsamı dışında olan maddeler:

Didaktik Ölçülü Nesir, Ölçülü Söz, Redif, Göz Kafiyesi.

- Dil ile ilgili olan maddeler:

Ses Düşmesi, SesTüremesi, Vurgu.

- Kültürle ilgili olan maddeler:

Elma, Kuş Dili, Nahıl, Seher Yeli, Saba, Saçı, Ülker, Çobanyıldızı.

4.2.2.2. Kullanılıp Çıkarılan Maddeler

Bu maddelerden bazılarının çıkarılması uygun olduğu halde bazılarınının uygun değildir ve sözlükte bulunmaya devam etmelidir.

a. Çıkarılması Uygun Olan Maddeler:

Bu kategoride örnek bulunmamaktadır.

b. Çıkarılması Uygun Olmayan Maddeler:

Çıkarılan kimi maddelerin de bütünüyle çıkarılması yerine atıf maddesi olarak bulunması gerekmektedir. Söz konusu maddeler şunlardır:

-Edebiyatla ilgili olanlar:

An, An Ölen, Anşi, Ayak Kurma Aytiv, Badik, Badik Aytısı Çeyrek Muhammes Dedim-Dedi, Dokandırma, Homuz, Horon, Olonghohut, Sangildak Yırı, Selamname.

-Kültürle ilgili olanlar: Ağıt Yakmak

4.2.2.3. Aynı İfadeyle Karşılanan Farklı Maddeler

Sözlükte, genel sözlüklerde yapıldığı gibi aynı adı taşıyan her bir terim için tek maddede numaralar verilerek ayırma gidilmiştir. Bazen de bu yapılmayıp tek terimmiş gibi açıklama yapılmıştır. Bu durum, her iki boyutuyla örneklendirilerek “Madde İçinde Numara Verilenler” ve “Madde İçinde Numara Verilenmeyenler” olarak iki grupta değerlendirilecektir.

a. Madde İçinde Numara Verilenler

Ağız maddesinde “1. Mahalli üslup 2. Bir bölge ezgilerine ait özelliklerin tümüne verilen ad” şeklindedir.

Ayak maddesinde “1. Kafiye 2. Yazma eserlerde kullanılan kelime” şeklindedir.

Ayak değiştirme maddesinde “1. Önceki ayakla söylenen şiire son verip yeni şiir için farklı ayak kullanma. 2. Aynı şiirde başlanan ayağın dışına çıkıp başka ayakla şiire devam etme.” şeklindedir.

Bağlama maddesinde “1. Telli Türk halk çalgısı. 2. Halk hikâyesini tasnif etme. 3. Şiirde nakarat/kavuştak. 4. Âşık edebiyatında muamma karşılığı” şeklindedir.

Baksı maddesinde “1. Hekim 2. Falcı 3. Saz şairi” şeklindedir.

Deme maddesinde “1. Alevî-Bektaşî şairlerin yazdığı şiir. 2. Sivas yöresinde ağıt 3. Kerkük ağzında atasözü terimin karşılığı” şeklindedir.

Destan maddesinde “1. Hikâye/masal/efsane. 2. Âşıkların hikâye ettiği ezgili halk şiiri türü” şeklindedir.

Destancı maddesinde “1. Destan söyleyen halk şairine verilen isim. 2. Geçimini destan satarak sağlayan kişi.

Destani maddesinde “1. Artvin ve Ağrı iller çevresinde icra edilen âşık makamı. 2. Destana ait.

Deyiş maddesinde “1. Saz eşliğinde söylenen âşık şiiri. 2. Bazı yörelerde mani. 3. Malatya yöresinde ağıt. 4. Alevî-Bektaşî nefesi” şeklindedir.

Deyişme maddesinde “1. Azerbaycan’da karşılıklı türkü söyleme. 2. Bir karşılama çeşidi olup iki veya daha fazla aşığın söyleşmesi.

Durak maddesinde “1. Hece ölçüsüyle söylenmiş şiirlerde kelimelerin belli gruplarda bir araya getirilmesi. 2. Halveti tekkesinde okunan ilahi.” şeklindedir.

Fasıl maddesinde “1. Âşıkların hikâye anlatmaya başlamadan önce divan, tecnis, tekerleme, koşma, semai, destan, Koroğlu, muamma ve usta malı şiirler söylemesi. 2. Karagöz’de bir bölüm.

Kalenderî maddesinde “1. Uzun hava çeşidi. 2. Âşıkların kullandığı mefûlü/ mafâilü/ mafâilü/ feûlün aruz vezni.

Karşılama maddesinde “1. Marmara-Trakya Bölgesi, Giresun, Ordu’da kırık havalara verilen ad. 2. Karadeniz bölgesinde söylenen atma türkü.

Kol maddesinde “1. Hikâye, destan gibi türlere ait olan bölümler. 2. Âşık mektebi.”

Mersiye maddesinde “1. Ağıt konusunda işlenen şiir. 2. Başkurt, Özbek ve Tatarlarda ağıta verdikleri isim.

Türkmani maddesinde “1. Türkmenlerin özel bir ezgi ile okudukları türkülere verilen ad. 2. Uzun hava çeşidi.

Yas maddesinde “1. Duyulan üzüntü 2. Ağıt 3. Kumukların kullanımı” şeklindedir.

Yogçı/yugçı maddesinde “1. Ağıt söyleyen kadın. 2. Orhun Yazıtlarında yasçı, ağlayıcı yerine kullanılan söz.

b. Madde İçinde Numara Verilenmeyenler

Buradaki numaralar tarafımızdan verilmiştir.

Ağıt maddesinde “(1.) Yas töreninde söylenen türkü (2.) Ağlama/sızlanma” şeklindedir.

Bağlantı maddesinde “1. Türkülerde tekrarlana bölüm 2. Kavuştak” şeklindedir.

Baksı maddesinde “1. Hekim 2. Falcı 3. Saz şairi...” şeklindedir.” Oturak maddesinde “1. Anadolu’da halkın dayanışma, yardımlaşma, kaynaşma ve dostluk kurup pekiştirmek amacıyla zaman zaman bir araya gelmeleri 2. Oturak sırasında okudukları türkülere verilen ad. (Bkz. Oturak türküsü atıf maddesi)”

Oturak türküsü “bkz. Oturak 2”

Ozan maddesinde “1. Şiirleri saz eşliğinde söyleyen halk şairi. 2. Büyücü 3. Oyuncu 4. Hekim 5. Şarkıcı 6. Çalgıcı. 7. Geveze”

Kam “1. Asya’da yaşayan, Kamanizm inancına sahip Türklerin dinî lideri. 2. Şarkıcı 3. Şair 4. Hekim”

Mahna/Mahnı maddesinde “1. Azerbaycan’da mani ve türkü yerine kullanılan terim. 2. Anadolu’da kırık havaların karşılığı.

4.2.2.4. Tematik Alt Grupların Bulunması (Olmaması gerekir)

Tematik nitelikli ve bir başka maddenin alt gurubu özelliği gösteren maddelerin müstakil bir madde olarak yer almasının gerekli olmadığı kanısındayız. Zaten söz konusu maddelerde “bakınız” diyerek sürekli ana maddeye gönderme yapılmaktadır. Örnekler aşağıdadır:

“Anadolu Ahileri”, “ahiler” maddesi içinde olmalı.

“Şenlik kolu”, “Âşık kolu” maddesi içinde olmalı.

“Anadolu Bacıları”, “Bacı” maddesi içinde olmalı.

“Baksı sarını”, “Sarın”ı maddesi içinde olmalı.

“Batırlar cırı”, “Cır” maddesi içinde olmalı.

“Çıldır Divanı”, “Çıldır Güzellemesi”, “Meclis Divanı”, “Ayak Divanı”, “Baş Divanı”, “Orta Divanı”, “Osmanlı Bozuğu”, “Şenlik Divanı”, “Şenlik Güzellemesi”, “Meydan Divanı” terimleri “Divanı” maddesi içinde olmalı.

“Anadolu Gazileri”, “Gazi” maddesi içinde olmalı.

“Kız Övme Türküleri”, “Duvak Türküleri” maddesi içinde olmalı.

“Ad Verme Motifi”, “Ağaç Motifi”, “Alet Motifi”, “At Motifi”, “Bilge Kişi”, “Bozkurt”, “Dağ Motifi”, “Hayvan Motifi”, “Hile Motifi”, “Işık Motifi”, “İhanet Motifi”, “Kadın Motifi”, “Maden Motifi”, “Mağara”, “Musiki Motifi”, “Renk Motifi”, “Rüya Motifi”, “Sayı Motifi”, “Su Motifi”, “Ziyafet Motifi”, “Motif” maddesi içinde olmalı.

“Mahlas Alma”, “Mahlas” maddesi içinde olmalı.

“Muhammes/Çıldır Muhammesi”, “Muhammes” maddesi içinde olmalı.

“Mektup Manileri”, “Meslek Manileri”, “Mezar Taşı Manileri”, “Niyet Manileri”, “Politik Maniler”, “Öğüt Manileri”, “Ramazan Manileri”, “Sünnet Manileri”, “Şehir Manileri”, “Kabadayı Manileri”, “Mani” maddesi içinde olmalı.

“Ad Ölen”, “Ölen” maddesi içinde olmalı.

“Saya”, “Saya Günü”, “Saya Bayramı”, “Saya Gezme” maddesi içinde olmalı.

“Karagöz”, “Hacivat”, “Köroğlu”, “Nasrettin Hoca”, “Kadın Tipi”, “Tip” maddesi içinde olmalı.

“Yas Çağırma”, “Yas Etmek”, “Yas Kaldırma”, “Yas Söyleme”, “Yas Tutturma”, “Yas” maddesi içinde olmalı.

4.2.2.5. Eşdeğer Durumdayken Yazılmış-Yazılmamış Maddeler

Birbirine eşdeğer nitelikte yer alan maddelerin sözlük içinde bazı maddelere yer verilirken bazı maddelere de yer verilmemesi bir problem alanını teşkil etmektedir. Bu maddelere yer vermek gerekir.

Muhammes-Ayak Muhammes/Baş Muhammes/Basma Muhammes/Çıldır Muhammes/Orta Muhammes/Cigalı Muhammes/Muhammes/solması/evvel ahır Muhammes içindeki ezgili örnekler)

Koşma
Ölen
Tecnis

4.2.2.6. İki Ayrı İsimli Madde Olması Gerekirken Tek Madde Olanlar

Bazı maddeler yazılış ve telaffuz açısından iki ayrı terim (madde) olması gerekirken tek madde olarak kullanılmıştır.

“Âzade (mısra)”-“Âzede (Azerbaycan’da mısra sözü) örneğinde olduğu gibi.

4.2.2.7. Açıklama-Atıf Maddesi

Terimlerin sözlüğünde yer alan maddelerin, uygun açıklama yapıldığı hâlde tekrardan atıf yapılması, maddelerinde açıklaması olmayan maddelere atıf olarak göndermek, atıf maddesi içerisinde yeni bir kelime olarak bağımsız olması gereken maddelerin bulunması, açıklama varken tekrardan atıf yapılması, aralarında ayırım bulunan terimlerin birlikte kullanılması ve atıf maddesi olması gerekirken açıklamanın yer alması bulunmaktadır.

a. İki Terimin Hem Açıklama Hem De Birbirine Atıf Maddesi Olması

Bunlara örnek vermek gerekirse şunlardır:

Arzulama-layla/laylay (arzulama asıl madde olmalı)
Ayak ikileme-ayak tekrarı (ayak tekrarı asıl madde olmalı)
Ayak söyleme-ayak verme (ayak verme asıl madde olmalı)
Ayaklı technis-tecnis (technis asıl madde olmalı)
Batırma-boyama-kalaylama (batırma asıl madde olmalı)
Cahannname-duvakkapama (cahannname asıl madde olmalı)
Car car-jar jar (car car asıl madde olmalı)
Çın/çinig/çinik-şın (çın/çinig/çinik asıl madde olmalı)
Dille Söylemek-telle söylemek (telle söylemek asıl madde olmalı)
Doldurma mısra-haray (haray asıl madde olmalı)
Döşeme-toy döşemesi (döşeme asıl madde olmalı)
Epitet-lakap (epitet asıl madde olmalı)
Nasihatname-öğütme (nasihatname asıl madde olmalı)
Söyletme-deyiştirme-demeli (söyletme asıl madde olmalı)
Tevârüt-aşırma (tevrüt asıl madde olmalı)
Zincirleme satranç-zincirleme (zincirleme asıl madde olmalı)
Zincirleme-zincirleme divan-zincirleme satranç (zincirleme asıl madde olmalı)
Meydan oyunu-orta oyun (meydan oyunu asıl madde olmalı)

b. Atıf Maddesinin Açıklaması Bulunmayan Maddeye (Başka Bir Atıf Maddesine) Gönderilmesi

Sözlükte açıklama bulunmayan kelimelerin başka bir atıf maddesi olarak göndermesine örnekler şunlardır:

- “Ayak söyleme”-“tapşıma” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Babah”-“Baş Başık” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Baksı sarın”-“Ölen” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Buta”-“puta” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Çiçek Ölçen”-“Niyet manileri” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Devirli Ayak”-“Tek ayak” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Dilhane”-“Dalhane” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Doldurma Dize”-“Doldurma mısra” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Estirtüv”-“Akın ölen” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Eyzan”-“Tek ayak” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Gaytarma Geraylı”-“Nakaratlı geraylı” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Halk Müziği”-“Türkü” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Hikâyeci Âşık”-“Musannıf” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “İhtilaç”-“Seğirname” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “İhtilaçname”-(Falnameye gönderiyor) “Seğirname” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “İşlek Ayak”-“Geniş Ayak” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Könül Aytuv”-“Estirtüv” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Mani Çıkma”-“Niyet Manileri” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Müşir”-“Rabıta” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Önden Gitme”-“Öne Düşme” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Rabıta”-“Müşir/Bağlantı” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Saya manisi”-“Sayacı Türküsü” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Sözde Ayak”-“Sözde Redif” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Tali’ name”-“ Falname” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Tandırbaşı”-“Tandırname” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Toy Bastar”-“Ölen” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Vesfi hal”-“Bahtiyar” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Vilâyetname”-“Velayetname” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Yakıştırma”-“Dokumada” maddesinde açıklaması bulunmuyor.
- “Yeni Ayak”-“Ham Ayak” maddesinde açıklaması bulunmuyor.

c. Atıf Maddesi Durumundayken Müstakil Yazılması Gereken Maddeler

Anlamları verilen kelimeler sözlükte ayrı bir madde olarak yazılmalıdır. Örnek olarak:

- Ayak Divanî (“Divanî” müstakil olarak yazılmalı.)
- Ayak Muhammes (“Muhammes” müstakil olarak yazılmalı.)
- Âzade-Âzede (“Âzade” müstakil olarak yazılmalı.)
- Bade-Bade İçme (“Bade” müstakil olarak yazılmalı.)
- Evvel Ahir (Bu madde müstakil olarak yazılmalı.)
- Hak Söz (“Divanî” içinde müstakil olarak yazılmalı.)
- Nakarât (İlgili terimler içinde “Divanî” müstakil olarak yazılmalı.)

d. Açıklama Maddesi Olduğu Halde Atıf Notu Düşülenler (Atıf Olmamalı)

Açıklama kısmının bulunmasına rağmen atıf olamaması gereken madde örnekleri:

Acem Kalenderîsi, Acem Koşması, Acem Manisi, Ağcı, Ağıtçı, Ağlamacı, Ağlayıcı, Ak Ölen, Ana Uyak, Anız, Arzulamalar, Askı İndirmek Ayaklı Tecnis, Âşık Bacı, Âşıklar Reisi, Aşıрма, Aşırmacı, Atma Türkü, Avaz (Müzik Terimi), Ayak, Ayak İkileme, Ayak Söyleme, Ayak Verme, Ayin, Bacı, Badeli Âşık, Bağlama, Bahtiyar, Baksı-Sarın, Baş Hane, Batırlar Cırı, Batırma, Bayatıcı, Bedik Aytısı, Bedik Aytısı, Beslemeler, Boyama, Bozlavcı, Bübü, Celbege, Ceven, Cır, Ciga/Cığa, Cigalı Koşma, Cigalı Tecnis Geraylı, Comokçu, Cönk, Çınname, Çiçek Ölçen, Çiçen, Çilbigen, Değişme, Demeli, Dertli Kolu, Derviş Muhammed Kolu, Dildönmez/Dilteprenmez Geraylı, Dille Söylemek, Din Aytısı, Doldurma Mısra, Dönderme, Döner Ayak, Dörtlük, Döşeme, Dualama, Durak, Düğün Döşemesi, Dükkân, Düzme, Elif- Lam Geraylı, Elven, Emrah Kolu, En, Epitet, Er Dolusu Bade, Ertegi, Estirtüv, Evvel Ahir Koşma, Evvel Ahir Tecni, Eyzan, Ezgi, Falname, Feryadi Kolu, Gaytarma Geraylı, Gıfılbend Tecnis, Güllü Kafiye, Hak Aşığı/Hak Şairi, Halk Nesri, Halk Şiiri, Haray, Hayalbaz/Hayali, Hayal-ı Zıll, Hayal-i Sitare, Hece Ölçüsü, Hikâyeci Âşık, Hikâyeli Türkü, Hohoonu, Huzuri Kolu, İlahi, İrtical, Ja Rapazan, Jar Jar, Jır, Jırav/Cırav, Joktav, Jumbak Aytıs, Kakafoni, Kalaylama, Kalem Şairi, Kalenderî, Kam, Kaşşarın Vermeğ, Kaşşarın Vermeğ, Kapılanma, Kapılanma, Kara Moos, Karadüzen, Kargış/Karış Verme, Karşılama, Katma, Kayımdasuv, Kelime Başı Kafiye, Kep Sös, Kırık Hava, Kıssahan, Kızlare İçi, Kol Kopuz, Könül Aytuv, Kuklabaz, Kuklacı, Kulak Kafiyesi, Külhanbeyli Edebiyatı, Küşteri Meydanı, La La, Lakap, Layla/Laylay, Makal, Mani Çıkma (Niyet Manileri), Marak, Mat Etme, Mat Olma, Matemci, Mersiye, Mesel, Meydan Oyunu, Meydan Şairi, Mısra Boyu Başkafiye, Mısra Boyu Zincirleme, Miraçlama, Mitik Metin, Mitos, Mizah, Muamma Çözme, Müseddes, Müstezat, Nakarat, Nakıs Geraylı, Nasihatname, Nazım Şekli, Nazım Türü, Nev İcad, Niyet Manileri, Ohşama, Okşamalık, Orta Muhammes, Oyun Çıkarma, Ozan, Öğütme, Ölçü, Ölçülü Söz, Önden Gitme/Öne Düşme, Örf-Adet Aytısı, Ötirik Ölen, Perde Gazeli, Pir Dolusu Bade, Ramazan Davulcusu Türküleri, Ruhsati Kolu, Ruv Aytısı, Saçı, Sağıcı/Sağucu, Sağu Sayıcı, Samahı, Satirik, Saya Manileri, Sayacıbaşı, Sayışmaca, Saz Şairi, Sazlıyan, Serküşte, Sesen, Sığıtçı, Sınsuv, Siretün Nebi, Sorulu Ayak Açma, Söyletme, Sözde Ayak, Sümmanî Makamı, Süre Aytıs, Şah Beyit, Şed Bağlamak, Şenlik Kolu, Şeşenler Aytısı, Şoşartma, Takak, Taklit Oyunu, Takmak, Takpat, Tapşıрма, Tapşurma, Tapuğ, Tar, Tarihi Cır, Tasavvuf Edebiyatı, Tecnis, Tecnis Geraylı, Telle Söylemek, Termeci, Tevarüt, Topşuur, Toy Bastar, Tunç Kafiye, Tutulma, Tür, Türe Aytıs, Udagan, Ulaşmış, Üç Ayaklı Tecnis, Üleger Domaktar, Ülger Comak, Üyrönçük, Velayetname, Vesf-i Hal, Yahyalı Kerem, Yakımcı, Yalanlama, Yar Yar, Yasçı, Yatılacak Yer, Yedekli Şiir, Yelmoos, Yeni Ayak, Yenidünya, Yığlagur, Yogçı/Yugçı, Yomak, Zengin Kafiye, Zıll-ı Hayal, Zincirbent Cigalı Müseddes, Zincirleme, Zincirleme Divan, Ziyade, Zuhuri Kolu.

e. Farklı Atıf Terimlerinin Birlikte Kullanılması

Atıfların birlikte kullanımına örnek verilecek olursa:

Alıp söyleme-alıp verme

f. Atıf Maddesi Olması Gerekirken Açıklama Maddesi Olanlar

Sözlükte yer alan madde açıklamaları yapılırken atıf olarak ikincide bulunan maddeye yapılması daha uygun olmaktadır.

Divan 1 (divanî)

Oturak türküleri (oturak 2)

4.2.2.8. Terim Hiyerarşisi

Sözlük maddelerinin aşama gözetilerek yapılan sıralamada terimleri belirlemek gerekir.

a. Ana Madde Yokken Tali Maddelerin Kullanılması

Sözlük içerisindeki kelimelerin ana madde yokken ikincil maddenin kullanımının verilmemesi gerekir.

Acem Şikeste/Şikeste, Aytuv, Çaalıptıg Nımahtar/Alıptıg Nıbah, Nıbah Aytım, Batırlar, Cırı-Cır

b. Eşdeğer Maddeler Arasında Yaygın Kullanılan Maddenin Açıklama Maddesi Olması Gerekirken Alfabetik Olarak Önde Olanın Kullanılması

Bu madde başlığı altında örnek verilecek olursa:

Baş ögme-duvak türküsü ya da gelin türküsü şeklinde en yaygını kullanılmalı

Bağırma (yerine çığırma daha çok kullanılır.)

Bağlantı-kavuştak en yaygın olanı

Bağlama (Bilinirlik açısından önce saz)

Deyiş (deyiş 1 anlamı en çok kullanılan olmalı)

Durak (durak 2 anlamı en çok kullanılan olmalı)

4.2.3. Terim Kurgulanması

Halk edebiyatı terimleri sözlüğünde yapılan inceleme kapsamında yer alan kelimelerin bir bütünlük içinde olması için kurgu yanlışlığının giderilmesi; içeriğinin bulunması durumundayken adının olmaması; içeriğin hacim boyutunda bulunan yetersiz açıklamalarının içerik fazlalığı olması durumunda aynı potada eritilmesi gerekir.

4.2.3.1. Kurgu Yanlışlığı

Sözlükte maddelerin anlamı verilirken maddelerin bilinirlik açısından öncelik olanı yazılmalı. Örnekleri şu şekilde bulunmaktadır.

Alkış/Dua, Âşıklık Kapısı, Baksı, Bayatı, Deme, Devriye, Divan: 1. bkz divanî 2. müzikte uzun hava çeşiti, Divanî, İşlenmemiş Ayak, Muharrem, Bahtiyarda olması gerekenler- Mantuvar/Mantifal açma, Oturak 1. Anadolu'da halkın dayanışma, yardımlaşma, kaynaşma ve dostluk kurup pekiştirmek amacıyla zaman zaman bir araya gelmelerine 2. Oturak sırasında okudukları türkülere verilen ad. (Bkz. Oturak türküsü atıf maddesi), Oturak türküsü: bkz. Oturak 2

Ölçü: Vezin/Hece ölçüsü/aruz ölçüsü, Yas 1. Duyulan üzüntü 2. Ağıt 3. Kumukların kullanımı

4.2.3.2. İçeriği (Bir Başka Maddede) Varken Adı Olmayan Maddeler

İçeriğin olması durumunda asıl madde olarak açıklamaya yer verilmemiş maddelere örnek verilecek olursa:

Avam, Cubatuv, İşlenmemiş Ayak, Kırklar, Yedi

4.2.3.3. Terimin İçerik Hacmi

Terim sözlüğündeki kavramın anlamının yoğunluğunu verirken maddelerin yetersiz açıklama olması durumunu ve içeriğin fazlalık durumuna yer verildi.

a. Yetersiz Açıklama

Ansiklopedik bir sözlük için kimi maddelerin içeriği diğerleriyle kıyaslandığında yetersiz durumdadır. Sözlük maddelerindeki yetersiz açıklamaya aşağıdaki bazı örnekler verilebilir:

Ağcı, Anonim, Cır, Çiçen, Hece ölçüsü, Hece vezni, Kargış/Karış Verme, Ölçülü söz, Saya/saya gezmesi, Saz, Saz şairi, Tür

b. İçerik Fazlalığı

Sözlükteki kimi maddeler de içerik hacmi açısından olması gerekenden fazla hacimlidir. Sözlük maddelerindeki içerik fazlalığı için aşağıdaki bazı örnekler verilebilir:

Aşıрма, Ciga/Cığa

4.2.4. Terim Adlandırılması

Sözlükteki kelimelerin niteliğini belirleme durumunda “yerli/yabancı/mahallî adlandırma, tekil-çoğul kullanımlar, standartsızlık, fazlalık-eksiklik, uygunsuz isimlendirme, ismi aynı olan iki ayrı maddenin bulunması maddenin ikili adlandırılması, atıf maddesindeki madde adı açıklama maddesinde biraz farklıdır” alt başlıklarında yer verildi. Bu alt başlıklara örnekler sunuldu.

4.2.4.1. Yerli/Yabancı/Mahallî Adlandırma

Sözlükteki maddeleri niteleme durumunda yerli-yabancı-mahallî kapsamı içinde şu örnekler verilecektir.

Yerli Adlandırma

Aba, Abartı, Abdal, Abdalan-ı Rum, Ab-ı Hayat, Ab-ı Kevser, Adak, Adam-Âdem, Adem, Adet Motifi, Ağcı, Ağıt, Ağıtçı, Ağıtlama, Ağıtmak, Ağız, Ağlamacı, Ağlayıcı, Ağyar, Ahilik, Akl-ı Evvel, Akl-ı Küll, Akrostiş Hükümlü Koşma, Al Basma, Ala Gözlüm, Alanası, Albastı, Aldey Aldey, Âlem-i Berzah, Âlem-i Dünya, Âlem-i Emr, Âlem-i Ervah, Âlem-i Halk, Âlem-i Kuds, Âlem-i Kübra, Âlem-i Misal, Âlem-i Suğra, Âlem-i Şehadet, Alet Motifi, Alevî, Alevî-Bektaşî Edebiyatı, Alın, Alıp Söyleme / Alıp Verme, Alıptığ Nıbah, Alıptığ Nımahtar, Âl-i Aba, Alkarısı, Alkış, Alp Tipi, Altı Kafiye, Altılık, Âmin Alayı, An Abacı, Ana Kafiye, Ana Uyak, Anadolu Abdalları, Anadolu Ahileri, Anadolu Bacıları, Anadolu Gazileri, Anane, Anasır-ı Erba, Anka, Anka Meşreb, Anonim Halk Edebiyatı, Araba Kuklası, Arandak, Arbav, Arhaik Epos, Arif, Arkaik Destan, Ashab-ı Kehf, Ashab-ı Soffa, Asıl Destan, Askı, Askı Asma, Askı İndirmek, Aşığ, Âşık, Âşık Ağzı, Âşık Bacı, Âşık Edebiyatı, Âşık Kahveleri, Âşık Kolu, Âşık Fasılları, Âşık Makamları, Âşık Manisi, Âşık Tarzı Şiir, Âşık Tesnifi, Âşık-ı Sadık, Âşıklama, Âşıklar Bayramı, Âşıklar Reisi, Âşıklar Şöleni, Âşıklık Geleneği, Âşıklık Kapısı, Aşıрма, Aşırmacı, Aşırmacı, Aşk, Aşk Kadehi, Aşk Olsun, Aşug, Aşure, At Motifi, Atasözü / Atalarsözü, Atışma, Atışma Türkü, Atışmacı, Atlas, Atma Türkü, Atma Türkücü, Atmaca, Avam, Avaz, Ayak Tüketme, Ayak, Ayak Açma, Ayak Alma, Ayak Arama, Ayak Beyiti, Ayak Değiştirmek, Ayak Divanî, Ayak Düşürme, Ayak Hazırlama, Ayak İkileme, Ayak İsteme, Ayak İşlemek, Ayak Kuklası, Ayak Muhammes, Ayak Söyleme, Ayak Tekrarı, Ayak Uydurma, Ayak Verme, Ayaklı, Ayaklı Kalenderi, Ayaklı Koşma, Ayaklı Mani, Ayaklı Saya, Ayaklı Semaî, Ayaklı

Tecnis, Ayaksız Şiir, Ayaktan Çıkma, Ayan-ı Sabite, Aydım, Aydım Aydı, Aydımcı, Aydos, Ayetleme, Ayin, Ayin-i Cem, Ayna, Âzade, Azizlemeler, Bâ Altında Nokta, Baatırdık Epos, Baba, Babagân Kolu, Bâbâh, Babaîlik, Bade, Bade İçme, Badeli Âşık, Bâd-ı Saba, Bağırma, Bağlam, Bağlama, Bağlama Bayatı, Bağlanma, Bağlantı, Bahariye, Bahri Divanî, Baht Açma, Bahtiyar, Baksı / Bakşı / Bahşı, Balım Taşı, Balu Balu, Basma Muhammes, Baş Divanî, Baş Hane, Baş Muhammes, Baş ve Son Kafiye, Baş/Başık, Başhane, Baş / Başlama, Başkafiye, Batın, Batın Kılıcı, Batınîlik/Bâtıniye, Batır, Batırma, Bayaz, Bay Ülgen, Bayatıcı, Bâ-yı Bismillah, Bayraktar, Bayraktar Bilmeceleri, Bayraktar Manileri, Bayramî, Baz, Beden, Beduh, Beka, Bekabillah, Bekçi Manileri, Bektaşî, Bektaşî Edebiyatı, Bel, Ben, Bende-i Âl-i Aba, Bengisu, Benzek, Benzetme, Besmename, Beş Hececiler, Beş Kafiye Şiir, Beşiri, Beşleme, Beşli, Beşlik, Beyitleşme, Bezm-i Elest, Bilge Tipi, Bilgileme, Bilmece, Bî-Mekân, Bir Hırka Bir Lokma, Bist ü Heşt, Bişik (Bellü). Cırı, Bitişik Şiir, Boy, Boyama, Boz Atlı Hızır, Bozkurt, Bozlavcı, Bozok, Bozuk, Bö/Böge, Bölgü, Buta, Buta Gösterme, Buyruk, Bülbül, Bülbülüye, Bülbülname, Cadı/Cadu/Cazu Caferilik, Can, Canlandırma, Car, Cazu, Cem, Cemal, Cenk Kitapları, Cenkeme, Cenname, Cevlakî, Cezbelenmek, Cırav, Cıravlık Mektebi, Cırçı, Cıgalı, Cıgalı (Yedekli) Geraylı, Cıgalı Dudakdeğmez tecnis, Cıgalı Koşma, Cıgalı Maya, Cıgalı Muhammes, Cıgalı Müseddes, Cıgalı Tecnis, Cıgalı Tecnis Geraylı, Cin, Cinas, Cinaslı Bağlama Bayatı, Cinaslı Kafiye, Cinaslı Mani, Cönk, Cumhuri, Cura, Çaalığ Nimahtar, Çadır Hayal Çağırma/Çığırma, Çapraz Kafiye, Çar Alâmet, Çar Darp, Çar Tekbir, Çârdeh-i Masum-ı Pâk, Çark-ı Felek, Çelebiler Kolu, Çene Yarışı, Çerağ, Çerçeve Masal, Çeyrek Kafiye, Çığırma, Çıldır Divanı, Çıldır Güzellemesi, Çıldır Muhammesi, Çın/ Çiniğ/ Çinik, Çift Ayak, Çift Ayaklı Tecnis Geraylı, Çift Kafiye Semaî, Çift Kafiye Şiir, Çile, Çile Çekmek, Çile Çıkarmak, Çiltan, Çimçirik, Çobanyıldızı, Çolpan, Çöğür, Çöğür Şairi, Çöğürücü, Çuhacıoğlu Peşrevi, Dağ Başı, Dağ Motifi, Daire, Dalhane, Danadili, Dâr, Dar Ayak, Daraltma, Darb-ı Mesel, Davar Yüzü, Davul, Davulcu Manileri, Deccal, Dede, Dede-Baba, Dedegân Kolu, Dedim-Dedili Şiir, Dedim-Söyledi, Dem Tutmak, Deme-Döndürme, Demeli, Demeli Destan, Demeli Deyiş, Denkleme, Dergâh, Dert, Dertlenme / Şikâyetlenme, Derviş, Dervişname, Destan, Destancı, Destanî, Destansı, Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı, Diş, Divan, Divan Şairi, Divanî, Divani Dudakdeğmez Tecnis, Diyar-ı Rum, Diyesek, Dize Başı Kafiye, Doğaçlama, Doğal Destan, Doğan, Doğmaca, Doğum Motifi, Doksan Bin Er, Doksan Bin Kelâm, Dokuma, Dokundurma, Dolapname, Doldurma Dize, Doldurma Mısra, Doldurmalı Kesik Mani, Dolu, Dombıra, Don Değiştirme, Dönderme, Döner Ayak, Dört Kapı Kırk Makam, Dört Kitap, Dörtleme, Dörtlü Ayak, Dörtlük, Döşeme, Döşeme Cigalu Tecnis, Dua, Duacı, Dualama, Dudak, Dudakdeğmez, Dudakdeğmez Cigalu Tecnis, Dudakdeğmez Divanî, Dudakdeğmez Tecnis, Dudakdeğmez Yedekli Tecnis, Dudu, Durub-ı Emsa, Duvak Türküleri, Dübeyt, Düğün, Düğün Döşemesi, Düğün Havası, Dükkân, Döldül, Düşkün, Düvaz / Düvaz İmam, Düz Kafiye, Düz Kalenderi, Düz Mani, Düzgü, Düzme, Düzmece Mani, Düzüm, Efsane, Eğin Ağzı, Eğin Manisi, Eğin Türküsü, Eğlendirmeler, Ehl-i Kisra, Ehl-i Aba, Ehl-i Beyt, Ejderha, El, El-Fakru Fahri, Elif, Elifitaç, Elif-Lam Geraylı, Elifname, Elma, Emrah Kalenderîsi, Epik, Epitet, Epopee, Epos, Er Dolusu Bade, Erbain, Erbain Çıkarmak, Eren, Erkânname, Esatir, Eş Metin, Eşik, Eşkıya Türküleri, Ev Edna, Evran / Evren, Evvel Ahir Tecnis, Evvel-Ahir Divanî, Evvel-Ahir Koşma, Evvel-Ahir Muhammes, Evvel-Ahir Tecnis Divanı, Eyvallah, Eyzan, Falname, Fasıl, Faziletname, Felek, Fena, Fenafileşk, Fenafileh, Fıkra, Fıkra Tipi, Ficek, Folklor, Folklorşünas, Fukara Keşkülü, Fütüvvetname, Gaca/Gaco, Gam, Garib, Garp Ocakları, Gayb Erenleri, Gazi Tipi, Gaziyan-ı Rum, Gelenek, Gelin Ağıtı, Gelin Ağlatma Havası,

Gelin Alma Türküleri, Gelin Karşılama Havası, Gelin Karşılama Türküleri, Gelin Övme Türküleri, Gelin Savusu, Gelin Türküsü, Gelin Yanı Eğlencesi, Gelin Yası, Gelin-Kaynana Manileri, Geniş Ayak, Gerali, Geraylı, Gerdan, Gezmece, Gidergelmeztecniş, Goygoycu, Göğüs, Gölge Oyunu, Gönül, Görenek, Göz, Göz Kafiyesi, Gurbet, Gurbet Havası, Gurbet Manileri, Gül, Gülbang/ Gülbank / Gülbeng / Gülbenk Güldeste, Gürüh-ı Naci, Güvey Türküleri, Güzelleme, Hacivat, Haça Beyt, Hahışta, Hak, Hak Âşığı/Hak Şairi, Hak Söz, Hakikat, Hâl, Halife, Halk, Halk Bilgisi / Halk Bilimi, Halk Çalgıları, Halk Dili, Halk Edebiyatı, Halk Edebiyatı Türleri, Halk Hikâyesi, Halk Kitapları, Halk Müziği, Halk Nesri, Halk Ozanı, Halk Şairi, Halk Şiiri, Halk Tiyatrosu, Halkevi Dergileri, Halkevleri, Halkiyat, Halkoyunları, Halvet, Ham Ayak, Ham Ervah, Hamzavî Edebiyat, Hana/Hane, Hapishane Türküleri, Harabat, Haray, Harf Üste Tecnis, Harfleme, Haricî, Hârût ve Mârût, Hasretleme, Hatayi, Hatırlatma, Hatt, Hatt-ı Üstüva, Hava, Havas, Hayâl, Hayâl Oyunu, Hayâlbaz/Hayalî, Hayâl-i Zıll, Hayâl-i Sitare, Hayat, Haydar (Haydariye), Hayvan Motifi, Hece Düşmesi, Hece Ölçüsü, Hece Vezni, Hekât, Hekât Düzen, Helasacılar, Heletâ, Herfene, Hidrellez, Hırka, Hızır, Hızır Nebi Bayramı, Hiciv, Hicretname, Hikâye Düzme, Hikâyeci Âşık, Hikâyeli Türkü, Hikemî Şiir, Hikmet, Hile Motifi, Holavarlar, Horasan Erleri, Hortlak, Hoşlama, Hû, Hulul, Hurufî Edebiyatı, Hurufilik, Hutût, Hülle/Hülle Donu, Hüma, Hürü Ağzı, Hüsn-i Tahallüs, Iduk, Ir, Işık Motifi, İtik, İzih, İblis, İbrahimî, İbretname, İcazet, İç Kafiye, İhanet Motifi, İhsaniye, İhtilaç, İhtilaçname, İki Ayrı Ayak, İkincil Destan, İkrar Vermek, İlahî, İlişme, İllâ, İlm-i İhtilaç, İlm-i Batın, İlm-i Ledün, İlticaname, İmadede, İnsan-ı Kâmil, İntihal, İp Germe, İpli Kukla, İrfan, İrtical, İrticalen, İshak Kuşu, İskemle Kuklası, İskender Şeddi, İstihare, İstihraçname, İstimdatname, İşlek Ayak, İşlenmiş Ayak, İyafe, İye Jalbarınuv, Kabadayı Manileri, Kâbe Kavseyn Ev Edna, Kadın Motifi, Kadın Tipi, Kadirîlik, Kaf Dağı, Kâf u Nûn, Kafes, Kafiye, Kafiye Tekrarı, Kahvehane, Kakafoni, Kâkül, Kalaylama, Kâlde Kalmak, Kalem, Kalem Şairi, Kalem Şuarası, Kalenderi, Kalp, Kâlû Belâ, Kam, Kanberiye, Kanşar Bekanşar Çağırma, Kapanık Ayak, Kapılanma, Kara Hikâye, Kara Moos, Karadüzen, Karagöz, Karavelli, Kargış, Kargış / Karış Verme, Kargışlama, Karınca, Kâr-i Kadîm, Karmutlama, Karşı Beri, Karşılama, Karşılaşma, Karşılıklı Maniler, Karşılıklı Türküler, Kâse, Kaş, Katar Manileri, Katma, Kavuştak, Kayabaşı, Kayarto, Kayım Ölen, Keçe Kitap, Keder, Kef, Kehanetname, Kekemenname, Keklik, Kelime Başı Kafiye, Kelme Gesdi, Kemer-Best, Kençliyü, Kendini Bilme, Kenz-i Mahfi, Keramet, Kerbelâ, Kerem, Kervankıran, Kesik Mani, Kesme Türkü, Keşkül, Kevser, Kıl Kopuz, Kına Ağıtı/ Kına Türküsü, Kıraat Meclisi, Kıraat Meclisi Kitapları, Kırık Hava, Kırkbudak, Kırklar / Kırklar Meclisi, Kırklar Meclisi, Kırklar Meydanı, Kırklar Şerbeti, Kıssa, Kıssahan, Kıyafetname, Kıyametname, Kız Övme Türküleri, Kızılbaş, Kızlar İçi, Kirpik, Kis Kitap, Kitab-ı Hiref, Kitab-ı Sakka, Koçaklama, Koçaklamalı Hikâye, Kol, Kol Korçak, Kol Oyunu, Koltuklama, Komuz, Konya Âşıklar Bayramı, Kopuz, Korabaz, Koran, Koşa Ayak Divan, Koşa Ayak Koşma, Koşa Cıgalı, Koşa Yarpag Koşma, Koşık, Koşma, Koşma Tipi, Koşma-Acem, Koşmak, Koştasuv, Koşug / Koşok / Koşuk, Kovalama, Koyun Yüzü, Köçek, Kömürgözlüm, Köroğlu Kolları, Köroğlu Makamları, Köroğlu Okumak, Köy Orta Oyunu, Köy Seyirlik Oyunları, Köy Temsilleri, Köy Tiyatrosu, Kukla, Kuklabaz, Kuklacı, Kulak Kafiyesi, Kumay, Kuş Dili, Kutb / Kutub, Küg, Külhanbeyi Edebiyatı, Kült, Kün, Küntü Kenz, Küşterî Meydanı, Kütüb-i İhtilaç, Lâ, Lâ Fetâ İllâ Ali Lâ Seyfe İllâ Zülfikar, Lâ Havle, Lâ-Edrî, Laf Çarpma, Lahmeke Lahmi, Lakap, Lâ-Mekân, Lâtaknetû, Latife, Lebdeğmez Cıgalı Tecnis, Lebdeğmez Divanî, Lebdeğmez Tecnis, Lebdeğmez Yedekli Tecnis, Légende, Len Teranî, Levh ü Kalem, Levh-i Mahfuz, Levlâke Levlâk, Lisan-ı Pepegî, Liva, Lokma, Maden Motifi, Mağara, Mahlas,

Mahlas Alma Geleneği, Mahlas Beyti, Mahlas Verme, Mahlasname, Maşşername, Makam, Maktel, Maktel-i Hüseyin, Malâyanî, Manasçı, Manasçılık Mektebi, Mani Atma, Mani Düzmek, Mani Düzücü, Mani Yakıcı, Mani Yakmak, Mani, Manici, Manicibaşı, Manidar, Manileşme, Mansurname, Mantuvar / Martı Fal Açma, Manzum Atasözü, Marifet, Martaval Çömleği, Martuval/ Mantuvar / Mantı Var / Martaval / Vartıvor / Martıfal / Martıfal, Masal, Masiva Etme, Mat Olma, Matemci, Maya, Meânî, Mecaz, Meclis Divanî, Meclis Geçirme, Meddah, Medetname, Mehdi, Mektup Manileri, Mektup Şiirler, Melâmet, Melâmî, Melâmîlik, Melek, Melheme, Memorat, Men Aref, Menakıbname, Mendil, Menkabe, Mensur Destan, Merg-i Temâşa, Mesel, Meslek Manileri, Methiye, Methiyeci, Mevalî, Mevlevîlik, Mevlit, Meydan, Meydan Divanî, Meydan Edilme / Etme, Meydan Oyunu, Meydan Sazı, Meydan Şairi, Meydana Çıkma, Meyhane, Mezar Taşı Manileri, Mısra Başı Kafiye, Mısra Boyu Başkafiye, Mısra Boyu Cinas Geraylı, Mısra Boyu Zincirleme, Miftik Köönö, Millî Destan, Minbername, Miraciye, Miraçlama, Miraçname, Mit, Mitik Destan, Mitik Metin Mizahî Türküler, Muamma, Muamma Asmak, Muamma Çözme, Muamma İndirme, Muhabbet, Muhalif, Muhalif Hoyrat, Muhalif Tatyân, Muhammes, Muharrem, Muhavere, Mukaddeme, Mukallit, Musahip, Musammat Ayaklı Koşma, Musammat Divan, Musammat Koşma, Musammat Semai, Musannif, Musiki Motifi, Mühr-i Süleyman, Mühürhane, Münacaat, Mürebbi, Mürid, Mürşit, Müsecca, Müseddes, Müstezat, Müstezat Divan, Müstezat Koşma, Müstezat Tecnis, Müşaire, Müşir, Müşterek Şiir, Müşteri, Mütü Kable En, Temutu, Nahıl, Nahnü Kasemna, Nakarat, Nakıs Geraylı, Nakşbendîlik, Narratif, Nasib Vermek, Nasihat Destanı, Nasihatname, Nasip Almak, Naz-Niyaz, Nazar, Nefes, Nefesçekmetecnis, Nefîr, Nefs-i Emmare, Nefs-i Levvame, Nefs-i Mutmaine, Nen Eylemek, Nennen, Nennen Demek, Nenni Çalmak, Nevbet, Nev-icad, Nevruz Pişkesi, Nevruzi, Nevruziye, Nevruzname, Ney, Nıbak, Nımah, Ninni, Ninni Demek, Niyet Manileri, Nokta, Noktasız Koşma, Ocak, Ocaklı, Okşamalar, Okşamalık, Olaytürküler, On Dört Masum-ı Pâk, On İki Hizmet, On İki İmam, On Sekiz Bin Âlem, On Yedi Kemer-Best, Orta Divanî, Orta Muhammes, Ortak Şiir, Osmanlı Bozuğu, Osmanlı Divanî, Oturak / Oturak Türküler, Oyun, Oyun Çıkarma, Oyun Türküler, Ozan, Ozannama (Ozanlama) Ozannama Okumak, Öğüt Destanı, Öğüt Manileri, Öğütleme, Ölmeden Önce Ölmek, Önden Gitme / Öne Düşme, Ördek, Örf, Örtmece, Övgüleme, Öyküleme, Padak, Palhenk, Parmak Hesabı, Parsa Tepsisi, Paşık, Pehlivan Okşamaları, Pehlivan Salâvatlamaları, Peltekname, Penç Ten-i Âl-i Aba, Pençe-i Ali-Aba, Pendname, Perçem, Perde Gazeli, Peri, Pervane, Pir, Pir Dolusu Bade, Politik Maniler, Post, Potlaç, Puta, Püşt u Penah, Rabita, Ramazan Davulcusu Türküler, Ramazan Manileri, Ramazanname, Renk Motifi, Ricaname, Risale-i Hayyatân, Runo, Rüya Motifi, Saba, Saç, Saçı, Sad Hikâye, Sagu, Sagu Kılmak, Sagun, Sağıcı/Sağucu, Sağımak, Sağu Sağlamak / Sağu Sağmak, Sağu Sayıcı, Sâkî, Sakkaname, Salâvatlama, Salık, Sallama Geraylı, Sarma Kafiye, Sataşma, Satıcı Sözleri, Satıcı Tekerlemeleri, Satıcı Türküler , , Savu Sağmak, Saya / Saya Gezme / Saya Günü / Saya Bayramı Manileri, Sayacı Başı, Sayacı Türküler, Sayı Kurmak / Sayı Yapmak, Sayı Motifi, Sayılmak, Sayışmaca, Saymaca, Sayramak, Saz, Saz Sohbeti, Saz Şairi, Sazandar, Sazlı Ozan, Sefalama, Seğirname, Seher Yeli, Seher Yıldızı, Sekahüm Rabbühüm Şeraben Tahura, Selâmlama, Selçuk, Selis, Semah, Semai, Semai Kahveleri, Ser Çeşme, Serbest Konulu Tekellüm, Serküşte, Serpme, Ses Düşmesi, Ses Etme, Ses Türemesi, Sevgili, Seyirlik Oyun, Seyirname, Seyyid, Sıbizgi, Sığır, Sığirdili, Sığıtçı, Sır Olma, Sızlamağ, Sızlayan, Si Vü Dü, Sicilleme, Sîmurg, Sîreng, Sivas Halk Şairleri Bayramı, Sofu, Solmazı, Sormaca, Sorulu Ayak Açma, Soylama, Söylence, Söyleştirme / Söyletme, Söyletme, Söz Üstadı, Sözde Ayak, Sözde Redif, Sözlü Destan, Su Motifi, Sûfî, Suna,

Suni Destan, Sûret, Sümmanî Makamı, Sünnet Manileri, Sünnîlik, Süre Aytıs, Sürh-Ser, Şafak Yıldızı, Şah, Şah Maran, Şahin, Şairname, Şaman, Şaman Duası, Şarap, Şaşırtmaç, Şathiye, Şebber ü Şübber, Şeb-i Arûs, Şed Bağlamak, Şefaatname, Şehir Manileri, Şehnamehan, Şekil Değiştirme, Şelpe, Şemşirek Taşı, Şenlik Divanı, Şenlik Güzellemeşi, Şeriat, Şerif, Şeş Cihet, Şeyh, Şeytan, Şınç, Şifahi Edebiyat, Şirvan, Şivan Etme, Şlok / Şloka, Şorta Söz, Şoşartma, Şölen, Şörçök, Tabızmak / Tabuzmak / Tapuzmak, Tabiat Türküleri, Tabiî Destan, Tabuğ, Tabuzgu (Nen)/Tabuzguk/Tapzug /Tapzuguk, Taç Beyit, Taçlama, Tahallüs, Takılma, Taklit, Taklit Oyunu, Taklitçi, Takma Ad, Takpat, Takşut, Talib, Tam Kafiye, Tambura, Tandırbaşı, Tandırname, Tanyıldızı, Tapmaca Bayatı, Tapşırma, Tapuğ, Tarifleme, Tarih Bildirme, Tarih Düşürme, Tarihi Destan, Tarikat, Tasavvuf, Tasavvuf Edebiyatı, Taşıt Sözlere, Taşlama, Tatyân, Tayy-i Mekân, Teber, Teberrâ, Tecellî, Tecnis, Tecnis Divanî, Tecnis Geraylı, Tef, Tefekkür, Tefeülname, Tek Ayak, Tek Kafiye Divan, Tek Kafiye Koşma, Tekellüm, Tekerleke Masal, Tekerleme, Tekke Edebiyatı, Tekrarlama, Telekli Mani, Telle Söylemek, Temel Destan, Temsili Karakter, Tenasüh, Tennure, Terceman, Ternek, Ters Öğüt Destanı, Teselleme, Teslim Taşı, Tevarüt, Tevekkeltü Taalallah, Tevellâ, Tevhid, Tığ-Bend, Tığlamak, Tıraşname, Torlak, Toy, Toy Döşemesi, Tören Türküleri, Tuğrul, Tulanî, Tuluat, Tunç Kafiye, Tur-ı Sina, Turna, Tuti, Tutulma, Tüketmece, Türkü, Türkü Atma, Türkü Çağırma/Türkü Çığırma, Türkü Koşma, Türkü Yakıcı, Türkücü, Türküleme, Türkülü Hikâye, Uçlama, Uğurlama, Ulum-ı Gaybiyye, Ulum-ı Hafiye, Ulum-ı İhkâm, Umay, Usta Âşık, Usta Mahı, Usta-Çırak Geleneği, Uyanış, Uzun Hava, Üç Ayaklı Şiir, Üç Ayaklı Tecnis, Üç Başlı Tecnis, Üç Kafiye Şiir, Üçleme, Üçler, Ülker, Ümmîâşık, Vahdet-i Vücut, Vahdetname, Varsağı, Vartivor, Vasil, Vasiyetname, Velâyet, Velâyetname, Veli, Venüs, Vezin, Vezn-i Âhar, Vicek, Vilâyetname, Vuslat, Vücutname, Yada Taşı, Yağma, Yahyalı Kerem, Yakımcı, Yakım Yakmak, Yakıştırma, Yakma, Yalanlama, Yanak, Yanıltmaca/Yanıltmaç, Yanşak, Yapma Destan, Yardak, Yarım Kafiye, Yas Çağırma, Yas Etmek, Yas Kaldırma, Yas Tutturma, Yasçı, Yaşname, Yatılacak Yer, Yazılı Destan, Yedekli Altılı, Yedekli Beşleme, Yedekli Beşli, Yedekli Divan, Yedekli Dörtleme, Yedekli Dörtlü, Yedekli İkili, Yedekli Koşma, Yedekli Müseddes, Yedekli Sekizli, Yedekli Semaî, Yedekli Şiir, Yedekli Üçlü, Yedi Derya, Yedi İklim, Yedi Kafiye Şiir, Yedi Kat Yer-Yedi Kat Gök, Yedi Kral, Yedi Tamu, Yedi Uyurlar, Yediler, Yemin Sözlere, Yenidünya, Yeni Ayak, Yeni Hececiler, Yenidünya, Yer Kuklası, Yergi Türküleri, Yerma, Yetim Beyit, Yetmiş İki Millet, Yığlagur, Yıldızname, Yiğitlik Türküleri, Yog / Yug, Yogçı / Yugçı, Yogramak / Yuglamak / Yoglatmak / Yuglatmak, Yol, Yol Gösterme, Yuğ, Yum, Yuri / Yurri, Yurrisem, Yüksek Hava, Yüz, Zâhid, Zâhir, Zâkir, Zamah, Zengin Kafiye, Zıll-ı Hayâl, Zıkr, Zincirbent Cigalı Müseddes, Zincirbent Çift Ayaklı Cigalı Tecnis, Zincirbent Çift Yedekli Koşma, Zincirbent Yedekli Koşma, Zincirleme, Zincirleme Destan, Zincirleme Masal, Zincirleme Satranç, Ziyade, Ziyafet Motifi, Zor Ayak, Zora Düşürme, Zulmet, Zurna, Zühal, Zühre, Zü-Kafiyeteyn, Zülfikarname, Zümrüdüanka, Zünnâra.

Yabancı (Batılı) Adlandırma

Ah, Ahenk, Akrostiş, Alegori, Aliterasyon, Animizm, Anjanbman, Anonim, Ant, Antoloji, Antropoloji, Argo, Asonans, Balad, Batıl, Beddua, Bend, Bent, Benzer Metin, Beyit, Biçim, Caize, Cezbe, Durak, Durgu, Ebced, Edeb, Edisyon Kritik, Epizot, Etnoloji, Ezgi, Fabl, Formel, Girizgâh, Konteks, , Kozmogoni, Kozmoloji, Lirik, Lügaz, Mısra, Mitoloji, Mitolojik, Mitos, Mizah, Motif, Mucize, Nazım Şekli, Nazım Türü, Nazire, Nutuk, Nükte, Nüktedan, Ölçü, Ölçülü Nesir, Ölçülü Söz, Panteizm, Redif,

Rehber, Ritüel, Rivayet, Satranç Satirik, Şah Beyit, Şeki, Tartı, Tasnif, Tip, Töre, Tür, Uyak, Varyant, Vergi, Versiyon, Vurgu, Yergi.

Mahallî Adlandırma

Acem Ağzı, Acem Havası, Acem Kalenderîsi, Acem Koşması, Acem Manisi, Acem Şikestesı, Acem güzellemesi, Acemî, Acemvarî, Acıtmalar, Ad Koyma, Ad Verme Motifi, Ada Düdüğü, Ağı, Ağıt Çarpma, Ağıt Düzmek, Ağıt Etmek, Ağıt Havası, Ağıt Koparmak, Ağıt Tutmak, Ağıt Yapmak, Ağıt Yitirme, Ak Ölen, Akın, Akınlar Aytısı, Akışta, Albis, Alley, Almış, Altıtarımak, Anız, Ankara Koşması, Arzulamalar, Aşule, At Koyuu Aytımı, Avtorlu / Avtorlu Destan, Aydim, Aytıs, Aytısger, Aytısipa, Aytuuçu, Ayya, Azaim Koşıkı, Baatırdık Comok, Bacı, Badaşmak, Bağşı / Bahşı, Bahşılık Mektebi, Baksı Sarını, Başöğme, Bata, Batırlar Cırı, Bayat, Bayatı, Bayatı-Gacar, Bayatı-İsfahan, Bayatı-Kürd, Bayatı-Şiraz, Bedik, Bedik Aytısı, Bektaşî Divanîsi, Bendir, Beslemeler, Beşik Cır, Beşik Jırı, Beteşar, Bi, Boy Dileme, Bozlak, Bozlau / Bozlaw, Böğürme, Bulgari, Bübü, Ca Ramazan, Cahanname, Camakçı, Can Gülüm, Canılmaç, Car Car, Caya Kobuz, Cazgıç Akın, Celbege, Celbegen, Celven, Cır, Ciga/ Ciğa, Coktov, Comak, Comok, Comokbaşı, Comokçu, Cöö Comok, Cubatuv, Cumbak, Çaçan, Çağala, Çağırıcı, Çala, Çalgılı Kahve, Çataşma, Çeçegen Yomak, Çeçen, Çeçen Söster, Çınname, Çınnımah, Çiçek Ölçen, Çiçen , Çilbigen, Çinig / Çinik Çınığı, Çon, Çörçök, Çukurova, Darğa, Daruu, Dastançi, Datdiri, Değişme, Deme, Dertli Kolu, Derviş Muhammed Kolu, Destan Mektepleri, Destegül, Deyiş, Deyişet, Deyişleme, Deyişme, Din Aytısı, Dokandırma, Dombıraşı, Dutar, Duvakkapma, Ekiyat, El Şairi, Elbegen, Eldik İr, Eldim / Eldiy, Elezber, Elle, Elley, Elpük Koşması, Elven, Emgek Irları, Emrah Kolu, En, En Ölen, Enşi, Epsane, Ertegi, Ertegişi / Ertekşi, Ertek, Estirtüv, Eşik Irçı, Eydim, Eytiv, Feryadî Kolu, Gaycı, Gayım Ölen, Gaytarma Geraylı, Gencer Manisi, Geraylı Dildönmez, Geraylı Rübai, Gıfılbend, Gıfılbend Tecnis, Goşagçı, Güllü Kafiye, Hahalama, Halk Aydimı, Halk Koşığı, Halk Yırı, Halap, Halik Cırı, Hapar, Haycı, Haydari, Haza, Herbe-Zorba, Heyderi, Hohoonu, Horon, Hoyrat / Horyat / Koyrat / Koyrat, Hurşit Ağzı, Huvdu / Hüdvi / Hövdü, Huzurî Kolu, Hüseyin Baykara Faslı, İkliğ, Irçı, Ja Rapazan, Janıltpaç, Jar Jar, Jır, Jırav / Cırav, Jırşı, Jırucu, Jiğa, Joklav, Joktav, Jumbak, Jumbak Aytıs, Kaada Salt Irları, Kabay Kojon, Kalamas, Kaşarın Vermeğ, Karaçi Havası, Karşılama Manileri, Kaside, Kay, Kay Çörçök / Kaylap Aydar Çörçök, Kay Şörçek, Kayberen, Kaycı, Kayçılık Mektebi, Kayımdasuv, Keep Kuuçun, Kence Epos, Kep Sös, Kerez Irları, Keyneni Başı, Kıyır Söz, Kilit Açma Manileri, Kobızşı, Koça Nahşisi, Kojan Kojon, Koşok, Koşuk İrı, Könül Aytuv, Köönö Epos, Köri / Köris / Körisüv Köroğlıhan, Köy Çürçök, Kuba Keremi, Kurayşı, Kuudul, Küy, Küyşi, La La, Las, Las Etmek, Lâvik, Layla / Laylay, Le Le, Legen, Leyle / Leyley/ Leylev, Madak Ölen, Mahna / Mahnı ,Makal, Mani Çıkma, Marak, Martifal, Matal, Matemname, Mekalp, Memmedbağırı, Mersiye, Meyhana, Modor Sös, Moncukattı, Möhürbend, Mugam, Müderriş Günü, Mürveti Geraylı, Nağıl, Nahşa, Nakaratlı Geraylı, Nakıs Koşma, Nanay, Naniy, Nart Söz, Navrız Ölenleri, Nazlama, Nenne, Nevruz Köce/ Köcö, Nibak, Nımah, Nina, Ohşama, Olongho, Olonghosut, On Bir Buvinđi Ölen, Öceşme, Ölen, Ölenşi, Ölü Deşeti, Örf-Adet Aytısı, Ötirik Ölen, Perde/Perde Âlemi, Peyit, Pişrevî, Rubayı/Rubağı, Ruhsatî Kolu, Ruv Aytısı, Sabu, Sal-Seri, Samahı, Sanak / Sanaş, Sanama, Sanavaç, Sâsân, Savra Yuri, Sayacı Sözleri, Sazlamağ, Sazlıyan, Semeteyci, Sengildek Yırı, Sesen, Sespak Nımak, Sıbzgışı, Sıgıt, Sınsuv, Sırın, Sızılama, Sir, Sispek, Söspek, Söyleşme, Sümmanî Kolu, Şenlik Kolu, Şeşen, Şeşenler Aytısı, Şıkıltım, Şın, Şıpka Yuri, Şığır Töri / Şığır Törö, Şin, Şivan, Şon Nımah, Şuvmak, Taabırın, Tabıska / Tabisak / Tapkış / Tavısak / Tavusak / Tavuskak / Tapkır / Takpır, Tabışmak, Tabiskak / Tabışkak / Tabkak / Taptiruv /, Tahir Ağzı,

Tahpah, Takma Türkü, Takmak, Tanımaca/Tanıtmaca, Tap Baca / Tapmaca / Tappaca, Tapar, Tapçan Nımah / Tapçan Umak, Tapişmâk, Tapmaca, Tapmacak, Tapmaça, Tapşurma, Taptı, Tar, Tarihi Cır, Tavş / Tavşa / Tovum, Tecnis Makamı, Teessüfname, Tepişmak, Terekeme Divanisi, Terme, Termeci, Tesnif, Tıvızık, Tolgav, Tomar / Tumar, Tool, Toolçu, Topal Koşma, Topşuur, Tovum, Tovum Bastar Tört Sap, Törtlik, Tutmallı, Türe Aytıs, Türik Halik Eni, Türki, Türkmani, Türkmen Divanisi, Türkmeni, Tüydek, Udagan, Ulaşmış, Uyanma, Uykas, Üleger Domaktar, Ülegersî, Ülger Çomak, Üstadname, Üsture, Üyrönçük, Vesf-i Hal, Ville Sinçi Yuri, Yakım Yallı, Yanık Keremi, Yaprak, Yar Yar, Yaren, Yas, Yel Moos, Yelpük Koşması, Yır, Yomak, Yomak / Yumak, Yumah, Yumlama, Yügrük Divanî, Yürük Gökçe Güzellemesi, Yürük Güzellemesi, Yürük Koroğlu, Zarıncı, Zeybek, Zuhuri Kolu.

4.2.4.2. Tekil-Çoğul Kullanımlar

Sözlükte kimi maddelerin adında tekil, kimi maddelerde ise çoğul kullanımlar söz konusudur.

a. Çoğul Kullanımlar

Madde adındaki çoğul kullanımlarında da örnekleri bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak:

Anadolu abdalları-abdalı, Anadolu ahileri-ahisi, Anadolu bacıları-bacısı, Anadolu gazileri-gazisi, Âşıklar bayramı-âşık bayramı, Âşıklar şöleni-âşık şöleni, Âşık fasılları-fasıllı, Âşık kahveleri-kahvesi, Âşık makamları-makamı, Bayraktar bilmeceleri-bilmecesi, Bayraktar manileri-manisi, Bekçi manileri-manisi, Cenk kitapları-kitabı, Çelebiler kolu-çelebi kolu, Davulcu manileri-manisi, Destan mektepleri-mektebi, Duvak türküleri-türküsi, Eğlendirmeler- eğlendirme, Emgek ırları- emgek ırı, Eşkıya türküleri-türküsi, Garp ocakları-ocağı, Garp erenleri-eren, Gelin alma türküleri-türküsi, Gelin karşılama türküleri-türküsi, Gelin övme türküleri-türküsi, Gelin-kaynana manileri-manisi, Gurbet manileri-manisi, Güvey türküleri-türküsi, Halk çalgıları-çalgısı, Halk edebiyatı türleri-türü, Halk kitapları-kitabı, Halk oyunları-oyunu, Halkevi dergileri-dergisi, Hapishane türküleri-türküsi, Horasan erleri-eri, Kaada salt ırları-ırı, Kabadayı manileri-manisi, Karşılama manileri-manisi, Karşılıklı maniler-manisi, Karşılıklı türküler-türküsi, Katar manileri-manisi, Kerez ırları-ırı, Kırat meclisi kitapları-kitabı, Kız övme türküleri-türküsi, Koroğlu kolları-kolu, Koroğlu makamları-makamı, Köy seyirlik oyunları-oyunu, Mektup manileri-manisi, Mektup şiirleri-şiiri, Meslek manileri-manisi, Mezar taşı manileri-manisi, Mizahî türküleri-türküsi, Navrız ölenleri-öleni, Niyet manileri-manisi, Olay türküleri-türküsi, Oturak türküleri-türküsi, Oyun türküleri-türküsi, Ögüt manileri-manisi, Pehlivan okşamaları-okşaması, Pehlivan salavatlamaları-salavatı, Politik manileri-manisi, Ramazan davulcusu türküleri-türküsi, Ramazan manileri-manisi, Satıcı sözleri- sözü, Satıcı tekerlemeleri-tekerlemesi, Satıcı türküleri-türküsi, Saya manileri-manisi, Sayacı sözleri-sözü, Sayacı türküleri-türküsi, Semai kahveleri-kahvesi, Sünnet manileri-manisi, Şehir manileri-manisi, Tabiat türküleri-türküsi, Taşıt sözleri-sözü, Tören türküleri-türküsi, Yemin sözleri-sözü, Yergi türküleri-türküsi, Yiğitlik türküleri-türküsi

b. Tekil Kullanımlar

Madde adındaki tekil kullanımlarında da örnekleri bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak:

Acem manisi, Âşık kolu, Âşık manisi, Âşık tarzı şiir, Badeli âşık, Çöğür şairi, Düğün havası, Eğin manisi, Eğin türküsi, El şairi, Gencer manisi, Gurbet havası, Hak

aşığı / Hak şairi, Halk hikâyesi, Halk müziği, Halk nesri, Halk ozanı, Halk şairi, Halk şiiri, Halk tiyatrosu, Hikâyeci âşık, Kalem şairi, Koşık ırı, Müsterek şiir, Ögüt destanı

4.2.4.3. Standartsızlık

Sözlükte yer alan maddelerin tek biçimli olarak kullanımı olmalıdır. Bunlara örnek verilecek olursa:

Alıp söyleme-alıp verme, Âşık şiiri-âşık tarzı şiir, Atasözü-Atalarsözü, Atışma-Karşılaşma, Avtorlu-Avtorlu Destan, Baş-başlama, Bö-böge, Dertlenme-şikayetlenme, Dildönmez-diltepmez geraylı, Eldim-eldiy, Erteğişi-ertekşi, Gaca-gaco, Halk bilgisi-halk bilimi, Kargış/Karış Verme, Kırklar-kırklar meclisi, Mantuvar-mantıfal açma, Meydan edilme-etme, Sağu sağlamak-sağ u sağlamak, Sayı kurmak-sayı yapmak, Söyleştirme-söyletme, Tanımaca-tanıtmaca, Yanıltmaca-yanılmaç

4.2.4.4. Fazlalık-Eksiklik

Sözlükte yer alan terimlere anlamlarıyla birlikte bakıldığında bazı maddelerin olması gerektiği şekilden farklı olarak fazlalık ve eksiklik bulunmaktadır. Şu şekilde örnek verilebilir:

Bade yerine bade içme maddesinin olması, mahlas alma geleneği yerine mahlas alma maddesinin olması, buta gösterme yerine buta maddesinin olması, kargış / karış verme maddesi yerine kargış maddesinin olması, türkülü hikâye yerine türkülü hikâye maddesinin olması, Konya âşıklar bayramı-Sivas halk şairleri bayramı yerine âşıklar bayramı maddesinin olması daha uygundur.

4.2.4.5. Uygunsuz İsimlendirme

Terimlerin niteliğini belirleme kullanılan uygunsuz isimlendirmede örnek olacak kelime şunlardır:

Cenk Kitapları-Cenkname şeklindeki kullanımıdır.

4.2.4.6. İsmi Aynı Olan İki Ayrı Maddenin Bulunması

Sözlük içinde bulunan kelimelerin iki defa yazılması hususunda bunlardan birinin olması gerekir. Örnek verilecek olursa:

Bağlantı 1 (Bunlardan biri olmayacak) Bağlantı 2 / Meydan Oyunu 1 - Meydan Oyunu 2

4.2.4.7. Maddenin İkili Adlandırılması

İncelenen halk edebiyatı terimleri sözlüğünde yer alan maddelerin ikili ad vermede birinci yazılan kelime asıl olmalı diğer ikinci kelime ise atıf olarak yer almalıdır.

Alıp söyleme/alıp verme, Atasözü/Atalarsözü, Avtorlu/avtorlu destanı, Bağşı/bahşı, Baş/başık, Baş/başlama, Bozlau/bozlaw, Bö/böge, Cıga/cığa, Çağırma/çığırma, Dertlenme/Şikâyetlenme, Dildönmez/dilteprenmez geraylı, Eldim/eldiy, Erteğişi/ertekşi, Gaca/gaco, Halk bilgisi/halk bilimi, Hayalbaz/hayali, Jırav/cırav, Kargış/Karış Verme, Kına Ağıtı-Kına Türküsü, Kırklar/Kırklar Meclisi, Layla/laylay, Mahna/mahnı, Mantuvar/Martıfal açma, Meydan edilme/etme, Nevruz

Köce/Köce, Oturak/Oturak Türküleri, Önden Gitme/Öne Düşme, Rubayı/rubağı, Sağıcı/sağucu, Sağu sağlamak/Sağ u sağmak, Sanak/sanaş, Sayı kurmak/sayı yapmak, Söyleştirme/Söyletme, Şiğir törü/şiğir törö, Şlok/şloka, Tanımaca/tanıtmaca, Tapçan Nımah/Tapçan Umak, Yanıltmaca/Yanıltmaç, Yog/yug, Yogçı/yugçı, Yomak/yumak, Yuri/yurri

4.2.4.8. Atıf-Açıklama Maddesinde Farklı Adlandırmalar

Bazı atıf maddelerinde, madde adı açıklama maddesinden farklılık göstermektedir.

Sözlükte yer alan madde adının atıf yapılan maddeden farklı olduğuna örnek: hayal-i sitare-hayal-i isitare

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Terimlerin en temel işlevi, karşıladığı kavramı açık ve doğru bir şekilde ifade etmesidir. Bu işlev; çeşitli düşünce sahalarının, kültürel ve sanatsal oluşumların, eğitim-öğretim disiplinlerinin ve bilimsel yaklaşımların terimlerle kimlik kazandığına işaret eder. Özellikle bilim sahalarında yapılan çalışmaların metodolojik yaklaşımlarını etkileyen/belirleyen terimler, bilimsel ölçütleri oluşturma, sınıflandırma ve değerlendirme noktasında önem arz etmekte; hatta bilimsel yaklaşımların temel anahtarları olarak nitelendirilmektedir.

Bu çalışma kapsamında terim, terminoloji ve Türk halk edebiyatı terminolojisi hakkında tanım, açıklama ve tasnif odaklı değerlendirmeler kültür, sanat ve bilim sahasına dönük genelden özele varan bir yaklaşım içermekte, metodolojik bir nitelik ve amaç taşımaktadır. Dolayısıyla burada terimin dil unsuru olarak kullanımı, işlev ve anlam bakımından oluşum sürecindeki yaklaşımlar, araştırma ve varlık esaslı sorunlar esaslı olarak değerlendirmektedir. Daha önceden yapılmış olan tezler, kitaplar ve sözlükler araştırmaya katkı sağlamaktadır.

Çalışmanın merkezinde yer alan Doğan Kaya'nın "Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü"nin tanıtımından sonra terminolojik bağlamlı değerlendirme "Genel Problemler" ve "Sözlük Maddeleriyle İlgili Problemler" şeklinde iki ana başlık altında irdelendi. Burada, bahse konu sözlük çeşitli ansiklopedik sözlüklerle kıyaslandığında oluşum kıstaslarına yeteri kadar yer verilmediğine, bazı maddelerin sıralanışı esnasında alfabetik düzene uyulmadığına, yazım hatalarının bulunduğu, kısaltmalara ilişkin açıklamaların yetersizliğine değinilmiştir. Ayrıca bazı ansiklopedik sözlük türündeki eserlerde "içindekiler" listesi bulunmamaktadır. Buna karşın Doğan Kaya'nın sözlüğünde "içindekiler" listesi yer almakta, bu durum esere hacim kazandırmaktan öte bir katkı sağlamamaktadır.

Çalışmanın, sözlüğün içerik kısmını ele alan "Kapsam" ile "Maddelerin İçerik Açısından Sınıflandırılması" adlı başlıkları bahse konu eserin ağırlıklı olarak bir edebiyat sözlüğü olduğuna dikkat çekmekle birlikte halk bilimi dâhilinde olup da "edebiyat dışı" olarak kabul edilebilecek maddeleri de içerdiğine işaret etmektedir. Özellikle dinî-tasavvufi terimlere fazlaca yer verilmiş olması, bu tespite temel dayanak oluşturmaktadır.

Sözlük, planlama ve yapılandırma açısından çeşitli problemler içermekte, bu durum doğal olarak metodolojik ve terminolojik aksaklıklara yol açmaktadır. Söz gelimi "Kültür-Edebiyat Terimleri Meselesi"nde eserin "Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü" olması ve bununla beraber genel bir halkbilim veya halk kültürü sözlüğü gibi edebiyat dışı sayılabilecek veya edebiyatla doğrudan ilgili olmayan maddeler içermesi buna örnek olarak sunulabilir. Bu türden terimler, sonraki bölümün (Sözlük Maddeleri) alt bölümlerinden birisi olan "Terim Tayini (Belirlenmesi)" bahsinde "Olmaması Gerekirken Olan Maddeler" olarak listelenip değerlendirildi. Bir bakıma "Olmaması-Olmaması Gereken Maddeler" başlıkları altında, eser "Halk Edebiyatı" kapsamlı olduğu için mevcut bazı terimlerin kapsam dışı kalmasına, sözlükte bulunmayan kimi terimlerin de kapsama dâhil edilmesi gerektiğine dikkat çekildi. Sözlük içinde yer alan terimlerin hiyerarşik bir düzen içinde olması, başka bir ifadeyle öncelik-sonralık düzeninin gözetilmesi gerekirken bahse konu sözlükte buna bağlı kalınmadığına işaret edilmiştir. Sözlükte, aynı adı taşıyan her bir terim için tek maddede numaralar verilerek ayrıma gidilmiş, bazen de bu ayrıma gidilmeyip tek terimmiş gibi açıklama yapılmıştır.

Sözlükte kimi maddelerde tekil kimi maddelerde ise çoğul ifadeler kullanılmıştır. Tematik nitelikli ve bir başka maddenin alt gurubu özelliği gösteren maddelerin müstakil bir madde olarak yer almasının gerekli olmadığı ortadadır. Zaten söz konusu maddelerde “bakınız” diyerek sürekli ana maddeye gönderme yapılmaktadır ve birbirine eşdeğer nitelikte yer alan maddelerin sözlük içinde bazı maddelere yer verilirken bazı maddelere de yer verilmemesi bir problem alanını teşkil etmektedir. Sözlükte yer alan bazı maddeler, yazılış ve telaffuz açısından iki ayrı terim (madde) olması gerekirken tek madde olarak kullanılmıştır. Sözlükte yer alan problem boyutundaki maddelerin, uygun açıklama yapıldığı hâlde maddeye tekrardan atıf yapılması, atıf maddesi içerisinde yeni bir kelime olarak bağımsız olması gerekirken açıklamalar bulunmasıdır.

Terim kurgulanmasında sözlük kapsamında yer alan kelimelerin bir bütünlük içinde olması için kurgu yanlışlığını, içeriğinin bulunması durumundayken adının olmamasını, içeriğin hacim boyutunda bulunan yetersiz açıklama, içerik fazlalığı, standartsızlık, uygunsuzluk, maddenin ikili adlandırılması vb. gibi sorunların var olduğu görülmektedir. Bu çalışmada (özellikle de “Ekler” kısmında) bir tasnif denemesi kapsamında terimlerin nitelik ve işlevinden yola çıkılıp bahse konu sözlükte yer alan terimler üzerine bir sınıflandırma yapılarak sözlük içeriği (maddelerin alt kategorileriyle ilgili) konusunda araştırmacıların kapsam ve yöntem bakımından daha fazla bilgi sahibi olunabilmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- ACIPAYAMLI, O., 1978. Halkbilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 158 s.
- AÇA, M., 2011. “Halk Şiirinde Tür ve Şekil”, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı (Haz. M. Öcal Oğuz vd.), Ankara, 235-282 s.
- _____, 2009. Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi (Haz. H. Gökarp, İ. Kocakaplan), Kriter Yayınları, İstanbul, 584 s.
- AÇA, M., 2019. Halk Bilimi El Kitabı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 544 s.
- AKALIN, L. S., 1984. Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul, 316 s.
- AKŞEHİRLİ, S., 2008. “Edebiyat Öğretiminde Terim Sorunu”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, DT, 247 s.
- ALBAYRAK, N., 2009. “Türk Halk Şiirinde Biçim ve Tür Sorunu”, Motif Akademi, C: 2, Sayı: 3-4, ss. 133-186
- _____, 2004. Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Leyla ile Mecnun Yayınları, İstanbul, 540 s.
- _____, 2010. Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul, 590 s.
- ALINCA, A., 2005. “Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Terim ve Tabirlerin İncelenmesi”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, YLT, 165 s.
- ALTUN, F., 2004. “İlköğretim Okullarında Türkçe Derslerindeki Gramer Terimlerinin Kullanımında Birliğin Sağlanamamasının Nedenleri ve Sonuçları”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, YLT, 225 s.
- ARANYOŞI-ULUSOY, E., 2011. “Halk Hikâyelerinde Tür Sorunu Üzerine”, Millî Folklor, Yıl: 23, Sayı: 92, ss. 13-18.
- ARTUN, E., 2014. Ansiklopedik Halk Bilimi / Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (Terimler, Motifler, Kavramlar), Karahan Kitabevi, Adana, 524 s.
- ARVAS, A., 2010. “Folklor Üzerine Yazılar’a Dair”, Millî Folklor, Yıl: 22, Sayı: 85, ss. 212-215.
- BABA, M. O., 2007. Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Heyemola Yayınları, İstanbul, 184 s.
- BEHMENLİ, Z., 2018, “Terminografide Sözlük Sorunları”, Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, C: 5, Sayı: 17, ss. 153-161
- BEN-AMOS, Dan, 2011. “Halkbilimi Öğreniminde Tür Kavramının Konumu”, Çev.: M. Kurtuluş, Millî Folklor, Yıl 23, Sayı: 91, ss. 226-242.
- BİCAN G., SİNAN A. T., 2018. “Türkçe Öğretiminde Kullanılan Terim Sözlüklerinin Karşılaştırması”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 7/2, ss. 759-770
- BORATAV, P. N., 1992. 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Bilgesu Yayınları, İstanbul, 248 s.
- BOYRAZ, Ş., 1996. “Anadolu ve Azerbaycan Sahaları Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi”, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı: 3, ss. 1-17.
- BOZ, E., 2018. “Türk Dil Bilgisi Terminolojisinde Çok Terimlilik (Çok Adlılık) Sorunu”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 7/3, ss. 1592-1603
- ÇAĞBAYIR, Y., 2007. Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 5744 s.
- CANIM-ALKAN, S., 2016. “Türkçe Akademik Yazımda Çeviri ve Terim Sorunları”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, C: 45, Sayı:1, ss. 78-79
- CÖNTÜRK, G. H., 1956. “Eleştirmede Terim, Tanım ve Sonuç, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi”, TDK Yayınları, Ankara, ss. 681-683

- ÇETİN, İ., 1997. “Türkiye’de Halk, Folklor ve Halk Edebiyatı Terimleri”, Millî Folklor Yıl: 11, Sayı: 36, ss. 23-30.
- ÇİÇEK A., 2009. “Türkçe Terim Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, C: 11, Sayı: 1, ss.53-64
- ÇOBANOĞLU, Ö., 1999. Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 431 s.
- DEVELLİOĞLU, F., 2008. Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara, 1194 s.
- DİZDAROĞLU, H., 1969. Halk Şiirinde Türler, TDK Yayınları, Ankara, 146 s.
- DUMAN, M., 2013. “Türkiye’de 2000-2012 Yılları Arasında Halk Bilimi Alanında Hazırlanan Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 159-174
- DUNDES, Alan, 2013. “Halkbilimi Üzerine Gözlemler”, Çev.: S. Sarıtaş, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 98, ss. 197-206.
- DURBİLMEZ, B., 2013. “Halk Bilimi Araştırmalarının 100. Yılında: ‘Halk Bilimi’ ile ‘Edebiyat’ın Ortak Alanları ve ‘Halk Edebiyatı’ Üzerine Bir Değerlendirme”, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 101-112
- DUYGULU, M., 2014, Türk Halk Müziği Sözlüğü, Pan Yayıncılık, İstanbul, 516 s.
- EKER, S., 2013. “Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Terimbilim Çalışmalarına Genel Bir Bakış” Altaisticsand Turkology, No: 1. ss. 68-95
- EKİCİ, M., 2000. “Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine Bir Deneme”, Millî Folklor, Yıl: 12, Sayı: 45, ss. 2-8
- _____, 2013. “100. Yılında Türk Halk Bilimi Çalışmaları ve Türkiye Kültür Politikalarına Eleştirel Bir Bakış”, Millî Folklor, Yıl 25, Sayı: 99, ss. 41-50
- ELÇİN, Ş., 1997. Halk Edebiyatı Araştırmaları-I, Akçağ Yayınları, Ankara, 521 s.
- ERDAL, T., 2015. “Tür ve Şekil Tartışmalarına Genel Bir Bakış”, IJOESS, Yıl: 6, C: 6, Sayı: 20, ss. 254-265
- ERŞAHİN, İ., 2011. Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 375 s.
- GÜNEŞ, B., 2016. “Belagat Terimlerinin Türkçe Karşılıkları: Fesahat ve İlgili Terimlere Önerilen Karşılıklar”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED], Sayı: 56, ss. 793-806
- _____, 2009. “Belagat Ekseninde Retorik/Dil Bilimi Terimler, Bilgisi”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, YLT, 302 s.
- <http://terim-anlam.nedir.org/> (14.01.2020)
- <http://term-portal.de/tr/terminologie-eine-einfuehrung-tr/terminoloji-ne-icin> (20.01.2020)
- <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/iss2014/dosyalar/Terminoloji.pdf> (02.02.2020)
- <https://eksisozluk.com/terminoloji--107948> (12.02.2020)
- <https://sozluk.gov.tr/> (12.02.2020)
- KAHRAMAN M., 2017a. “Türk Dilinin Terimsel Gelişim Sürecine Tarihî Bakış”, Medeniyet ve Toplum Dergisi, C: 1 Sayı: 1, ss. 137-160
- _____, 2017b. “Türk Dilinin Cumhuriyet Devri Terimsel Gelişim Sürecine Tarihi Bakış (II)”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, C: 6, Sayı: 2, ss. 1289-1312
- KARAMAN, B., İ., 2017. Terimbilimi, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 192 s.
- _____, 2009. “Terim Oluşturma Yöntemleri”, Belleten-II, ss. 45-59.

- KARATAŞ, T., 2007. Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 536 s.
- KTLS (KARŞILAŞTIRMALI TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ I), 1991. Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1182 s.
- KAYA, D., 2007. Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 822 s.
- _____, 2014. Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 898 s.
- _____, Âşık Şiirinde Şekil ve Tür Meselesi, http://dogankaya.com/fotograf/asik_siirinde_t%C3%BCr_sekil_meselesi.pdf (12.02.2020)
- _____, 1999. Anonim Halk Şiiri, Akçağ Yayınevi, Ankara, 972 s.
- _____, 2000. Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 468 s.
- _____, Halk Şiirinde Biçim ve Tür, http://dogankaya.com/fotograf/halk_siirinde_bicim_ve_tur.pdf (12.02.2020)
- KAZAZOĞLU, G., 2009. “Dilbilgisi Terimleri Sözlüklerinin Karşılaştırılması”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, YLT, 298 s.
- KORKMAZ, Z., 1992. Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 212 s.
- MÜFTÜOĞLU, B., 2007. “Bilim Geleneğimizdeki Anlam Bilim Terimleri Üzerine Bir Araştırma”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, YLT, 122 s.
- OĞUZ, M. Ö., 1998. “Folklorda Yeni Yöntemler ve Âşık Edebiyatı”, Millî Folklor, Sayı: 39, ss. 5-7.
- _____, 2001. Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam, Akçağ Yayınları, Ankara, 104 s.
- _____, 2013. “Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras”, Millî Folklor, Yıl 25, Sayı: 100 ss. 5-13
- _____, 2013. “Türkiye’de Folklorun İlk Makaleleri”, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99 ss. 5-14
- _____, 1993. “Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi”, Millî Folklor, Sayı: 19, ss. 13-19
- _____, 1992. “Bakü’de Yayınlanan Bir Kitap ve Âşık Şiirinde Şekil Tür ve Makam Meselesi”, Millî Folklor, Sayı: 15, ss. 9-15
- _____, 2000. Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları, Akçağ, Ankara, 142 s.
- _____, 1999. “Türk Halkbilimi Çalışmalarında Eşmetin (Varyant) ve Benzer Metin (Versiyon) Sorunu”, Millî Folklor, Yıl: 11, Sayı: 42, ss. 2-5
- ONAN, B., 2016. “Söz Varlığı Terminolojisi Üzerine Bir Analiz Çalışması”, Millî Eğitim, Sayı: 210, ss. 11-29
- _____, 2016, “Dil Eğitiminde Kullanılan Bilimsel Terminoloji Üzerine Bir Tasnif Çalışması”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:13, Sayı: 34, ss. 51-67
- ÖRNEK, S. V., 1971. Etnoloji Sözlüğü, Bilgesu Yayıncılık, Ankara, 256 s.
- _____, 2000. Türk Halkbilimi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 264s.
- ÖZBEK, M., 2014. Türk Halk Müziği Terimleri Sözlüğü, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 235 s.
- ÖZDEMİR, E., 1973. Terim Hazırlama Kılavuzu, TDK Yayınları, Ankara, 379 s.

- ÖZDEMİR, K., 2017. “Türkiye’deki Halk Bilimi Çalışmaları ve Bunlarda Kullanılan Kuram, Yöntem ve Teknikler”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, YLT, 272 s.
- ÖZDEN, S., 2017. Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, Yazıgen Yayıncılık, İstanbul, 240 s.
- ÖZKIRIMLI, A., 1991. Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Altın Kitaplar, İstanbul, 188 s.
- ÖZTELLİ, C., 1966 (Temmuz-Kasım). Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü (1-5) , Türk Folkloru Araştırmaları.
- PİLAV, S., 2008. “Terim Sorunu ve Eğitim Öğretimde Terimlerin Yeri ve Önemi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, C: 16, No: 1, ss. 267-276.
- SEYYAR, A., 2007. İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Ansiklopedik Sosyal Bilimler Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 1317 s.
- ŞAHİN, H., 2006/1. Terimlerin Genel Dile Yansımasına Dair Bazı Gözlemler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 20, ss. 123-129.
- TALAT, A., 1996. Halk Şiirlerinin Şekil ve Nevi, Akçağ Yayınları, Ankara, 417 s.
- TARİKTAROĞLU, A., 1994. “1928 Sonrası Türk Dilbilgisi Kitaplarında Terimler Sorunu ve Çözüm Yolları”, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış DT, 434 s.
- TEKİN, A., 2012. Edebiyatımızda Terimler, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 391 s.
- TİMURTAŞ, F. K., 1979. Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü, Umur Yayınları, İstanbul, 155 s.
- TÜRK DİLİ, 1996. Terim Özel Sayısı, Sayı: 540, TDK Yayınları, Ankara, 140 s.
- TDEKTAS (TÜRK DÜNYASI EDEBİYAT KAVRAMLARI VE TERİMLERİ ANSİKLOPEDİK SÖZLÜĞÜ), 2006. C: VI, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s. 101-103
- TS (TÜRKÇE SÖZLÜK), 2005. TDK Yayınları, Ankara, 2244 s.
- TS (TÜRKÇE SÖZLÜK), 2011. TDK Yayınları, Ankara, 2523 s.
- TÜRKYILMAZ, D., 2013. “Türk Halk Biliminin Yüzüncü Yılında Sözlü Edebiyat Çalışmaları Üzerine Bazı Tespitler”, Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 99, ss. 127-136
- VARDAR, B., 2007. Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual Yabancı Dil Yayınları , İstanbul, 310 s.
- YARDIMCI, M., 2002. Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri, Ürün Yayınları, Ankara, 480 s.
- YILDIRIM, D., 1983. “Türkiye’de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri”, Millî Folklor, Yıl: 6, Sayı: 21, ss. 2-15
- _____, 1991. “Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri”, Milli Folklor, Sayı: 11, ss. 13-21
- YUMRU, D., 2010. “Terim Üret(me)me Sorunu”, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 39, ss. 10-19
- YURDABAK, H., 1999. Örnekleriyle Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Folklor Araştırmaları Kurumu, Ankara, 134 s.
- ZÜLFİKAR, H., 2011. Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yayınları, Ankara, 213 s.

EKLER

Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü İçin Bir Tasnif Denemesi

Bu çalışmada terimlerin nitelik ve işlevinden yola çıkarak ilgili sözlükte yer alan terimler üzerine bir sınıflandırma yapılmıştır. Bununla sözlüğün içeriği (maddelerin alt kategorileriyle ilgili) konusunda araştırmacıların daha fazla bilgi sahibi olunabilmesi amaçlanmıştır.

1. Bölüm: Alan-Alanlar

1.1. Bilim Alanı

Antropoloji
Etnoloji
Folklor
Halkbilim
Kozmogoni
Kozmoloji
Mitoloji

1.2. Kültür-Sanat Alanı

Hutût

1.3. Edebiyat Alanı

Alevî-Bektaşî Edebiyatı
Anonim Halk Edebiyatı
Âşık Edebiyatı
Bektaşî Edebiyatı
Dinî Tasavvuf Türk Edebiyatı
Halk Edebiyatı
Hamzâvi Edebiyatı
Hurufî Edebiyatı
Külhanbeyî Edebiyatı
Tasavvuf Edebiyatı
Tekke Edebiyatı

2. Bölüm: Kavram

2.1. Kavramlar

2.1.1. İnceleme Esaslı Kavramlar

Formel
Motif
Tip

2.1.2. Felsefe-Din Esaslı Kavramlar

Akl-ı Evvel
Akl-ı Küll
Âlem-i Berzah
Âlem-i Dünya
Âlem-i Emr
Âlem-i Ervah

Âlem-i Halk
Âlem-i Kuds
Âlem-i Kübra
Âlem-i Misal
Âlem-i Suğra
Âlem-i Şehadet
Bâd-ı Saba
Buyruk
Çar Alâmet
Doksan Bin Kelâm
Dört Kapı Kırk Makam
Dua
El-Fakru Fahri
Erbain
Erbain Çıkarmak
Ev Edna
Fena
Fenafılaşk
Fenafillah
Hatt-ı Üstüva
İllâ
İlm-i Batın
İlm-i Ledün
Kâbe Kavseyn Ev Edna
Kâf u Nûn
Kalem
Kâlû Belâ
Kenz-i Mahfi
Keramet
Kevser
Kün
Küntü Kenz
Lâ
Lâ Havle
Lahmeke Lahmi
Lâtaknetû
Len Teranî
Levh ü Kalem
Levh-i Mahfuz
Levlâke Levlâk

Maktel-i Hüseyin
Masiva
Nefs-i Emmare
Nefs-i Levvame
Nefs-i Mutmaine
Ölmeden Önce Ölmek
Post
Sekahüm Rabbühüm Şeraben Tahura
Tayy-i Mekân
Ulum-ı Gaybiyye
Ulum-ı Hafîye
Ulum-ı İhkâm
Vahdet-i Vücut

2.1.3. Kültür Esaslı Kavramlar

Anane
Gelenek
Kült
Mizah
Örf
Ritüel

2.1.4. Sanat Esaslı Kavramlar

Ahenk
Ezgi

2.1.5. Edebiyat Esaslı Kavramlar

Alıptığ Nıbah
Anız

4.1.2. İnanış-Adet Esaslı Olanlar

Ağıt Çarpma
Ağıt Düzmek
Ağıt Etmek
Ağıt Koparmak
Ağıt Tutmak
Ağıt Yapmak
Ağıt Yitirme
Ağıtlama
Ağıtmak

4.1.3. Müzik Esaslı Olanlar

Ağıt Havası
Avaz
Aydos
Bayat
Beşiri
Bozlak
Bozok

Biçim
Boy
Bölgü
Uyanış
Vurgu

3. Bölüm: Kuram-Yöntem-Teknik

3.1. Kuram

Animizm

3.2. Yöntem

Sözlükte bu kategori için örnek bulunamamıştır.

3.3. Teknik

Edisyon Kritik

4. Ekol-Tarz

4.1. Kültür

4.1.1. Din Esaslı Olanlar

Babagân Kolu
Batınlık/Bâtıniye
Çelebiler Kolu
Dedegân Kolu
Haydar (Haydariye)
Kadirilik
Nakşibendilik
Sünnilik
Zuhuri Kolu

Car Car
Cenkeme
Cır
Cıgalı Maya
Çuhacıoğlu Peşrevi
Çukurova
Dağbaşı
Datdiri
Divan
Diyesek
Garib
Gerali
İbrahimî
Jar Jar
Karşılama
Kayabaşı
Kerem
Kırık Hava
Köroğlu (Köroğlu Okumak)

Kuba Keremi
Küy
Memmedbağırı
Mugam
Muhaliif
Muhaliif
Muhaliif Hoyrat
Muhaliif Tatyán
Müstezat
Nevruzi
Sınsuv
Şıkıltım
Şirvan
Tahir Ağzı
Tatyán
Terekeme Divanisi
Tesnif
Topal Koşma
Toy Bastar
Toy Döşemesi
Türkmani
Türkmeni
Türkü Çağırmaq/Türkü Çığırmaq
Uzun Hava
Yallı
Yanık Kerem
Yelpük Koşma
Yol Havası
Yüksek Hava
Yürük Köroğlu
Zarıncı
Zeybek

4.2. Edebiyat

4.2.1. Kollar

Dertli Kolu
Derviş Muhammed Kolu
Emrah Kolu
Feryâdi Kolu
Huzurî Kolu
Ruhsati Kolu
Sümmâni Kolu
Şenlik Kolu

4.2.2. Mektepler

Bahşılık Mektebi
Cıravlık Mektebi
Destan Mektepleri
Kayçılık Mektebi

4.2.3. Ocaklar

Garp Ocakları

4.2.4. Tarzlar

Didaktik
Lirik
Narratif
Satirik

5 Bölüm: Ürün-Eser

5.1. Kültür

5.1.1. Genel

5.1.2. Ürün Eser Türleri

5.1.2.1. Tiyatro Esası Olanlar

Araba Kuklası
Ayak Kuklası
Çadır Hayal
Dev Kukla
Hayal Oyunu
İpli Kukla
İskemle Kuklası
Perde Gazeli

5.1.2.2. Müzik Esası Olanlar

Bayatı-Gacar
Bayatı-İsfahan
Bayatı-Kürd
Bayatı-Şiraz
Fasıl

5.1.2.3. İnanış Esası Olanlar

Al Basma
Bâ Altında Nokta
Bade
Bâ-yı Bismillah
Cem
Dolu
Tenasüh

5.1.2.4. Eşya Esası Olanlar

Aba
Parsa Tepsisi
Saçı

5.1.3. Uygulama/Gelenek Türleri

5.1.3.1. Müzik Esası Olanlar

Alıp Söyleme / Alıp Verme
Askı Asma
Âşıklar Bayramı

Âşıklar Şöleni
Bağlama
Bağlanma
Hüseyin Baykara Faslı
Kapılanma
Koltuklama
Meydan Edilme / Etme
Meydana Çıkma
Muamma Asmak
Muamma Çözme
Muamma İndirme
Perde/Perde Âlemi
Tutulma
Türkü Yakma

5.1.3.2. İnanış - Adet Esaslı Olanlar

Ad Koyma
Aşure
Ayin-i Cem
Bade
Bade İçme
Baht Açma
Bahtiyar
Beduh
Boy Dileme
Buta Gösterme
Ca Ramazan
Davar Yüzü
Don Değiştirme
Herfene
Hidrellez
Hızır Nebi Bayramı
Kençliyü
Kırklar Şerbeti
Koyun Yüzü
Lakap
Moncukattı
Müderriş Günü
Nasib Vermek
Nevruz Köce/ Köcö
Potlaç
Saya / Saya Gezme / Saya Günü / Saya
Bayramı
Sığır
Şeb-i Arûs
Şölen
Vicek
Yağma

Yoglamak / Yuglamak / Yoglatmak /
Yuglatmak

5.1.3.4. Tiyatro Esaslı Olanlar

Çene Yarışı
Muhavere
Mukaddeme
Nev- icad
Oyun Çıkarma
Tuluat
Yatılacak Yer

5.1.3.5. Sanat- Zanaat

İcazet
Mat Olma
Meclis Geçirme
Meydan edinme/ etme
Meydana çıkma
Muamma asma
Muamma çözme
Muamma indirme

5.2. Edebiyat

5.2.1. Genel

Benzer Metin
Eş Metin
Tür
Varyant
Versiyon

5.2.2. Ana Form

Cenk Kitapları
Cönk
Danadili
Dil Mecmua
Halk Edebiyatı Türleri
Halk Kitapları
Halk Müziği
Sığırdili

5.2.3. Tür

5.2.3.1. Manzum Tür

Acem Güzellemesi
Acem Havası
Acem Kalenderîsi
Acem Koşması
Acem Manisi
Acem Şikestesı
Acemî

Acemvarî
Acıtmalar
Ağı
Ağıt
Akrostiş Hükümlü Koşma
Ala Gözlüm
Aldey Aldey
Alıptığ Nimahtar
Alley
Ankara Koşması
Arandak
Arzulamalar
Askı
Âşule
At Koyu Aytımı
Atışma Türkü
Atma Türkü
Ayak Muhammes
Aydım
Ayetleme
Ayin
Ayya
Azaim Koşıkı
Azizlemeler
Bâbâh
Bağırma
Bağlama Bayatı
Bahariye
Bahri Divanî
Bahtiyar
Baksı Sarını
Balu Balu
Basma Muhammes
Baş Divanî
Baş Muhammes
Baş/Başık
Başöğme
Batırma
Bayraktar Manileri
Bedik
Bedik Aytısı
Bekçi Manileri
Besmename
Beşik Cırı
Beşik Jırı
Beteşar
Bilgileme
Bişik(Bellü)Cırı
Boy

Boyama
Bozlau/Bozlaw
Bülbüliye
Bülbülname
Cahanname
Cinaslı Bağlama Bayatı
Cinaslı Mani
Coktov
Cubatuv
Cumhur
Çaalığ Nimahtar
Çağala
Çağırma/Çığırman
Çataşma
Çıldır Divanı
Çıldır Güzellemesi
Çıldır Muhammesi
Çın/Çinig/Çinik
Çınname
Çiçek Ölçen
Davulcu Manileri
Deme
Demeli Destan
Demeli Deyiş
Dertlenme/Şikâyetlenme
Dervişname
Destan
Devriye
Deyiş
Deyişleme
Deyişme
Din Aytısı
Dolapname
Dualama
Duvak Türküleri
Duvakkapma
Düğün
Düğün Döşemesi
Düzgü
Düzmece Mani
Eğin Manisi
Eğin Türküsü
Eldik Ir
Eldim/Eldiy
Elifname
Elle
Elley
Elpük Koşması
Epopee

Epos
Eşkîya Türküleri
Fabl
Faziletname
Ficek
Fütüvvetname
Gayım Ölen
Gelin Ağıtı
Gelin Ağlatma Havası
Gelin Alma Türküleri
Gelin Karşılama Havası
Gelin Karşılama Türküleri
Gelin Övme Türküleri
Gelin Savusu
Gelin Türküsü
Gelin Yası
Gencer Manisi
Gıfılbend
Gıfılbend Tecnis
Girizgâh
Güvey Türküleri
Güzelleme
Hahışta
Halik Cırı
Halk Aydımlı
Halk Koşığı
Halk Yırı
Hapishane Türküsü
Harfleme
Hasretleme
Haza
Hiciv
Hikâyeli Türkü
Hikmet
Holavarlar
İbretname
İhtilaç
İlahi
İlişme
İlm- i İhtilaç
İlticaname
İstimdatname
İstiraçname
Ja Rapazan
Jalbarınuv
Janıltpaç
Jıga
Joklâv
Joktav

Jubatuv
Kaada Salt Irları
Kabadayı Manileri
Kabay Kojon
Kaşarın Vermeğ
Kara Hikâye
Kargışlama
Karşıberi
Karşılama Manileri
Karşılaşma
Karşılıklı Maniler
Karşılıklı Türküleri
Katar Manileri
Kayım Ölen
Kayımdasuv
Keçe Kitap
Kehanetname
Kekemenname
Kerez Irları
Kervankıran
Kesik Mani
Kesme Türkü
Kına Ağıtı/Kına Türküsü
Kıyafetname
Kız Övme Türküleri
Kilit Açma Manileri
Kis Kitap
Kitab-ı Hiref
Kitab-ı Sakka
Koça Nahşisi
Koçaklama
Koşık
Koşma-Acem
Koşok
Koştasuv
Koşuk İrı
Kovalama
Kömürgözlüm
Könül Aytuv
Köri/Köris/Körisüv
Kütüb-i İhtilaç
Lâ Fetâ İllâ Ali Lâ Seyfe İllâ Zülfikar
La La
Laf Çarpma
Las
Lâvik
Layla/Laylay
Leğen
Lele

Leyle/Leyley/Leylev
Lisan-ı Pepeği
Madak Ölen
Mahlasname
Mahna/Mahnı
Mahşername
Maktel-i Hüseyin
Mani
Mansurname
Mantuvar/Martıfâl Açma
Manzum Atasözü
Martıfâl
Matemname
Meânî
Medetname
Mektup Manileri
Mektup Şiirler
Melheme
Menakıbname
Mersiye
Meslek Manileri
Methiye
Mezar Taşı Manileri
Minbername
Miraciye
Miraçlama
Miraçname
Mit
Mit
Mizahî Türküler
Münacaat
Müsecca
Na't
Nahşa
Nanay
Nanıy
Nazlama
Nefes
Nefesçekme Tecnis
Nefeskesme Tecis
Nenne
Nennen
Nevruzname
Nina
Ninni
Niyet Manileri
Nutuk
Okşamalar
Olay Türküleri

Olongho
Osmanlı Bozuğu
Osmanlı Divanî
Oturak/Oturak Türküleri
Oyun Türküleri
Ozannama(Ozanlama)
Öceşme
Öğüt Destanı
Öğüt Manisi
Öğütleme
Ölen
Ölü Deşeti
Örf-Âdet Aytısı
Ötirik Ölen
Övgüleme
Öyküleme
Pehlivan Okşaması
Pehlivan Salâvatlaması
Peltekname
Pendname
Pişrevî
Politik Manileri
Ramazan Davulcusu Türküleri
Ramazan Manileri
Ramazanname
Ricaname
Risale-i Hayyatân
Rubayı/Rubağı
Ruv Aytısı
Sabu
Sagu
Sakkaname
Salâvatlama
Sanak/Sanaş
Sanama
Sanavaç
Sarın
Sataşma
Satıcı Sözleri
Satıcı Tekerlemeleri
Satıcı Türküleri
Savra Yuri
Saya Manileri
Sayacı Sözleri
Sayacı Türküleri
Sayılmak
Sayışmaca
Saymaca
Sayramak

Sazlamağ
Selâmlama
Sengildek Yırı
Ses Etmek
Sespak Nımak
Seyirname
Sıgıt
Sırın
Sızılama
Sicilleme
Söyleşme
Sünnet Manileri
Süre Aytıs
Şairname
Şathiye
Şefaurname
Şehir Manisi
Şeşenler Aytısı
Şıpka Yuri
Şin
Şivan
Şivan Etme
Tabuğ
Taçlama
Takma Türkü
Takmak
Tali' name
Tanımaca/Tanıtmaca
Tapar
Tapmaca Bayatı
Tapuğ
Tarifleme
Tarihi Cır
Taşıt Sözü
Taşlama
Tavş/Tavşa/Tovum
Teessüfname
Tefeülname
Tekerleme Masal
Ters Öğüt Destanı
Tovum
Toy
Toy Bastar
Toy Döşeme
Tören Türküleri
Tört Sap
Törtlik
Türe Aytıs
Türük Halık Eni

Türki
Türkü
Türkü Koşma
Türküleme
Türkülü Hikâye
Usta Malı
Üstadname
Üsture
Vahdetname
Varsağı
Vartivor
Vasiyetname
Ville Sinçi Yuri
Vücutname
Yahyalı Kerem
Yakım
Yalanlama
Yanıltmaca/Yanıltmaç
Yar Yar
Yaşname
Yelpük Koşması
Yergi Türküleri
Yerme
Yır
Yiğitlik Türküleri
Yuri/Yurri
Yürük Gökçe Güzellemesi
Yürük Güzellemesi
Zincirleme Destan
Zülfikarname

5.2.2.2. Mensur Tür

Alkış
Ant
Bata
Cenkname
Comak
Comok
Cöö Comok
Çerçeve Masal
Çınnımah
Çörçök
Destan
Didaktik
Efsane
Ertegi
Ertek
Esatir
Faziletname

Fıkra
Hapar
Hekat
Kalamas
Karavelli
Kıssa
Kıyafetname
Latife
Legende
Mahşername
Maktel-i Hüseyin
Masal
Melheme
Memorat
Menakıbname
Menkabe
Mensur Destan
Mit
Mit
Nağıl
Nıbak
Nımah
Okşamalar
Rivayet
Sad Hikâye
Serküşte
Söylence
Şorta Söz
Şörçök
Tool
Ulamış
Üsture
Vahdetname
Vasiyetname
Velâyetname
Vilâyetname
Vücutname
Yomak
Yumah
Zincirleme Masal

5.2.2.3. Manzum-Mensur Tür

Arhaik Epos
Arkaik Destan
Asıl Destan
Atasözü/Atalarsözü
Ayaklı Saya
Baatırdık Epos
Batırlar Cırı

Bilmece
Canılmaç
Comok
Cumbak
Çeçegen Yomak
Çeçen Söster
Darb-ı Mesel
Değişme
Destan
Deyişet
Doğal Destan
Durub-ı Emsal
Eydim
Halap
Halk Hikâyesi
Hohoonu
İkincil Destan
Jumbak
Kay
Kay Çörçök/Kaylap Aydar Çörçök
Kay Şörçek
Keep Kuuçun
Kence Epos
Kep Sös
Koçaklamalı Hikâye
Köönö Epos
Köy Çürçök
Legende
Makal
Matal
Mekalp
Menakıbname
Mesel
Miftik Köönö
Milli Destan
Mit
Mitik Destan
Modor Sös
Nart Söz
Samahı
Sir
Sispek
Söspek
Sözlü Destan
Suni Destan
Şon Nımah
Taabırın

Tabıskak/Tabışkak/Tabkak/Taptıruv/Ta
ptırırış/Tabıska/Tabısak/Tapkırış/Tavısak/
Tavusak/Tavuskak/Tapkır/Takpır
Tabışmak
Tabiî Destan
Tabuzgu (Nen). / Tabuzguk /
Tapzug/tapzuguk
Takpat
Tapar
Tapbaca/Tapmaca/Tappaca
Tapçan Nımah/Tapçanumak
Tapişmak
Tapmaca
Tapmacak
Tapmaça
Tapşurma
Taptı
Tarihi Destan
Tekerleme
Tekerleme Masal
Temel Destan
Tepişmak
Tıvızık
Tutmalli
Üleger Domaktar
Ülger Comak
Üsture
Yapma Destan
Yomak / Yumak

4.2.3. Biçim

Altılık (Altılık)
Âşıklık Kapısı
Ayaklı Kalenderi
Ayaklı Koşma
Ayaklı Mani
Ayaklı Semaî
Ayaklı Tecnis
Bayatı
Beşli
Bitişik şiir
Cigalı (Yedekli) Geraylı
Cigalı Dudakdeğmez Tecnis
Cigalı Koşma
Cigalı Muhammes
Cigalı Müseddes
Cigalı Tecnis
Cigalı Tecnis Geraylı
Cigalı(Yedekli) Geraylı

Çift Ayaklı Tecnis Geraylı
Çift Kafiye Semaî
Dildömez/Dilteprenmez Geraylı
Dildönmez Tecnis
Divan
Divanî
Divani Dudakdeğmez Tecnis
Doldurmalı Kesik Mani
Döşeme Cigalı Tecnis
Dudagdeğmez Cigalı Tecnis
Dudagdeğmez Tecnis
Dudagdeğmez Yedekli Tecnis
Dudakdeğmez Divanî
Düz Kalenderi
Düz Mani
Emrah Kalenderisi
Evvel Ahir Tecnis
Evvel-Ahir Divanı
Evvel-Ahir Koşma
Evvel-Ahir Muhammes
Evvel-Ahir Tecnis Divanı
Gaytarma Geraylı
Geraylı Rübai
Haça Beyt
Harf Üste Tecnis
Heyderi
İhsaniye
Kalenderi
Koşa Ayak Divanı
Koşa Ayak Koşma
Koşa Cigalı
Koşa Yarpag Koşma
Koşma
Lebdegmez Cigalı Tecnis
Lebdegmez Divanî
Lebdegmez Tecnis
Lebdegmez Yedekli Tecnis
Mısra Boyu Cinas Geraylı
Mısra Boyu Zincirleme
Muhammes
Musammat Ayaklı Koşma
Musammat Divanı
Musammat Koşma
Musammat Müstezat Koşma
Musammat Semaî
Müseddes
Müstezat Divanı
Müstezat Koşma
Müstezat Tecnis

Nakaratlı Geraylı
Nakıs Geraylı
Nakıs Koşma
Nefesçekme Tecnis
Nefeskesme Tecis
Noktasız Koşma
Orta Muhammes
Ozannama (Ozanlama)
Peltektname
Sallama Geraylı
Satranç
Selis
Semai
Solmazı
Şeki
Şiğir Töri/Şiğir Törö
Tecnis
Tecnis Divanî
Tecnis Geraylı
Tek Kafiye Divan
Tek Kafiye Koşma
Tekrarlama
Telekli Mani
Türküleme
Tüydek
Uçlama
Üç Ayaklı Tecnis
Üç Başlı Tecnis
Vezni-i Aher
Yedekli Altılı
Yedekli Beşleme
Yedekli Beşli
Yedekli Divan
Yedekli Dörtleme
Yedekli Dörtlü
Yedekli İkili
Yedekli Koşma
Yedekli Müseddes
Yedekli Sekizli
Yedekli Semai
Yedekli Üçlü
Zincirbent Cıgalı Müseddes
Zincirbent Çift Ayaklı Cıgalı Tecnis
Zincirbent Çift Yedekli Koşma
Zincirbent Yedekli Koşma
Zincirleme Destan
Zincirleme Divan
Zincirleme Satranç

5.2.4. Birim

Altıtarmak
Ayak Beyiti
Âzade
Bağlantı
Baş Hane
Başkafiye
Bend
Bent
Beşleme
Beşlik
Beyit
Dalhane
Dilhane
Dörtlük
Dübeyt
Haray
Kafiye
Mahlas Beyiti
Mısra
Möhürbend
Rabıta
Taç Beyit
Yaprak
Yumlama
Ziyade

5.2.5. Uygulama (Sanatlar)

Abartı
Acem Ağzı
Adak
Âdet
Ak Ölen
Akınlar Aytısı
Akışta
Akrostiş
Alegori
Alegori Şiir
Aliterasyon
Altı Kafiye Şiir
Ana Kafiye
Ana Uyak
Anjanbman
Arbav
Argo
Asonans
Âşık Ağzı
Âşık Tarzı Şiir
Âşık Tesnifi

Aşırma(İntihal)
Atışma
Atmaca
Avtorlu/Avtorlu Destan
Ayak Açma
Ayak Beyiti
Ayak Değiştirmek
Ayak Düşürme
Ayak Hazırlama
Ayak İkileme
Ayak İsteme
Ayak Kurma
Ayak Söyleme
Ayak Söyleme
Ayak Tekrarı
Ayak Tüketme
Ayak Uydurma
Ayak Verme
Ayaklı
Ayaksız Şiir
Baş ve Son Kafiye
Baş/Başlama
Benzek
Benzetme
Beş Kafiye Şiir
Beteşar
Bitişik Şiir
Boy Dileme
Bölgü
Canlandırma
Cıgalı
Cinas
Cinas
Cinaslı Kafiye
Comokbaşı
Çapraz Kafiye
Çapraz Kafiye
Çeyrek Kafiye
Çift Ayak
Çift Kafiye Şiir
Çolpan
Dar Ayak
Daraltma
Daruu
Dedim-Dedili Şiir
Dedim-Söyledi
Deme Döndürme
Denkleme
Devirli Ayak

Deyim
Değiştirme
Dize Baş Kafiye
Dokuma
Doldurma Dize
Doldurma Mısra
Döner Ayak
Dörtleme
Dörtlü Ayak
Döşeme
Dudagdeğmez
Durak
Durgu
Düz Kafiye
Düzüm
Eğın Ağzı
En
En Ölen
Eyzan
Ezgi
Geniş Ayak
Geraylı
Gezmece
Gıfılbend
Girizgâh
Göz Kafiyesi
Gurbet Havası
Gurbet Manileri
Güllü Kafiye
Hak Söz
Halk Şiiri
Ham Ayak
Hava
Hece Düşmesi
Hece Ölçüsü
Hece Vezni
Hulul
Hurşit Ağzı
Hürü Ağzı
Hüsn-i Tahallüs
Ir
İç Kafiye
İki Ayrı Ayak
İşlek Ayak
İşlenmiş Ayak
Kafiye
Kafiye Tekrarı
Kalaylama
Kaşar Bekanşar Çağırma

Kanşarın Vermeğ
Kapanık Ayak
Karmutlama
Katma
Kavuştak
Kelime Başı Kafiye
Kelme Gesdi
Kıyır Söz
Koşmak
Koşug/Koşok/Koşuk
Kulak Kafiyesi
Lebdegmez
Mahlas
Meclis Divanî
Meyhana
Mısra Başı Kafiye
Mühürhane
Müstezat
Nazire
On Bir Buvındı Ölen
Ortak Şiir
Ölçü
Ölçülü Nesir
Önden Gitme / Öne Düşme
Örtmece
Peyit
Ruv Aytısı
Sarma Kafiye
Savu Sağmak
Ses Türemesi
Sormaca
Sorulu Ayak Açma
Soylama
Söyleşme
Söyletme
Sözde Ayak
Şah Beyit
Şaşırtmaç
Şın
Takma Ad
Tam Kafiye
Tapşırma
Tarih Bildirme
Tarih Düşürme
Tek Ayak
Tekrarlama
Telle Söylemek
Ternek
Tevarüt

Tunç Kafiye
Uçlama
Üç Kafiye Şiir
Üçayaklı Şiir
Üçleme
Vergi
Yakıştırma
Yalanlama
Yallı
Yarım Kafiye
Yatılacak Yer
Yedekli Şiir
Yedi Kafiye Şiir
Yumlama
Zengin Kafiye
Zincirbent
Zincirleme
Zora Düşürme

6. Bölüm: Kişi-Topluluk-Tip

6.1. Kişi

6.1.1. Bilim

6.1.1.1. Araştırmacı Derleyici

Sözlükte bu kategori için örnek bulunamamıştır.

6.1.2. Kültür

6.1.2.1. Genel

Çırak

Usta

6.1.2.2. Meslek-Zanaat-Sanat Esaslı Adlandırmalar

Bayraktar

Dombıraşı

Hayâlbaz/Hayalî

Köçek

Meddah

Sayacı Başı

Şeşen

Taklitçi

Türkü Yakıcı

Türkücü

6.1.2.3. Din-İnanç Esaslı

Adlandırmalar

Abdal

Arif

Baba

Bacı

Boz Atlı Hızır

Caferi

Cevlakî
Deccal
Dede
Dede-Baba
Derviş
Düşkün
Eren
Halife
Ham Ervah
Haricî
Harût ve Mârût
Hızır
İnsan-ı Kâmil
Kam
Kızılbaş
Kutb/Kutub
Lâ-Mekân
Mehdi
Melami
Melek
Musahip
Mürid
Mürşit
Oyun
Pir
Rehber
Sürh-Ser
Şah
Şaman
Şeyh
Talib
Torlak
Veli
Zahid
Zâkir

6.1.3. Edebiyat (Sözle İlgili Kişiler)

6.1.3.1. Eser Meydana Getiren (Oluşturucu)

a. Nazım-Şiir Oluşturan (Şair)

Ağıtçı
Akın
Aşığ
Âşık
Âşıklar Reisi
Aşırmacı
Atışmacı
Atma Türkücü
Aydımçı

Aytısger
Aytuuçu
Badeli Âşık
Bağşı/Bahşı
Baksı
Bö/Böge
Bübü
Camakçı
Cırav
Çaçan
Çöğür Şairi
Çöğürçü
Dastançı
Destancı
Deyişetçi
Dombıra
El Şairi
Enşi
Eşik Irçı
Hak Âşığı (Halk Şairi)
Halk Ozan
Halk Şairi
Hikâyeci Âşık
Irçı
Jırav/Cırav
Jırşı
Jıruçı
Kalem Şairi
Kam
Meydan Şairi
Oyun
Ozan
Sal Seri
Sâsân
Saz Şairi
Sazlı Ozan
Sazlıyan
Şaman
Şeşen
Türkü Yakıcı
Usta Âşık
Ümmî Âşık
Yanşak

b. Hikâye Oluşturan

Çırak
Dastançı
Destancı
Hekât Düzen

Musannif
Usta

6.1.3.2. İcracı/Anlatıcı

a. Anlatıcı

Camakçı
Cırav
Comokçu
Çala
Çınıgı
Çon
Dastançı
Destancı
Ertegişi/Ertekşi
Goşagçı
Haycı
Hikâyeci Âşık
Kıssahan
Korabaz
Köroğlıhan
Kurayşı
Manasçı
Meddah
Nüktedan
Söz Üstadı
Şehnamehan
Toolçu
Ülegerşi
Üyrönçük

b. Seslenici-Seslendirici-Okuyucu

Ağçı
Ağıtçı
Ağlamacı
Ağlayıcı
Âşık Bacı
Bacı
Bayatıcı
Bozlavcı
Camakçı
Cırav
Cırcı
Comokçu
Çala
Çeçen
Çınıgı
Çiçen
Çon
Çöğürcü

Dastançı
Destancı
Enşi
Gaycı
Goşagçı
Gülbankçı
Haycı
Hikâyeci Âşık
Irçı
Keymeni Baş
Kobızşı
Köroğlıhan
Kurayşı
Manasçı
Münadi
Naşit
Sagu Sayıcı
Sagun
Sağıcı/Sagucu
Sığıtçı
Sızlayan
Şeşen
Şıncı
Termeci
Türkü Yakıcı
Ülegerşi
Üyrönçük
Yakımcı
Yardak
Yasçı
Yığlagur
Yogçı/Yugçı

c. İcracı

Gülbankçı
Köçek
Kukla Baz
Kuklabaz
Kuklacı
Meddah
Mukallit
Sıbızgışı

6.2. Topluluk

6.2.1. Kültür

6.2.1.1. Genel

Avam
Halk
Havas

6.2.1.2. Meslek/Zanaat/Sanat Esashı
Adlandırmalar

Anadolu Ahileri

6.2.1.3. Din-İnanç Esashı
Adlandırmalar

Abdalan-ı Rum

Ağyar

Âlevi

Âl-i Aba

Anadolu Abdalları

Anadolu Ahileri

Anadolu Bacıları

Anadolu Gazileri

Ashab-ı Kehf

Ashab-ı Soffa

Bende-i Âl-i Aba

Beşler

Çârdeh-i Masum-ı Pâk

Çiltan

Doksan Bin Er

Ehl-i Aba

Ehl-i Beyt

Ehl-i Kisra

Gayb Erenleri

Gaziyan-ı Rum

Helasacılar

Horasan Erleri

Kırklar/Kırklar Meclisi

On Dört Masum-ı Pâk

On Yedi Kemer-Best

Şebber ü Şübber

Üçler

Yedi Uyurlar

Yediler

6.2.2. Edebiyat

5.2.2.1. Genel

Sözlükte bu kategori için örnek bulunamamıştır.

6.2.2.2. Eser Meydana Getirenler (Oluşturucular)

a. Kollar

Dertli Kolu

Derviş Muhammed Kolu

Emrah Kolu

Feryâdi Kolu

Huzurî Kolu

Ruhsati Kolu

Sümmâni Kolu

Şenlik Kolu

6.2.2.3. İcracı/Anlatıcı

a. Kollar

Dertli Kolu

Derviş Muhammed Kolu

Emrah Kolu

Feryâdi Kolu

Huzurî Kolu

Ruhsati Kolu

Sümmâni Kolu

Şenlik Kolu

6.3. Tip

6.3.1. Kültür

6.3.1.1. Meslek/Zanaat/Sanat Esashı
Adlandırmalar

Köçek

Pir

6.3.1.2. Din-İnanç Esashı
Adlandırmalar

Abdal

Al Karısı

Alanası

Albastı

Albis

Almış

Baba

Bay Ülgen

Boz Atlı Hızır

Dede

Derviş

Eren

Evliya

Hızır

Mehdi

Mürid

Mürşid

On İki Hizmet

Ön Dört Masum-ı Pâk

Pir

Sîmurg

Sûfî

Şahmaran

Şaman

Şeyh

Veli

Zahid

6.3.1.3. Toplumsal Misyon Esashi Adlandırmalar

Alp Tipi
Bilge Tipi
Gazi Tipi

6.3.2. Edebiyat (Temsili Eser Kişisi)

6.3.2.1. Anlatma Tipleri

Abdal
Al Karısı
Alanası
Albastı
Albis
Bay Ülgen
Boz Atlı Hızır
Derviş
Eren
Evliya
Fıkra Tipi
Gazi Tipi
Hızır
Hızır
Mehdi
Mürid
Mürşid
Pir
Sîmurg
Sûfi
Şahmaran
Şaman
Şeyh
Veli
Zahid

6.3.2.2. Tiyatro Tipleri

Gaca/Gaco
Hacivat
Karagöz
Köçek

7. Bölüm: Araç-Gereç-Obje

7.1. Araç-Gereç

7.1.1. Enstrüman

Bozuk
Bulgari
Caya Kobuz
Cura
Çığirtma
Çögür

Daire
Dutar
Halk Çalgıları
Karadüzen
Kıl Kopuz
Komuz
Kopuz
Nevbet
Ney
Saz
Sıbızgı
Tambura
Tar
Tef
Topşuur
Zurna

7.1.2. Kıyafet

Elifi Taç

7.1.3. Eşya

Ada Düdüğü
Ayna
Çerağ
Dâr
Dükkân
Fukara Keşkülü
Aşk Kadehi
Keşköl
Kırkbudak
Nefir
Teber

7.2. Obje

Balım Taşı
Buta
Çimçirik
Iduk
İklığ
İtik
Izih
Şemşirek Taşı
Teslim Taşı
Tomar /Tumar
Yada Taşı

7.3. Diğer

Badı sabah

8. Bölüm: Mekân

8.1. Geniş Mekân

Diyar-ı Rum

8.2. Dar Mekân

8.2.1. Doğal Mekân

Kaf Dağı

8.2.1. Yapay Mekân

Âşık Kahveleri

Çalgılı Kahve

Dergâh

Halkevleri

İskender Seddi

Kafes

Merg-i Temâşa

Meydan

Saz Sohbeti

Semai Kahveleri

Yenidünya

9. Bölüm: Diğer

Bu grupta bulunan terimler önceki sekiz grubun kapsamına girmeyen ve tasnifte ağırlıklı bir grup oluşturmayan türdendir. Diğer bir ifadeyle aslında sınıflandırmada yerleştiremediğimiz terimlerden oluşmaktadır.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı : Betül ÖZGEN
Doğum Yeri ve Tarihi : Türkoğlu / 05.04.1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyatı Fakültesi (2009-2013)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans (2017-2020)

Bilimsel Faaliyetler (Bildiri) : ERŞAHİN, İ., ÖZGEN, B., “Tip Terimi Üzerine Bir Tipoloji Denemesi ve Halk Bilim Çalışmalarında Tip”, 7. Uluslararası Komparatistik Edebiyat Kongresi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sivas, 10-12 Ekim 2018.

İletişim

E-Posta Adresi : betul.ozgen@outlook.com.tr
Tel. : +90 545 827 6460
Tarih :